Муқәддәс Китап

Тәврат 18-қисим

«Аюп»

© Муқәддәс Китап 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Уйғурчә Муқәддәс тәржимиси»

Тәврат 18-қисим

«Аюп»

Кириш сөз

Азап-оқубәткә даир мәсилә һәм сирлар

Худаниң алдидики ихласмән һәм һәққаний адәм дәп һесаплинидиған Аюп тосаттин азап-оқубәт һәм дәрд-әләмгә қалиду. Униң барлиқ тәәллуқати, җүмлидин қой, кала, мада ешәк һәм төгә падилири бир-бирләп елип кетилиду; буниңға улинипла һәммидин дәһшәтлик болған еғир күлпәт униң бешиға чүшиду — у интайин сөйидиған аилисидин, йәни он балисидин айрилип қалиду. Лекин шундақтиму у Худадин қилчә ағринмай, әксичә чоңқур қайғу һәм мусибәт ичидә Худаға сәҗдә қилип, Униңға ибадәт қилишни давамлаштуриду.

Аюп Худаға пүтүн ихласи билән сеғиниватқан әшу күнләрдә, у йәнә қаттиқ бир зәрбигә дучар болиду. Тосаттин адәмни қақшал қилип қойидиған, дәһшәтлик бир мәрәз кесәл униңға чаплишиду. Униң пүтүн бәдини һүррәк-һүррәк болуп кетиду. Униң иштийи тутулуп, бир немә йегүсиму кәлмәйдиған болуп қалиду. Униң тиниқидин сесиқ пурақ келиду; у тәнлириниң муҗуп ағришлиридин һәм бәдининиң дәһшәтлик қичишишлиридин арам алалмай, қаттиқ қийнилиду. Шуниң билән әслидә уни һөрмәтләп униңдин әйминидиған жутидики бир қисим муттәһәмләрму униң оруқлап, бир терә бир устихан болуп қалған бечарә һалитини көрүп, уни Худаниң ләнитигә учрап кәтти дәп мазақ қилишиду. Һәтта өзигә садиқ һәм көйүмчан болған, тәсәлли беришкә тегишлик әң йеқини болған өз аялиму униңдин йүз өрүп, униң ихласмәнлиги һәм һәққанийлиғини мазақ қилиду. Аяли униңға: «Сени ташливәткән Худадин ваз кәч» дәп несиһәт бериду. Бирақ һәзрити Аюп аялиниң бу сөзлиригә қулақ салмайду, өз әқидисидә баштин ахир чиң туруп Худаниң яхшилиғини техиму күйләйду.

Униң бешиға чүшкән балаю-апәттин хәвәр тапқан Аюпниң йеқин достлиридин үчәйлән мәслиһәтлишип, униңға тәсәлли бериш үчүн өзлири турған жирақ жутлардин уни йоқлап келиду. Улар кәлгичә Аюп кесәл болуп ариликта аз дегәндә икки-үч ай өтүп кетиду. Һәзрити Аюп дәсләптә һеч тәврәнмәй Худаға ибадәт қилған болсиму, лекин дәһшәтлик дәрд-әләм билән жүрәклири парә-парә болғанда һәм кесилиниң тохтавсиз азави астида, кәлгән достлири алдида бешиға чүшкән ишларниң мәнаси тоғрисида гуманлиқ соалларни сорашқа башлайду. Бәлким дәһшәтлик бир зәрбә астида Худаға ибадәт қилишниң өзи бир иш, бирақ узунға созулидиған синақларда бундақ ибадәтни һәм Худаға тайинишни қәтъий давамлаштуруш болса бәлким адәмни синайдиған башқа бир иштур. Аюпниң бу үч дости униң бу һалға чүшүп қелишини Худа чүшәргән бирхил тәрбийә яки җаза дәп қариғанлиқтин, уни өз гуналиридин йенишқа дәвәт қилишқа башлайду. Уларға ишларни чоңқур тәһлил қилған Елиху исимлиқ яш бир жигитму қошулиду; у бу үчәйләнниң сөзлиригә қошулуп өз пикрини баян қилиду.

Биз тeксттики баянлар арқилиқ бу үч достниң нәсиһити һәм қилған тәнқитлириниң бесими астида қалған Аюптин ибарәт Худаниң бу мөмин бәндисиниң ички дуниясини көрәләймиз, шуниңдәк йәнә униң турмуштики чоң мәсилиләрдә қилған виждааний күрәшлирини һәм униң турмушқа болған гуманлиринниму көрүшкә муйәссәр болдуқ. Биз йәнә униң қандақ қилип сәмимийлик билән мәсилиләргә йүзлинишини, шуниң билән биргә униң ишәш-етиқадини, илгәрки турмушидики виждааний күрәшлирини һәм ғәлибилирини көрәләймиз. Мана булар уни, шүбһисизки, Худаниң алдида һәққаний адәм қилип йетилдүргән еди. Аюпниң бу үч дости асасән Худани мутләқ адил болғачқа, гунакарларниң һәммисини һаял өткүзмәй жазалайду, дәп қарайду; улар: «Аюпниң балаю-апәткә учриши у чоқум мәлум бир җәһәттә еғир бир гунани садир қилғанлиғини испатлайду», дәп һөкүм чиқириду. Аюп болса Худани «Һәммигә Қадир» дәп билиду; лекин у өзиниң бешиға чүшкән күлпәт Худаниң җазаси болса, бу җазаниң немә сәвәптин екәнлигини биләлмәйду. У достлириниң ой-пикирлирини рәт қилип, Худаниң өзигә көрсәткән муамилисидин гуманлинип, Худа өзгиришчанмиду? — У бирдәм адәмләрниң дости, бирдәм адәмләрниң дүшмини боламдиғанду? — дәп сорайду.

Аюп йолуққан бу мәсилә инсанийәтниң һәр қайси тарихий дәвирлиридә Худаға етиқат қилғучиларниң бешини қатуридиған мәсилә болуп кәлмәктә. Шуңа кишиләрниң тәсәввурида бундақ ой-пикирләр мәвҗут болуп туриду: — Әгәр Худа пүтүнләй яхши болса, У зораванлиқниң, кесәлликниң мәвҗутлуғиға һеч йол қоймиған болатти; шуңа Униң бундақ ишларни контрол қилиш җәһәттики күч-қудритигә нисбәтән чоқум мәлум бир чәк болуши мүмкин; шуңа У Һәммигә Қадир әмәс. Башқичә қилип ейтқанда, Униң растла һәммә ишқа қудрити йетидиған болса, немишкә бу яман ишларни тохтитишта яки тосушта «мувәппәқийәтсиз» болиду? Бу җәһәтләрдә У һәр қандақ яманлиққа йол қойған; шуңа, У «пүтүнләй яхши әмәс» дәп қарилиду.

«Аюп» дегән бу китап бу жуқуриқи мәсилиләргә җавап бериш үчүн йезилған әмәс. У бир адәмниң өз азаплири ичидә Худани издиши тоғрисидики бир тарих һәм Худаниң униңға бәргән җаваплиридур. Бирақ Аюпниң бешидин өткүзгән кәчүрмишлири арқилиқ өзимизниң мәсилилири үчүн бәзи җавапларни тепиш пурситигә еришәләймиз.

Аюп яшиған дәвир наһайити бурунқи заманлар болуши мүмкин. Китаптики бир нәччә тәрәпләр бизгә мана шундақ хуласини дәлилләп бериду. У Исраиллиқ әмәс; у бәлким һазирқи шималий Иорданийә яки җәнубий Сурийәдә яшиған адәм болған болуши мүмкин. Әйни тексттә әрәб тилиниң зор тәсири мәвҗут. Йәнә бир иш, Аюп вә униң достлири чоқум бир мәзгил Мисирда турған, дәп қараймиз. Чүнки китапта Мисирниң хелә көп әһваллири тәсвирлиниду.

Аюп Исраиллиқ (Йәһудий) болмиғачқа, адәмниң гуналирини тиләп кафарәт қилиш вә ибадәт қилишқа униң үчүн қурбанлиқ қилидиған һеч қандақ каһин («қурбанлиқ қилғучи») йоқ еди. Шуниң үчүн Аюп өзи һәм өз аилисидикиләр үчүн қурбанлиқ қилиш мәсъулийитини өз зиммисигә алиду.

Аюп һәм үч достиға нисбәтән «қайта тирилиш» тоғрисида һеч қандақ хәвәр яки вәһий берәлмигән. Улар пәқәт: Өлүп кәткәндин кейин адәмниң роһи натонуш, сирлиқ, қараңғу йәргә, йәни тәһтисараға (ибраний тилида «шеол»)ға бариду, дәп билиду. Шуңа Аюп һазирқи азаплиримниң орниға, кәлгүсидә мән тирилип Худа билән достлуқта һәм

хошаллиқта болимән, дегән тәсәллини тапалмайду. Бирақ биз униң ақлиниши үчүн вә бешиға чүшкән ишларға йоруқлуқ тепиш үчүн йелиниш азави билән ичидин чиққан баянлириниң улуқ пәйғәмбәрләрчә болғанлиғини етирап қилмай туралмаймиз. Шу баянлири арқилиқ биз униң етиқадиниң өз әтрапини қаплап турған қараңғулуқтин бөсүп чиққанлиғини көрүвалалаймиз. 9-бапта у: «**Худа билән мениң оттурамда келиштүргүчи бир «әлчи» яки «аричи» болса еди!**» дегән интизарини билдүриду. Андин 19-бапта (25-27-айәт) у өзиниң мундақ бир «келиштүргүчи»синиң, һәқиқәтән барлиғини җакалайду; униң бир «гоел»и, йәни уни ақлаш үчүн бәдәл төләйдиған Қутқазғучиси бар болиду, нәтиҗидә у өз көзи билән Худасини көрәләйду һәмдә шу чағда Худа униң бешиға чүшкәнлири тоғрисида униңға җавап бериду, дәп билдүриду. Бу баян мутләқ һәйран қаларлиқ болиду һәм (бәзи җәһәтләрдин ейтқанда) униң барлиқ баянлириниң ичидә етиқадиниң әң жуқури пәллиси сүпитидә туриду. Бу баянниң әмәлгә ашурулуши шүбһисизки, пәқәт Мәсиһтә, йәни «**Йол, һәқиқәт вә һаятлиқ Өзәмдурмән. Мәнсиз һеч ким Худа-Атамниң йениға баралмайду**» дегүчи Насарәтлик Әйсадила тепилиду (Инҗил, «Юһанна» 14-бапта).

Биз йәнә мундақ бир һалқилиқ мәсилидин атлап өтүп кетәлмәймиз; бу һалқилиқ мәсилә оқурмәнләр болған бизләргә наһайити ениқ қилип билдүрүлгән болуп, у болсиму, Аюпниң бешиға чүшкән һәр бир иш Шәйтанниң қутритиши билән башлиниду. Китапниң башлинишидила, бизгә әрштә өткүзүлгән бир кеңәштин бир көрүнүш аян қилиниду. Шәйтан әшу кеңәшниң ичигә соқунуп киргәндә, Худа униңға җаң елан қилип: — Дунияда Мәндин қорқидиған, Мени сөйидиған һәм һәқиқәтән Маңа хизмәт қилидиған киши бар, уни көргәнсән? — дәп сорайду.

Шәйтанму Худаға җаң елан қилип: «Дунияда һәққанийлиқ яки муһәббәт дегәндәк мундақ нәрсиләр йоқ, барлиқ адәмләр, җүмлидин Аюп пәқәт Сәндин еришидиған бәхитләр һәм бәрикәтләр үчүн ибадитиңдә болиду, дәйду. Бәхит-бәрикәтләр Аюптин елип кетилидиған болса, у чоқум Сәндин йүз өрүйду» дәйду. Шәйтанниң бу сөзлири: «Сән Худа «инсанларға пара беридиғиниң» үчүнла улар (болупму Аюп) сени сөйиду» мәнада ейтилған еди. Шәйтанниң икки қетимлиқ әрзигә рәддийә бериш үчүн, Худа Аюпни Шәйтанниң қолиға тапшуриду. Шундақ қилип Аюпни балаю-апәтләр бесип кетиду. Мана бу баянлардин биз шуни билимизки, Аюпта йүз бәргән ишлар һәргизму униңға тәрбийә бериш үчүн әмәс вә яки униң гуналири түпәйлидин уни җазалаш үчүнму әмәс, бәлки униң ичи-тешиниң бирдәклигини, һәққанийлиғини һәм сөйгүсини синаш үчүндур (һалбуки, бу синақлар Аюпни техиму паклайду һәм уни тавлайду).

Бу ишларниму йәнә Худаниң инсанларға тутқан планиға нисбәтән һәмдә Униң Аюпқа «Мениң ишәшлик қулум» дәп бағлиған ишәшисигә нисбәтәнму кәлгән бирхил синақ һесаплиғили болиду. Бирақ китапта хатириләнгән барлиқ ишларда, Аюп вә униң үч дости Худаниң Аюп тоғрисидики әйни ейтқан сөзлиридин, шундақла Шәйтанниң Худаға җаң елан қилған шикайәтлиридин һеч хәвәрсиз еди; пәқәт оқурмәнләр болған бизләрла әйни чағда һәқиқәтән немә иш йүз бериватқанлиғини биләләймиз; пәқәт бизла Худа билән Шәйтанниң әрштә әйни чағдики қармуқарши ейтқан сөзлиридин хәвәрләнгән болуп, Аюп билән достлириниң оттурисидики һәммә гәп-сөһбәтләргә баһа берәләймиз.

«Аюп»

Китапниң муқәддимисидики икки бап билән «хатимә қисми»дики ахирқи баптин сирт, китапниң қалған қисимлири ибраний шеирийити ушлубида йезилған. Башқа китапларда қәйт қилғинимиздәк, ибраний шеирийитидә мисралар икки мисралиқ (параллел), бәзидә үч мисралиқ йезилиду. Бир бәндтики (куплеттики) һәр бир мисраниң охшап кетидиған яки селиштурма болидиған темиси бар. Худа бизгә инъам қилған бу хил шеирийәт усулиниң алаһидә вәзини вә қапийилири болмиғачқа, бу хил шеирийәтни җүръәтлик тәрҗимә қилишқа муйәссәр болдуқ. Дуния хәлиқлири бу бәнд вә мисралларни оқуп һәм үгинип, униңдин мәмнунийәт билән бәһримән болуватмақта.

Тәрҗимә җәриянида, биз ибраний тили тәтқиқати билән шуғуллинидиған нурғун алимларниң мәхсус «Аюп» тоғрисидики әсәрлиридин чоңқур ярдәм, илһам, шундақла өзимизгә нисбәтән көп бәһргә ериштуқ. Болупму «Аюп» темисида йезилған әнглийәдики Кларк доктор (1817), Германийәдики Делитҗ доктор (1851), Шотландийәдики Страхан доктор (1890) һәм Австралийәдики Археологийә Институтиниң тәтқиқатчиси Андерсен профессорларниң (1975) әсәрлиридин, шуниңдәк 1920-жиллири Қәшқәрдә ишләнгән уйғурчә нусхисидин һәм хәнзучә (1911-жилидики «和合本») «Муқәддәс Китап» нусхисидин көп пайдиландуқ.

Барлиқ тарихшунаслар етирап қилғандәк, Тәвратниң «Аюп» қисми әң қедимий бир китапдур; әгәр бундақ интайин билимлик алимлар һәм тилшунасларниң ярдими һәм зор төһписи болмиған болса, «Аюп»ни чүшиништә һазирқи әһвалимизда биз техи көп гөдәк һесаплинимиз.

Китапниң көп қисмида Аюпниң үч дости билән болған сөһбитиниң хатириләнгән; Аюп һәм униң достлири сөз қилғандин кейин, Елиху сөз қилиду; әң ахирида Худа уларниң үстигә чүшкән бир дәһшәтлик бир қара қуюн ичидин Аюпқа сөзләйду. Оқурмәнләр сөһбәтләрни оқуғандин кейин неминиң тоғра, неминиң хата, неминиң һәқиқәт вә неминиң сахтилиқ екәнлигини пәриқ етиши интайин зөрүрдур — демәк, оқумәнләр өзи Аюпниң сөзлиридә немини Худадин гуманлинип, немини етиқади билән ейтқанлиғини, достлири һәм Елихуниң дегәнлиридин неминиң уларниң өз пикрилиридинла кәлгәнлигини, неминиң Худадин кәлгәнлигини һөкүм қилиши керәк. Бу нуқтини нәзәрдә тутуп оқурмәнләргә ярдими болсун дәп бәзи зөрүр изаһатларни бәрдуқ.

Биз Аюп билән үч дости һәм Елиху арилиғида болған бу сөһбәтниң хатирисини, һәтта Аюпниң достлириниң хата пикирлири һәм Аюпниң аччиқ дад-пәрядлирини пүтүнләй Худаниң буйруғи билән қәйт қилинип йезилған һәм шундақла әйни һалда хатириләнгән, дәп ишинимиз. Биз Худаниң немә үчүн шундақ буйруғанлиғиниң сәвәви тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә изаһлап беришкә тиришимиз.

«Аюп» дегән бу китап көп әсирләрдин бери һәр қандақ мәдәнийәттики етиқатчилар һәм етиқатсизлар тәрипидинму «дуниядики әң улуқ әдибий әсәрләрдин бири» дәп қарилип келиниватиду. Лекин бу китапни тәрҗимә қилиштики мәхситимиз мошу сәвәптин әмәстур; китапниң әң чоң пайдиси һәзрити Аюпниң излирини басидиғанлар үчүн болиду. Мәхситимиз болса улар бу пайдаға еришсун дегәндин ибарәттур. Демәк, муқәддәс Тәврат һәм Инҗилдики вәһийгә асасән, һәммигә Қадир Болғучиға тайинишни үгинидиғанларниң «Пәрвәрдигар муһәббәттур» дәп тонуп, һәр қандақ қийинчилиқ һәм азап-оқубәтләр астида Худаға ишинәлишидә мошу китапниң толуқ пайдиси болсун дәп дуа билән уни тәрҗимә қилдуқ.

Мәзмун: —

(1) (1:1-5) Тонуштуруш. Аюп; униң турмуши вә аилиси
(2) (1:6-12) Әрштики биринчи қетимлиқ сөһбәт. Шәйтан Худаға Аюп тоғрисида жәң елан қилиду.
(3) (1:13-22) Нәтижә. Балаю-апәт Аюпниң тәаллуқати һәм аилисидикилиригә чүшиду. Аюп йәнила Худаға ибадәт қилиду.
(4) (1:1-6) Әрштики иккинчи қетимлиқ сөһбәт. Шәйтан Худаға Аюп тоғрисида йәнә жәң елан қилиду.
(5) (2:7-10) Нәтижиси. Аюпни қорқунучлуқ бир кесәл басиду. У йәнила Худаға ибадәт қилишни давамлаштуриду.
(6) (2:11-13) Аюпниң достлири келип, униң билән матәм тутуп сүкүт билән олтиришиду.
(7) (3-бап) Аюп үч дости билән сөзлишишкә башлайду.
(8) (4-31-бап) Аюп вә достлириниң арилиғида болған сөһбәтләр
(9) (32-37-бап) Елихуниң баянлири. Қара қуюн чүшиду.
(10) (38-41-бап) Худаниң Өзи Аюпқа җавап бериду.
(11) (42-бап) Аюпниң Худаға бәргән җавави. Униң достлириға Худа тәрипидин тәнбиһ берилиду. Аюп достлири үчүн дуа қилиши билән кесилидин әслигә келиду. Униңға илгәркидин көп бәрикәтләр яғиду.

Изаһат: — Йәнә тәкрарлаймизки, кириш сөз, мавзу вә изаһатлар оқурмәнләргә ярдими болсун үчүн тәрҗиман тәрипидин берилди. Улар Муқәддәс Китапниң әслий текст-айәтлириниң бир қисми әмәс.

Аюп

Ихласмәнлик һәм аватлиқ

1 [1] «Уз» дегән жутта, Аюп исимлиқ бир адәм яшиған еди. Бу адәм болса қусурсиз, дурус,
Худадин қорқидиған, яманлиқтин өзини жирақ тутидиған адәм еди.
[2] Униңдин йәттә оғул вә үч қиз туғулди. [3] Униң йәттә миң қой, үч миң төгә, бәш йүз жүп
кала, бәш йүз мада ешәк қатарлиқ мал-мүлки бар еди. Униң малайлири бәк көп еди; у
шәриқлиқләр ичидә һәммидин улуқ еди.
[4] Униң оғуллири нөвәт бойичә бекиткән күндә өз өйидә башқилар үчүн дәстихан селип
зияпәт қилатти. Бу күнләрдә улар адәм әвәтип үч сиңлисини улар билән биллә тамақ-
линишқа чақиритатти. [5] Уларниң шу зияпәт күнлири аяқлиши билән Аюп адәм әвәтип
уларни Худа алдида паклинишқа орунлаштуратти. У таң сәһәрдә орнидин туруп улар-
ниң саниға асасән көйдүрмә қурбанлиқларни қилатти. Чүнки Аюп: «Балилирим гуна
қилип қоюп, көңлидә Худаға беһөрмәтлик қилип қоямдикин» дәп ойлайтти. Аюп һәр-
дайим әнә шундақ қилип туратти.

Әрштики биринчи қетимлиқ кеңәш; Шәйтан соқунуп кириду

[6] Бир күни, Худаниң оғуллири Пәрвәрдигарниң һозуриға һазир болди. Шәйтанму улар-
ниң арисиға киривалди. [7] Пәрвәрдигар Шәйтандин: — Нәдин кәлдиң? — дәп сориди.
Шәйтан Пәрвәрдигарға жававән: — Йәр йүзини кезип пайлап, уяқ-буяқларни айлинип
чөргиләп кәлдим, деди.
[8] Пәрвәрдигар униңға: — Мениң қулум Аюпқа диққәт қилғансән? Йәр йүзидә униңдәк
мукәммәл, дурус, Худадин қорқидиған һәм яманлиқтин жирақ туридиған адәм йоқ, — деди.
[9] Шәйтан Пәрвәрдигарға жававән: — Аюп Худадин бекардин бекар қорқмиғанду? [10] Өзәң
униң өзи, аилисидикилири һәм униң һәммә нәрсисиниң әтрапиға қаша қойған әмәсму?
Сән униң қолиға бәрикәт ата қилдиң, шуниң билән униң тәәллуқати тәрәп-тәрәптин
гүллинип көпәймәкта. [11] Әгәр Сән қолуңни созуп, униң һәммә нәрсилиригә тегип қой-
саң, у Сәндин йүз өрүп, Сени тиллимиса Шәйтан болмай кетәй! — деди.
[12] Пәрвәрдигар Шәйтанға: — Мана, униң һәммә нәрсисини сениң қолуңға тутқуздум!
Бирақ униң өзигә тәккүчи болма! — деди.
Шундақ қилип Шәйтан Пәрвәрдигарниң һозуридин чиқип кәтти.

1:1 Аюп 2:3
1:5 **«Аюп адәм әвәтип уларни Худа алдида паклинишқа орунлаштуратти»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «Аюп уларни чақиришқа адәм әвәтип, уларни Худа алдида пакландуратти». **«паклиниш»** — әйни чағдики қурбанлиқ қилиш үчүн «адәмни пакландурруш»ниң қандақ елип берилидиғанлиғи бизгә намәлум. Бәлким жуюндурулуп, пакиз кийимләрни кийдүрүш дегәндәк иш болуши мүмкин. **«көйдүрмә қурбанлиқ»** — қедимки заманларда мәлум бир һайван *(қой, кала, қатарлиқ)*ни союп, униң қенини йәргә еқитиветип, андин униң пүтүн тенини Худаға атап көйдүрүштин ибарәттур. Бу хил қурбанлиқ гунани тиләш яки Худаға ибадәт қилиш мәхситидә қилиниду. **«Худаға беһөрмәтлик қилиш»** — мошу сөз ибраний тилида «баруқ» дәп елиниду. «Баруқ» адәттә «бәрикәт, бәхит» дегән мәнани билдүриду. Шу дәвирдә адәмләр бир-бири билән хошлашқанда «бәрикәтлик болсун» дәп бәхит тиләйтти. Шу сәвәптин «бәхит тиләш» *(«баруқ»)* «хошлишиш»ни билдүрүпму келиши мүмкин еди. Демәк, мошу йәрдә бу ибарә «Балилирим Худадин хошлишип *(«худди видалашқандәк»)* айрилип кетәмдикин» дегән мәнада болуши мүмкин.
1:6 **«Худаниң оғуллири»** — мошу йәрдә еһтимал муқәддәс пәриштиләрни көрситиду. 38:7ни көрүң. **«Шәйтанму уларниң арисиға киривалди»** — Худа немә үчүн Шәйтанниң өзиниң һозуриға кирип, өзини әркинлик билән һақарәтлишигә йол қойиду? Бу муһим мәсилә тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.
1:7 1Пет. 5:8
1:10 **«әтрапиға қаша қойған»** — яки «әтрапиға тосақ қойған».

Биринчи синақ

13 Бир күни, Аюпниң оғул-қизлири чоң акисиниң өйидә тамақ йәп, шарап ичип олтират-
ти. 14 Бир хәвәрчи Аюпниң йениға келип униңға: — Калилар билән йәр һайдавататтуқ,
ешәкләр әтрапта отлавататтиӣ; 15 Шебалиқлар һуҗум қилип кала-ешәкләрни булап кәт-
ти. Ишләватқан яшларни қиличлап өлтүривәтти. Ялғуз мәнла қутулуп қелип, силигә
хәвәр йәткүзүшкә несип болди, — деди.
16 Бу адәмниң гепи техи түгимәй турупла, йәнә бириси жүгүрүп келип Аюпқа: — Ас-
мандин Худаниң оти чүшүп қойлар вә ишләватқан яшларни көйдүривәтти; ялғуз мәнла
қутулуп қалдим, силигә хәвәр йәткүзүшкә несип болдум, — деди.
17 Бу адәмниң гепи техи түгимәй турупла, йәнә бириси жүгүрүп келип Аюпқа: — Кал-
дийләр үч тәрәптин һуҗум қилип төгиләрни булап елип кәтти, ишләватқан яшларни
қиличлап өлтүрүвәтти; ялғуз мәнла қутулуп қалдим, силигә хәвәр йәткүзүшкә несип
болдум, — деди.
18 Бу адәмниң гепи техи түгимәй турупла, йәнә бириси жүгүрүп келип Аюпқа: — Оғул-
лири вә қизлири чоң акисиниң өйидә тамақ йәп, шарап ичип олтарғинида, 19 туюқсиз,
чөлдин қаттиқ бир боран чиқип өйниң төрт булуңини қаттиқ соқуп, өй ғулап чүшүп
яшларни өлтүрүвәтти; ялғуз мәнла қутулуп қалдим, силигә хәвәр йәткүзүшкә несип
болдум, — деди.
20 Аюп болса буни аңлап орнидин дәс туруп, тонини житип, чечини чүшириветип, өзи-
ни йәргә ташлап Худаға ибадәт қилди: —
21 Мән апамниң қосиғидин ялаңач чүшкән, у йәргиму ялаңач қайтимән; һәммини
Пәрвәрдигар маңа бәргән, әнди Пәрвәрдигар мәндин елип кәтти; Пәрвәрдигарниң на-
миға тәшәккүр-мәдһийә қайтурулсун! — деди.
22 Буларниң һәммисидә Аюп гуна қилмиди вә яки Худани һеч қандақ налайиқлиқ билән
әйиплимиди.

Әрштики иккинчи қетимлиқ кеңәш; Шәйтан йәнә соқунуп кириду; иккинчи синақ

2 1 Йәнә бир күни, Худаниң оғуллири Пәрвәрдигарниң һозуриға һазир болушқа кәлди.
Шәйтанму уларниң арисиға киривалди.
2 Пәрвәрдигар Шәйтандин: — Нәдин кәлдиң? — дәп сориди. Шәйтан Пәрвәрдигарға җа-
вавән: — Йәр йүзини кезип пайлап, уяқ-буяқларни айлинип чөргиләп кәлдим, — деди.
3 Пәрвәрдигар униңға: — Мениң қулум Аюпқа диққәт қилғансән? Йәр йүзидә униңдәк
мукәммәл, дурус, Худадин қорқидиған һәм яманлиқтин жирақ туридиған адәм йоқ.
Мәйли сән Мени уни бекардин-бекар жутуветишкә дәвәт қилған болсаңму, у йәнила са-
дақәтлигидә чиң туруватиду, — деди.
4 Шәйтан Пәрвәрдигарға җававән: — һәр адәм өз җенини дәп терисини беришкиму рази
болиду, һәтта һәммә немисиниму беришкә тәйярдур; 5 Бирақ Сән һазир қолуңни соз-
уп униң сүйәк-әтлиригә тәгсәң, у Сәндин йүз өрүп тиллимиса Шәйтан болмай кетәй!
— деди.
6 Пәрвәрдигар Шәйтанға: — Мана, у һазир сениң қолуңда туруватиду! Бирақ униң җениға
тәгмә! — деди.

1:21 Топ. 5:14; 1Тим. 6:7
2:1 **«Худаниң оғуллири»** — 1:6, 38:7 вә изаһатларни йәнә көрүң.
2:4 **«һәр адәм өз һаятини сақлап қелиш үчүн терисини беришкиму рази болиду»** — ибраний тилида: «һәр адәм өз һаятини сақлап қелиш үчүн териниң орниға терә беришкиму рази болиду» дегән ибарә ишлитилгән — мәнаси бәлким биз тәрҗимә қилғинимиздәк болуши керәк.

7 Шундақ қилип Шәйтан Пәрвәрдигарниң һозуридин чиқип, Аюпниң бәдинини тапини-
дин бешиғичә интайин азаплиқ һүррәк-һүррәк ярилар билән тошқузиветти.
8 Аюп болса бәдинини татилаш-ғирдаш үчүн бир сапал парчисини қолиға елип, күллүк-
кә кирип олтарди. 9 Аяли униңға: — Әҗәба сән техичә өз садақәтлигиңдә чиң туруватам-
сән? Худани қарға, өлүпла түгәш! — деди.
10 Лекин Аюп униңға: — Сән һамақәт аяллардәк гәп қиливатисән. Биз Худаниң яхши-
лиғини қобул қилған екәнмиз, әҗәба униңдин кәлгән күлпәтниму қобул қилишимиз
керәк әмәсму? — деди. Ишларда Аюп еғизда һеч қандақ гуна өткүзмиди.

Аюпниң үч достиниң уни йоқлап келиши

11 Аюпниң достлиридин үчәйлән униңға чүшкән күлпәттин хәвәрдар болди. Улар, йәни
Теманлиқ Елифаз, Шухалиқ Билдад вә Нааматлиқ Зофар дегән кишиләр болуп, өз жут-
лиридин чиқип, Аюпқа һесдашлиқ билдүрүш һәм тәсәлли бериш үчүн униң йениға бе-
ришқа биллә келишкән еди.
12 Улар келип жирақтинла униңға қаривиди, уни тоналмай қалди-дә, авазлирини көти-
рип жиғлап ташлиди. Һәр бири өз тонлирини житиветип, топа-чаңларни асманға етип
өз башлириға чечишти. 13 Улар униң билән биллә дақ йәрдә йәттә кечә-күндүз олтарди,
униңға һеч ким гәп қилмиди; чүнки улар униң дәрд-әлиминиң интайин азаплиқ екән-
лигини көрүп йәткән еди.

Аюпниң сөзлиши — униң һаяткқа ләнәт оқуп, өлүмгә интизар болуши

3 1-2 Йәттә күндин кейин, Аюп еғиз ечип әһвалиға қарита өзиниң көрүватқан күнигә
ләнәт оқуп мундақ деди: —
3 «Мән туғулған әшу күн болмиған болса боптикән!
«Оғул бала апиридә болди!» дейилгән шу кечә болмиған болса боптикән!
4 Шу күнни зулмәт қаплиған болса боптикән!
Әрштә турған Тәңри көз алдидин шу күнни йоқитиватқан болса боптикән,
Қуяш нури униң үстигә чүширилмисә боптикән!
5 Шу күнни қараңғулуқ һәм өлүмниң көләңгиси өз қойниға алса боптикән!
Булутлар уни жутуп кәтсә боптикән,
Шу күнни күн қараңғулатқучилар қорқитип кәткүзиватқан болса боптикән!
6 Шу кәчни — Зулмәт тутуп кәтсә боптикән;
Шу күн жил ичидики башқа күнләр билән биллә шатланмиса боптикән!
Шу күн айниң бир күни болуп саналмиса боптикән!
7 Мана, шу кечидә туғут болмиса боптикән!
У кечидә һеч қандақ шат-хорамлиқ аваз яңримиса боптикән!

2:7 **«интайин азаплиқ һүррәк-һүррәк ярилар»** — бу кесәлниң қайси кесәл екәнлигини ениқ дәп бериш қийин. Бәзи дохтурлар уни «явайи чечәк кесили» дәп қарайду.
2:8 **«күллүккә кирип олтириш»** — қедимки заманларда матәм тутуш яки қаттиқ қайғуни билдүрүш үчүн адәмләр күл догисида олтиратти. Қедимки шәһәрләрниң сиртида адәттә чоң бир «күл догиси» болиду, Аюп шу күл догиси үстигә олтарған болуши мүмкин.
2:9 **«Худани қарға!»** — Аюпниң аялиниң униңға Худани қарға дәп бу несиһәт қилиши, мошу арқилиқ Худа тәрипидин җениң елинсун дегән мәнада.
–«Худани қарға!» — Ибраний тилида «баруқ» дегән сөз билән ипадилиниду, «Худа билән хошлишиш», «Худадин ваз кечиш» дегәндәк мәналарда. 1:5дики изаһатни көрүң. **«өлүпла түгәш!»** — ибраний тилида «өлүвәргин!».
3:1-2 Йәр. 15:10; 20:14
3:3 **«Оғул бала апиридә болди!»** — бу гәпни пәриштиләр қилған болуши мүмкин.
3:5 **«күн қараңғулатқучилар»** — буниң немә екәнлигигә һазир бир немә дейиш тәс. Бәлким җадугәрләрниң бир хил җадугәрликни ишлитип күнни қараңғулитишқа интилидиғанлиғини көрситиши мүмкин.

8 Күнләргә ләнәт қилғучилар шу күнгә ләнәт қилса боптикән!
Левиатанни қозғашқа петиналайдиғанлар шу күнгә ләнәт қилса боптикән!
9 Шу күн таң сәһәрдики юлтузлар қараңғулашса боптикән!
У күн қуяш нурини бећудә күтсә боптикән!
Шу күн сүбһиниң қапақлириниң ечилишини бећудә күтсә боптикән!
10 Чүнки шу күн мени көтәргән балиятқуниң ишиклирини әтмигән,
Мениң көзлиримни дәрд-әләмни көрәлмәс қилмиған.
11 Аһ, немишкә анамниң қосиғидин чүшүпла өлүп кәтмигәндимән?!
Немишкә қосақтин чиққандила нәпәстин қалмиғандимән?
12 Немишкә мени қобул қилидиған етәкләр болғанду?
Немишкә мени емитидиған әмчәкләр болғанду?
13 Мошулар болмиған болса, ундақта мән мәңгү тинич йетип қалаттим,
Мәңгүлүк уйқиға кәткән болаттим, шу чағда арам тапқан болаттим.
14 Шу чағда өзлири үчүнла хилвәт җайларға мазар салған йәр йүзидики падишалар һәм мәслиһәтчиләр билән,
15 Яки алтун жиққан,
Өйлири күмүчкә толған бәг-шаһзадиләр билән болаттим;
16 Қосақтин мәзгилсиз чүшүп кәткән йошурун балидәк,
Нурни көрмәй чачрап кәткән балидәк һаят кәчүрмигән болаттим.
17 Әшу йәрдә рәзилләр аваричиликтин халий болиду,
Әшу йәрдә һалидин кәткәнләр арам тапиду;
18 Әшу йәрдә әсирләр раһәттә җәм болиду,
Улар әзгүчиләрниң авазини аңлимайду;
19 Ғерибларму һәм улуқларму әшу йәрдә туриду,
Қул болса ғоҗайинидин азат болиду.
20 Җапа тартқучиға немә дәп нур берилиду?
Немишкә дәрд-әләмгә чөмгәнләргә һаят берилиду?
21 Улар тәшналиқ билән өлүмни күтиду,
Бирақ у кәлмәйду;
Улар өлүмни йошурун гөһәрни кезип издигәндинму әвзәл билиду,
22 Улар гөрни тапқанда зор хошал болуп,
Шат-хорамлиққа чөмиду.
23 Өз йоли ениқсиз адәмгә,
Йәни Тәңриниң тосиқи селинған адәмгә немишкә нур вә һаят берилиду?
24 Шуңа тамиғимниң орниға налилирим келиду;
Мениң қаттиқ пәрядлирим шарқиратмидәк шарқирайду.
25 Чүнки мән дәл қорққан вәһшәт өз бешимға чүшти;

3:8 «Левиатан» — чоңқур деңиз астида яшайдиған қорқунучлуқ әждиһаға охшап кетидиған һайван. «Левиатанни қозғаш» болса, бәзи кона мәдәнийәтләрдә: «бу йоған һайванни қозғап орнидин турғузуп пүтүн қуяшни тосуп йепип, қараңғулуқ чүширәләймиз» дегән көзқараштур. Аюпниң өзи мундақ «қараңғулаштуруш усули»ға ишәнмәслиги мүмкин, бирақ шеирлиқ тәкитләш үчүн бу селиштурмини ишлитиду. Демәк, Аюп мошу йәрдә өзи туғулған күниниң мошу әждиһаға охшаш қорқунучлуқлиғини вә тақабил турушниң интайин тәслигини билдүрмәкчи болған болуши мүмкин.
3:14 «өзлири үчүнла хилвәт җайларға мазар салған йәр йүзидики падишалар һәм мәслиһәтчиләр» — бу айәттики «мазар» бәлким Мисирдики чоң еһрамларни көрситиши мүмкин. Мәйли чоң, һәйвәтлик болсиму, бәрибир адәмни өлүмдин қоғдалмайду. Бу җүмлини йәнә «өзи үчүнла һазир хараплишип кәткән җайларни қурған падишалар...» дәп тәрҗимә қилғили болиду.
3:17 «Әшу йәрдә *рәзилләр* һалидин кәткәнләр арам тапиду» — мошу йәрдә Аюпниң сөзи Худаниң адалитидин гуманлинишиға йеқин келиду. У, рәзилләр башқа адәмләргә охшаш гөрдә тәң болуп охшаш дәм алалайду, дәватқандәк мәнада сөзләйду.

Мән дәл қорқидиған иш маңа кәлди.
26 Мәндә һеч арамлиқ йоқтур!
Һәм һеч хатирҗәм әмәсмән!
Һеч теч-аманлиғим йоқтур!
Бирақ паракәндичилик һаман үстүмгә чүшмәктә!».

Елифазниң сөз қилиши
«Адәм Худаниң алдида һәққаний болалмайду»

4 1 Теманлиқ Елифаз җававән мундақ деди: —
2 «Бириси сән билән сөзләшмәкчи болса, еғир аламсән?
Бирақ ким ағзиға кәлгән гәпни жутуваталайду?
3 Қара, сән көп адәмләргә тәлим-тәрбийә бәргән адәмсән,
Сән җансиз қолларға күч бәргәнсән,
4 Сөзлириң дәлдәңшип аран маңидиғанларни риғбәтләндүргән,
Тизлири пүкүлгәнләрни йөлигәнсән.
5 Бирақ һазир нөвәт саңа кәлди,
Шуниңлиқ билән һалиңдин кәттиң,
Балаю-апәт саңа тегиши билән,
Сән алақзадә болуп кәттиң.
6 Ихласмәнлигиң таянчиң болуп кәлмигәнму?
Йоллириңдики дуруслуқ үмүтүңниң асаси әмәсмиди?
7 Есиңгә ал, ким бегуна туруп вәйран болуп баққан?
Дурусларниң һаяти нәдә үзүлүп қалған?
8 Мән көргинимдәк, гуна билән йәр ағдуруп аваричилик териғанлар,
Охшашла һосул алиду.
9 Тәңриниң бир нәпәси биләнла улар гумран болиду,
Униң ғәзивиниң партлиши билән улар йоқилип кетиду.
10 Ширниң һөкирәшлири,
Һәм әшәддий ширниң авази бар болсиму,
Шир асланлириниң чишлири сундурулиду;
11 Батур шир болса ов тапалмай йоқилишқа йүзлиниду,
Чиши ширниң күчүклири чечилип кетиду.
12 — Мана, маңа бир сөз ғайипанә кәлди,
Қулиқимға бир шивирлиған аваз кирди,
13 Түн кечидики ғайипанә көрүнүшләрдин чиққан ойларда,

4:5 «Балаю-апәт саңа тегиши билән, сән алақзадә болуп кәттиң!» — демәй туралмаймизки, Елифазниң «Балаю-апәт саңа тегиши билән» дегини Аюпниң ечинишлиқ әһвалини наһайити йеник чағлиған бир сөздур.
4:7 «Есиңгә ал, ким бегуна туруп вәйран болуп баққан? Дурусларниң һаяти нәдә үзүлүп қалған?» — Елифазниң баяни, шүбһисизки, қиямәт күнидә әмәлгә ашурулиду. Бирақ бундақ сөзләрниң бу дунияда һәрдайим әмәлгә ашурулуши натайин. Аюпниң достлириниң һәммиси: «Бу дунияда гуна садир қилған һәр қандақ адәмгә күлпәт кәлтүрүлиду; Аюпқа күлпәт кәлди; шуңа у чоқум мәлум бир еғир гунани қилған» дәп пәрәз қилиду. Бу көзқарашни Аюп қобул қилмисиму, лекин бундақ гәпләр уни интайин азаплайду һәм уни Худаниң адалитидин гуманлинишқа түрткә болиду. Уларниң сөзлиридин қариғанда, Аюп вә униң дәвридикиләрниң қиямәт күни тоғрисида асасән хәвири йоқ еди.
4:8 Аюп 15:35; Зәб. 7:15-17; Пәнд. 22:8; Йәш. 59:4; Һош. 10:13; Гал. 6:7, 8
4:9 **«нәпәси»** — «нәпси» әмәс.
4:9 Йәш. 11:4
4:10 «Ширниң һөкирәшлири, һәм әшәддий ширниң авази бар болсиму,...» — башқа бир хил тәрҗимиси: «Ширниң һөкирәшлири һәм әшәддий ширниң авази җим болиду...».

Адәмләрни чоңқур уйқа басқанда,
14 Қорқунуч вә титрәкму мени басти,
Сүйәк-сүйәклиримни титритивәтти;
15 Көз алдимдин бир роһ өтүп кәтти;
Бәдинимдики түклирим һүрпийип кәтти.
16 У роһ орнида мидирлимай турди, бирақ турқини көрәлмидим;
Көз алдимда бир гәвдә турупту;
Шивирлиған бир аваз аңланди: —
17 «Инсан балиси Тәңридин һәққаний болаламду?
Адәм өз Яратқучисидин пак болаламду?
18 Мана, У Өз қуллириға ишәнмигән,
һәтта пәриштилириниму «Наданлиқ қилған!» дәп әйиплигән йәрдә,
19 Ули топилардин болған инсанлар,
Лайдин ясалған өйләрдә турғучилар қандақ болар!?
Улар пәрванидинму асанла янҗилиду!
20 Улар таң билән кәч арилиғида кукум-талқан болиду;
Улар һеч ким нәзиригә алмиған һалда мәңгүгә йоқилиду.
21 Уларниң чедир таниси жулуп ташланғанғу?
Улар һеч даналиққа техи еришмәйла өлүп кетиду!».

Елифазниң сөзини давамлаштуруши

5 1 Қени, илтиҗа қилип бақ, саңа җавап қилғучи бармекин?
Муқәддәсләрниң қайсисидин панаһ тиләйсән?
2 Чүнки ахмақниң аччиғи өзини өлтүриду,
Қәһри наданниң җениға замин болиду.
3 Мән өз көзүм билән ахмақниң йилтиз тартқанлиғини көргәнмән;

4:15 «бир роһ өтүп кәтти» — андин бу роһ Елифазға гәп қилиду. «Аюп» 1-2-баптики хәвәрдин қариғанда, роһниң гепи ялған болғачқа, бу роһ Шәйтандин кәлгән яман бир роһ екәнлигигә биздә қилчә гуман йоқ. Төвәндики изаһатларниму көрүң.
4:16 «Шивирлиған бир аваз аңланди» — башқа бир хил тәрҗимиси: «сүкүт ичидә бир авaз аңланди».
4:17 «Инсан балиси Тәңридин һәққаний болаламду?» — башқа бир хил тәрҗимиси: «Инсан балиси Тәңри алдида һәққаний болаламду?».
4:18 Аюп 15:15; 2Пет. 2:4
4:19 «Лайдин ясалған өйләрдә турғучилар қандақ болар!?» — роһ ейтқан бу сөзләр *(17-21-айәтләр)* пүтүнләй ялған шикайәт сөзлиридур; чүнки биз китапниң бешида Худаниң Аюпни «Мениң қулум Аюп» дәп атап униңға болған ишәшиси тоғрисидики хатириләрни көрәләймиз. һәммә роһларниң сөзиниң тоғра болуши натайин! Шуниң үчүн тәкитләймизки, барлиқ «роһларниң сөзлири»ни, шундақла инсанларниң сөзлириниму муқәддәс язмилар *(Тәврат, Зәбур, Инҗил)*дики толуқ һәқиқәтләргә асасән тәкшүрүп испатлаш толиму зөрүрдур. **«Улар пәрванидинму асанла янҗилиду!»** — роһниң мошу сөзиниң көчмә мәнаси: Инсан балиси Худаниң алдида һеч немә һесапланмайду, шуңа Худаниң һәққанийлиғиға адәмниң әқли қилчә йәтмәйду, дегәнликтур. Демәк, инсанлар Худаниң һәққанийлиғини қәтъий чүшинәлмәйду. Бирақ Аюпниң қариши ундақ әмәстур. Аюп: — Гәрчә адәм вә Худаниң арисида инсанларниң гунайи сәвәвидин зор һаң пәйда болған болсиму, инсанларниң бәрибир өз виҗданида һәққанийлиқ тоғрисидики бирхил ғил-пал көрүнидиған чүшәнчиси болиду, дәп қарайду.
4:20 «Улар һеч ким нәзиригә алмиған һалда мәңгүгә йоқилиду» — роһниң бу сөзи йәнила бир алдамчилиқтур; Инҗилға асәсән, Худа һәтта кучкачниң йәргә жиқилғининиму нәзиригә алиду.
4:21 «Улар... һеч даналиққа техи еришмәйла өлүп кетиду!» — Елифаз адәмниң һаятини чедирға охшитиду; чедирниң танилири жулунғада чедир дәрһал ғулап кетиду. Елифазниң бу сөзигә қариғанда, һаятниң бир мәхсити даналиққа еришиштур. Мәлум нуқтидин ейтқанда бу сөзниң асаси бар.
5:1 «Муқәддәсләр» — мошу йәрдә бәлким муқәддәс пәрштиләрни көрситиду.
5:2 «Қәһри наданниң җениға замин болиду» — яки «Көрмәслиги наданниң җениға замин болиду».
–Елифазниң бу сөзиниң мәнаси: Аюпниң аччиқлинип, Худаға қақшиши хәтәрлик иш; Худа униңға җавап кәлмигән йәрдә, Худа вә инсанниң арилиғида туридиған бир «келиштүргүчи»динму ярдәм тиләш пүтүнләй беһудә иш, дегәнлик болуши мумкин.

Лекин шу һаман униң маканини «Ләнәткә учрайду!» дәп билдим,
[4] Униң балилири аманлиқтин жирақтур;
Улар шәһәр дәрвазисида сот қилинғанда бастурулди;
Уларға һеч ким һимайичи болмайду.
[5] Униң һосулини ачлар йәп түгитиду;
Улар һәтта тикән арисида қалғанлириниму елип түгитиду;
Қилтақчиму униң мал-мүлүклирини жутувелишқа тәйяр туриду.
[6] Чүнки аваричилик әзәлдин топидин үнүп чиқмайду,
Күлпәтму йәрдин өсүп чиққанму әмәс.
[7] Бирақ учқун жуқуриға учидиғандәк,
Инсан күлпәт тартишқа туғулғандур.
[8] Орнуңда мән болсам, Тәңриғила муражиәт қилаттим,
Мән ишимни Худайимғила тапшуруветәттим.
[9] У һесапсиз карамәтләрни,
Сан-санақсиз мөҗизиләрни яритиду.
[10] У йәргә ямғур тәғдим қилиду;
У дала үстигә су әвәтип бериду.
[11] У пәс орунда туридиғанларниң мәртивисини үстүн қилиду;
Матәм тутқанлар аманлиққа көтирилиду.
[12] У һейлигәрләрниң нийәтлирини бекар қиливетиду,
Нәтиҗидә улар ишини пүттүрәлмәйду.
[13] У мәккарларни өз һейлигәрлигидин қапқанқа алиду;
Әгирләрниң нәйрәңлири еқитип кетилиду.
[14] Күндүздә улар қараңғулуққа учрайду;
Чүштә түн кечидәк силаштуруп маңиду.
[15] Бирақ у мискинләрни мәккарларниң қиличи вә ағзидин қутқузиду,
Уларни күчлүкләрниң чаңгилидин қудрәтлик қоли билән қутқузиду.
[16] Шуңа, аҗизлар үчүн үмүт туғулиду,
Қәбиһлик ағзини юмиду.
[17] Қара, Тәңри ибрәт бәргән адәм бәхитликтур,
Шуңа, һәммигә Қадирниң тәрбийисигә сәл қарима жуму!
[18] Чүнки У адәмни яриландуриду, андин ярини таңиду;
У санҗийду, бирақ Униң қоллири йәнә сақайтиду.

5:3 **«Лекин шу һаман униң маканини «ләнәткә учрайду!» дәп билдим»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «Лекин мән дәрһал униң маканиға ләнәт оқудум».
5:7 **«Инсан күлпәт тартишқа туғулғандур»** — яки «Инсан жапа тартишқиму туғулғандур». Кириш сөзимиздә ейтқинимиздәк, оқурмәнләрниң есидә болсунки, Аюпниң үч достиниң бәргән пикирлиридә хелә көп хаталиқ йәрлири бар. Кейин Худа шу хата гәплири үчүн уларни әйипләйду. 42:7-9ни көрүң.
5:9 Аюп 9:10; Зәб. 71:18; Рим. 11:33
5:10 Зәб. 103:10
5:11 1Сам. 2:7; Зәб. 112:7, 8
5:12 **«У һейлигәрләрниң нийәтлирини бекар қиливетиду, нәтиҗидә улар ишини пүттүрәлмәйду»** — бу айәт Инҗилда *(«1Кор.» 1:19)* расул Павлус тәрипидин нәқил кәлтүрүлгән, шуңа шүбһисизки уни тоғра дәп билимиз.
5:12 Нәһ. 4:9; Зәб. 32:10; Йәш. 8:10
5:13 **«У мәккарларни өз һейлигәрлигидин қапқанқа алиду»** — Елифазниң бу җүмлисиму Инҗилда *(«1Кор.» 3:19)* расул Павлус тәрипидин нәқил кәлтүрүлгән, шуңа шүбһисизки униму тоғра дәп билимиз.
5:13 1Кор. 3:19
5:14 Қан. 28:29
5:16 Зәб. 106:42
5:17 Пәнд. 3:11, 12; Ибр. 12:5; Яқ. 1:12; Вәһ. 3:19
5:18 Қан. 32:39; 1Сам. 2:6; Һош. 6:1

19 У сени алтә қийинчиликтин қутқузиду;
Һәтта йәттә күлпәттә һеч қандақ яманлиқ саңа тәгмәйду.
20 Ачарчиликта У сениң үлүмиңгә,
Урушта У саңа урулған қилич зәрбисигә нижаткар болиду.
21 Сән зәһәрлик тилларниң зәрбисидиму башпанаһлиқ ичигә йошурунисән,
Вәйранчилиқ кәлгәндә униңдин һеч қорқмайдиған болисән.
22 Вәйранчилиқ вә қәһәтчилик алдида күлүпла қойисән;
Йәр йүзидики һайванлардинму һеч қорқмайсән.
23 Сән даладики ташлар билән әһдидаш болисән;
Явайи һайванларму сән билән енақ өтиду.
24 Сән чедириңниң теч-аманлиқта болидиғанлиғини билип йетисән;
Мал-мүлкүңни едитлисәң, һәммә немәңниң тәл екәнлигини байқайсән.
25 Нәслиң көп болидиғанлиғини,
Пәрзәнтлириңниң от-чөптәк көп екәнлигини билисән.
26 Сән өз вақтидила йетилип жиғилған бир бағ буғдайдәк,
Пәқәт вақит-саитиң пишип йетилгәндила йәрлигиңгә кирисән.
27 Биз өзимиз буни тәкшүрүп көргәнмиз — улар һәқиқәтән шундақтур.
Шуңа өзәң аңлап бил, буларни өзәңгә тәтбиқлап ойлап бақ».

Аюп йәнә сөзләйду — «Мениң дадлишим һәқ»

6 1 Аюп жававән мундақ деди: —
2 «Аһ, мениң дәрдлик зарлирим таразида өлчәнсә!
Аһ, бешимға чүшкән барлиқ балайи-қаза булар билән биллә таразиланса!
3 Шундақ қилинса у һазир деңиздики қумдин еғир болуп чиқиду;
Шуниң үчүн сөзлирим тәлвиләрчә болуватиду.
4 Чүнки Һәммигә Қадирниң оқлири маңа санчилип ичимдә туруватиду,
Уларниң зәһирини роһум ичмәктә,
Тәңриниң вәһимилири маңа қарши сәп түзүп һужум қиливатиду.
5 Явайи ешәк от-чөп тапқанда һаңрамду?
Кала болса йәм-хәшәк үстидә мөрәмду?
6 Туз болмиса тәмсиз нәрсини йегили боламду?
Хам тухумниң еқиниң тәми барму?
7 Женим уларға тәгсиму сәскинип кетиду,
Улар маңа жиркиничлик тамақ болуп туюлиду.
8 Аһ, мениң тәшна болғиним кәлсиди!
Тәңри интизаримни ижабәт қилсиди!
9 Аһ, Тәңри мени янчип ташлисун!

5:19 **«... алтә қийинчилиқ... йәттә күлпәттә ... »** — бу «алтә... йәттә...» дегән ибарә «һәр хил..., һәр қандақ...» дегәнни билдүриду.
5:19 Зәб. 90
5:23 Һош. 2:20
5:25 **«Нәслиң көп болидиғанлиғини, пәрсәндлириңниң от-чөптәк көп екәнлигини билисән»** — Елифаз Аюпниң он балисидин һәм барлиқ мал-мүлкидин айрилип қалғанлиғини пүтүнләй есидин чиқирип қойғандәк қилатти.
6:2 **«... Аһ, бешимға чүшкән барлиқ балайи-қаза булар** ***, йәни дәрдлик зарлирим*** **билән биллә таразиланса!»** — Аюпниң бу сөзи: «дәрдлик зарлирим» вә бешимға чүшкән бала-қазалар таразада селиштурулса, әмәлийәттә мениң зарлиримниң аз екәнлиги көрүниду, дегән мәнани өз ичигә елиши мүмкин.
6:3 Пәнд. 27:3
6:4 **«Уларниң зәһирини роһум ичмәктә»** — яки, «Уларниң зәһири роһумни йәп кетиду».
6:4 Зәб. 37:1-4

У қолини қоюветип җенимни үзүп ташлашқа мувапиқ көрсиди!
10 Шундақ болса, маңа тәсәлли болатти,
һәтта рәһимсиз ағриқларда қийналсамму, шатлинаттим;
Чүнки Муқәддәс Болғучиниң сөзлиридин танмиған болаттим!
11 Мәндә өлүмни күткидәк йәнә қанчилик мағдур қалди?
Мениң сәвир-тақәтлик болуп һаятимни узартишимниң немә нәтиҗиси болар?
12 Мениң күчүм таштәк чиңму?
Мениң әтлирим мистин ясалғанмиди?
13 Өзәмгә ярдәм бәргидәк мағдурум қалмиди әмәсму?
Һәр қандақ әқил-тәдбир мәндин қоғливетилгән әмәсму?

Бурадәрлириниң Аюпни дағда қоюши

14 Үмүтсизлинип кетиватқан кишигә дости меһриванлиқ көрсәтмики зөрүрдур;
Болмиса у һәммигә қадирдин қорқуштин ваз кечиши мүмкин.
15 Бирақ бурадәрлирим вақитлиқ «алдамчи ериқ» сүйидәк,
Маңа һелигәрлик билән муамилә қилмақта;
Улар сулири еқип түгигән ериққа охшайду.
16 Еригән муз сулири ериққа киргәндә улар қаридап кетиду,
Қарлар уларниң ичидә йоқилип кетиду,
17 Улар пәсилниң иллиши билән қуруп кетиду;
Һава иссип кәткәндә, изидин йоқилип кетиду.
18 Сәпәрдашлар маңған йолидин чиқип, ериққа бурулиду;
Улар ериқни бойлап меңип, чөлдә езип өлиду.
19 Темалиқ карванларму ериқ издәп маңди;
Шебалиқ содигәрләрму уларға үмүт билән қариди;
20 Бирақ улар ишәнгинидин үмүтсизлинип номуста қалди;
Улар әшу йәргә келиши билән паракәндичиликкә учриди.
21 Мана силәр уларға охшаш маңа тайини йоқ болуп қалдиңлар;
Силәр қорқунучлуқ бир вәһимини көрүпла қорқуп кетиватисиләр.
22 Мән силәргә: «Маңа бериңлар»,
Яки: «Маңа мал-мүлүклириңлардин һәдийә қилиңлар?» — дегәнни қачан дәп бақған?
23 Яки: «Мени езитқучиниң қолидин қутқузуңлар!»
Яки «Зораванларниң қолидин гөрүгә пул бәрсәңлар!» дәп баққанму?
24 Маңа үгитип қоюңлар, сүкүт қилимән;
Нәдә йолдин чиққанлиғимни маңа көрситип бериңлар.

6:10 **«Һәтта ... шатлинаттим; чүнки Муқәддәс Болғучиниң сөзлиридин танмиған болаттим!»** — Аюпниң бундақ ойлиши: «Әгәр һазир Худа мениң җенимни алса, мән Униңдин йүз өрүмигән мана мошу чағдила алса боптикән; бирақ бу азап-оқубәтләр давамлаштурулса, мәндә немә өзгиришләр болар, мән Худадин танимәнму қандақ? Шуңа яхшиси У һазир мени әпкәтсә, қаттиқ бир зәрбә билән әпкәтсә мәйли» дегәндәк мәнани бериду.

6:14 **«Үмүтсизлинип кетиватқан кишигә дости меһриванлиқ көрсәтмики зөрүрдур; болмиса ...»** — айәтниң башқа бир нәччә тәрҗимилири бар. Буларниң бири: «Һәтта у һәммигә Қадирдин қорқуштин айрилған болсиму, үмүтсизлинип кетиватқан кишигә дости меһриванлиқ көрсәтмики зөрүрдур».

6:15 **«алдамчи ериқ»** — чөл баяванда туюқсиз еқиштин тохтайдиған ериқ. Йолучиларниң мошундақ ериққа ишиниши интайин хәтәрлик, әлвәттә. 20-21-айәтләрни көрүң.

6:17 **«Һава иссип кәткәндә, изидин йоқилип кетиду»** — демәк, әң керәк болған вақитта бу ериқлар ғайип болиду.

6:19 **«Шебалиқ содигәрләрму уларға үмүт билән қариди»** — яки «Шебалиқ содигәрләрму уларға учрашни үмүт қилатти».

6:22 **«Маңа мал-мүлүклириңлардин һәдийә қилиңлар?» — дегәнни қачан дәп бақған?»** — Аюп у достлириға һеч қачан қәриздар болуп бақмиған. У: «Силәрдин пул яки мал-мүлүк күткиним йоқ, силәрдин күткиним пәқәт азрақ һесдашлиқ яки меһриванлиқ, халас» демәкчи.

25 Тоғра сөзләр немидегән өткүр-һә!
Бирақ әйиплириңлар зади немини испатлалайду?!
26 Үмүтсизләнгән кишиниң гәплири өтүп кетидиған шамалдәк турса,
Пәқәт сөзләрнила әйиплимәкчимусиләр?
27 Силәр житим-йесирларниң үстидә чәк ташлишисиләр!
Дост-бурадириңлар үстидә содилишисиләр!
28 Әнди маңа йүз туранә қарап беқиңлар;
Алдиңлардила ялған сөз қилаламдим?
29 Өтүнимән, болди қилиңлар, гуна болмисун;
Раст, қайтидин ойлап беқиңлар,
Чүнки өзәмниң тоғрилиғим таразида туриду.
30 Тилимда хаталиқ барму?
Тилим яманлиқни зади тетәлмасму?

Инсанларниң турмуш азаплири

7 1 Инсанға зиминда җәврә-җапа чекидиған турмуш бекитилгән әмәсму?
Униң күнлири бир мәдикарниңкигә охшаш әмәсму?
2 Қул кәчқурунниң сайисигә тәшна болғандәк,
Мәдикар өз әмгигиниң һәққини күткәндәк,
3 Мана беһудә айлар маңа бекитилгән,
Ғәшликкә толған кечиләр маңа несип қилинған.
4 Мән ятқинимда: «Қачан қопармән?» дәп ойлаймән,
Бирақ кәч узундин узун болиду,
Таң атқичә пүтүн бир кечә мән толғинип ятимән.
5 Әтлирим қурутлар һәм топа-чаңлар билән қапланди,
Терилирим йерилип, йириңлап кәтти.
6 Күнлирим бапкарниң мокисидинму иштик өтиду,
Улар үмүтсизлик билән аяқлишай дәп қалди.
7 Аһ Худа, мениң җеним бир нәпәсла халас.
Көзүм яхшилиқни қайтидин көрмәйдиғанлиғи есиңдә болсун;
8 Мени Көргүчиниң көзи иккинчи қетим маңа қаримайду,
Сән нәзириңни үстүмгә чүшәргиниңдә, мән йоқалған болимән.

6:25 **«Бирақ әйиплириңлар зади немини испатлалайду?»** — шу вақитқичә Аюпниң үч дости арисидин пәқәт Елифаз сөз қилған. Аюп «әйиплириңлар» *(көплүк шәкли)* дегән сөзи билән уларға: «Силәр йенимға келиштин авал әһвалим тоғрилиқ **тил бириктүрүвалған охшайсиләр**» дәп пуритиватиду.
6:26 **«Үмүтсизләнгән кишиниң гәплири өтүп кетидиған шамалдәк турса,...»** — Аюп бу гәплири билән өзәмниң бәзи сөзлиримниң һәддидин ешип кәткәнлигини билимән, дәп етирап қилған болса керәк. Башқа бирхил тәрҗимиси: «Силәр пәқәт сөзләрнила әйиплимәкчимусиләр, үмүтсизләнгән кишиниң гәплири һаһайити өтүп кетидиған бир шамалдәкла дәп қаримақчисиләр?».
6:27 **«Дост-бурадириңлар үстидә содилишисиләр!»** — башқа бирхил мәнаси: «Силәр дост-бурадәрләр үчүн ора колишисиләр».
6:29 **«Чүнки өзәмниң тоғрилиғим таразида туриду»** — яки: «Чүнки бу ишта һәқ мән тәрәптидур».
7:3 **«Мана беһудә айлар маңа бекитилгән,...»** — бу җүмлә Аюпниң азави әшу күнгичә бәлким бир нәччә ай узартилғанлиғини көрситиду. Униң достлириниң Аюпниң қешиға кәлгичә қилған сәпири узун болған болса керәк.
7:5 **«Әтлирим қурутлар һәм топа-чаңлар билән...»** — яки «Әтлирим қурутлар һәм қақач-чақалар билән...».
7:6 **«Күнлирим бапкарниң мокисидинму иштик өтиду»** — бапкарниң мокиси интайин тез, тохтимай һәрикәт қилиду. **«Улар үмүтсизлик билән...»** — ибраний тилида «үмүтсизлик» вә «жип» аһаңдаш сөз. Аюп мошу айәттә өз һаятини тоқулидиған гиләмгә охшитип, «жип тохтап қалғидәк» демәкчи.
7:7 Аюп 8:9; 10:9; 14:1, 2, 3; 16:22; Зәб. 89:6-10; 101:12; 102:15; 143:4; Йаш. 40:6; Яқ. 4:14; 1Пет. 1:24
7:8 **«Сән нәзириңни үстүмгә чүшәргиниңдә, мән йоқалған болимән»** — бу 7-8-айәттә, 21-айәткә охшаш, Аюп «И

9 Булут ғайип болуп, қайта көрүнмигәндәк,
Охшашла тәһтисараға чүшкән адәм қайтидин чиқмайду.
10 У йәнә өз өйигә қайтмайду,
Өз жути уни қайта тонумайду.
11 Шуңа мән ағзимни жуммай,
Роһумниң дәрд-әлими билән сөз қилай,
Женимниң азавидин зарлаймән.
12 Немишкә Сән үстүмдин күзәт қилисән?
Мән хәтәрлик бир деңизму-я?
Яки деңиздики бир әждиһамумән?
13 Мән: «Аһ, ятқан орнум маңа раһәт бериду,
Көрпәм налә-пәрядимға дәрман болиду» — десәм,
14 Әнди Сән чүшләр билән мени қорқутуватисән,
Ғайипанә аламәтләр билән маңа вәһимә салисән.
15 Шуниң үчүн боғулушумни, өлүмни,
Бу сүйәклиримгә қарап олтириштин артуқ билимән.
16 Мән өз женимдин тойдум;
Мениң мәңгүгә яшиғум йоқ,
Мени мәйлимгә қойиваткин,
Мениң күнлирим беһудидур.
17 Инсан балиси немиди?
Сән немишкә уни чоң билисән,
Немә дәп униңға көңүл берисән?
18 Һәр әтигәндә уни сүрүштүрүп келисән,
Һәр нәпәс уни синайсән!
19 Қачанғичә мениңдин нәзириңни алмайсән,
Маңа қачанғичә ағзимдики серик суни жутувалғидәк арам бәрмәйсән?
20 Мән гуна қилған болсамму,
и инсанийәтни Күзәткүчи, Саңа немә қилиптимән?!
Мән Саңа жүк болуп қалдимму?
Буниң билән мени Өзәңгә зәрбә нишани қилғансәнму?
21 Сән немишкә мениң итаәтсизлигимни кәчүрүм қилип,
Гунайимни сақит қилмайсән?
Чүнки мән пат арида топиниң ичидә ухлаймән;
Сән мени издәп келисән, лекин мән мәвжут болмаймән».

Худа, Сән балдур маңа рәһим қилмисаң, кечигип қалисән!» дегәндәк қилатти.
7:9 **«Тәһтисара»** — мошу йәрдә «тәһтисара» *(ибраний тилида «шеол»)* дегән йәр «йәр астидики сарай» *(йәни, «тәкт сарай»)*, өлгәнләрниң роһлири барған жайни көрситиду. Еniқ туруптики, Аюпниң бу сөзләрни ейтқанда гөрдин тирилдүрүлүш тоғрисида хәвири көп әмәс еди.
7:12 **«Немишкә Сән үстүмдин күзәт қилисән?»** — Аюп: «Мән аләмниң аманлиғиға бирхил хәвп йәткүзәмдим-я?» дәп Худадин соримақчи охшайду.
7:15 **«... боғулушумни, өлүмни, бу сүйәклиримгә қарап олтириштин артуқ билимән»** — Аюпниң кесили, бәлким, боғнуқуш кесили *(дәм сиқилиш кесили)* болуши мүмкин.
–Бу айәт йәнә мундақму тәрҗимә қилиниду, йәни: «Гелимни сиққучи болса бойнумни, өлүм болса сүйәклиримни таллиди».
7:16 **«Мениң күнлирим беһудидур»** — яки «Мениң күнлирим бир нәпәс, халас!».
7:16 Зәб. 61:10; 143:4
7:17 Зәб. 8:5; 143:3; Ибр. 2:6
7:21 **«...сән мени издәп келисән, лекин мән мәвжут болмаймән»** — 7-бап, 7-8-айәт үчүн берилгән изаһатниму көрүң. Мошу йәрдә, Аюпниң ичидики етиқат һәм гуманниң бир-биригә болған күриши көрүниду. Аюп бир тәрәптин Худани дүшминимдәк иш қилди, лекин йәнә бир тәрәптин У кәлгүсидә Өз достини издигәндәк мени

Шухалиқ Билдад сөзләйду —
Илгәрки дәвирләрдики азап-оқубәтләр тоғрилиқ гувалиқ

8 [1] Андин Шухалиқ Билдад җававән мундақ деди: —
[2] «Сән қачанғичә мошуларни сөзләйсән?
Ағзиңдики сөзләр күчлүк шамалдәк қачанғичә чиқиду?
[3] Тәңри адаләтни бурмилиғучиму?
Һәммигә Қадир адиллиқни бурмиламду?
[4] Сениң балилириң Униң алдида гуна қилған болса,
У уларниму итаәтсизлигиниң җазасиға тапшурған, халас.
[5] Бирақ әгәр өзәң һазир чин көңлүңдин Тәңрини издисәңла,
Һәммигә Қадирға илтиҗа қилсаңла,
[6] Әгәр сән сап дил һәм дурус болған болсаң,
Шүбһисизки, У сән үчүн ойғиниду,
Чоқум сениң һәққанийлиғиңға толған туралғуңни гүлләндүриду.
[7] Сән дәсләптә етиварсиз қаралған болсаңму,
Бирақ сән ахирида чоқум техиму гүллинисән.
[8] Шуңа сәндин өтүнәйки, өткәнки дәвирләрдин сорап баққин,
Уларниң ата-бовилириниң издинишлиригиму көңүл қойғин
[9] (Чүнки биз болсақ түнүгүнла туғулғанмиз;
Күнлиримиз пәқәт бир сайә болғачқа, һеч немини билмәймиз).
[10] Саңа көрсәтмә берип үгәтәләйдиған улар әмәсму?
Улар өз көңлидикини саңа сөзлимәмду?
[11] Латқа болмиса йекәнләр егиз өсәләмду?
Қомушлуқтики от-чөпләр сусиз өсәләмду?
[12] Улар йешил пети болуп, техичә орулмиған болсиму,
һәр қандақ от-чөптин тез тозуп кетиду.
[13] Тәңрини унтуған кишиләрниң һәммисиниң ақивәтлири мана шундақтур;
Ипласларниң үмүти мана шундақ йоққа кетәр.
[14] Чүнки униң таянғини чүрүк бир нәрсә, халас;
Униң ишәнгини болса өмчүкниң торидур, халас.
[15] У өз угисиға йөлиниду, бирақ у мәзмут турмайду;
У уни чиң тутувалған болсиму, бирақ у бәрдашлиқ берәлмәйду.
[16] У қуяш астида көклигән болсиму,
Униң пиләклири өз беғини қаплиған болсиму,
[17] Униң йилтизлири таш догисиға чирмишип кәткән болсиму,

издәп келиду, бирақ тапалмайду, дәйду.

8:3 Қан. 32:4; 2Тар. 19:7; Дан. 9:14

8:4 **«Сениң балилириң Униң алдида гуна қилған болса, У уларниму итаәтсизлигиниң җазасиға тапшурған, халас»** — Билдадниң бу баяни рәһимсизлик билән қилинған сөзләрдур; бу сөзләр Аюпниң ярисиға туз сепип уни техиму азапқа салиду. Чүнки Аюпниң һәсрити дәл мошу иш түпәйлидин болувататти; бирақ Билдадниң Аюпниң балилириниң өткүзгән бирәр гунайи тоғрисида һеч қандақ испати йоқтур. Биз болсақ, униң балилириниң әмәлийәттә өз гунайи сәвәвидин өлмигәнлигини билимиз.

8:5 Аюп 22:23

8:8 Қан. 4:32

8:9 **«Күнлиримиз пәқәт бир сайә...»** — Билдадниң бу дегини, униң у дәвридики ата-бовилириниң *(өзиниң замани билән селиштурғанда)* интайин узун өмүрлүк болғанлиғини көрситиши мүмкин. *(Тәвраттики «Яритилиш» қисмиға асасән, Адәм атимиздин башлап Нуһ пәйғәмбәрниң дәвригичә нурғун адәмләр бир нәччә йүз жил яшиған еди).*

8:9 Яр. 47:9; 1Тар. 29:15; Аюп 7:5, 6, 7; Зәб. 38:6, 14; 101:12; 143:4

8:12 Зәб. 128:5-6; Йәр. 17:6

8:13 Аюп 11:20; 18:14; Зәб. 111:10; Пәнд. 10:28

У ташлар арисида орун издигән болсиму,
18 Лекин Худа уни орнидин юливәтсә,
Әшу йәр униңдин тенип: «Мән сени көрмигән!» — дәйду.
19 Мана униң йолиниң шатлиғи!
Униңдин кейин орниға башқилири тупрақтин үниду.
20 Қара, Худа дурус адәмни ташлимайду,
Яки яманлиқ қилғучиларниң қолини тутуп уларни йөлимәйду.
21 У йәнә сениң ағзиңни күлкә билән,
Ләвлириңни шатлиқ авазлири билән толдуриду,
22 Саңа нәпрәтләнгәнләргә шәрмәндилик чаплиниду,
Әскиләрниң чедири йоқитилиду».

Аюп бәргән җавави —
«Инсан балиси қандақ қилип Худа алдида адил болалайду?»

9 1 Аюп җававән мундақ деди: —
2 Вай, сениңла тоғра, дунияни һәқиқәтән сән дегәндәк дәп билимән!
Бирақ инсан балиси қандақ қилип Тәңри алдида һәққаний болалисун?
3 Һәтта әгәр бириси униң билән дәвалишишқа петиналиса,
Шу киши мәсилиләрниң миңдин биригиму җавап берәлмәйду.
4 Униң қәлбидә чоңқур даналиқ бардур,
У зор күч-қудрәткә егидур;
Кимму Униңға қарши чиқип, җүригини том қилип,
Кейин теч-аман қалған?
5 У тағларни ғәзивидә ғулатқанда,
Уларға һеч билдүрмәйла уларни җулуп ташлайду.
6 У йәр-зиминни тәвритип өз орнидин қозғитиду,
Шуниң билән униң түврүклири титрәп кетиду.
7 У қуяшқа көтирилмә дәп сөз қилсила, у қопмайду;
У халиса юлтузларниңму нурини печәтләп қоялайду.
8 Асманларни кәң яйғучи пәқәт удур,
У деңиз долқунлири үстигә дәссәп җүриду.
9 У йәттә қарақчи юлтуз, Орион юлтуз түркүми вә қәлб юлтуз топини,
Җәнубий юлтуз түркүмлириниму яратқан.
10 У һесаплиғусиз улуқ ишларни,

8:18 «... Лекин Худа уни орнидин юливәтсә, әшу йәр униңдин тенип: «Мән сени көрмигән!» — дәйду» — мошу йәрләрдә Билдад Аюп учриған балаю-апәтни шу бир нәччә ишқа охшатқан болуши мүмкин: — авал -15-айәттә, у «яманларниң өйиниң ғулап кетиши» тоғрилиқ сөзләйду; иккинчи, 16-айәттики «пиләкләр» дегән сөз, ибраний тилида «пәрсәндләр»ниму көрситиду. Үчинчи, мошу айәттә бәлким «әшу йәр» дегән сөз Аюпниң жутдашлирини көрситиду; улар уни чәткә қекип: «Сәндәк Худа ләнәт қилған адәмни тонумаймиз» дегән мәналардиму ейтилған болуши мүмкин.
8:20 «... яманлиқ қилғучиларниң қолини тутуп уларни йөлимәйду» — яки «...яманлиқ қилғучиларни қолиға күч бәрмәйду».
9:2 Аюп 14:4; 25:4; Зәб. 142:2
9:3 «Һәтта әгәр бириси униң билән дәвалишишқа петиналиса, шу киши мәсилиләрниң миңдин биригиму җавап берәлмәйду» — буниң йәнә башқа икки хил тәрҗимиси болуши мүмкин: *(1)* «Әгәр Худа бириси билән дәвалишишни лайиқ көрсә, у киши миңдин бир мәсилигиму җавап берәлмәйду»; *(2)* «Әгәр Худа бириси билән дәвалишишни лайиқ көрсә, Худа у кишиниң миңдин бир мәсилисигиму җавап бәрмәйду».
9:8 Яр. 1:6
9:9 «Җәнубий юлтуз түркүмлириниму яратқан» — яки: «Җәнубий асмандики ғәзниләрни яратқан».

Санап түгитәлмәйдиған карамәт ишларни қилиду.
11 Қара, У йенимдин өтиду, бирақ мән Уни көрмәймән;
У өтүп кетиду, бирақ Уни байқалмаймән.
12 Мана, У елип кетиду, ким Уни Өз йолидин яндуралисун?
Ким Униңдин: «Немә қиливатисән» дәп сорашқа петиналисун?
13 Тәңри ғәзивини қайтурувалмайду;
Раһабниң ярдәмчилири Униң айиғиға баш егиду.
14 Шундақ туруқлуқ, мән қандақму униңға жавап берәләйттим.
Мән муназирә қилғидәк қандақ сөзләрни таллалайттим?
15 Мабада мән һәққаний болсамму,
Мән йәнила Униңға жавап берәлмәйттим;
Мән пәқәт сотчимға илтижала қилалайттим.
16 Мән Униңға илтижа қилған вә У маңа жавап бәргән болсиму,
Мән техи Униң садайимни аңлиғанлиғиға ишәш қилалмиған болаттим;
17 У боран-чапқунлар билән мени езиду,
У ярилиримни сәвәпсиз көпәйтмәктә.
18 У маңа һәтта нәпәс елишқиму рухсәт бәрмәйду,
Әксичә У маңа дәрд-әләмни жүкливәтти.
19 Күч-қудрәт тоғрисида гәп қилсақ, мана, Униңдин күчлүк йәнә башқа ким бар?
Адаләткә кәлсәк, ким Уни сотқа чақиралисун?!
20 Мән өзәмни ақлимақчи болсам, өз ағзим өзәмни гунаға патурар,
Қосурсиз болған болсам, У йәнила мени әгир дәп бекитәр.
21 Бирақ мән әслидә ейибсиз едим.
Мәйли, өзәмниң қандақ болидиғанлиғим билән пәрвайим пәләк!
Өз җенимдин тойдум!
22 Һәммә иш охшаш екән; шуңа мән дәймәнки,
У дурусларниму, яманларниму охшашла йоқитиду.
23 Туюқсиз бешиға қаза келип өлсә,
У бегуналарға қилинған бу синаққа қарап күлиду.
24 Йәр йүзи яманларниң қолиға тапшурулди;

9:10 Аюп 5:9; Зәб. 71:18; 76:15; 85:10; Рим. 11:33
9:11 **«У йенимдин өтиду»** — яки: «У йенимдин өтсә». **«У өтүп кетиду»** — яки: «У өтүп кәтсә».
9:12 **«У елип кетиду»** — яки: «У елип кәтсә» яки «У булап кәтсә».
9:13 **«Раһаб»** — «Раһаб»ниң мундақ үч хил мәна мүмкинчилиги бар: — *(1)* һакавурлуқ; *(2)* Мисир империйәсиниң йәнә бир исми *(қедимки дунияда һакаввурлуқта даңқи чиққан)*; *(3)* әң чоң мүмкинчилиги бар мәнаси шуки, деңиздики зор, қорқунучлуқ бир һайванниң исми. Бу йоған һайванниң йәнә бир исми «левиатан» болуши мүмкин *(жуқуриқи 3-бап, 8-айәттики изаһатни көрүң)*. У Муқәддәс Китаптики башқа бир нәччә йәрләрдә Шәйтанниң бир символидур. Шуңа мошу йәрдә «Раһабниң ярдәмчилири» бәлким Шәйтанниң ярдәмчилирини көрсәтгән болуши мүмкин.
9:19 **«Адаләткә кәлсәк, ким уни сотқа чақиралисун?!»** — әсли текстни чүшиниш сәл тәш. Башқа хил тәрҗимилири болуши мүмкин.
9:20 **«... Қосурсиз болған болсам, у йәнила мени әгир дәп бекитәр»** — Аюпқа мабада Худаниң алдида өзини ақлаш пурсити кәлсиму, у Худаниң зор күч-қудрити билән ағзиниң ечилмас қилинишидин, яки һәтта «машина адәмдәк» өз ағзи билән өзини әйиплəп кетишидин қорқиду. «Худа һәммидин күчлүк, шуңа У адил» дегән көзқараш дуниядики һәр бир залимниң: «Күч-һоқуқ дегән һәқтур» дегән көзқаришиға йеқин келиду. Аюп мошу йәрдә «Худа маңа ундақ муамилә қилса, адил болмайду» демәкчи болиду. Китапниң кейинки қисимлирида, Худаниң һәм һәммидин күчлүк һәм шуниң билән биргә пүтүнләй адил екәнлиги айдиңлишиду.
9:22 **«... мән дәймәнки, у дурусларниму, яманларниму охшашла йоқитиду»** — наһайити ениқки, бу бабтики 14-айәттин 34-айәткичә Аюп Худаниң намини бир қетимму тилға алмай, пәқәт Уни: «У... Униң... Уни... Сән....» дәп атайду. Бәлким у Худаниң зор күч-қудиритигә һәм өзиниң һазирқи қорқунучлуқ әһвалини чоңқур ойлап, бәк қорқуп кәткән болса керәк.
9:22 Топ. 9:2, 3; Мал. 3:14
9:23 **«... У бегуналарға қилинған бу синаққа қарап күлиду»** — бу айәт Аюпниң җан аччиғидин, шундақла Худаға болған гуманидин ейтқан баянлириниң ичидә әң қаттиқи болуши мүмкин.

Бирақ У сотчиларниң көзлирини бу адаләтсизликни көрәлмәйдиған қилип қойиду;
Мошундақ қилғучи У болмай, йәнә ким болсун?

25 Мениң күнлирим йәлтапанниң жүгүрүшидинму тез өтиду;
Улар мәндин қечип кетиду,
Уларниң һеч қандақ яхшилиғи йоқтур.
26 Улар қомуш кемиләрдәк чапсан өтүп кетиду;
Алғур бүркүт овни тутқили шуңғуғандәк тез мañиду.
27 Әгәр: «Налә-пәрядтин тохтап,
Чирайимни тутулдурмай хуш чирай болай» десәмму,
28 Мән йәнила азаплиримниң һәммисидин қорқуп жүримән;
Чүнки Сени мени бегуна һесаплимайду дәп билимән.
29 Мән һаман әйиплик адәм болсам,
Мән беһудә жапа тартип немә қилай?
30 Һәтта қар сүйи билән жуюнуп,
Қолумни шунчә пакизлиған болсамму,
31 Сән йәнила мени әврәзгә чөмүлдүрисәнки,
Өз кийимимму мәндин нәпрәтлинидиған болиду!
32 Чүнки У мән Униңға жавап берәлигидәк, маңа охшаш адәм әмәс.
Мениң Униң билән сотта дәвалашқичилигим йоқтур.
33 Оттуримизда һәр иккимизни өз қоли билән тәң тутидиған келиштүргүчи болсиди!
34 У Өзиниң тайиғини мәндин жирақ қилсун,
Униң вәһимиси мени қорқатмисун;
35 Шундила мән Униңдин қорқмай сөзләләйттим;
Бирақ әһвалим ундақ әмәстур!

Сеғиз лай кулалчи билән сөзлишиду

10 [1] Мән өз җенимдин нәпрәтлинимән;
Өз дәрдимни төкүвалай;
Қәлбимдики аһ-заримни сөзливалай.
2 Мән Тәңригә: «Мениң гунайимни бекитмә; маңа көрсәткинки,
Сән зади немә үчүн мән билән дәвалишисән?
3 Адәмни әзгиниң,
Өз қолуң билән яратқиниңни чәткә қаққиниң Саңа пайдилиқму?
Яманларниң сүйқәстигә нур чачқиниң яхшиму?

9:25 Аюп 7:6, 7
9:26 **«қомуш кемиләр»** — қедимки Мисирда көп ишлитилгән, Нил дәриясида наһайити тез маңидиған бирхил кемә.
9:28 **«... Сени мени бегуна һесаплимайду дәп билимән»** — Аюп йәнила Худаниң адалитидин гуманлиниду. 31-айәттә болса униң үмүти бәлким әң төвән дәриҗигә чүшкән болуши мүмкин.
9:30 Йәр. 2:22
9:32 **«Чүнки У ... маңа охшаш адәм әмәс. Мениң Униң билән сотта дәвалашқичилигим йоқтур»** — бу баян бәлким китаптики соралған әң чоңқур соал болуши мүмкин; демәк, адәм Худа билән қандақму келишәлисун?
9:32 Топ. 6:10; Йәр. 49:19
9:33 **«Оттуримизда ... келиштүргүчи болсиди!»** — Аюп: Адәм билән Худаниң оттурисида туридиған, бир қоли билән Худани тутидиған, бир қоли билән инсанни тутидиған келиштүргүчи болсиди! дәп ейтқан бу келиштүргүчи Инҗилда дәл Әйса Мәсиһниң өзи екәнлиги аян қилиниду *(«1Тим.» 2:5)*
9:34 Аюп 13:20; 33:7
10:3 **«Өз қолуң билән яратқиниңни чәткә қаққиниң Саңа пайдилиқму?»** — Аюп бәлким: — «Сән маңа һәм пүтүн

[4] Сениң көзүң инсанниңкидәк ажизму?
Сән адәмләр көргәндәк хирә көрәмсән?
[5] Сениң күнлириң өлидиған инсанниң күнлиридәк чәкликму?
Сениң жиллириң инсанниң жиллиридәк қисқиму?
[6-7] Сән мениң рәзил адәм әмәслигимни билип туруп,
Сениң қолуңдин қутулдурғидәк һеч кимниң йоқлуғини билип туруп,
Немишкә мениң хаталиғимни сорап жүрисән?
Немишкә мениң гунайимни сүрүштүрисән?» — дәймән.
[8] — Сән Өз қоллириң билән мени шәкилләндүрүп, бир гәвдә қилип яратқансән;
Бирақ Сән мени йоқатмақчисән!
[9] Сән лайни ясиғандәк мени ясиғиниңни есиңдә тутқайсән, дәп йелинимән;
Сән мени йәнә тупраққа қайтурамсән?
[10] Сән устилиқ билән мени сүттәк қуюп чайқап,
Мени иримчиктәк уютқан әмәсму?
[11] Сән терә һәм әт билән мени кийиндүргәнсән,
Устихан һәм пәй билән бирләштүрүп мени тоқуғансән.
[12] Сән маңа һаят һәм меһри-шәпқәт тәғдим қилғансән,
Сән сөйгүң билән роһумдин хәвәр алдиң.
[13] Бирақ бу ишлар Сениң қәлбиңдә йошуруқлуқ еди;
Буларниң әслидә қәлбиңдә пүкүклигини билимән.
[14] Гуна қилған болсам, Сән мени күзитип жүргән болаттиң;
Сән мениң қәбиһлигимни жазалимай қоймайттиң.
[15] Рәзил һесапланған болсам, маңа бала келәтти!
Һәм яки һәққаний һесаплансамму, каттиқ номусқа чөмүп, азапқа чөмгинимдә,
Бешимни йәнила көтиришкә жүръәт қилалмайттим;
[16] Һәтта бешимни көтиришкә жүръәт қилсамму,
Сән әшәддий ширдәк мениң пейимгә чүшәттиң;
Сән маңа карамәт күчүңни арқа-арқидин көрситәттиң.
[17] Сән мени әйипләйдиған гувачилириңни қайтидин алдимға кәлтүрисән;
Маңа каритилған ғәзивиңни зор қилисән;
Күчлириң маңа қарши долқунлап кәлмәктә.

инсанға шунчә яхши әҗриңни сиңдургән екәнсән, немишкә бу яхши нәрсәңгә шундақ зиян йәткүзисән?» демәкчи. У төвәндики 8-12-айәтләрдә бу сөзиниң мәнасини кеңәйтиду.
10:4 **«Сениң көзүң инсанниңкидәк ажизму?»** — ибраний тилида: «Сениң көзлири әтлик көзләрму?».
10:5 **«сениң күнлириң ... чәкликму? Сениң жиллириң инсанниң жиллиридәк қисқиму?»** — Аюп бу жүмлилиридә һәммә имканийәтни оттура қойиду; андин у һәммисини дегидәк чәткә қақиду — Худа адәмни әзгинигә хошалму-я? У адәмдәк калтә пәмликму-я, яки униң өмри қисқа болуп өзини жазалашқа үлгүрәлмәмду-я? *(ундақ болмиса, мән зади немишкә шундақ азапқа қалдурулимән?)* дәп ойлайду Аюп.
10:9 Яр. 2:7; 3:19
10:10 **«Сән ... мени иримчиктәк уютқан әмәсму?»** — Аюпниң «мени сүттәк қуюп чайқап, ... иримчиктәк уютқан» дегән сөзлири Худаниң өз тенини шунчә әҗайиплиқ билән мурәккәп яратқанлиғини билдүриду.
10:10 Зәб. 138:15,16
10:12 **«Сән сөйгүң билән...»** — ибраний тилида: «сән йоқлишиң билән...». **«... Сән сөйгүң билән роһумдин хәвәр алдиң»** — 8-12-айәттә, Аюп Худаниң инсанниң тенини шунчә карамәт устилиқ билән бирләштүрүп ясап, шәпқәт-сөйгү көрсәткәндин кейин, Худаниң һәр бир адәмгә нисбәтән улуқ, карамәт бир плани болуши керәк, дәп қарайду. Бирақ Аюп өзиниң ишида мундақ әҗайип планни көрәлмәй, әксичә Худаниң униң барлиғини астин-үстүн қиливәткәнлигини көрүп қорқуп кетип: «Бирақ бу ишлар сениң қәлбиңдә йошуруқлуқ еди» *(13-айәт)* дәп, Худа мениң достум әмәс, дүшминим болуп чиққан дәп гуманлиниду. Аюпниң Худаниң достлуғидин мәһрум болғанмән дегән һессияти вә униңда Худаниң униң билән биллә болғанлиқ сезиминиң йоқлуғи, шүбһисизки униң үчүн һәммидин азаплиқ иш еди.
10:16 Йәш. 38:13; Жиғ. 3:10
10:17 **«Мени әйипләйдиған гувачилириң»** — Аюпниң бу дегини, бәлким, Худаниң уни «Сән гуна қилдиң, шуңа

[18] Сән әслидә немишкә мени балиятқудин чиқарғансән?
Кашки, мән чачрап кәткән болсам, һеч адәм мени көрмәс еди![136]
[19] Мән һеч қачан болмиған болаттим!
Балиятқудин беваситә гөргә апирилған болаттим!
[20-22] Мениң азғинә күнлирим түгәй дегән әмәсму?
Шуңа мән барса кәлмәс йәргә барғичә,
— Қараңғулуқ, өлүм сайә болған зиминға,
— Зулмәт бир зиминға, йәни қараңғулуқниң өзиниң зиминиға,
Өлүм сайисиниң зиминиға,
Тәртипсиз, һәтта өз нури қап қараңғу қилинған шу зиминға барғичә,
Маңа азрақ жан кириш үчүн,
Ишиңни бир дәқиқә тохтат, мәндин нери бол!».

Зофарниң биринчи сөзи — «сахта адәмләрниң ақивити»

11 [1] Андин Нааматлиқ Зофар җававән мундақ деди: —[137]
[2] «Гәп мундақ көп турса, уни җавапсиз қалдурғили болмас?
Сөзмән киши өзини ақлиса боламду?
[3] Сениң сәпсәтәлириң көпчиликниң ағзини тувақлиса боламду?
Сән мазақ қилип сөзлигәндин кейин, һеч ким бу ишни йүзүңгә салмисунму?
[4] Чүнки сән: «Мениң әқидилирим саптур,
Мән сән Худаниң алдида пакмән» — дедиң.[138]
[5] Аһ, Тәңри гәп қилсиди!
Ағзини ечип сени әйиплисиди!
[6] Шундақ қилип У даналиқниң сирлирини саңа ечип бәрсиди!
Чүнки даналиқ икки тәрәпликтур!
Тәңриниң гунайиңниң хелә бир қисмини көтириветип, улардин өтидиғанлиғини убдан билип қой![139]
[7] Сән Тәңрини издигән тәғдирдиму Уни түптин тоналамсән?!
Һәммигә Қадирниң чәксизлигини чүшинип йетәләмсән?
[8] Бундақ даналиқ асмандин егиздур, униңға еришишкә немә амалиң бар?
У тәһтисарадин чоңқурдур, сән немини биләләйсән?
[9] Униң узунлуғи йәр-зиминдин узундур,
Кәңлиги деңиз-океанлардин кәңдур.
[10] У өтүп кетиветип, адәмни қамиса, уни сораққа чақирса, кимму Уни тосалисун?
[11] Чүнки У сахта адәмләрни убдан билиду,

жазаландиң» дәп әйипләйдиған бир нәччә гувачини орунлаштурған, дәп көрсәтмәкчи; гувачилар болса, униң үч достини, өз бешиға чүшкән күлпәтләрни һәмдә кесәлниң азаплирини өз ичигә алса керәк.
10:18 Аюп 3:11
11:1 **«Нааматлиқ Зофар»** — Аюпқа сөз қилидиған униң үчинчи достидур. Биз Аюпниң бу үч достини селиштуридиған болсақ, Елифаз әдәбликрәк, башқилардин сәл меһривандәк көрүниду; сөз қилиш тәртивидин қариғанда, униң йеши бәлким әң чоң, ахирда сөзләйдиған Зофар әң кичик болуши мүмкин. Елифаз өз тәҗрибисини, йәни өзиниң көргән ғайипанә аламитини бәкрәк тәкитләйду; Билдад болса әнъәничи болуп, илгәрки дәвирдикиләр мәйли немә дегән болмисун, шу тоғра дәп қарайду; Зофар болса һессиятчан, қопал, аммибаб мақал-тәмсилләргә амрақ, «Җамаәтниң пикри бәрибир тоғридур» дәп қарайду *(3-айәттиму «көпчилик» дегән сөз тәкитлиниду)*. Бәзидә униң гәп-сөзлиридин яманларниң җазалинишидин униң наһайити һозур алидиғанлиғи чиқип туриду.
11:4 **«Мениң әқидилирим саптур»** — әмәлийәттә Аюп бундақ сөз қилмиди.
11:6 **«Тәңриниң гунайиңниң хелә бир қисмини көтириветип, улардин өтидиғанлиғини убдан билип қой!»** — Зофарниң бу сөзлири: «Худа гуналириңниң бир нәччисини есидин чиқирип, пәқәт уларниң бир қисминиң тегишлик җазасини саңа чүшириватиду», дегән мәнани билдүриду.

У тәкшүрмәй турупла алдамчилиқни аллиқачан көрүп болған.
12 «Инсан туғулуп бир явайи ешәкниң тәхийигә айланғичә,
Надан адәм дана болур!».
13 Бирақ сән болсаң, әгәр қәлбиңни тоғрилатсаң,
Қолуңни Худаға қарап созсаң,
14 Қолуңдики қәбиһликни өзәңдин нери қилсаң,
Чедирлириңда һеч яманлиқни турғузмисаңла,
15 Сән у чағда йүзүңни қусурсиз көтирип жүрисән,
Тәвринмәс, қорқунучсиз болисән;
16 Жапайиңни унтуйсән,
Һәтта еқип өтүп кәткән суни ойлиғандәк уларни әсләйсән;
17 Күнлириң чүштики нурдин йоруқ болиду,
Сени һазир қараңғулуқ басқини билән, таңдәк парлақ болисән.
18 Үмүтүң бар болғачқа, сән һимайигә егә болисән,
Сән әтрапиңға хатирҗәм қарап арам елип олтирисән.
19 Раст, сән ятқиниңда, һеч кимниң вәсвәсиси болмайду,
Әксичә нурғунлиған кишиләр сениң һиммитиңни издәп келиду.
20 Бирақ рәзилләрниң көзлири нуридин кетиду,
Уларға қечишқа һеч йол қалмайду,
Уларниң үмүти нәпәси тохташтин ибарәт болиду, халас».

Аюп йәнә сөз қилиду
«Худаниң күч-қудрити, Униң адиллиғи вә көрүнүштә болған адилсизлиғи»

12 1 Аюп җававән мундақ деди: —
2 Силәр бәрһәқ әл-әһлисиләр!
Өлсәңлар һекмәтму силәр билән биллә кетиду!
3 Мениңму силәрдәк өз әқлим бар,
Әқилдә силәрдин қалмаймән;
Бунчилик ишларни ким билмәйду?!
4 Мән өз достлиримға мазақ объекти болдум;
Мәндәк Тәңригә илтиҗа қилип, дуаси иҗабәт болған киши,
Һәққаний, дурус бир адәм мазақ қилинди!

11:11 **«У тәкшүрмәй турупла алдамчилиқни аллиқачан көрүп болған»** — йәнә бир хил тәрҗимиси: «Вә адәмләр байқалмайдиған гунайиниму көрәләйду».
11:11 Зәб. 9:32, 35; 34:2-23; 93:11
11:12 **«Инсан туғулуп бир явайи ешәкниң тәхийигә айланғичә, надан адәм дана болур!»** — бу айәтниң йәнә икки хил тәрҗимиси: «Надан киши даналиққа еришмәс, инсан туғулғанда явайи ешәкниң тәхийигә охшаштур, халас» яки «Явайи ешәкниң тәхийи туғулуп инсанға айланғичә, надан бир адәм дана болур». Бу сөз бәлким әшу дәвирдики бир мақал болса керәк.
11:12 Аюп 5:8; 22:21; Топ. 3:18
11:17 Зәб. 36:6; 91:15; 111:4; ; Пәнд. 4:18
11:18 Лав. 26:5
11:19 **«... Әксичә нурғунлиған кишиләр сениң һиммитиңни издәп келиду»** — мошу гәпниң әҗайип йери шуки, ахирда Зофарниң өзи Аюпниң һиммитигә һаҗәтмән болиду *(42-бап)*.
11:19 Лав. 26:6; Зәб. 3:6-7; 4:9; Пәнд. 3:24
11:20 **«Уларниң үмүти нәпәси тохташтин ибарәт болиду, халас»** — Зофарниң бу сөзи Аюпқа қаритилған һеч қандақ һесдашлиқ болмиған бир агаһландуруш болуп: «Мундақ кетивәрсәң, сәндә пәқәт нәпәсиңни тохтитиштин башқа үмүт қалмайду» дегәнлик.
11:20 Аюп 8:13,14; 18:14
12:4 Аюп 16:10; 17:2; 21:3; 30:1; Пәнд. 14:2

5 Раһəттə олтарған кишилəр көңлидə һəр қандақ күлпəтни нəзиригə алмайду;
Улар: «Күлпəтлəр путлири тейилиш алдида турған кишигила тəйяр туриду» дəп ойлайду.
6 Қарақчиларниң чедирлири аватлишиду;
Тəңригə һақарəт кəлтүридиғанлар аман туриду;
Улар өзиниң илаһини өз алқинида көтириду.
7 Əнди һайванлардинму сорап бақ,
Улар саңа үгитиду,
Асмандики учар-қанатларму саңа дəйду;
8 Вə яки йəр-зиминға гəп қилсаңчу,
Уму саңа үгитиду;
Деңиздики белиқлар саңа сөз қилиду.
9 Буларниң һəммисини Пəрвəрдигарниң қоли қилғанлиғини ким билмəйду?
10 Барлиқ жан егилири, барлиқ əт егилири,
Җүмлидин барлиқ инсанниң нəпəси униң қолидидур.
11 Еғизда таамни тетиғандəк,
Қулақму сөзиниң тоғрилиғини синап бақиду əмəсму?
12 Яшанғанларда даналиқ раст тепиламду?
Күнлириниң көп болуши билəн йорутулуш келəмду?
13 Униңдила даналиқ һəм қудрəт бар;
Униңдила йол- йоруқ һəм йорутуш бардур.
14 Мана, У харап қилса, һеч ким қайтидин қуруп чиқалмайду;
У қамап қойған адəмни һеч ким қоюветəлмəйду.
15 Мана, У суларни тохтитивалса, сулар қуруп кетиду,
У уларни қоюп бəрсə, улар йəр-зиминни бесип вəйран қилиду.
16 Униңда күч-қудрəт, чин һекмəтму бар;
Алдиғучи, алданғучиму униңға тəвəдур.
17 У мəслиһəтчилəрни яланач қилдуруп, ялап елип кетиду,
Сорақчиларни рəсва қилиду.
18 У падишалар əл-əһлигə салған кишəнлəрни йешиду,
Андин шу падишаларни яланачлап, чатрақлирини лата билəнла қалдуруп шəрмəндə қилиду.
19 У каһинларни ялиңаяғ маңдуруп елип кетиду;
У күч-һоқуқдарларни ағдуриду.
20 У ишəшлик қаралған затларниң ағзини етиду;
Ақсақалларниң əқлини елип кетиду.
21 У ақсүнəклəрниң үстигə һақарəт төкиду,

12:5 **«Раһəттə олтарған кишилəр... : «күлпəтлəр путлири тейилиш алдида турған кишигила тəйяр туриду» дəп ойлайду»** — əсли текстни чүшиниш сəл тəс. Башқа хил тəрҗимилириму учриши мүмкин.
12:6 **«Улар өзиниң илаһини өз алқинида көтириду»** — демəк, улар бутпəрəслар. Башқа бир хил тəрҗимиси: «Тəңри һəтта уларниң қолиға молчилиқ бериду».
12:6 Аюп 21:7; Зəб. 72:11, 12; Йəр. 12:1; һаб. 1:3, 4
12:11 Аюп 6:30; 34:3
12:13 **«Униңдила»** — Худадила, демəкчи.
12:14 Аюп 9:12; 11:10; Вəһ. 3:7
12:17 2Сам. 15:31; 17:14,23; Йəш. 19:12; 29:14; 1Кор. 1:19
12:18 **«У падишалар əл-əһлигə салған кишəнлəрни йешиду, андин шу падишаларни яланачлап, ... шəрмəндə қилиду»** — мошу падишалар мустəбит болуши натайин; улар пуқриларға салған кишəнлəрни бəлким адиллиқ билəн салған болуши мүмкин. Башқа бир нəччə хил тəрҗимилириму учриши мүмкин.
12:19 **«каһинлар»** — хəлиққə вакалитəн қурбанлиқ қилғучилар, улар үчүн дуа қилғучилар.
12:20 Аюп 32:9; Йəш. 3:2, 3

У палванларниң бәлвеғини йешип уларни күчсиз қилиду.
22 У қараңғулуқтики чоңқур сирларни ашкарилайду;
У өлүмниң сайисини йорутиду.
23 У әл-жутларни улуқлаштуриду һәм андин уларни гумран қилиду;
Әл-жутларни кеңәйтиду, уларни тарқитиду.
24 У зиминдики әл-жамаәтниң каттивашлириниң әқлини елип кетиду;
Уларни йолсиз дәшт-баяванда сәрсан қилип аздуриду.
25 Улар нурсизландурулуп қараңғулуқта йолни силаштуриду,
У уларни мәс болуп қалған кишидәк галди-гулдуң маңдуриду.

Аюпниң достлириға сөзләштин тохтап, йәнә Худаға қарап сөзлиши

13 1 Мана, мениң көзүм буларниң һәммисини көрүп чиққан;
Мениң қулиқим буларни аңлап чүшәнгән.
2 Силәрниң билгәнлириңларни мәнму билимән;
Мениң силәрдин қелишқичилигим йоқ.
3 Бирақ мениң арзуюм Һәммигә қадир билән сөзлишиштур,
Мениң Худа билән муназирә қилғум келиду.
4 Силәр болсаңлар төһмәт чаплиғучилар,
һәммиңлар ярамсиз тевипсиләр.
5 Силәр пәқәтла сүкүттә турған болсаңлар еди!
Бу силәр үчүн даналиқ болатти!
6 Мениң муназирәмгә қулақ селиңлар,
Ләвлиримдики муһакимиләрни аңлап беқиңлар.
7 Силәр Худаниң вакаләтчиси сүпитидә болувелип биадил сөз қиламсиләр?
Униң үчүн һейлә-микирлик гәп қилмақчимусиләр?
8 Униңға йүз-хатирә қилип хушамәт қилмақчимусиләр?!
Униңға вакалитән дәва соримақчимусиләр?
9 У ич-бағриңларни ахтуруп чиқса, силәр үчүн яхши болаттиму?
Инсан балисини алдиғандәк уни алдимақчимусиләр?
10 Силәр йүз-хатирә қилип йошурунчә хушамәт қилсаңлар,
У чоқум силәрни әйипләйду.

12:21 **«У ақсүнәкләрниң үстигә һақарәт төкиду, У палванларниң бәлвеғини йешип уларни күчсиз қилиду»** — мошу ақсүнәк, палванлар әслидә мәлум бир гуна яки залимлиқни қилғанлиғи натайин. Аюп бу йәрдә: Худа ташқи көрүнүштә сәвәпсиз һалда бу есилзадә кишиләргә һәр хил күлпәт чүшириду һәм шуниң билән бир вақитта, башқа нурғун кишиләрни қийинчилиққа дучар қилиду, демәкчи болған болуши мүмкин. Чүнки «ақсақалларниң әқли елип кетилгән» дейиш арқилиқ уларниң мәслиһәт беридиған адәмлириниңму әһвалиниң хәтәрлик екәнлигидин бешарәт бериду. Бу палакәтләр мәлум бир гунадин чиққан болушиму яки ундақ болмаслиғиму мүмкин. Аюпниң жуқуриқи сөзлиригә қариғанда 23-25-айәтләрдә дейилгән аватчилиқ һәм күлпәтләр охшашла йүз бәргәндәк көриниду.
12:21 Зәб. 106:40
12:22 Мат. 10:26; 1Кор. 4:5
12:23 Зәб. 106:38
12:24 Зәб. 106:4-5, 40
13:3 **«...мениң Худа билән муназирә қилғум келиду»** — яки «...мениң Худа билән дәвалашқум келиду».
13:4 Аюп 16:2
13:5 Пәнд. 17:28
13:7 Аюп 17:5; 32:21; 36:4
13:10 **«.... Силәр йүз-хатирә қилип йошурунчә хушамәт қилсаңлар, у чоқум силәрни әйипләйду»** — Аюпниң сөзлири ичидә адәмни һәйран қалдуридиған нурғун мәналар ипадилиниду. Аюпниң бу баяни улардин интайин гәвдилик болған бир мисал һесаплиниду. У үч достиға наһайити кәскин һалда Худаға хушамәтчилик қилишқа болмайдиғанлиғини билдүриду. 12-бапта у Худаниң адалитидин гуманлинип туруп сөзлигән болсиму, бирақ

11 Буниңдин көрә Униң һәйвисиниң силәрни қорқатқини,
Униң вәһимисиниң силәргә чүшкини түзүк әмәсму?
12 Пәнд-несиһәтиңлар пәқәт күлгә охшаш сөзләр, халас;
Силәр ишәш бағлиған истиһкамиңлар пәқәт лай истиһкамлар, халас.
13 Мени ихтияримға қоюветип зуван сүрмәңлар, мени гәп қилғили қоюңлар.
Бешимға һәр немә кәлсә кәлсун!
14 Қандақла болмисун, җеним билән тәвәккул қилимән,
Мән җенимни алқинимға елип қоймән!
15 У җенимни алсиму мән йәнила Уни күтимән, Униңға тайинимән;
Бирақ қандақла болмисун мән тутқан йоллиримни Униң алдида ақлимақчимән;
16 Бундақ қилишим маңа нижатлиқ болиду;
Чүнки иплас бир адәм униң алдиға баралмайду.
17 Сөзлиримни диққәт билән аңлаңлар,
Баянлиримға убдан қулақ селиңлар.
18 Мана, мән өз дәвайимни тәртиплиқ қилип тәйяр қилдим;
Мән өзәмниң һәқиқәтән ақлинидиғанлиғимни билимән.
19 Мән билән бәс-муназирә қилидиған қени ким баркин?
Һазир сүкүт қилған болсам, тиниқтин тохтиған болаттим!
20 Аһ Худа! Маңа пәқәт икки ишнила қилип бәргин;
Шундақ болғандила, мән өзәмни Сәндин қачурмаймән:
21 — Қолуңни мәндин жирақ қилғин;
— Вәһимәң мени қорқатмисун.
22 Андин мени сот қилишқа чақир, мән саңа җавап беримән;
Яки мән Саңа дәвайимдин сөз қилсам, Сәнму маңа җавап берисән.

у мошу йәрдә Худа һәқиқәтни интайин әтиварлайду. Худа дурус, лилла гәпни бәк сөйиду, кишиләрниң Худаға вакаләтчи болувелип, өзиниң яки башқиларниң чирайлиқ пикрини ипадилишигә қәтъий болмайду, дегән көзқарашни ипадиләйду. Худаниң һөрмитигә лайиқ сөзләрни қилиш үчүн, Униң инсанға бәргән вәһийсини асас қилиш һәм шуниң билән бир вақитта реаллиқтин қәтъий айрилмай туруп, бу дуниядики көрүнәрлик пакитларға йүзлиниш зөрүрдур. Мәйли Худаға, мәйли башқиларға хушамәтлик яки ялған гәп қилишқа қәтъий болмайду.
–У үч достиға агаһландуридуки, Худаға хушамәтчилик қилса, Худа уларни җазалайду. Бу гәп Аюпниң Худаниң адалитигә қәтъий ишәнгәнлигини көрситиду һәм униң һазирқи етиқати һәм гумани арисидики ичидә болған күрәшни бизгә аян қилиду.

13:12 **«Силәр ишәш бағлиған истиһкамиңлар пәқәт лай истиһкамлар...»** — яки «Силәр ишәш бағлиған җаваплар пәқәт лай истиһкамлар...».

13:14 **«Қандақла болмисун, җеним билән тәвәккул қилимән»** — сөзмусөз болса: «Қандақла болмисун *(яни «немишкә»)* әтлиримни чишимда елип күрәш қилимән?» — у өзини кәскин күрәш қилмақчи болған бир һайванға охшитиду. **«Мән җенимни алқинимға елип қоймән!»** — яки: «Немишкә җенимни алқинимға елип қойдум?».

13:15 **«У җенимни алсиму мән йәнила Уни күтимән, Униңға тайинимән...»** — бу айәт Аюпниң етиқатқа әң толған баянлиридин бири. Ибраний тилида «күтүш» вә «тайиниш» бир пеил биләнла ипадилиниду.

13:15 Зәб. 22:4; Пәнд. 14:32

13:19 **«Мән билән бәс-муназирә қилидиған қени ким баркин? Һазир сүкүт қилған болсам, тиниқтин тохтиған болаттим!»** — бу текстниң төрт хил тәрҗимиси яки чүшәнчиси бар: — *(1)* Аюп бирәрсиниң өзи билән бәс-муназирә қилалайдиғанлиғиға ишәнмәйду; һәтта бириси бәс-муназиригә чиқсила: «Мән Униң соалиға писәнт қилмай, бу дуниядин кетимән» дегәндәк; *(2)* ...ундақ адәм чиқса, мән гәп қилмай сүкүттә өлүп кетишкә разимән!; *(3)* У кимниң өзини әйиплишидин қәтъийнәзәр, сүкүт қилишқа қәтъий унимайду; *(4)* Бирисиниң өзи билән йәнә бәс-муназирә қилғуси болса, тез болуши керәк, чүнки у пат арида дуниядин кетиду. Биз үчинчисини ишләттуқ.

13:20 Аюп 9:34; 33:7

13:21 **«Маңа пәқәт икки ишнила қилип бәргин... қолуңни мәндин жирақ қилғин; — вәһимәң мени қорқатмисун»** — биринчи иш болса, Худаниң Өз қолини униңдин жирақ қилиши билән у азрақ дәм алалайду; иккинчи иш, Худаниң вәһимиси болмиса у җүръәтлик болуп сөз қилиду, дегәнлик.

Аюп дәвасини давамлаштуриду

23 Мениң қәбиһликлирим һәм гуналирим зади қанчилик?
Итаәтсизлигим һәм гунайимни маңа көрситип бәр!
24 Немишкә дидариңни мәндин йошурисән?
Немишкә мени Өз дүшминиң дәп билдиң?
25 Уяқ-буяққа учуруветилидиған анчики бир йопурмақни вәһимигә салмақчимусән?
Қуруп кәткән пахални қоғлимақчимусән?
26 Чүнки Сән мениң үстүмдин зәһәрдәк әрзләрни язисән,
Сән яшлиғимдики қәбиһликлиримни маңа қайтуруватисән.
27-28 Мән чирип кәткән бир нәрсә,
Мән пәқәт күйә йегән бир кийимла болғиним билән,
Лекин Сән мениң путлиримни кишәнләйсән,
Һәммә йоллиримни күзитип жүрисән;
Тапанлиримға маңмаслиқ үчүн чәк сизип қойғансән.

Өлүмдин кейин қандақ болиду?

14 1 Анидин туғулғанларниң күнлири аздур,
Палакәт униңға ярдур.
2 У гүлдәк дунияға келип андин тозуйду,
У қуяш алдидин сайигә охшаш қечип кетиду.
3 Бирақ Сән техи шундақ бир аҗиз болғучиға көзүңни тикип,
Мени Өз алдиңға сораққа тартиватамсән?
4 Ким напак нәрсиләрдин пак нәрсини чиқиралайду? — һеч ким!
5 Инсанниң күнлири бекитилгәндикин,
Униң айлириниң сани Сениң илкиңдә болғандикин,
Сән униң өтсә болмайдиған чәклирини бекиткәндикин,
6 Униң бир аз дәм елиши үчүн униңдин көзүңни елип қачқин,
Шуниң билән мәдикардәк униңға өз күнлиридин сөйүнүш несип болсун!
7 Чүнки дәрәқ кесиветилгәндин кейин, қайта өсүштин үмүт бар;
Буниңлиқ билән униң юмран бихлири түгәп кәтмәйду;
8 Униң йилтизи йәрдә қуруп кәткән болсиму,
Униң көтиги топида өлүп кәткән болсиму,
9 Бирақ суниң пуриғи биләнла у йәнә көкириду,
Юмран от-чөптәк йеңи бихларни чиқириду.

13:24 Аюп 16:9; 19:11; 33:10; Жиғ. 2:5
13:26 Зәб. 24:7
13:27-28 Аюп 33:11
14:1 Зәб. 89:5-6,9-10; 101:12; 102:15; 143:4; Як. 4:14
14:2 Аюп 8:9; Зәб. 89:5-6, 9-10; 101:12; 102:15; 143:4; Йәш. 40:6; 1Пет. 1:24
14:3 **«Мени Өз алдиңға сораққа тартиватамсән?»** — яки «Уни Өз алдиңға сораққа тартиватамсән?».
14:3 Аюп 7:17,18; 10:20
14:4 **«Ким напак нәрсиләрдин пак нәрсини чиқиралайду? — һеч ким!»** — демәк, инсан балиси Худаниң алдида қандақ қилип пак болалайду һәм қобул қилиналайду? Аюпниң өзи 19-бапта бешарәт қилип бу соалға җавап бериду.
14:4 Яр. 5:3; Зәб. 50:7-9; Юһ. 3:6; Рим. 5:12; Әф. 2:3
14:5 Аюп 7:1
14:6 **«Униң бир аз дәм елиши үчүн ... мәдикардәк униңға өз күнлиридин сөйүнүш несип болсун!»** — Аюпниң дегини бойичә инсанларға адәттики турмушниң *(мәдикарниңкидәк)* җапаси купайә, шуңа у бу җапалиқ һаят күнлиридин азраққинә һозур алсун, «бу адәттики җапаға техиму көп җапа артмиғайсән» дегән мәнада.
14:6 Аюп 7:1, 2, 16, 19; 10:20

10 Бирақ адәм болса өлиду, илаҗсиз онда ятиду, бәрһәқ,
Инсан нәпәстин қалиду, андин нәдә болиду?
11 Деңиздики сулар парға айлинип түгәп кәткәндәк,
Дәриялар қағҗирап қуруп кәткәндәк,
12 Охшашла адәм йетип қалсила қайтидин турмайду;
Асманлар йоқимиғичә, улар ойғанмайду, уйқидин турмайду.
13 Аһ, тәһтисараға мени йошуруп қойсаң еди,
Ғәзивиң өтүп кәткичә мени мәхпий сақлап қойсаң еди,
Мени есиңгә алидиған бир вақит-саатни маңа бекитип бәрсәң еди![170]
14 Адәм өлсә, қайта яшамду?
Шундақ болса маңа шундақ өзгириш вақти кәлгичә,
Мошу җапаға толған күнлирим өткичә, сәвир-тақәт билән күтәттим![171]
15 Шундақ болса Сән мени чақирсаң, җавап берәттим;
Сән Өз қолуң билән яратқиниңға үмүт-арзуюң болатти.[172]
16 Бирақ Сән һазир һәр бир дәссигән қәдәмлиримни санап,
Гунайимни күзитиватисәнғу![173][174]
17 Итаәтсизлигим халтиға селинип печәтләнди,
Гуналиримни дога-дога қилип сақлап қойдуң.[175]
18 Дәрвәқә тағму йимирилип йоқалғандәк,
Таш өз орнидин тәвринип кәткәндәк,
19 Сулар таш-шеғилларни упритип йоқатқандәк,
Топанлар зиминдики топини сүпүрүп кәткәндәк,
Сән адәмниң үмүтини йоқ қилисән.
20 Сән мәңгүгә униң үстидин ғалип келисән,
Шуңа у дуниядин кетиду; униң чирайини тутулдурисән,
Уни Өз йениңдин жирақ қилисән.
21 Униң оғуллири һөрмәткә еришиду, бирақ у буни билмәйду;
Улар пәс қилинсиму,
Бирақ униң булардинму хәвири болмайду.
22 У пәқәт өз тенидики ағриғидинла азаплиниду,
У көңлидә өзи үчүнла һәсрәт-надамәт чекиду.[176]

14:13 **«тәһтисара»** — өлгәнләрниң роһлири баридиған җайни көрситиду. Йәнила 7-бап, 9-айәттики изаһатни көрүң.
14:14 **«Адәм өлсә, қайта яшамду? Шундақ болса ... сәвир-тақәт билән күтәттим!»** — Аюпниң инсанниң үлүмдин *(йәни тәһтисарадин)* тирилиши тоғрисида хәвири йоқ. Бирақ у бундақ иш болсила, нәқәдәр яхши болатти, ундақ үмүт вә сәвир-тақәт билән Худаниң орунлаштурушини *(«шундақ өзгириш»ни)* күтәттим, дәйду. Кейин у өзиниң тирилиши тоғрилиқ бешарәт бериду *(19-бапта)*.
14:15 **«Шундақ болса ... Сән Өз қолуң билән яратқиниңға үмүт-арзуюң болатти»** — Аюп йәнила Худаниң Өзи түҗүпиләп яратқан һәммә инсанға болған әҗайип үмүт-арзусиға етиқат қилғанлиғини билдүриду.
14:16 **«Бирақ Сән һазир һәр бир дәссигән қәдәмлиримни санап...»** — яки «Чүнки Сән һазир һәр бир дәссигән қәдәмлиримни санап...».
14:16 Аюп 31:4; 34:21; Зәб. 55:9; 138:1-5; Пәнд. 5:21; Йәр. 32:19
14:17 **«Итаәтсизлигим халтиға селинип печәтләнди...»** — бәзи тәрҗиманлар Аюпниң мошу сөзлириниң мәнасини, Худа Аюпниң гуналирини япқан екән, дәп қарайду. Биз эксичә, Аюпниң мошу сөзиниң мәнасини Худа уни техиму әйипләш үчүн гуналирини дога-дога қилип печәтләп сақлап қойған, дәп чүшинимиз.
14:22 **«У пәқәт өз тенидики ағриғидинла азаплиниду, ... һәсрәт-надамәт чекиду»** — Аюп мошу йәрдә инсан гөргә чүшкәндин кейин өз тениниң чирип кәткәнлигини һес қилип қийнилиду, дәп ойлиған болуши мүмкин.

Елифаз йәнә сөзләйду — Яманларниң ақивити

15 [1] Теманлиқ Елифаз буниңға җававән мундақ деди: —
[2] Данишмән кишиниң қуруқ шамалдәк сәпсәтә билән җавап бериши тоғриму?
Данишмән қосиғини иссиқ мәшриқ шамили билән тойғузса боламду?
[3] Пайдисиз сөзләр билән,
Тайини йоқ гәпләр билән муназирилишиши мувапиқму?
[4] Бәрһәқ, сән иман-ихласни йоқ қиливәтмәкчисән,
Худаниң алдида дуа-истиқамәткә тосалғу болисән.
[5] Чүнки қәбиһлигиң ағзиңға сөз салиду,
Сән мәккарларниң тилини таллап қоллинисән.
[6] Мән әмәс, бәлки өз ағзиң өзәңниң гунайиңни бекитиду,
Өз ләвлириң саңа қарши гувалиқ бериду.
[7] Сән инсанлар ичидә тунҗа болуп туғулғанму?
Сән тағ-даванлардин авал апиридә болғанму?
[8] Тәңриниң мәхпий кеңишини аңлап кәлгәнмусән?
Даналиқ сән биләнла чәклинәмду?
[9] Сән билгәнләрни бизниң билмәйдиғанлиримиз барму?
Сән чүшәнгәнни бизниң чүшәнмәйдиғинимиз барму?
[10] Ақсақаллар һәм қерилар бизниң тәрипимиздә туриду,
Улар сениң атаңдинму яшта чоңдур.
[11] Тәңриниң тәсәллилири,
Йәни саңа мулайимлиқ билән ейтқан мошу сөз сән үчүн азлиқ қиламду?
[12] Немишкә көңүлниң кәйнигә кирип кетисән?
Көзүңни немигә пақиритисән?
[13] Шундақ қилип сән роһуңни Тәңригә қарши турғуздуң,
Еғизиңдин шундақ сөзләрниң чиқишиға йол қоюватисән!
[14] Инсан немә еди? Өз-өзини паклиялиғидәк?
Анидин туғулған адәм балиси немә еди? Һәққаний болалиғидәк?
[15] Қара, Худа Өз муқәддәслиригиму ишәнмигән йәрдә,
Асманларму униң нәзиридә пак болмиған йәрдә,
[16] жиркинишлик болған, сесип кәткән,
Қәбиһликни су ичкәндәк ичидиған инсан балиси зади қандақ болар?
[17] Мән саңа көрситәй, маңа қулақ сал;
Көзүм көргәнни баян қилмақчимән.
[18] Данишмәнләр ата-бовилиридин буларни аңлиған,
Йошурмай буларни баян қилған: —
[19] (Пәқәт шуларғила, йәни ата-бовилириғила йәр-зимин тапшурулған еди,

---

15:6 **«Өз ләвлириң саңа қарши гувалиқ бериду»** — Елифаз мошу йәрдә Аюпниң Худа алдида җазаланған гунайи һәм һакавурлуғи униң өз ағзи билән қилған аччиқ һәм өткүр сөзлиридә көрүниду, демәкчи. Бирақ Елифаз билән икки достиниң Аюпниң ағзидин чиққан шу аччиқ өткүр сөзләргә мәсъулийити бар.
15:8 Рим. 11:34
15:10 **«Ақсақаллар һәм қерилар бизниң тәрипимиздә туриду... »** — Елифаз илгәрки дәвирләрдики ата-бовилириниң көзқаришини өзиниңкигә охшаш дәп қараватиду.
15:10 Аюп 32:7
15:14 1Пад. 8:46; 2Тар. 6:36; Аюп 14:4; Зәб. 13:2-3; 50:7; Пәнд. 20:9; Топ. 7:20; 1Юһа. 1:8,10
15:15 **«Қара, Худа Өз муқәддәслиригиму ишәнмигән йәрдә...»** — мошу йәрдики «муқәддәсләр» Худаниң пәриштилирини көрсәтсә керәк. Елифаз һелиқи яман роһниң әслидә униңға дегән гәплиригә *(4:15-21)* ишинип , қайтилайду.
15:15 Аюп 4:18; 25:5
15:16 **«Қәбиһликни су ичкәндәк ичкән бир адәм»** — мошу гәп, шүбһисизки, Аюпниң өзини көрситиду.

Уларниң арисидин ят адәм өтүшкә петиналмайтти).
20 — Рәзил адәм барлиқ күнлиридә азаплиниду,
Залим кишигә жиллар санақлиқла бекитилгәндур.
21 Униң қулиқиға вәһимиләрниң авази кириду,
Баяшатлиғида булаңчи униң устигә бесип чүшиду.
22 Қараңғулуқтин қутулушқа униң көзи йәтмәйду,
У қилич билән чепилишқа сақланғандур.
23 У аш издәп: «Зади нәдин тепилар?» дәп йолда тенәп жүриду,
У зулмәт күнининң униңға йеқинлашқанлиғини билиду.
24 Дәрд-әләм һәм азап униңға вәһимә қилиду,
Һуҗумға тәйяр болған падишадәк униң үстидин ғәлибә қилиду.
25 Чүнки у Тәңригә қарши қолини көтәргән,
Һәммигә қадирға күч көрсәтмәкчи болған,
26 Шуңа у бойнини қаттиқ қилип,
Көп қәвәтлик қалқанни көтирип униңға қарап етилиду.
27 Йүзини яғ басқан болсиму,
Бекинлири сәмрәп кәткән болсиму,
28 У харабә шәһәрләрдә,
Адәм қонғуси кәлмәйдиған,
Кесәк дүвилири болушқа бекитилгән өйләрдә яшайду;
29 У һеч бейимайду,
Униң мал-мүлки болса үзүлүп қалиду,
Униң тәәллуқатлири зимин үстидә кеңәймәйду.
30 У қараңғулуқтин қечип қутулалмайду,
Ялқун униң шахлирини көйдүрүп қурутиду,
Худаниң бир нәпәси билән у дунийдин кетиду.
31 У сахтилиққа таянмисун!
У алдинип кәткән, шуңа сахтилиқниң өзи униң инъами болиду;
32 Униң күни техи тошмай турупла,
Униң шехи техи көкирип болмайла, бу ишлар әмәлгә ашурулиду.
33 Үзүм тели силкинип, тоң үзүмләр чүшиветилгәндәк,
Зәйтун дәриғининң чечиги ечилипла төкүлүп кәткәндәк болиду.

15:19 **«Пәқәт шуларғила, йәни ата-бовилириғила йәр-зимин тапшурулған еди, уларниң арисидин ят адәм өтүшкә петиналмайтти»** — Елифаз бу сөз билән бу ата-бовиларниң Худа алдида һәққаний болғанлиғини, шуңа Худа уларниң йәр-зиминини ят адәмләрниң бастуруп киришидин қоғдиғанлиғини көрсәтмәкчи; шуниң билән уларниң мәдинийити уруш-җедәлниң дәхлигә учримай, тәдриҗи тәрәққий қилип, билими пәллигә йәткән еди, демәкчи болуши мүмкин.
15:20 **«Рәзил адәм барлиқ күнлиридә азаплиниду, залим кишигә жиллар санақлиқла бекитилгәндур»** — бу сөз һәм төвәндики 35-айәткичә болған сөзләрниң һәммиси Аюпқа беваситә қаритилип дейилгән болуши мүмкин.
15:21 1Тес. 5:3
15:23 **«У аш издәп: «Зади нәдин тепилар?» дәп йолда тенәп жүриду»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «У йолдин тенип кетип, қорултазлар үчүн йәм болиду».
15:23 Аюп 18:12; Зәб. 108:10
15:28 **«У харабә шәһәрләрдә..., кесәк дүвилири болушқа бекитилгән өйләрдә яшайду»** — қедимдә бәзи шәһәрләр Худаниң ләнити билән вәйран болған болуп, Худаниң ләнитигә учриған бу җайларда адәттики кишиләр уларни қайтидин қуруп у йәрдә олтирақлишишқа петиналмайтти. Бирақ *(Елифазниң дейишичә)* бу рәзил кишиләр *(җүмлидин Аюпниң өзи?)* Худадин қорқмай ундақ йәрләрдә туруштин баш тартмайтти.
15:30 **«Худаниң бир нәпәси билән у дунийдин кетиду»** — ибраний тилида «Униң бир нәпәси билән у дунийдин кетиду».
15:32 Аюп 22:16; Зәб. 54:24
15:33 **«Үзүм тели силкинип, тоң үзүмләр чүшиветилгәндәк...»** — адәттә үзүм тели пишмиған үзүмлирини ташлимайду. Бирақ Елифаз шу охшитиши билән, мундақ адәмләрниң ишлири техи һеч пишмиған болуп бекарға

34 Чүнки ипласларниң жәмәти туғмас болиду,
От пара йегәнләрниң чедирлирини көйдүриветиду.
35 Бирақ улар һәрдайим яманлиқни ойлап, қәбиһлик туғдуриду,
Көңлидә һаман һейлә-микир тәйярлайду.

Аюп йәнә жавап бериду — Әрштә туридиған Гувачи

16 1 Андин Аюп жававән мундақ деди: —
2 Мән мошундақ гәпләрни көп аңлиғанмән;
Силәр һәммиңлар азап йәткүзидиған әҗайип тәсәлли бәргүчи екәнсиләр-һә!
3 Мундақ ватилдап қилған гәплириңларниң чеки барму?
Силәргә мундақ җавап беришкә зади немә қутратқулуқ қилди?
4 Халисамла өзәм силәргә охшаш сөз қилалайттим;
Силәр мениң орнумда болидиған болсаңлар,
Мәнму сөзләрни бағлаштуруп ейтип, силәргә зәрбә қилалайтим,
Бешимниму силәргә қаритип чайқалайттим!
5 Һалбуки, мән әксичә ағзим билән силәрни риғбәтләндүрәттим,
Ләвлиримниң тәсәллиси силәргә дора-дәрман болатти.
6 Лекин мениң сөзлишим билән азавим азаймайду;
Яки гепимни ичимгә жутувалисамму, маңа немә арамчилиқ болсун?
7 Бирақ У мени һалсизландурувәтти;
Шундақ, Сән пүткүл аиләмни вәйран қиливәттиң!
8 Сән мени қамаллидиң!
Шуниң билән әһвалим маңа гувалиқ қилмақта;
Мениң оруқ-қақшал бәдиним орнидин туруп өзәмни әйипләп гувалиқ қилиду!
9 Униң ғәзиви мени титма қилип,
Мени ов олжиси қилиду;
У маңа қарап чишини ғучурлитиду;
Мениң дүшминимдәк көзини алайтип маңа тикиду.
10 Адәмләр маңа қарап мазақ қилишип ағзини ачиду;
Улар нәпрәт билән мәңзимгә качатлайду;
Маңа һуҗум қилай дәп сәп түзиду.
11 Худа мени әскиләргә тапшурған;
Мени рәзилләрниң қолиға ташливәткән екән.
12 Әслидә мән теч-аманлиқта тураттим, бирақ у мени пачақлиди;
У бойнумдин силкип битчит қиливәтти,
Мени Өз нишани қилған екән.
13 Униң оқячилири мени қапсивалди;

кетиду, демәкчи.
15:35 Зәб. 7:15; Йәш. 59:4; Һош. 10:13
16:2 Аюп 13:4
16:7 **«Бирақ У мени һалсизландурувәтти; шундақ, Сән пүткүл аиләмни вәйран қиливәттиң!** — 8 вә 9-айәттики «У» вә «Сән» Худани көрситиду.
16:8 **«Сән мени қамаллидиң!»** — яки: «Сән мени қурутувәттиң!». **«Шуниң билән әһвалим маңа гувалиқ қилмақта!»** — Аюпниң шу бечарә әһвали: «Сән чоқум еғир бир гуна қилғансән, болмиса бу күлпәт бешиңға чүшмигән болатти» дәп өзигә гувалиқ қилғандәк қилиду.
16:9 **«Униң ғәзиви мени титма қилип,...»** — яки «У тумшуғи билән мени титма қилип,...». Мошу йәрдә Аюп Худани өзигә житқуч һайвандәк зәрбә қиливатиду, дәп ейтмақчи.
16:9 Аюп 10:16,17; 13:24
16:12 Аюп 7:20; Жиг. 3:12

Һеч айимай У үчәй-бағримни житип,
Өтүмни йәргә төкүвәтти.
14 У у йәр-бу йеримгә үсти-үстиләп зәхим қилип бөсүп кириду;
У палвандәк маңа қарап етилиду.
15 Терәмниң үстигә бөз рәхт тикип қойдум;
Өз иззәт-һөрмитимни топа-чаңға селип қойдум.
16-17 Гәрчә қолумда һеч қандақ зораванлиқ болмисиму,
Дуайим чин дилимдин болған болсиму,
Йүзүм жиға-зерәидин қизирип кәтти;
Қапақлиримни өлүм сайиси басти.
18 Аһ, йәр-зимин, қенимни япмиғин!
Налә-пәрядим тохтайдиғанға жай болмиғай!
19 Бирақ мана, асманларда һазирму маңа шаһит Болғучи бар!
Әршләрдә маңа капаләт Болғучи бар!
20 Өз достлирим мени мазақ қилғини билән,
Бирақ көзүм техичә Тәңригә яш төкмәктә.
21 Аһ, инсан балиси дости үчүн келиштүргүчи болғандәк,
Тәңри билән адәм оттурисидиму келиштүргүчи болсиди!
22 Чүнки йәнә бир нәччә жил өтүши биләнла,
Мән барса қайтмас йолда меңип қалимән.

16:15 **«Терәмниң үстигә бөз рәхт тикип қойдум; өз иззәт-һөрмитимни топа-чаңға селип қойдум»** — бу айәттики «бөз рәхт» қедимки заманларда адәмниң қаттиқ матәм тутуш, пушайман қилиш яки товва қилишиниму ипадиләйтти. Мошу йәрдә, шүбһисизки, «матәм тутуш»ни билдүрмәкчи.
–«Өз иззәт-һөрмитимни топа-чаңға селип қойдум» дегини ибраний тилида «Мүңгүзүмни топа-чаңға селип қойдум» дегәнликтур. Калиниң яки буқиниң мүңгүзи адәмниң күч-қудрити һәм абройиниң символи болиду.
16:15 Аюп 30:19
16:16-17 **«Қапақлиримни өлүм сайиси басти»** — яки «Зулмәтлик қараңғулуқ сайиси басти».
16:18 **«Налә-пәрядим тохтайдиғанға жай болмиғай!»** — демәк, «Ижабәт болмиғичә пәрядим һәрдайим һәм Худаға һәм адәмләргә аваричилик болсун».
16:20 **«Өз достлирим мени мазақ қилғини билән...»** — айәтниң биринчи қисминиң йәнә бирхил тәржимиси, «Маңа вакаләт болғучи мениң достум екән».
16:21 Аюп 31:35; Топ. 6:10; Йәш. 45:9; Рим. 9:20
16:22 **«Йәнә бир нәччә жил өтүши биләнла, мән барса қайтмас йолда меңип қалимән»** — Аюп бәзидә «бу дуниядин пат арида кетимән» дәп, бәзидә «бир нәччә жил азаплар мени күтиду» дәп ойлайду. У биринчи имканийәтни нисбәтән яхши дәп қарайду, әлвәттә.

17 [1] Мениң роһум сунуқ,
Күнлирим түгәй дәйду,
Гөрләр мени күтмәктә.
[2] Әтрапимда алдамчи мазақ қилғучилар бар әмәсму?
Көзүмниң уларниң ечитқулуғиға тикилип туруштин башқа амали йоқтур.
[3] Аһ, җеним үчүн Өзәң халиған капаләтни елип Өзәңниң алдида маңа борун болғайсән;
Сәндин башқа ким мени қоллап борун болсун?
[4] Чүнки Сән достлиримниң көңлини йоруқлуқтин қалдурғансән;
Шуңа Сән уларни ғәлибидинму мәһрум қилисән!
[5] Ғәниймәт алай дәп достлириға пәшва атқан кишиниң болса,
һәтта балилириниң көзлириму кор болиду.
[6] У мени әл-жутларниң алдида сөз-чөчәккә қойди;
Мән кишиләр йүзүмгә түкүридиған адәм болуп қалдим.
[7] Дәрд-әләмдин көзүм торлишип кәтти,
Барлиқ әзалирим көләңгидәк болуп қалди.
[8] Бу ишларни көрүп дуруслар һәйрануһәс болиду;
Бигуналар ипласларға қарши турушқа қозғилиду.
[9] Бирақ һәққаний адәм өз йолида чиң туриду,
Қоли пак жүридиған адәмниң күчи тохтавсиз улғийиду.
[10] Әнди қени, һәммиңлар, йәнә келиңлар;
Араңлардин бирму дана адәм тапалмаймән.
[11] Күнлирим ахирлишай дәп қапту,
Муддиалирим, көңлүмдики интизарлар үзүлди.
[12] Бу адәмләр кечини күндүзгә айландурмақчи;
Улар қараңғулуққа қарап: «Нур йеқинлишиватиду» дейишиватиду.
[13] Әгәр күтсәм, өйүм тәһтисара болиду;

17:1 **«мениң роһум сунуқ»** — яки «Нәпәсим сиқилип кәтти».
17:3 **«Аһ, җеним үчүн Өзәң халиған капаләтни елип Өзәңниң алдида маңа борун болғайсән»** — бу сөзләр Худаға ейтилған, әлвәттә.
–«Борун» *(кепил болғучи)* — қедимки заманларда, бириси мәлум бир ишта әйипләнгүчи болса, сотчи һөкүм қилғичә әйипләнгүчи вақитлиқ әркин болалмайду, бәлки қамап қоюлиду. Бирақ униң мәлум бир дости униңға капаләт беришкә рази болса, әйипләнгүчи әркин жүривәрсә болиду. Капаләт бәргүчи униң қечип кәтмәслигигә толуқ капаләт бәргән болуши керәк еди. Әгәр қечип кәтсә униң орнида әркинликтин мәһрум болиду; андин һөкүм қилинғандин кейин *(өз дости гунакар дәп һесапланған болса)* достиниң орнида тегишлик җазани өз үстигә алған болиду. Капаләт бәргүчи болса һөрмәткә сазавәр, җамаәтниң ишәшисигә егә болған болуши керәк, әлвәттә. Шуңа Аюп мошу йәрдә өзиниң һәм достлири тәрипидин һәм Худа тәрипидин әйипләнгүчи екәнлигини һес қилип: «Худа, Сән мени бу ишларда әйиплигидәк йери йоқ дәп билисән, шуңа мән үчүн капаләп болалмамсән?» — дегәндәк җасарәтлик дуа қилиду.
–*(Бәзи алимлар бу сөзниң башқа бир чүшәнчиси бар дәп қарайду. Уларниң пикричә, Аюп 2-айәттә: — «Әтрапимдикиләр алдамчи, мазақ қилғучилар болмиса Аюп болмай кетәй! Көзүмниң... амали йоқтур» дегән қәсәмни ичиду; 3-айәттә у Худадин бу қәсәмни ада қилишқа (кимниң тоғра болса уни ақлаш, кимниң хата болса уни җазалашқа)* капаләтчи һәм гувачи болушни өтүниду, андин 4-айәттә *(шу алимларниң пикричә)* уИлтиҗасиниң Худа тәрипидин бежирилишини өтүниду: «Чүнки Сән достлиримниң көңлини йоруқлуқтин қалдурғансән; шуңа Сән уларни ғәлибидинму мәһрум қилмисаң болмайду!» — дегәндәк).
17:3 2Кор. 5:19
17:6 Аюп 30:9
17:9 **«... Қоли пак жүридиған адәмниң күчи тохтавсиз улғийиду»** — Аюпниң етиқати йәнила урғуп тешип туриду. Мошу йәрдә у Худаниң өз дүшмини болуп чиққанлиғини һес қилғини билән, қандақла болмисун өзиниң һәққаний йолда чиң туридиғанлиғини ейтип, Худа ахирда һәммә ишлиримни оңшайду, дәп бешарәт бериду.
17:10 Аюп 6:29
17:11 Аюп 7:6; 9:25
17:12 **«Бу адәмләр кечини күндүзгә айландурмақчи; улар қараңғулуққа қарап: «Нур йеқинлишиватиду» дейишиватиду»** — Аюп достлиримни һәқиқәтни йормилап, ақни қара, қарини ақ дәватиду, шундақла маңа қуруқ үмүтләрни *(«Нур йеқинлишиду!» дәп)* йәткүзмәкчи, дәйду.

Мән қараңғулуққа орнумнираслаймән.
14 «Чирип кетишни: «Сән мениң атам!»,
Қурутларни: «Апа! Ача!» дәп чақиримән!
15 Ундақта үмүтүм нәдә?
Шундақ, үмүтүмни ким көрәлисун?
16 Үмүтүм тәһтисараниң төмүр пәнҗирилири ичигә чүшүп кетиду!
Биз бирликтә топиға кирип кетимиз!

Билдадму «Яманларниң яман ақивити» тоғрилиқ сөз қилиду

18 1 Шухалиқ Билдад җававән мундақ деди: —
2 Сәндәк адәмләр қачанғичә мундақ сөзләрни тохтатмайсиләр?
Силәр убдан ойлап беқиңлар, андин биз сөз қилимиз.
3 Биз немишкә силәрниң алдиңларда һайванлар һесаплинимиз?
Немишкә алдиңларда ахмақ тонулимиз?
4 Һәй өзәңниң ғәзивидә өзәңни житқучи, сени дәпла йәр-зимин ташливетиләмду?!
Тағ-ташлар өз орнидин көтирилип кетәмду?!
5 Қандақла болмисун, яман адәмниң чириғи өчүрүлиду,
Униң от-учқунлири ялқунлимайду.
6 Чедиридики нур қараңғулуққа айлиниду,
Униң үстигә асқан чириғи өчүрүлиду.
7 Униң мәзмут қәдәмлири қисилиду,
Өзиниң несиһәтлири өзини моллақ атқузиду.
8 Чүнки өз путлири өзини торға әвәтиду,
У дәл торниң үстигә дәссәйдиған болиду.
9 Қилтақ уни тапинидин иливалиду,
Қапқан уни тутувалиду.
10 Йәрдә уни күтидиған йошурун арғамча бар,
Йолида уни тутмақчи болған бир қапқан бар.
11 Уни һәр тәрәптин вәһимиләр бесип қорқитиватиду,
Һәм улар уни из қоғлап қоғлаватиду.

17:13 **«Тәһтисара»** — 7-бап, -9-айәт вә шу айәттики изаһатни көрүң.
17:14 **«Мениң атам!»** — бу ибариниң қедимдә «Бегим!» «Тәхсир!» дегән мәнасиму бар еди.
17:16 **«тәһтисара»** — 7-бап, -9-айәт вә шу айәтниң изаһатини көрүң. **«Үмүтүм тәһтисараниң төмүр пәнҗирилири ичигә чүшүп кетиду! Биз бирликтә топиға кирип кетимиз!»** — бу жүмлиниң соал жүмлә шәклидә қилинған тәрҗимисиму учрайду: «Үмүтүм тәһтисараниң төмүр пәнҗирилири ичигә чүшүп қаларму? Биз бирликтә топиға кирип кетәрмизму?».
17:16 Аюп 3:17,18,19; 30:23,24
18:3 **«Биз немишкә силәрниң алдиңларда һайванлар һесаплинимиз?»** — «силәр» дегән сөзгә қариғанда, Билдадниң бу сөзиниң пәқәт Аюпқила қилинған әмәслигини билдүриду. Уларниң йенида гәп аңлиғучилардин бәзиләр Аюпниң җасарәтлик сөзлирини аңлап униңға қол қойдиму-я?
18:4 **«Һәй өзәңниң ғәзивидә өзәңни житқучи, сени дәпла ... тағ-ташлар өз орнидин көтирилип кетәмду?!»** — Аюп 16-бап, 9-айәттә, «У *(Худа)*ниң ғәзиви мени титма қилди» дегән. Билдад, шүбһисизки, бу гәпни мазақ қилип: «Сениң житилишиң Худаниң ғәзиви билән әмәс, бәлки өз-өзәңниң ғәзиви биләндур» демәкчи. Билдад йәнә Худа инсандин улуқ һәм алий болғачқа, Аюп униң билән дидарлишай, һозуриға кирип униң билән сөзлишәй дәп өз әқлидин адашқан, дәп мазақ қилиду — демәкчи.
–Билдад «Инсанниң Худа билән беваситә сөзлишиши, көрүшүши зади мүмкин әмәс» дегән көзқараштa болиду. Бирақ Аюп ахирида һәқиқәтән Худа билән көрүшиду; униң үстигә биз Аюпни Худани өзиниң әң йеқин һәмраһи дәп билгән киши, дәп көрәләймиз *(29:4)*.
18:4 Аюп 13:14; Зәб. 112:6; Йәш. 54:10; Мат.10:29-31; Рим. 8:32
18:9 Аюп 5:5
18:11 Аюп 15:21; Йәр. 6:25; 46:5; 49:29

12 Мағдурини ачарчилиқ йәп түгәтти;
Палакәт униң йенида пайлап жүриду.
13 Өлүмниң чоң балиси униң терисини йәватиду;
Униң әзалирини шорайду.
14 У өз чедиридики аманлиқтин жулуп ташлиниду,
Өлүмниң тунҗиси уни «вәһимиләрниң падишаси»ниң алдиға ялап апириду.
15 Өйидикиләр әмәс, бәлки башқилар униң чедирида туриду;
Туралғусиниң үстигә гуңгут яғдурулиду.
16 Униң йилтизи тегидин қурутулиду;
Үстидики шахлири кесилиду.
17 Униң әслимисиму йәр йүзидикиләрниң есидин көтирилип кетиду,
Сиртларда униң нам-абройи қалмайду.
18 У йоруқлуқтин қараңғулуққа қоғливетилгән болуп,
Бу дунпядин һайдиветилиду.
19 Әл-жутта һеч қандақ пәрзәнтлири яки әвлатлири қалмайду,
У мусапир болуп турған йәрләрдиму нәсли қалмайду.
20 Униңдин кейинкиләр униң күнигә қарап алақзадә болиду,
Худди алдинқиларму чөчүп кәткәндәк.
21 Мана, қәбиһ адәмниң маканлири шүбһисиз шундақ,
Тәңрини тонумайдиған кишиниңму орни чоқум шундақтур.

Аюп йәнә сөз қилиду: — «Мән Худани көримән!»

19 1 Аюп җававән мундақ деди: —
2 «Силәр қачанғичә җенимни азаплимақчисиләр,
Қачанғичә мени сөз билән әзмәкчисиләр?
3 Силәр мени он қетим харлидиңлар;
Маңа увал қилишқа номус қилмайсиләр.
4 Әгәр мениң сәһвәнлигим болса,
Мән әнди униң дәрдини тартимән.
5 Әгәр силәр мениңдин үстүнлүк талашмақчи болсаңлар,
Йүзүм алдида шәрм-һаяни көрситип мени әйиплимәкчи болсаңлар,
6 Әнди билип қоюңларки, маңа увал қилған Тәңри екән,

18:12 **«Мағдурини ачарчилиқ йәп түгәтти»** — башқа бир хил тәрҗимиси «Балаю-апәт уни жутуветишкә ачкөзлүк билән күтиватиду...»
18:12 Аюп 15:23
18:13 **«өлүмниң чоң балиси»** — бәлким бирхил кесәлни *(Аюпниң кесилини?)* көрситиду.
18:14 Аюп 8:13, 14; 11:20; Пәнд. 10:28
18:15 **«...башқилар униң чедирида туриду»** — яки « ...от униң чедирида туриду».
18:17 **«Сиртларда...»** — яки: «Яйлақларда...» яки «Далада...».
18:17 Зәб. 108:13; Пәнд. 10:7
18:19 Йәш. 14:22; Йәр. 22:30
18:20 **«Худди алдинқилар чөчүп кәткәндәк»** — Билдад ейткан «алдинқилар»ниң өз дәвридики рәзил адәмләрниң әһвалиға қарап чөчүп кәткәнлигини көрситиши мүмкин.
–Башқа бирхил тәрҗимиси: «Мәшриқтикиләр униң күнигә қарап алақзадә болиду, мәғрибтикиләр униң күнигә қарап алақзадә болиду, мәшриқтикиләрму чөчүп кетиду».
18:21 **«Мана, қәбиһ адәмниң маканлири шүбһисиз шундақ, Тәңрини тонумайдиған кишиниңму орни чоқум шундақтур»** — Билдадниң бу сөзлиридә: «қәбиһ адәм», «Тәңрини тонумайдиған киши» дегини, «сән Аюптин башқа киши әмәс» демәкчи.
19:3 **«Силәр мени он қетим харлидиңлар»** — мошу йәрдики «он қетим» дегини «нурғун қетим»ниң бирхил ипадиси.

У тори билән мени чирмаштуруп тартти;
7 Қара, мән налә-пәряд көтирип «Зораванлиқ!» дәп вақираймән,
Бирақ һеч ким аңлимайду;
Мән вақираймән, бирақ маңа адаләт кәлмәйду.
8 У йолумни мени өтүвалмисун дәп чит билән тосуп қойди,
Қәдәмлиримгә қараңғулуқ салди.
9 У мәндин шан-шәривимни мәһрум қилди,
Бешимдин тажни тартивалди.
10 У маңа һәр тәрәптин бузғунчилиқ қиливатиду, мән түгәштим;
Үмүтүмни У дәрәқни юлғандәк жулувалди.
11 Ғәзивини маңа каритип қозғиди,
Мени Өз дүшмәнлиридин һесаплиди.
12 Униң қошунлири сәп түзүп атланди,
Пәләмпәйлирини ясап маңа һужум қилди,
Улар чедиримни қоршавға елип барғаһ тикивалди.
13 У қериндашлиримни мәндин нери қилди,
Тонушлиримниң меһрини мәндин үзди.
14 Туққанлирим мәндин ятлишип кәтти,
Дост-бурадәрлирим мени унутти.
15 Өйүмдә турған мусапирлар, һәтта дедәклиримму мени ят адәм дәп һесаплайду;
Уларниң нәзиридә мән мусапир болуп қалдим.
16 Мән чакиримни чақирсам, у маңа җавап бәрмәйду;
Шуңа мән униңға ағзим билән йелинишим керәк.
17 Тиниқимдин аялимниң қусқуси келиду,
Ака-укилирим сесиқлиғимдин бизар.
18 Һәтта кичик балилар мени кәмситиду;
Орнумдин турмақчи болсам, улар мени һақарәтләйду.
19 Мениң сирдаш достлиримниң һәммиси мәндин нәпрәтлиниду,
Мән сөйгәнләр мәндин йүз өриди.
20 Әт-терилирим устиханлиримға чаплишип туриду,
Җеним қил үстидә қалди.
21 Аһ, достлирим, маңа ичиңлар ағрисун, ичиңлар ағрисун!
Чүнки Тәңриниң қоли маңа келип тәгди.
22 Силәр немишкә Тәңридәк маңа зиянкәшлик қилисиләр?
Силәр немишкә әтлиримгә шунчә тоймайсиләр!

19:11 Аюп 13:24; 16:9; 33:10; Жиғ. 2:5
19:13 Зәб. 30:12-13; 37:12-13; 68:9; 87:9, 19
19:15 **«өйүмдә турған мусапирлар»** — яки «өйүмдики меһманлар». **«һәтта дедәклиримму мени ят адәм дәп һесаплайду»** — Аюпниң өйидә турған мусапирлар *(бәлким әслидә униң һимайисигә еришип униң хизмәтчилири болғанлар)* һазир уни ят адәм, мусапир дәп қарайду.
19:16 **«Мән чакиримни чақирсам, у маңа җавап бәрмәйду; шуңа мән униңға ағзим билән йелинишим керәк»** — Аюпниң әслидә чакириға буйруқ бериш үчүн сөз қилиши бәлким һаҗәтсиз еди, униң бир имаси яки қарап қоюши купайә еди.
19:17 **«Ака-укилирим»** — ибраний тилида «Анамниң балиятқусидики оғуллар». **«Ака-укилирим сесиқлиғимдин бизар»** — яки «Ака-укилирим йелинишлиримдин бизар».
19:18 Аюп 30:1
19:19 Зәб. 40:10; 54:13-15
19:20 **«Җеним қил үстидә қалди»** — ибраний тилини сөзмусөз тәрҗимә қилсақ: «Җеним чишлиримниң терисиниң үстидила қалди».
19:20 Аюп 30:30; Зәб. 101:6; Жиғ. 4:8
19:22 **«Силәр немишкә әтлиримгә шунчә тоймайсиләр!»** — әрәбләр *(вә бәлким ибранийлар)* бәзидә «адәмниң етини

Қутқазғучи тоғрилиқ бешарәт

23 Аһ, мениң сөзлирим йезилсиди!
Улар бир язмиға пүтүклүк болған болатти!
24 Улар төмүр қәләм билән қоғушун ичигә йезилсиди!
Әбәдил-әбәт таш үстигә оюп пүтүлгән болатти!
25 Бирақ мән шуни билимәнки, өзәмниң һәмҗәмәт-Қутқазғучим һаяттур,
У ахирәт күнидә йәр йүзидә туруп туриду!
26 Һәм мениң бу терә-әтлирим бузулғандин кейин,
Мән йәнила тенимдә туруп Тәңрини көримән!
27 Уни өзәмла әйни һалда көримән,
Башқа адәмниң әмәс, бәлки өзәмниң көзи билән қараймән;
Аһ, қәлбим буниңға шунчә интизардур!
28 Әгәр силәр: «Ишниң йилтизи униңдидур,
Уни қандақ қилип қистап қоғливетәләймиз?!» — десәңлар,
29 Әнди өзәңлар қиличтин қорққиниңлар түзүк!
Чүнки Худаниң ғәзиви қилич җазасини елип келиду,
Шуниң билән силәр Худаниң сотиниң қуруқ гәп әмәслигини билисиләр».

Зофарму яманларниң ақивити үстидә сөз қилиду

20 1 Андин Нааматлиқ Зофар җававән мундақ деди: —
2 «Мени беарам қилған хияллар җавап беришкә үндәватиду,
Чүнки қәлбим беарамлиқта өртәнмәктә.
3 Мән маңа һақарәт кәлтүрүп, мени әйипләйдиған сөзләрни аңлидим,
Шуңа мениң роһ-зеһним мени җавап беришкә қистиди.

йейиш» дегәнни «адәмгә төһмәт чаплаш» дегән мәнада ишлитиду. Аюпниң достлири униң азаплирини аз дәп, униң азаплириға йәнә «Худа сени ташливәтти» дегән вәһимини артип қойған.

19:24 **«Аһ, мениң сөзлирим йезилсиди! ... ... Әбәдил-әбәт таш үстигә оюп пүтүлгән болатти!»** — униң бу арзуси *(23-24-айәт)* әмәлгә ашурулди. Биз һазир униң Муқәддәс Китапқа пүтүклүк сөзлирини оқуватимиз *(башқа хил тәрҗимиси учриши мүмкин)*.

19:25 **«...өзүмниң һәмҗәмәт-Қутқазғучим һаяттур»** — Аюп әслидә 9-бапта Худа һәм өзәмниң оттурисида келиштүргүчи бир «әлчи» яки «аричи» болса еди, дегән интизарини билдүрди. У һазир бу йәрдә өзиниң мундақ бир «келиштүргүчи»синиң һәқиқәтән барлиғини җакалайду; ибраний тилида «гоел» (*«һәмҗәмәт-қутқазғучи»*) дегән бу сөз, адәттә бириси мәлум аваричиликкә учриғанда, униңға туққанчилиқ *(һәмҗәмәтлик)* қилип уни қутқузуш үчүн «бәдәл төләйдиған қутқазғучи туққини»ни билдүриду. Бу Қутқазғучи-Ниҗаткариниң болғанлиғиниң нәтиҗиси болса: — У кәлгүсидә өз көзи билән Худасини көрәләйду һәмдә шу чағда Худа униң бешиға чүшкәнлири тоғрисида униңға җавап беридиғанлиғидин ибарәттур. Бу баян интайин һәйран қаларлиқ, һәм бәзи җәһәтләрдин Аюпниң баянлириниң ичидә униң етиқатиниң әң жуқури пәллиси сүпитидә җулалинип туриду.

–«Гоел» тоғрилиқ йәнә «Рут»тики «кириш сөз» вә «қошумчә сөз»имизни көрүң. **«У ахирәт күнидә йәр йүзидә туруп туриду!»** — яки: «У ахирқи болғучи болуп йәр йүзидә туриду».

19:25 Мис. 6:6; Лав. 25:47-49; Аюп 33:23-24; Юһ. 11:25; 1Кор. 15:20-22

19:26 **«Мән йәнила тенимдә туруп Тәңрини көримән!»** — мошу йәрдә әсли текстни чүшиниш сәл тәс. «Мән тенимдин сирт *(демәк, роһ тәндин кәткәндин кейин)* Худани көримән!» дегән башқа бир хил тәрҗимиси бар. Бу хил тәрҗимә тоғра болса, ундақта униң мәнаси «һазирқи тенимдин сирт...» дегәнлик болса керәк. Мәйли қайси хил мәнада ейтилған болсун, Аюпниң көзи өзиниң Худасини көрүшигә йәткән.

19:27 **«Аһ, қәлбим буниңға шунчә интизардур!»** — мошу йәрдә сөзмусөз тәрҗимә қилсақ: «Мениң бөрәклирим *(жүрәклирим, демәк)* ичимдә түгәй дәп қалди!». Ибранийлар үчүн, «бөрәкләр» адәмниң һессиятлириниң, виҗданиниңму чоңқур йилтизидур. Шуниң билән бу җүмлә, Аюпниң Худани көрүштин ибарәт зор интизариға өзиниң бәрдашлиқ берәлмәйватқанлиғини билдүргән болуши мүмкин.

19:28 **«Әгәр силәр: «Ишниң йилтизи униңдидур, уни қандақ қилип қистап қоғливетәләймиз?!» — десәңлар,...»** — Аюп өз достлириниң «Аюпниң йошурун гуналирини паш қилмиғичә һәргиз болди қилмайли» дегән позитсийидә туруватқанлиғини билдүрмәкчи.

20:2 **«Мени беарам қилған хияллар җавап беришкә үндәватиду, чүнки қәлбим беарамлиқта өртәнмәктә»** — Зофарниң бир ишларға бәкму җиддийлишип кетидиған характери бу сөзлиридин чиқип туриду.

[4] Сән шуни билмәмсәнки,
Йәр йүзидә Адәм атимиз апиридә болғандин бери,
[5] Рәзилләрниң ғалипә тәнтәниси қисқидур,
Ипласларниң хошаллиғи бирдәмликтур.
[6] Ундақ кишиниң шан-шәриви асманға йәткән болсиму,
Беши булутларға тақашсиму,
[7] Йәнила өзиниң поқидәк йоқап кетиду;
Уни көргәнләр: «У нәдидур?» дәйду.
[8] У чүштәк учуп кетиду,
Қайта тапқили болмайду;
Кечидики ғайипанә аламәттәк у һайдиветилиду.
[9] Уни көргән көз иккинчи уни көрмәйду,
Униң турған жайи уни қайта учратмайду.
[10] Униң оғуллири мискинләргә шәпқәт қилишқа мәҗбурлиниду;
Шуниңдәк у һәтта өз қоли билән байлиқлирини қайтуруп бериду.
[11] Униң устиханлири яшлиқ мағдуриға толған болсиму,
Бирақ униң мағдури униң билән биллә топа-чаңда йетип қалиду.
[12] Гәрчә рәзиллик униң ағзида татлиқ тетиған болсиму,
У уни тил астиға йошурған болсиму,
[13] У уни жутқуси кәлмәй меһрини үзәлмисиму,
У уни ағзида қалдурсиму,
[14] Бирақ униң қарнидики тамиғи өзгирип,
Кобра иланниң зәһиригә айлиниду.
[15] У байлиқларни жутуветиду, бирақ уларни яндуриду;
Худа уларни ашқазинидин чиқириветиду.
[16] У кобра иланниң зәһирини шорайду,
Чар иланниң нәштири уни өлтүриду.
[17] У қайтидин ериқ-өстәңләргә һәвәс билән қаралмайду,
Бал вә сериқ май билән ақидиған дәриялардин һозурлиналмайду.
[18] У еришкәнни жуталмай қайтуриду,
Тиҗарәт қилған пайдисидин у һеч һозурлиналмайду.
[19] Чүнки у мискинләрни езип, уларни ташливәткән;
У өзи салмиған өйни егиливалған.
[20] У ачкөзлүктин әсла зерикмәйду,
У арзулиған нәрсилиридин һеч қайсисини сақлап қалалмайду.
[21] Униңға жутувалғидәк һеч нәрсә қалмайду,
Шуңа униң баяшатлиғи мәңгүлүк болмайду.
[22] Униң тоққузи тәл болғанда, туюқсиз қисилчилиққа учрайду;
Һәр бир езилгүчиниң қоли униңға қарши чиқиду.
[23] У қосиғини тойғузиватқинида,
Худа дәһшәтлик ғәзивини униңға чүшириду;

20:5 Зәб. 36:35,36
20:13 **«У уни жутқуси кәлмәй меһрини үзәлмисиму,...»** — ибраний тилида «уни аяп меһрини үзәлмисиму». Демәк, ағзида қалдуривәрмәкчи болиду. **«У уни , *йәни рәзилликни* ағзида қалдурсиму...»** — Зофарниң бу баяни интайин зәһәрхәндиликкә толған болуп, бу сөзләр шүбһисизки, Аюпни беваситә әйипләш үчүн қаритилиду; у: «рәзиллик ағзида татлиқ тетиған» вә «уни тил астиға йошурған», һәм 20-айәттики «Мискинләрни езип, уларни ташливәткән», «өзи салмиған бир өйни өзи егиливалған» дәп тәсвирлигән киши дәл Аюптин башқа киши әмәс еди.
20:20 **«У ачкөзлүктин әсла зерикмәйду»** — ибраний тилида: «Униң ашқазини һеч хатирҗәмликни билмәйду». Оқурмәнләр 22-24-айәтләрниң башқа хил тәрҗимилирини учритиши мүмкин.

У ғизалиниватқанда ғәзивини униң үстигә яғдуриду.
24 У төмүр қуралдин қечип қутулсиму,
Бирақ мис оқя уни санҗийду.
25 Тәккән оқ кәйнидин тартип чиқиривелгинидә,
Ялтирақ оқ учи өттин чиқиривелгинидә,
Вәһимиләр уни басиду.
26 Зулмәт қараңғулуқ униң байлиқлирини жутуветишкә тәйяр туриду,
Инсан пүвлимигән от уни жутувалиду,
Униң чедирида қелип қалғанлириниму жутуветиду.
27 Асманлар униң қәбиһлигини ашкарилайду;
Йәр-зиминму униңға қарши қозғилиду.
28 Униң мал-дунияси елип кетилиду,
Худаниң ғәзәплик күнидә кәлкүн улғийип өй-бисатини ғулитиду.
29 Худаниң рәзил адәмгә бәлгүлигән несивиси мана шундақтур,
Бу Худа униңға бекиткән мирастур».

Аюп йәнә сөз қилиду — Худаниң җаһанни идарә қилиши

21 1 Аюп җававән мундақ деди: —
2 «Гәплиримгә қулақ селиңлар,
Бу силәрниң маңа бәргән «тәсәллилириңлар»ниң орнида болсун!
3 Сөз қилишимға йол қойсаңлар;
Сөз қилғинимдин кейин, йәнә мазақ қиливериңлар!
4 Мениң шикайитим болса, инсанға қаритиливатамду?
Роһум қандақму бетақәт болмисун?
5 Маңа убдан қараңларчу? Силәр чоқум һәйран қалисиләр,
Қолуңлар билән ағзиңларни етивалисиләр.
6 Мән бу ишлар үстидә ойлансамла, вәһимигә чөмимән,
Пүтүн әтлиримни титрәк басиду.
7 Немишкә яманлар яшайверидуу,
Узун өмүр көриду,
Һәтта зор күч-һоқуқлуқ болиду?
8 Уларниң нәсли өз алдида,
Пәрзәнтлири көз алдида мәзмут өсиду,

20:25 **«Ялтирақ оқ учи өттин чиқиривелгинидә, вәһимиләр уни басиду»** — Зофар яман адәмләрниң кәлгүсидики азаплиридин бәк һозурлинидиғандәк қилатти.
20:26 **«Инсан пүвлимигән от»** — Худаниң Өзиниң отини көрсәтсә керәк.
20:28 **«Униң мал-дунияси елип кетилиду»** — яки «Кәлкүн өйини еқитип кетиду».
20:29 **«Худаниң рәзил адәмгә бәлгүлигән несивиси мана шундақтур, бу Худа униңға бекиткән мирастур»** — Зофарниң баянлири җәмләштүрүлгинидә, у дегән «рәзил адәм» әмәлийәттә төрт-бәш пүтүнләй башқа-башқа йол билән өлгән!
21:6 **«Мән бу ишлар үстидә ойлансамла, вәһимигә чөмимән, пүтүн әтлиримни титрәк басиду»** — Аюпниң бундақ қорқуп кетиши униң төвәндики сөзлири билән чүшәндүрүлиду. Аюп таки өзини палакәт басқанға қәдәр Худани һәммигә Қадир, пүтүнләй адил һәм пүтүнләй меһриван дәп ишинип кәлгән еди. Бирақ у әндиликтә башқа бир қорқунучлуқ еһтималлиққа йүзлинишкә мәҗбур болуватати. Худа растинла адаләтлик, растинла яхшиму? Җаһандики бәзи әһваллар униңға тәтүр гувалиқ бериватқандәк қилатти. Яман адәмләр бейип китиватиду, дурус адәмләр езиливатиду. Худа бу ишларға писәнт қилмамду? У әслидә тәсәввур қилмиған бу еһтималлиқлар уни һазир интайин қорқитиватати.
21:7 Зәб. 16:9-12; 72:12; Йәр. 12:1; Һаб. 1:16
21:8 **«Уларниң , *йәни яманларниң* нәсли өз алдида, пәрсәндлири көз алдида мәзмут өсиду»** — Аюп Зофарниң бая қилған сөзлирини хуласә қилип, уларға рәддийә бериду; яманлар йоқалмайду, уларниң пәрсәндлири «Өз

9 Уларниң өйлири вәһимидин аман туриду,
Тәңриниң тайиғи уларниң үстигә тәгмәйду.
10 Уларниң калилири җүпләнсә уруқлимай қалмайду,
Иники мозайлайду,
Мозийиниму ташлимайду.
11 Рәзилләр кичик балилирини қой падисидәк талаға чиқириверидү,
Уларниң пәрзәнтлири тақлап-сәкрәп уссул ойнап жүриду.
12 Улар дап һәм чилтарға тәңкәш қилиду,
Улар нәйниң авазидин шатлиниду.
13 Улар күнлирини аватчилиқ ичидә өткүзиду,
Андин көзни жумуп ачқучила тәһтисараға чүшүп кетиду.
14 Һәм улар Тәңригә: «Биздин нери бол,
Бизниң йоллириң билән тонушқимиз йоқтур!» — дәйду,
15 — «Һәммигә Қадирниң хизмитидә болушниң әрзигидәк нәри барду?
Униңға дуа қилсақ бизгә немә пайда болсун?!».
16 Қараңлар, уларниң бәхити өз қолида әмәсму?
Бирақ яманларниң нәсиһити мәндин нери болсун!
17 Яманларниң чириғи қанчә қетим өчиду?
Уларни өзлиригә лайиқ күлпәт басамду?
Худа ғәзивидин уларға дәрдләрни бөлүп берәмду?
18 Улар шамал алдидики еңизға охшаш,
Қара қуюн учуруп кетидиған пахалға охшашла йоқамду?
19 Тәңри униң қәбиһлигини балилириға чүширишкә қалдурамду?
Худа бу җазани униң өзигә бәрсун, униң өзи буни тетисун!
20 Өзиниң һалакитини өз көзи билән көрсун;
Өзи һәммигә Қадирниң қәһрини тетисун!
21 Чүнки униң бекитилгән жил-айлири түгигәндин кейин,
У қандақму йәнә өз өйдикилиридин һозур-һалавәт алалисун?
22 Тәңри каттиларниң үстидинму һөкүм қилғандин кейин,
Униңға билим үгитәләйдиған адәм бармидур?!
23 Бириси сақ-саламәт, пүтүнләй ғәм-әндишсиз, азатиликтә жиллири тошқанда өлиду;
24 Беқинлири сүт билән семиз болиду,
Устиханлириниң илиги хелә нәм туриду.
25 Йәнә бириси болса аччиқ арманда түгәп кетиду;

байлиқлирини мискинләргә қайтуриду» әмәс, бәлки улар өз алдиға раваж тапиду.

21:13 **«Улар күнлирини аватчилиқ ичидә өткүзиду, андин көзни жумуп ачқучила тәһтисараға чүшүп кетиду»** — Аюп бундақ яманлар өмүрвайәт азатиликтә яшиғандин кейин һеч азапланмай, һеч җазаланмай дунийадин кетиду, дәватиду. «Андин көзни жумуп ачқучила тәһтисараға чүшүп кетиду» дегәнниң башқа бирхил тәрҗимиси: «Улар хатирҗәмликтә тәһтисараға чүшиду».

21:14 Аюп 22:17

21:15 Мис. 5:2; Мал. 3:14

21:16 **«Қараңлар, уларниң бәхити өз қолида әмәсму?»** — башқа бир хил тәрҗимиси: «Қараңлар, уларниң аватлиғи өз қоли билән кәлмәс» *(аватлиғи Худадин кәлгән, демәкчи).*

21:16 Аюп 22:18

21:17 Аюп 20:29; Зәб. 10:5-6

21:20 **«Һәммигә Қадирниң қәһрини тетисун!»** — ибраний тилида «Һәммигә Қадирниң қәһрини ичсун!».

21:22 **«каттилар»** — ибраний тилида «алийлар». Бәлким мошу йәрдә пәриштиләрни көрситиши мүмкин. **«Униңға билим үгитәләйдиған адәм бармидур?!»** — Аюп уларниң «Яманлар тезла җазалиниду» дегәнлириниң натоғрилиғини испатлиған еди. Бирақ у һазир: «Силәрниң бу сөзлириңларда чиң турувелишиңлар «Худа бизниң пикримизни аңлап андин бу ишларни шундақ орунлаштуруши керәк» дегәнликкә баравәр» демәкчи.

21:22 Йәш. 40:13; Рим. 11:34; 1Кор. 2:16

У һеч қандақ раһәт-парағәт көрмигән.
26 Улар билән биллә топа-чанда тәң ятиду,
Қурутлар уларға чаплишиду.

27 — Мана, силәрниң немини ойлаватқанлиғиңларни,
Мени қарилаш нийәтлириңларни билимән.
28 Чүнки силәр мәндин: «Есилзадиниң өйи нәгә кәткән?
Рәзилләрниң турған чедирлири нәдидур?» дәп сораватисиләр.
29 Силәр йолучилардин шуни соримидиңларму?
Уларниң шу баянлириға көңүл қоймидиңларму?
30 Демәк, «Яман адәм палакәт күнидин сақлинип қалиду,
Улар ғәзәп күнидин қутулуп қалиду!» — дәйду.
31 Ким рәзилниң тутқан йолини йүз туранә әйипләйду?
Ким униңға өз қилмиши үчүн тегишлик жазасини йегүзиду?
32 Әксичә, у һәйвәт билән йәрлигигә көтирип меңилиду,
Униң қәбир күзәт астида туриду.
33 Жилғиниң чалмилири униңға татлиқ билиниду;
Униң алдидиму сансиз адәмләр кәткәндәк,
Униң кәйнидинму барлиқ адәмләр әгишип бариду.
34 Силәр немишкә маңа қуруқ гәп билән тәсәлли бәрмәкчи?
Силәрниң жаваплириңларда пәқәт сахтилиқла тепилиду!

Елифаз йәнә сөз қилиду: —
Хата пәрәзләр — Аюпқа қаритилған һуҗумлар

22 1 Андин Теманлиқ Елифаз мундақ деди: —
2 Адәм Худаға қандақму пайда кәлтүрәлисун?
Дана адәмләрму Униңға немә пайда кәлтүрәлисун?
3 Сән һәққаний болсаңму, һәммигә Қадирға немә бәһрә берәләйттиң?
Йоллириң әйипсиз болған тәғдирдиму, сән Униңға немә ғәниймәтләрни елип келәләйсән?
4 Униң сени әйипләйдиғанлиғи,
Вә Униң саңа шикайәтләр йәткүзидиғини сениң ихласмән болғиниң үчүнму-я?

21:26 Аюп 17:14
21:27 **«... силәрниң немини ойлаватқанлиғиңларни, мени қарилаш нийәтлириңларни билимән»** — достлириниң сөзлириниң көпинчиси даритма гәп; бирақ, хелә рошәнки, бу йәрдә Аюпқа қаритип һуҗум қилиниду.
21:28 **«Силәр мәндин: «Есилзадиниң өйи нәгә кәткән?» *дәп сораватисиләр*»** — уларниң мошу «есилзадә» дегини, шүбһисизки, Аюпни көрситиду. **«Силәр мәндин: «... Рәзилләрниң турған чедирлири нәдидур?» дәп сораватисиләр»** — Аюп йәнә мошу йәрдә: Силәрниң бу соаллириңлар мени даритип көрситидиғанлиғини билимән, дәватиду.
21:29 **«Силәр йолучилардин шуни соримидиңларму?»** — Зофар: «Ипласларниң хошаллиғи бирдәмликтур», шундақла бу иш «йәр йүзидә Адәм атимиз апиридә болғандин бери» һәммә адәмгә аян — дегән. Бирақ Аюп жирақ жутларға берип кәлгәнләрниң баянлири башқичә, дәйду.
21:30 Пәнд. 16:4
21:34 **«Силәр немишкә маңа қуруқ гәп билән тәсәлли бәрмәкчи? Силәр йолучилардин шуни соримидиңларму?»** — оқурмәнләр байқисунки, Аюпниң үч дости авал сәл еғир-бесиқрақ сөз қилиду, андин гәп қилғансери аччиқ һәм тәлвәлик билән сөзләйду; Аюп болса авал интайин тәлвиләрчә вә жиддийлиқта сөз қилған болсиму, лекин униң сөзлири барғансери тәмкин болиду.
22:3 **«... Йоллириң әйипсиз болған тәғдирдиму, сән униңға немә ғәниймәтләрни елип келәләйсән?»** — 1-бап, 8-айәттә, Худаниң Аюптин алған разилиғи, хурсәнлиги наһайити рошән баян қилиниду. Йәнә келип, Тәвратниң «Яритилиш» дегән қисмида биз Худаниң инсанларниң гуналлири түпәйлидин болған интайин азаплинидиғанлиғи тоғрисида хәвәрдар болимиз. Шуңа Елифазниң 2-айәт вә 3-айәттики бу сөзлириниң толиму хата екәнлигини билишимиз лазим.

[5] Сениң рәзиллигиң зор әмәсму?
Сениң гуналириң һесапсиз әмәсму?
[6] Сән қериндашлириңдин сәвәпсиз кепиллик алғансән;
Сән ялаңтүшләрни кийим-кечәклиридин мәһрум қиливәткәнсән.
[7] Һалсизланғанларға су бәрмидиң,
Ач қалғанларға ашниму аяп бәрмидиң,
[8] Гәрчә сән йәр-зиминлик болған қоли узун адәм болсаңму,
Йәр-зимин тутуп һөрмәтлинип кәлгән адәм болсаңму,
[9] Сән тул хотунларниму қуруқ қол яндурғансән,
Житим-йесирларниң қолиниму янҗитивәткәнсән.
[10] Мана шу сәвәптин әтрапиңда қапқанлар ятиду,
Уштумтут пәйда болған вәһимиму сени басиду.
[11] Шу сәвәптинму сени қараңғулуқ бесип көрәлмәс қилди,
Бир кәлкүн келип сени ғәриқ қилди.
[12] Тәңри әршаланиң чоққисида туриду әмәсму?
Әң егиз юлтузларниң нәқәдәр алий екәнлигигә қарап бақ!
[13] Бирақ сән: «Тәңри немини билиду?
У раст шунчә зулмәт қараңғулуқта бир немини пәриқ етәләмду?!» дәватисән.
[14] Йәнә: «Қоюқ булутлар уни тосивалиду,
Шуңа У пәләк үстидә айлинип маңғинида бизни көрмәйду!» — дәйсән.
[15] Яман адәмләр маңған кона йолни сәнму тутиверәмсән?
[16] Улар вақти тошмай турупла елип кетилгән,
Уларниң һуллири кәлкүн тәрипидин еқитилип кетилгән.
[17] Улар Тәңригә: «Биздин нери бол!»
Һәммигә Қадир бизни немә қилалисун?» — дәйтти.
[18] Бирақ уларниң өйлирини есил нәрсиләр билән толдурған дәл Униң Өзидур,
Мән болсам яманларниң нәсиһитидин жирақлашқанмән!
[19] Һәққанийлар уларниң бәрбат болғанлиғини көрүп шатлиниду;
Бигуналар уларни мазақ қилип: —
[20] «Бизгә қарши чиққучилар шүбһисиз вәйран болиду,
От уларниң байлиқлирини жутувәтмәмду?» — дәйду.
[21] Шуңа Худаға бойсунуп уни тонусаң,
Шу чағдила сән аман болисән;
Шуниң билән саңа амәт келиду.
[22] Униң ағзидин кәлгән несиһәтниму қобул қил,
Униң сөзлирини көңлүңгә пүкүп қой.
[23] Сән Һәммигә Қадирниң йениға қайтип кәлсәң, муқәррәрки,

22:6 Мис. 22:26, 27; Қан. 24:6, 10-13
22:9 **«Сән ... житим-йесирларниң қолиниму янҗитивәткәнсән»** — шуни чоңқур чүшинишимиз кәрәкки, Елифазниң бу шикайәтлири пүтүнләй асассиздур.
22:16 **«Улар вақти тошмай турупла ..., уларниң һуллири кәлкүн тәрипидин еқитилип кетилгән»** — бу йәрдә Нуһ пәйғәмбәрниң дәвридә топан еқитип кәткән рәзил адәмләр көрситилгән болуши мүмкин.
22:17 Аюп 21:14
22:18 **«Уларниң өйлирини есил нәрсиләр билән толдурған дәл униң өзидур»** — Елифаз мошу йәрдә Аюпниң «Яманлар бәзидә бейип аватлишиду» дегән пикриниң тоғрилиғини азрақ қобул қилғандәк қилғини билән йәнила: «Яманлар тез бәрбат болиду» дәйду.
22:18 Аюп 21:16
22:19 Зәб. 106:42
22:22 **« *Худаниң* ағзидин кәлгән несиһәтниму қобул қил,...»** — Елифаз өзиниң бая дегән гәплирини «Худаниң ағзидин кәлгән несиһәт» дәп қариса керәк.

Қайтидин қурулуп чиқалайсән;
Әгәр сән қәбиһликни чедирлириңдин жирақлаштурсаң,
[24] Әгәр сән алтунуңни топа-чаң үстигә ташлалисаң,
Офирдики алтунуңни шиддәтлик еқинниң ташлириға қошуватсәң,
[25] Ундақта һәммигә Қадирниң Өзи саңа алтун болиду.
Сениң үчүн сәрхил күмүчму болиду.
[26] У чағда сән һәммигә Қадирдин сөйүнисән,
Йүзүңни Тәңригә қарап көтирәләйсән.
[27] Сән Униңға дуа қилсаң, У қулақ салиду,
Шундақла сәнму ичкән қәсәмлириңгә әмәл қилисән.
[28] Сән қарар қилған иш әмәлгә ашиду,
Йоллириң үстигә нур чүшиду.
[29] Адәмләр пәс қилинғанда, сән уларға: «Орнуңлардин туруңлар!» дәйсән,
Шуниң билән Худа чирайи сунғанларни қутқузиду.
[30] У һәтта гунайи бар адәмниму қутқузиду,
У қолуңдики һалаллиқтин қутқузулиду.

Аюп жавап бериду — Ишәш-етиқатниң гуман билән болған күриши

23 [1] Аюп жававән мундақ деди: —
[2] «Бүгүнму шикайитим аччиқтур;
Униң мени басқан қоли аһ-зарлиримдинму еғирдур!
[3] Аһ, Уни нәдин тапалайдиғанлиғимни билгән болсам едим,
Ундақта Униң олтиридиған жайиға барар едим!
[4] Шунда мән Униң алдида дәвайимни баян қилаттим,
Ағзимни муназириләр билән толдураттим,
[5] Мән Униң маңа бәрмәкчи болған жававини биләләйттим,
Униң маңа немини демәкчи болғанлиғини чүшинәләйттим.
[6] У маңа қарши туруп зор күчи билән мениң билән талишамти?
Яқ! У чоқум маңа қулақ салатти.
[7] Униң һозурида һәққаний бир адәм униң билән дәвалишалайтти;
Шундақ болса, мән өз Сотчим алдида мәңгүгичә ақланған болаттим.
[8] Әпсус, мән алға қарап маңсамму, лекин У у йәрдә йоқ;
Кәйнимгә янсамму, Униң сайисиниму көрәлмәймән.
[9] У сол тәрәптә иш қиливатқанда, мән Уни байқалмаймән;

22:23 Аюп 8:5, 6
22:24 **«Әгәр сән ... Офирдики алтунуңни шиддәтлик еқинниң ташлириға қошуватсәң»** — Елифаз бәлким Аюпни алтунларға интайин ач көз адәм дәп қарайду. Униң бу сөзлириниң нурғун адәмләргә пайда йәткүзәләйдиғини билән, Аюп ач көз адәм болмиғачқа, униңға һеч ярдәм бәрмәйду.
–Бу айәттә дейилгән «Офирдики алтун» наһайити есил бир хил алтунни көрситиду.
22:29 Пәнд. 29:23
22:30 **«У һәтта гунайи бар адәмниму қутқузиду, у қолуңдики һалаллиқтин қутқузулиду»** — қизиқ иш шуки, Елифазниң өзи ахирда Аюпниң дуаси арқилиқ қутқузулиду *(42-бап)*.
23:2 **«Бүгүнму шикайитим аччиқтур»** — бу айәттики «бүгүн» дегән сөз Аюпниң достлири билән болған муназирилириниң бир нәччә күн давамлашқанлиғиға испат болиду.
–Елифаз 22-бап, 29-айәттә «Худа чирайи сунғанларни қутқузиду» дегән еди. Аюп йәнә бу йәрдә Елифаз ейтқан «Шикайәт *(әрз)*» дегән сөзини қәстән ишлитип өзини «чирайи сунғанлардин» әмәслигини көрсәтмәкчи болған болуши мүмкин.
23:8 **«Әпсус, мән алға қарап маңсамму, лекин У у йәрдә йоқ; кәйнимгә янсамму, Униң сайисиниму көрәлмәймән»** — йәнә бирхил тәрҗимиси: «Бирақ мән шәриққә маңимән, лекин У у йәрдә йоқ; ғәрипкә янсамму, Униң сайисиниму көрәлмәймән».

У оң тәрәптә йошурунғанда, мән Уни көрәлмәймән;
10 Бирақ У мениң маңидиған йолумни билип туриду;
У мени тавлиғандин кейин, алтундәк сап болимән.
11 Мениң путлирим униң қәдәмлиригә чиң әгәшкән;
Униң йолини чиң тутуп, һеч чәтнимидим.
12 Мән йәнә Униң ләвлириниң буйруғидин баш тартмидим;
Мән Униң ағзидики сөзләрни өз көңүлдикилиримдин қиммәтлик билип қәдирләп кәлдим.
13 Бирақ Униң болса бирла муддиаси бардур, кимму Уни йолидин буруялисун?
У көңлидә немини арзу қилған болса, шуни қилиду.
14 Чүнки У маңа немини ирадә қилған болса, шуни бәрһәқ вужудқа чиқириду;
Мана мошу хилдики ишлар Униңда йәнә нурғундур.
15 Шуңа мән Униң алдида дәккә-дүккигә чүшимән;
Буларни ойлисамла, мән Униңдин қорқуп кетимән.
16 Чүнки Тәңри көңлүмни ажиз қилған,
Һәммигә Қадир мени сарасимигә салиду.
17 Һалбуки, мән қараңғулуқ ичидә ужуқтурулмидим,
Вә яки йүзүмни оривалған зулмәт-қараңғулуққиму һеч сүкүт қилмидим.

Мискинлик вә җинайәт

24 1 — Немишкә Һәммигә Қадир сорақ күнлирини бекитмәйду?
Немишкә Уни тонуғанлар Униң шу күнлирини бекардин-бекар күтиду?
2 Мана, адәмләр пасил қилинған ташларни йөткиветиду;
Улар зораванлиқ билән башқиларниң падилирини булап-талап өзлири очуқ-ашкарә бақиду;
3 Улар житим-йесирларниң ешигини булап һайдап кетиду;
Улар тул хотунниң калисини кепиллик үчүн еливалиду.

23:9 **«У сол тәрәптә ... У оң тәрәптә йошурунғанда, мән Уни көрәлмәймән»** — Аюп өз әһвалидин Худаниң яхшилиқлиридин һеч қандақ испат көрәлмәйду вә Худаниң һазир униңға нисбәтән немини қиливатқанлиғини һеч билмәйду.
23:10 **«Бирақ У мениң маңидиған йолумни билип туриду»** — бу айәтниң биринчи қисминиң йәнә бир хил тәрҗимиси: «У *(Худа)* Өзиниң маңа болған йолини билиду».
–Шүбһисизки, Аюпниң бундақ дегини йәнила униң етиқатиниң әң парлақ баянлиридин бири һесаплиниду. Биз йәнила униңға қайил болмай туралмаймиз.
23:11 Аюп 31:4-8
23:12 **«...Униң ағзидики сөзләрни өз көңүлдикилиримдин қиммәтлик билип...»** — яки «...Униң ағзидики сөзләрни өз нәпсимдин қиммәтлик билип...».
23:13 Зәб. 32:9; 113:11; 134:6
23:15 **«Буларни , *йәни 14-айәттики «мошу хилдики ишлар»*ни ойлисамла, мән Униңдин қорқуп кетимән»** — Аюп әнди немишкә Худа алдида беарам болуп, өз ишлирини ойлиса қорқуп кетиду? 14-айәттә у Худа униң үчүн бекитилгән ишлар *(йәни униң һазир тартиватқан азап-оқубәтләр)* тоғрисида сөз қилғандин кейин, у: «Униңда нурғунлиған мошундақ ишлар бардур» дәйду — демәк, у: «Мениң һазирғичә тартқан азаплиримдин йәнә нурғун «мошундақ ишлар» алдимда бармекин?» дәп интайин қийнилиду.
23:17 **«Һалбуки, мән қараңғулуқ ичидә ужуқтурулмидим, вә яки йүзүмни оривалған зулмәт-қараңғулуққиму һеч сүкүт қилмидим»** — бу айәтниң әсли тәкистини чүшиниш сәл тәс. Йәнә бир хил тәрҗимиси: «Чүнки мән қараңғулуқ чүшкәндә җандин үзүлмигиним билән, У мениң йүзүмни зулмәт-қараңғулуқтин қоғдап қутқузмиған».
24:2 **«Мана, адәмләр пасил қилинған ташларни йөткиветиду»** — мошу бап 1-12-айәттики «адәмләр» бәлким чөл-баяванда туруватқан мискин җинайәтчиләрни көрситиду *(болупму 5-12-айәтләрни көрүң)*. **«...ташларни йөткиветиду»** — яки «ташларни йөткәп кетиду».
24:2 Қан. 19:14; 27:17; Пәнд. 22:28; 23:10
24:3 **«Улар тул хотунниң калисини кепиллик үчүн еливалиду»** — бу калиси бәлким һәм сүт үчүн һәм йәр һайдаш үчүнму ишлитилиду.

4 Улар мискинләрни йолдин нери иштириветиду;
Шуниң билән зиминдики езилгәнләрниң һәммиси мөкүшүвалиду.
5 Мана, улар дәшт-баяванлардики явайи ешәклирдәк,
Таң сәһәрдә олҗа издәш «хизмити»гә чиқиду;
Җаңгал улар вә уларниң балилири үчүн йемәклик тәминләйду.
6 Улар яманниң калилири үчүн далада от-чөп ориду,
Униң үчүн ашқан-ташқан үзүмлирини терийду;
7 Улар кечини кийимсиз ялаң өткүзиду,
Соғта болса йепинғидәк кийими йоқтур.
8 Улар тағқа яққан ямғурлар билән сүзмә болуп кетиду,
Панаһсизлиғидин ташни қучағлишиду.
9 Адәмләр атисиз балиларни әмчәктин булап кетиду,
Улар мискинләрдин бовақларни кепилликкә алиду.
10 Мискинләр болса кийимсиз, йелиң өтиду,
Башқилар үчүн буғдай бағлирини көтәрсиму, йәнила ач қалиду;
11 Улар башқиларниң өйидә зәйтунларни чәйләп яғ чиқарған болсиму,
Һойлилирида шарап көлчигини чәйлигән болсиму,
Йәнила уссузлуқта қалиду.
12 Шәһәрдин адәмләрниң аһ-зарлири чиқип туриду,
Қилич йегәнләрниң җанлири налә-пәряд көтириду;
Бирақ Тәңри һеч кимниң ипласлиғини әйиплимәйду.
13 — Нурға қарши исиян көтиридиғанларму бар;
Улар нурниң йоллирини билмәйду,
Униң тәриқилиридә турмайду.
14 Қатил таң нури келиши билән орнидин туруп,
Кәмбәғәлләр вә мискинләрни өлтүриду;
Кечидә у оғридәк жүриду.
15 Зинахорму «Мени һеч көз көрмәйду» дәп завал вақтини күтиду,
Башқилар мени тонумисун дәп аялниң чүмбилини йүзигә тартивалиду.
16 Қараңғулуқта оғрилар өйниң тамлирини колап тешиду;
Күндүздә улар өзлирини өз өйигә қамап қойиду;
Улар нурни тонумайду.
17 Улар үчүн таң сәһәр өлүм сайисидәк туюлиду;

24:4 Пәнд. 28:28
24:5 **«...улар дәшт-баяванлардики явайи ешәклирдәк,...»** — бу яман адәмләр шәһәр-йезилардин һайдиветилгән болуп, дәшт-баяванда җан беқиштин башқа амали йоқ еди.
24:6 **«Улар яманниң калилири үчүн далада от-чөп ориду, униң үчүн ашқан-ташқан үзүмлирини терийду»** — рошәнки, йәр егиси болған мошу рәзил адәм бу «чүпрәндиләр»гә өз ашлиқ һосулини елишта яки үзүм һосулини үзүштә һеч ишәнмәйду.
24:9 **«Улар мискинләрдин бовақларни кепилликкә алиду»** — яки «Улар мискинләрдин кепиллик алиду».
24:10 Лав. 19:13
24:11 Қан. 25:4; Яқ. 5:4
24:12 **«... Бирақ Тәңри һеч кимниң ипласлиғини әйиплимәйду»** — кейин Аюп бу сөзидин һәм мошуниңға охшаш башқа сөзлиридин товва қилип: «Несиһәтни тутуруқсиз сөзләр билән хирәләштүргән ким?» дәп сөзидин яниду *(42-бап)*. Бирақ бу бабтики 1-12-айәтләрдин рошән чүшинимизки, у мундақ кишиләрниң, һәтта униңдин жирақ турған езилгүчиләрниң әһвалиға ичини ағритип көңүл бөләтти.
24:14 **«Қатил таң нури келиши билән орнидин туруп, кәмбәғәлләр вә мискинләрни өлтүриду»** — бәлким таң сәһәрдики ғуваліқтин һәм кишиниң бихәстәлигидин пайдилинип йошурун зәрбә қилип булап-талайду.
24:14 Зәб. 9:29, 30
24:15 Зәб. 9:31-32; Пәнд. 7:8, 9
24:16 Аюп 38:15; Юһ. 3:20

Улар қап-қараңғулуқниң вәһимилирини дост тутиду.
18 Улар суларниң йүзидики көпүкләрдәк йоқап кәтсун!
Уларниң йәр-зиминдики несивиси ләнәт қилинғанки,
Шуңа улардин һеч ким үзүмзарлиққа йәнә маңмисун!
19 Қурғақчилиқ һәм томуз иссиқ қар сулириниму йәп түгитиду;
Тәһтисараму охшашла гуна қилғанларни йәп түгәтсун!
20 Уни, туққан анисиму унтусун!
Қурут шөлгәйлирини еқитип уни йесун!
Әскә һеч елинмисун!
Шуниң билән һәққанийсизлиқ дәрәқтәк кесилсун!
21 У балиси йоқ туғмаслардин олҗа алиду,
У тул хотунларғиму һеч шәпқәт көрсәтмәйду.
22 Бирақ Худа Өз қудрити билән мундақ күч-һоқуқи барларниң күнини узартиду;
Улар һәтта һаятидин үмүтсизләнсиму қайтидин орнидин туриду.
23 Худа йәнила уларни аманлиқта муқимлаштуриду,
Шуңа улар хатирҗәм болиду;
У уларниң йоллирини көздә тутқан әмәсму?
24 Уларниң мәртивиси бирдәмлик өстүрүлиду,
Андин улар йоқ болиду;
Улар оңда қалдурулиду, андин башқа адәмләргә охшашла жиғип елип кетилиду;
Улар пәқәтла пишқан сәрхил буғдай башақлиридәк кесилип кетиду.
25 Бу ишлар мундақ болмиса, қени ким мени ялғанчи дәп испатлалайду.
Мениң гәплиримни ким қуруқ гәп дейәләйду?».

Билдад йәнә сөзләйду — Худаниң улуқлуғи

25 1 Шухалиқ Билдад җававән мундақ деди: —
2 «Униңда һөкүмранлиқ һәм һәйвәт бардур;
У асманларниң қәридики ишлирниму тәртипкә салиду.
3 Униң қошунлирини санап түгәткили боламду?
Униң нури кимниң үстигә чүшмәй қалар?
4 Әнди инсан балиси қандақму Тәңриниң алдида һәққаний болалисун?
Аял затидин туғулғанлар қандақму пак болалисун?

24:17 **«Улар үчүн таң сәһәр өлүм сайисидәк туюлиду»** — яки «Таң сәһәр улар үчүн қап-қараңғулуқ болиду».
24:18 **«Улар суларниң йүзидики көпүкләрдәк йоқап кәтсун!»** — 18-20-айәтләрдики пеилларни буйруқ шәклидә яки кәлгүси заман шәклидә тәрҗимә қилишқа болиду. Шуңа -18-20-айәтләрниң башқа бирхил тәрҗимиси: «Улар суларниң йүзидики көпүкләрдәк йоқап кетиду; уларниң йәр-зиминдики несивиси ләнәт қилинған, шуниң билән улардин һеч ким үзүмзарлиққа йәнә маңмайду... қатарлиқ» болиду. Бирақ биз тәрҗимимизни алди-кәйнидики айәтләргә маслаштуруп алдуқ.
24:20 **«Қурут шөлгәйлирини еқитип уни йесун!»** — яки: «Қурут униң җориси болсун!».
24:22 **«...Улар һәтта һаятидин үмүтсизләнсиму қайтидин орнидин туриду»** — бу айәттики әсли текстни чүшиниш сәл тәс. Башқа хил тәрҗимилири учриши мүмкин.
24:23 **«У уларниң йоллирини көздә тутқан әмәсму?»** — Аюп мошу йәрдә Худаниң яманларниң йоллирини көздә тутқини билән уларни алаһидә җазалимайдиғанлиғини, бәлки уларни адәттикидәк өлүм күнигә сақлайдиғанлиғини көрсәтмәкчи болуши мүмкин.
24:24 **«Улар , *йәни яманлар* пәқәтла пишқан сәрхил буғдай башақлиридәк кесилип кетиду»** — Аюп йәнила, яманларниң һеч җазаланмай һаятниң пәйзини сүрүп андин пишқан сәрхил буғдайдәк һеч азапланмай бу дунийадин кетидиғанлиғини көрсәтсә керәк.
25:2 **«У асманларниң қәридики ишлирниму тәртипкә салиду»** — Билдадниң бу сөзлири бәлким Шәйтанниң әслидә Худаға қаршилиқ қилип әрштә исиян көтәргәнлигини, андин Худаниң Шәйтанни әрштин һайдиветип, әрштики ишларни қайтидин тәртипкә кәлтүргәнлигини көрситиду.
25:4 Аюп 4:17, 18, 19; 15:14, 15, 16

[5] Мана, Униң нәзиридә һәтта айму йоруқ болмиған йәрдә,
Юлтузларму пак болмиған йәрдә,
[6] Қурут болған инсан,
Сазаң болған адәм балиси униң алдида қандақ болар?».

Аюпниң ахирқи сөзлири — Билдадни әйипләш

26 [1] Аюп Билдадқа җававән мундақ деди: —
[2] «Мағдурсиз кишигә қалтис ярдәмләрни беривәттиң!
Биләклири күчсиз адәмни карамәт қутқузувәттиң!
[3] Әқли йоқ кишигә қалтис несиһәтләрни қиливәттиң!
Вә униңға аламәт билимләрни намайән қиливәттиң!
[4] Сән зади кимниң мәдити билән бу сөзләрни қилдиң?
Сәндин чиқиватқини кимниң роһи?

Худаниң улуқлуғи — Аюпниң баяни

[5] — «Әрваһлар, йәни су астидикиләр,
Шундақла у йәрдә барлиқ туруватқанлар толғинип кетиду;
[6] Бәрһәқ, Худаниң алдида тәһтисараму йепинчисиз көрүниду,
Һалакәтниңму япқучи йоқтур.
[7] У йәрниң шималий қутупини аләм бошлуғиға созған,
У йәр шарини бошлуқ ичидә муәлләқ қилған;
[8] У суларни қоюқ булутлири ичигә жиғиду,
Булут уларниң еғирлиғи биләнму житилип кәтмәйду.
[9] У айниң йүзини япиду,
У булутлири билән уни тосиду.
[10] У суларниң үстигә чәмбәр сизип қойған,
Буниң билән У йоруқлуқ һәм қараңғулуқниң чегарасини бекиткән.
[11] Асманларниң түврүклири тәврәп кетиду,
Униң әйивини аңлапла алақзадә болуп кетиду.
[12] У деңизни қудрити билән тинчландуриду;

25:5 Аюп 15:15
25:6 **«Сазаң болған адәм балиси униң алдида қандақ болар?»** — достлириниң Аюпқа әң ахири бәргән җавави Билдадниң бу сөзлиридур. Униң баяни бәк қисқа болуп, «яманларниң ақивити» тоғрисида гәп қилмайду, пәқәтла Худаниң улуқлуғини сөзләйду. Қариғанда улар йәнила Аюпниң реаллиққа йүзлинидиған сөзлиригә җавап тапалмайду.
25:6 Аюп 4:19; Зәб. 21:7
26:6 Зәб. 138:8, 11-12; Пәнд. 15:11; Ибр. 4:13
26:7 **«У йәрниң шималий қутупини аләм бошлуғиға созған»** — ибраний тилида: — «У шималий тәрәпләр аләм бошлуғида созған». Бу ибариниң йәрниң шималини әмәс, бәлки асманниң шималидики тәрәпләрни көрситиши мүмкинчилигиму бар. **«йәр шари»** — әйни тексттә «йәр». Бирақ хелә рошәнки, Аюп йәр-зиминниң мутләқ айрим туридиған бир җисим екәнлигидин толуқ хәвәрдар еди.
26:7 Зәб. 103:2
26:9 **«У айниң йүзини япиду»** — яки «У тәхти болған әршниң йүзини япиду».
26:9 Аюп 9:8; Зәб. 103:2, 3
26:10 **«Буниң билән у йоруқлуқ һәм қараңғулуқниң чегарасини бекиткән»** — илим-пән җәһәттинму, бу сөзләрниң топ-тоғра екәнлиги испатланған.
26:10 Яр. 1:9; Аюп 38:8; Зәб. 32:7; 103:5-9; Пәнд. 8:29; Йәр. 5:22

Өз һекмити билән Раһабни парә-парә қилип янҗиветиду.
13 Униң Роһи билән асманлар безәлгән,
Униң қоли тез қачқан әждиһани санҗийду.
14 Мана, бу ишлар пәқәт униң қилғанлириниң кичиккинә бир қисмидур, халас;
Униң сөз-каламидин аңлаваткинимиз наһайити пәс бир шивирлаш, халас!
Униң пүткүл зор қудритиниң гүлдүрмамисини болса кимму чүшинәлисун?!».

Аюпниң қайтидин өз һәқ-сәмимийлигини баян қилиши

27 1 Аюп баянини давамлаштуруп мундақ деди: —
2 «Мениң һәққимни тартивалған Тәңриниң һаяти билән,
Җенимни ағритқан һәммигә Кадирниң һәққи билән қәсәм қилимәнки,
3 Тенимдә нәпәс болсила,
Тәңриниң бәргән Роһи димиғимда турсила,
4 Ләвлиримдин һәққанийсиз сөзләр чиқмайду,
Тилим алдамчилиқ билән һеч шивирлимайду!
5 Силәрниңкини тоғра дейиш мәндин жирақ турсун!
Җеним чиққанға қәдәр дуруслуғумни өзәмдин айримаймән!
6 Адиллиғимни чиң тутуверимән, уни қоюп бәрмәймән,
Вижданим яшиған һеч бир күнүмдә мени әйиплимисун!
7 Мениң дүшминим рәзилләргә охшаш болсун,
Маңа қарши чиққанлар һәққанийсиз дәп қаралсун.

26:12 **«У деңизни қудрити билән тиничландуриду»** — «тиничландуриду» дегәнниң икки хил тәрҗимиси бар: — «тиничландуриду» яки «долқунлитиду». Бирақ «долқунлитиду» болса кейинки айәт билән маслашмайду. **«Раһаб»** — «Раһаб»ниң үч хил мәнаси бар. 9-бап, 13-айәттики изаһатни көрүң. Мошу йәрдә, шүбһисизки, деңиздики әшу зор, қорқунучлуқ һайванни көрситиду, һәм шуниң билән бир вақитта у Шәйтанниң бир көрүнүшидур. Бу айәт бәлким Шәйтанниң дәсләптә Худаға қаршилиқ қилип исиян көтәргәнлигини, андин Худаниң уни әрштин һайдап деңизға ташлиғанлиғини көрситиду, шундақла әң ахирида уни битчит қиливетидиғанлиғидин бешарәт қилиду. 13-айәтни һәм изаһатиниму көрүң.

26:12 Йәш. 51:15

26:13 **«тез қачқан әждиһа»** — яки «йорғилима әждиһа». **«тез қачқан әждиһа»** — бәлким жуқуриқи «левиатан»ни *(9-изаһатни көрүң)* яки Шәйтанниң өзини көрситиду. Әгәр иккинчи мәнаси тоғра болса, бу Тәвраттики «Яритилиш» 3-баптики бешарәт билән охшайду. Демәк, ахирда Худа Өз Мәсиһи арқилиқ Шәйтанни пүтүнләй мәғлуб қилиду. –Бәзи алимлар: «У Өз қоли билән «әждиһа юлтуз түркүми»ни ясиған» дәпму тәрҗимә қилиду.

26:13 Зәб. 32:6

26:14 **«Бу ишлар пәқәт униң қилғанлириниң кичиккинә бир қисмидур, халас»** — ибраний тилида «Бу ишлар пәқәт униң йоллириниң әң четидики бүҗиги, халас». **«Униң пүткүл зор қудритиниң гүлдүрмамисини болса кимму чүшинәлисун?!»** — Аюпниң бу үч дости Худа һәммидин улуқ вә алий болғанлиғи үчүн Униңға йеқинлишиш мүмкин әмәс, дәп қарайду. Бирақ Аюп үчүн *(гуманлиқ нуқтиинәзәрдин әмәс, етиқатниң нуқтиинәзиридин сөзлигән вақитларда)* Худаниң улуқлуғи Униң инсанни паклап Өзигә йеқинлаштуруш имканийитини яритип бериду. Шуңа у Худаниң улуқлуғидин шатлиниду.

27:2 **«Мениң һәққимни тартивалған Тәңриниң һаяти билән...»** — Аюпниң мошу йәрдә «*(Худа)* мениң һәққимни тартивалған» дегини бәлким Худаниң һеч сәвәпни көрсәтмәй уни җазалап, униңдин «адаләткә болған һәққи»ни яки униң бу ишлар тоғрилиқ «дәвалишиш» пурситини «тартивалған»лиғини көрситиду.

27:4 **«Мениң һәққимни тартивалған Тәңриниң һаяти билән, җенимни ағритқан һәммигә Кадирниң һәққи билән қәсәм қилимәнки, ... ләвлирим... тилим алдамчилиқ билән һеч шивирлимайду!»** — бу қәсәм *(2-4-айәт)* бәлким пүткүл Муқәддәс Китап ичидә әң әҗайип, әң ғәлитә қәсәм һесаплиниши мүмкин. У Худа һәққимни тартивалған һәм җенимни ағритқан дегини билән, йәнила Худаниң һәққидә қәсәм ичиду. Көрүнүштә чоң зиддийәт бардәк қилсиму, бирақ униң һәр бир сөзиниң тегидә униң чоңқур етиқати ипадилинип туриду.

27:6 **«... Виждаңим яшиған һеч бир күнүмдә мени әйиплимисун!»** — 5- һәм 6-айәттики баянларниң икки мәнаси бар: — биринчидин, мәйли яманларниң йоллири аватлашқан болсиму, Аюп дурус, диянәтлик болушқа интилишини һәргиз ташлимайду; иккинчидин, униң каришичә «һәммә гунайини Худаға етирап қилип товва қилиш билән өз виждаңимға хилаплиқ һеч иш қалмиди; әгәр шундақ қилмиған болсам, ялған ейтаттим» дегән едийисини ипадиләйду.

27:7 **«Маңа қарши чиққанлар һәққанийсиз дәп қаралсун»** — Аюп «Мени һәққанийсиз дегүчиләр *(Худа адил болса)* өзлири һәққанийсиз дәп қарилиши керәк» дәп тиләйду. Кона қанунларға асасән, бириси башқа бирәвгә ялғандин

8 Чүнки Тәңри иплас адәмни үзүп ташлиғанда,
Униң җенини алғанда,
Униң йәнә немә үмүти қалар?
9 Балаю-апәт уни бесип чүшкәндә,
Тәңри униң налә-пәрядини аңламду?
10 У Һәммигә Қадирдин сөйүнәмду?
У һәрдайим Тәңригә илтиҗа қилаламду?
11 Мән Тәңриниң қолиниң қилғанлири тоғрисида силәргә мәлумат берәй;
Һәммигә Қадирда немә барлиғини йошуруп жүрмәймән.
12 Мана силәр аллибурун буларни көрүп чиқтиңлар;
Силәр немишкә ашундақ пүтүнләй қуруқ хияллиқ болуп қалдиңлар?
13 Рәзил адәмләрниң Тәңри бекиткән ақивити шундақки,
Зораванларниң Һәммигә Қадирдин алидиған несивиси шундақки: —
14 Униң балилири көпәйсә, қиличлиниш үчүнла көпийиду;
Униң пәрзәнтлириниң нени йетишмәйду.
15 Униң өзидин кейин қалған адәмлири өлүм билән беваситә дәпнә қилиниду,
Буниң билән қалған тул хотунлири матәм тутмайду.
16 У күмүчләрни топа-чаңдәк жиғип догилисиму,
Кийим-кечәкләрни лайдәк көп жиғсиму,
17 Буларниң һәммисини тәйярлисиму,
Бирақ кийимләрни һәққанийлар кийиду;
Бигуналарму күмүчләрни бөлүшиду.
18 Униң ясиған өйи пәрваниниң ғозисидәк,

җинайәт чаплиса, ялғанлиғи испатлиниши билән у дәл шу җинайәткә тегишлик җаза билән җазалиниши керәк еди. Худа Аюпни һәққаний дәп испатлиса, үч достиниң гунайи бар дегәнлик. Шуниң үчүн бу сөз һәм униң бир тилиги һәм достлириға болған сәмимий агаһландуруши болуп қалиду.

27:8 Мат. 16:26; Лука 12:20

27:9 Аюп 35:12; Зәб. 17:42; 65:18; 108:7; Пәнд. 1:28; 28:9; Йәш. 1:15; 16:12; Йәр. 14:12; Әз. 8:18; Мик. 3:4; Юһ. 9:31; Яқ. 4:3

27:10 **«*Рәзил адәм* Һәммигә Қадирдин сөйүнәмду? У һәрдайим Тәңригә илтиҗа қилаламду?»** — Аюпқа нисбәтән Худаниң униң қешида һазир болғанлиғи, униң Худа билән алақидә болуши униң һаятидики әң бәхитлик иштур. Бу баянида у яманларда ундақ хошаллиқниң йоқлуғини, мундақларниң Худаға илтиҗа қилалмайдиғанлиғини байқиғанлиғини аян қилиду. Диққәт қилишимизға әрзийдуки, Аюп нурғун қетим Худаға илтиҗа қилип сөзләйду, башқиларға сөз қилиштин тохтап туруп Худаға беваситә гәп қилиду. Бирақ униң үч дости *(һәм ахирида сөзлигән Елиху)* бир қетимму Худаға беваситә сөзлимәйду.

27:13 Аюп 20:29

27:14 **« *Рәзил адәмниң* балилири көпәйсә, қиличлиниш үчүнла көпийиду; униң пәрсәндлириниң нени йетишмәйду»** — Аюпниң яманларниң ақивитини тәсвирлигән һәм шундақла достлириниң сөзигә сәл қошулғандәк позитсийисини билдүргән бу баяни униң баянлири ичидә чүшинишкә әң тәс болған баянлардур. Чүнки бу сөзләрниң мәнаси еник болғини билән, униң илгәрки дегәнлиригә қаримуқарши болуп чиқиду. Илгири у: «Яманлар җазаланмаслиғиниң сәвәви немә? Немишкә шунчә көп рәзилләр һеч җазаланмай мискинләрни халиғанчә езиду? Бәзидә яманлар пешкәлликкә учрайду, бирақ гунасизларму охшашла учрайду; һеч қандақ тәртипни байқиғили болмайду» — дегәндәк сөзләрни қилған еди. Мана бу баянларда «Униң балилири көпәйсә, қиличлиниш үчүнла көпийиду; униң пәрсәндлириниң нени йетишмәйду...» дегән сөзләр ейтилиду. Бу зади қандақ гәп? Биз бу мәсилигә нисбәтән шундақ қараймизки, Аюпниң реаллиққа йүзлиништики җүръити мошу йәрдә өз-өзигә тәсәлли бериш үчүн сәл аҗизлиқ қилған болуши мүмкин. Биз «қошумчә сөз»имиздә бу иш тоғрилиқ йәнә азрақ тохтилимиз.

27:14 Қан. 28:41; Һош. 9:13

27:15 **«Қалған адәмлири өлүм билән беваситә дәпнә қилиниду»** — «өлүм» мошу йәрдә бәлким бирхил ваба яки бирхил еғир кесәлни көрситиду. **«беваситә дәпнә қилиниду»** — демәк, һеч қандақ дағдуғисиз тездин дәпнә қилиниду. Бәлким жуқумлуқ кесәл яки ваба билән өлгән болса керәк. **«...қалған тул хотунлири матәм тутмайду»** — бәлким балаю-апәт уларға йеқинлишиши билән яки охшаш сәвәп билән рәсмий матәм тутушқа үлгүрәлмәйду. –Буниңдин көрүвелишқа болидуки, Аюпниң пәқәт бир аяли бар еди һәм «бир әр, бир хотунлуқ» болушни қувәтлигән *(29-бапниму көрүң)*. Униң дейишичә, яманлар көп хотунлуқ болуши мүмкин.

27:15 Зәб. 77:64

27:17 Пәнд. 28:8; Топ. 2:26

Үзүмзарниң күзәтчиси өзигә салған кәпидәк бош болиду.
19 У бай болуп йетип дәм алғини билән,
Бирақ әң ахирқи қетим келидуки,
Көзини ачқанда, әнди түгәштим дәйду.
20 Вәһимиләр кәлкүндәк бешиға келиду;
Кәчтә қара қуюн уни чаңгилиға алиду.
21 Шәриқ шамили уни учуруп кетиду;
Шиддәт билән уни орнидин елип жирақҗа етип ташлайду.
22 Боран уни һеч айимай, бешиға урулиду;
У униң чаңгилидин қутулуш үчүн һә дәп уруниду;
23 Бирақ шамал униңға қарап чавак чалиду,
Уни орнидин «уш-уш» қилип қоғливетиду».

Даналиқни издәш

28 1 — «Шүбһисизки, күмүч тепилидиған канлар бар,
Алтунниң тавлинидиған өз орни бардур;
2 Төмүр болса йәр астидин қезивелиниду,
Мис болса таштин еритилип елиниду.
3 Инсанлар йәр астидики қараңғулуққа чәк қойиду;
У йәр қәригичә чарлап жүрүп,
Қараңғулуққа тәвә, өлүмниң сайисидә турған ташларни издәйду.
4 У йәр йүзидикиләрдин жирақ жайда тик болған қудуқни колайду;
Мана шундақ адәм аяқ басмайдиған, унтулған йәрләрдә улар арғамчини тутуп бошлуқта пуланлап жүриду,
Кишиләрдин жирақта есилип туриду.
5 Ашлиқ чиқидиған йәр,
Тәкти коланғанда болса ялқундәк көрүниду;
6 Йәрдики ташлар арисидин көк яқутлар чиқиду,
Униңда алтун рудисиму бардур.

27:19 Зәб. 48:17-21
27:20 **«Кәчтә қара қуюн уни чаңгилиға алиду»** — Аюпниң «қара қуюн»ни тилға елиши шундақ бир қара қуюнниң жирақтин келиватқанлиғини пуритиду. 38-бапта бу қара қуюн уларниң үстигә чүшиду.
27:20 Аюп 15:21; 18:11
27:21 **«Шәриқ шамили уни учуруп кетиду»** — Пәләстиндә «шәриқ шамили» әвҗигә чиққан вақтида интайин қорқунучлуқ, әшәддий болуп пүтүн дәрәқләрниму жулуп жирақларға ташливетәләйду.
27:23 **«Бирақ шамал ... уни орнидин «уш-уш» қилип қоғливетиду»** — «уш-уш қилиш» мәсқирә қилишни билдүриду.
28:1 **«Алтунниң тавлинидиған өз орни бардур»** — яки «алтунниң чайқилидиған өз орни бардур».
–Даналиқ тәвсийә қилинған 28-баптики бу гөзәл шеирни бәзи алимлар Аюпниң өз сөзи әмәс, бәлки китапниң язғучиси текстқә қистуруп қошқан бир шеир, дәп қарайду. Буниң мәхсити, оқурмәнләрниң һәқиқий даналиқни тәһлил қилишиға ярдәм болсун дегән сүпәттә шеирни оттуриға қойған. Биз бу пикиргә қайил болдуқ. Бу пикиргә бир испат, 29-бап: — «Аюп баянини давамлаштуруп мундақ деди: —» дегән сөзләр билән башлиниду, қариғанда 27:23-айәт билән бағлиқ.
–Башқа алимлар бу баянлар Аюпниң өз ағзидин чиққан баянлардур, «1-айәтниң «шүбһисизки» *(яки «чүнки»)* дегән бағлиғучи билән башлиниши буниңға испат болалайду», деп қарайду.
–Қайси пикир тоғра болушидин қәтъийнәзәр, бу бабтики һәқиқәтләр шүбһисизки Аюпниң етиқатиниң һәм у муйәссәр болған вәһийлириниң теги һәм ули болған еди.
–Кейин биз мәзкур китапниң язғучиниң ким екәнлиги тоғрилиқ чүшәнчә беримиз.
28:3 **«Инсанлар йәр астидики қараңғулуққа чәк қойиду»** — демәк, инсанлар яқутларни издәштә йәр астидики қараңғулуқни чирақлар билән йорутиду; 4-5-айәтләрдә уларниң арғамчиларға есилип йәр астиға чүшүп хәтәргә тәвәккүл қилғанлиғи тәсвирлиниду.

7 У йолни һеч қандақ алғур қуш билмәйду,
Һәтта сарниң көзиму униңға йәтмигән.
8 Һакавур житқучларму у йәрни һеч дәссәп бақмиған,
Әшәддий ширму у жайдин һеч қачан өтүп бақмиған.
9 Инсан балиси қолини чақмақ тешиниң үстигә тәккүзиду,
У тағларни йилтизидин қомуруветиду.
10 Ташлар арисидин у қаналларни чапиду;
Шундақ қилип униң көзи һәр хил қиммәтлик нәрсиләрни көриду;
11 Йәр астидики еқинларни тешип кәтмисун дәп уларни тосувалиду;
Йошурун нәрсиләрни у ашкарилайду.
12 Бирақ даналиқ нәдин тепилар?
Йорутулушниң макани нәдиду?
13 Инсан балилири униң қиммәтлигини һеч билмәс,
У тирикләрниң зиминидин тепилмас.
14 Йәр теги: «Мәндә әмәс» дәйду,
Деңиз болса: «Мән биләнму биллә әмәстур» дәйду.
15 Даналиқни сап алтун билән сетивалғили болмайду,
Күмүчниму униң билән бир таразида тартқили болмас.
16 Һәтта Офирда чиқидиған алтун, ақ һеқиқ яки көк яқут биләнму бир таразида тартқили болмайду.
17 Алтун вә хрустальниму униң билән селиштурғили болмайду,
Есил алтун қача-қучилар униң билән һеч алмаштурулмас.
18 У үнчә-марҗан, хрустальни адәмниң есидин чиқириду;
Даналиқни елиш қизил яқутларни елиштин әвзәлдур.
19 Ефиопийәдики сериқ яқут униңға йәтмәс,
Сериқ алтунму униң билән бәслишәлмәйду.
20 Ундақта, даналиқ нәдин тепилиду?
Йорутулушниң макани нәдиду?
21 Чүнки у барлиқ һаят егилириниң көзидин йошурулған,
Асмандики учар-қанатлардинму йошурун туриду.
22 Һалакәт вә өлүм пәқәтла: «Униң шөһритидин хәвәр алдуқ» дәйду.
23 Униң маңған йолини чүшинидиған,
Туридиған йерини билидиған пәқәтла бир Худадур.
24 Чүнки Униң көзи йәрниң қаригичә йетиду,
У асманниң астидики барлиқ нәрсиләрни көриду.
25 У шамалларниң күчини таразиға салғанда,
Дунияниң сулирини өлчигәндә,
26 Ямғурларға қанунийәт чүшәргинидә,
Гүлдүрмаминиң чақмиқиға йолини бекиткинидә,

28:10 «Ташлар арисидин у қаналларни чапиду» — бу қаналлар бәлким йәр астидики суни тониллардин чиқириш үчүн коланған.
28:11 «Йәр астидики еқинларни тешип кәтмисун дәп уларни тосувалиду» — башқа бирхил тәрҗимиси: «У еқинларниң мәнбилирини издәп тапиду».
28:14 Аюп 28:22
28:15 Пәнд. 3:14; 8:11, 19; 16:16
28:16 «Офирда чиқидиған алтун» — Офир дегән йәрдики алтун наһайити сап еди.
28:20 Аюп 28:12
28:22 Аюп 28:14
28:25 Пәнд. 8:29

[27] У чағда У даналиққа қарап уни баян қилған;
Уни нәмунә қилип бәлгүлигән;
Шундақ, У униң баш-айиғиға қарап чиқип,
[28] Инсанға: «Мана, Рәбдин қорқуш даналиқтур;
Яманлиқтин жирақлишиш йорутулуштур» — дегән».

Илгәрки бәхитлик күнләрни әсләш

29 [1] Аюп баянини давамлаштуруп мундақ деди: —
[2] «Аһ, әһвалим илгәрки айлардикидәк болсиди,
Тәңри мәндин хәвәр алған күнләрдикидәк болсиди!
[3] У чағда Униң чириғи бешимға нур чачқан,
Униң йоруқлуғи билән қараңғулуқтин өтүп кәткән болаттим!
[4] Бу ишлар мән қиран вақтимда,
Йәни Тәңри чедиримда маңа сирдаш дост болған вақитта болған еди!
[5] Һәммигә Қадир мән билән биллә болған,
Мениң яш балилирим әтрапимда болған;
[6] Мениң басқан қәдәмлирим сериқ майға чөмүлгән;
Йенимдики таш мән үчүн зәйтун май дәрияси болуп аққан;
[7] Шәһәр дәрвазисиға чиққан вақтимда,
Кәң мәйданда орнум тәйярланғанда,
[8] Яшлар мени көрүпла әйминип өзлирини чәткә алатти,
Қерилар болса орнидин туратти,
[9] Шаһзадиләрму гәптин тохтап,
Қоли билән ағзини етивалатти.
[10] Ақсүйәкләрму тиничлинип,
Тилини таңлийиға чапливалатти.
[11] Қулақ сөзүмни аңлисила, маңа бәхит тиләйтти,
Көз мени көрсила маңа яхши гувалиқ берәтти.
[12] Чүнки мән маңа һимайә бол дәп йелинған езилгүчиләрни,
Панаһсиз қалған житим-йесирларниму қутқузуп тураттим.
[13] Һалак болай дегән киши маңа бәхит тиләйтти;
Мән тул хотунниң көңлини шатландуруп нахша яңратқузаттим.

28:27 **«У чағда *Худа* даналиққа қарап уни баян қилған»** — буниң мәнаси бәлким Худаниң дунияниң яритилиши арқилиқ даналиқни баян қилғанлиғини өз ичигә алиду.
28:28 **«Мана, Рәбдин қорқуш даналиқтур; яманлиқтин жирақлишиш йорутулуштур»** — бу бабтики сөзләр инсан балилириниң йәр астида есил ташларни издишини тәнқит қилған әмәс, бәлки уларниң у ишта ишләткән параситигә һәм жүръитигә қайил болған. Бирақ мәйли адәмниң қанчә параситы, қанчә жүръити болсун, өзиниң бу хусусийәтлиригила таянса даналиққа еришмәйду; пәқәтла Рәб Пәрвәрдигардин әйминишкә башлисила, даналиққа еришишкиму башлайду; яманлиқтин товва қилип жирақлашсила, йорутулушқа башлайду. Бу шүбһисизки, Аюпниң етиқатиниң һәм у муйәссәр болған вәһийлириниң теги һәм ули болған еди.
28:28 Зәб. 110:10; Пәнд. 1:7; 9:10
29:2 **«Аһ, әһвалим илгәрки айлардикидәк болсиди!»** — бу баянға қариғанда, Аюпни балаю-апәт басқанлиғиға бир нәччә ай болған еди.
29:4 **«... қиран вақтимда, йәни Тәңри чедиримда маңа сирдаш дост болған вақитта болған еди!»** — еник туруптуки, Аюп әсли Худа билән йеқин достлуқта өткән еди. Һеч қандақ гуманимиз йоқки, бу достлуқниң сезимидин мәһрум болуш униңға нисбәтән әң азаплиқ иш болди.
29:6 **«... Йенимдики таш мән үчүн зәйтун май дәрияси болуп аққан»** — бу айәттә көрситилгини Аюпниң илгири интайин бай һалини тәсвирләйду.
29:7 **«Кәң мәйданда орнум тәйярланғанда»** — шәһәрниң *(чоң)* дәрвазиси яки униң алдидики мәйдан болса шәһәрниң ақсақаллири һәм қазилири жиғилидиған, дәваларни аңлайдиған жай еди.
29:12 Зәб. 71:12-14; Пәнд. 21:13

14 Мән һәққанийлиқни тон қилип кийивалдим,
 У мени өз гәвдиси қилди.
Адаләтлигим маңа йепинча һәм сәллә болған.
15 Мән корға көз болаттим,
Токурға пут болаттим.
16 Йоқсулларға ата болаттим,
Маңа натонуш кишиниң дәвасиниму тәкшүрүп чиқаттим.
17 Мән адаләтсизниң һиңгайған чишлирини чеқип ташлайттим,
 Олҗисини чишлиридин елип кетәттим.
18 Һәм: «Мениң күнлирим қумдәк көп болуп,
 Өз угамда раһәт ичидә өлимән» дәйттим;
19 Һәм: «Йилтизим суларғичә тартилип бариду,
Шәбнәм пүтүн кечичә шехимға чаплишип ятиду;
20 Шөһритим һәрдайим мәндә йеңилинип туриду,
Қолумдики оқяйим һәрдайим йеңи болуп туриду» дәйттим.
21 Адәмләр маңа қулақ салатти, күтүп туратти;
Несиһәтлирини аңлай дәп сүкүт ичидә туратти.
22 Мән гәп қилғандин кейин улар қайта гәп қилмайтти,
Сөзлирим уларниң үстигә шәбнәм болуп чүшәтти.
23 Улар ямғурларни күткәндәк мени күтәтти,
Кишиләр вақтида яққан «кейинки ямғур»ни қарши алғандәк сөзлиримни ағзини ечип ичәтти!
24 Үмүтсизләнгинидә мән уларға қарап күлүмсирәйттим,
Йүзүмдики нурни улар йәргә чүшурмәйтти.
25 Мән уларға йолини таллап көрситип берәттим,
 Уларниң арисида каттиваш болуп олтираттим,
Қошунлири арисида турған падишадәк яшайттим,
Бирақ буниң билән матәм тутидиғанларға тәсәлли йәткүзгүчиму болаттим».

29:14 Йәш. 59:17; Әф. 6:10-17; 1Тес. 5:8

29:16 **«Маңа натонуш кишиниң дәвасиниму тәкшүрүп чиқаттим»** — Аюпниң бу адити наһайити аз учрайдиған пәзиләт болуп, Аюпниң интайин алийҗанаб екәнлигини испатлайду. Униң мана мошундақ ишлири түпәйлидинму нурғун дүшмәнлири пәйда болған болуши мүмкин.

29:17 **«Мән адаләтсизниң һиңгайған чишлирини чеқип ташлайттим, олҗисини чишлиридин елип кетәттим»** — Аюпниң пәзилити һәргиз хиялпәрәсләрниң чирайлиқ нәзәрийилири әмәс.

29:20 **«Қолумдики оқяйим һәрдайим йеңи болуп туриду» дәйттим»** — «оқя» мошу йәрдә бәлким адиллиқ үчүн күрәш қилидиған өз батурлиғиниң, җүръитиниң символи болуши мүмкин.

29:23 **«кейинки ямғур»** — Пәләстиндә 3-айда яғиду. У әтиязлиқ зираәтләрни пишириш ролини ойнайду. Шуңа һәр бир дехан «кейинки ямғур»ға тәшнадур, улар уни бәк қәдирләйду.

29:24 **«Үмүтсизләнгинидә мән уларға қарап күлүмсирәйттим, йүзүмдики нурни улар йәргә чүшурмәйтти»** — әсли текстни чүшиниш сәл тәс. Бәлким униң мәнаси: «Мениң уларға үмүт йәткүзидиған йүзүмниң нури мәғлуп болған әмәс» — демәк, мән уларға бәргән үмүт йоққа чиққан әмәс, демәкчи. Башқа бир хил тәрҗимиси: «Мениң йүз нурум уларға чечилиши биләнла улар қайта үмүтсизләнмиди». Икки хил тәрҗиминиң мәнаси бир-биригә йеқин. Башқа хил тәрҗимилириму учриши мүмкин.

29:25 **«Мән уларға йолини таллап көрситип берәттим...»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «Мән уларға һаким болушқа талланған едим; ...». **«...Уларниң арисида ... қошунлири арисида турған падишадәк яшайттим, бирақ буниң билән матәм тутидиғанларға тәсәлли йәткүзгүчиму болаттим»** — гәрчә униң мәртивиси бәк жуқури болсиму, у һеч қачан һакавурлуқ қилмиған еди, әксичә пешкәлликкә учриғичиларға тәсәлли һәм ярдәмләрни берип туратти.

Һазирқи бәхитсиз күнләр

30 [1] — «Бирақ һазир болса, яшлар мени мазақ қилиду,
Уларниң дадилирини һәтта падамни бақидиған иштлар билән биллә ишләшкә йол қоюшниму яман көрәттим.
2 Уларниң мағдури кәткәндин кейин,
Қолидики күч маңа немә пайда йәткүзәлисун?
3 Йоқсузлуқ һәм ачлиқтин жигләп кәткән,
Улар узундин буян чөлдәрәп кәткән дәшт-баяванда қуруқ йәрни ғажайду.
4 Улар әмән-шивақни чатқаллар арисидин юлиду,
Шумбуйиниң йилтизлириниму терип өзлиригә нан қилиду.
5 Улар әл-жутлардин һайдиветилгән болиду,
Кишиләр уларни көрүпла оғрини көргәндәк вақирап тиллайду.
6 Шуниң билән улар сүрлүк жилғиларда қонуп,
Ташлар арисида, ғарлар ичидә яшашқа мәжбур болиду.
7 Чатқаллиқ арисида улар һаңрап кетиду,
Тикәнләр астида улар дүгдийип олтиришиду;
8 Наданларниң, нам-абройисизларниң балилири,
Улар зиминдин сүртоқай һайдиветилгән.
9 Мән һазир болсам буларниң һәжвий нахшиси,
Һәтта сөз-чөчикиниң дәстики болуп қалдим!
10 Улар мәндин нәпрәтлинип,
Мәндин жирақ туруп,
Йүзүмгә түкүрүштинму янмайду.
11 Чүнки Худа мениң һаят риштимни үзүп, мени жапаға чөмдүргән,
Шуниң билән шу адәмләр алдимда тизгинлирини еливәткән.
12 Оң йенимда бир топ чүпрәндә яшлар орнидин туруп,
Улар путумни турған йеридин иштиривәтмәкчи,
Улар сепилимға һуҗум пәләмпәйлирини көтирип туриду;
13 Улар йолумни бузуветиду,
Уларниң һеч йөләнчүки болмисиму,
Һалакитимни илгири сүрмәктә.
14 Улар сепилниң кәң бөсүк жайидин бөсүп киргәндәк киришиду;
Вәйранилигимдин пайдилинип чоң ташлардәк домилап киришиду.
15 Вәһимиләр бурулуп мени өз нишани қилған;
Шуниң билән һөрмитим шамал өтүп йоқ болғандәк һайдиветилди,
Аватчилиғимму булут өтүп кәткәндәк өтүп кәтти.
16 Һазир болса женим қачидин төкүлүп кәткәндәк;
Азаплиқ күнләр мени тутувалди.
17 Кечиләр болса, маңа сүйәклиримгичә санжимақта;
Ағриқлирим мени чишләп дәм алмайду.
18 Ағриқлар зор күчи билән маңа кийим-кечигимдәк болди;

30:9 Аюп 17:6; Зәб. 68:12-13; Жиғ. 3:14, 63
30:10 Аюп 19:19
30:12 **«Оң йенимда бир топ чүпрәндә яшлар орнидин туруп...»** — бу яшлар бәлким жуқурида дейилгән мискинләрдин башқа бир топ кишиләр болуши мүмкин.
30:14 **«Улар *йәни әшу яшлар* сепилниң кәң бөсүк жайидин бөсүп киргәндәк киришиду... чоң ташлардәк домилап киришиду»** — әгәр *(биз 2-бапта изаһат қилғинимиздәк)* Аюп шәһәр сиртидики чоң күл догисида олтарған болса, у мундақ яшларниң мазақ қилишидин һеч қоғдиғучисиз қалиду. Буниңдин башқа яшлар бәлким униң һазирқи ажизлиғидин пайдилинип, у әслидә бир тәрәп қилған ишларни һазир өз мәнпәитигә бурайду.

Улар көйнигимниң яқисидәк маңа чаплишивалди.
19 Худа мени сазлиққа ташливәткән,
Мән топа-чаңға вә күлгә охшаш болуп қалдим.
20 Мән Саңа налә-пәряд көтәрмәктимән,
Бирақ Сән маңа жавап бәрмәйсән;
Мән орнумдин турсам, Сән пәқәтла маңа қарапла қойисән.
21 Сән өзгирип маңа бир залим болдуң;
Қолуңниң күчи билән маңа зәрбә қиливатисән;
22 Сән мени көтирип Шамалға миндүргәнсән;
Боран-чапқунда тәәллуқатимни йоқ қиливәткәнсән.
23 Чүнки Сән мени ахирида өлүмгә,
Йәни барлиқ һаят егилириниң «жиғилиш өйи»гә кәлтүрүватисән.
24 У һалак қилған вақтида кишиләр налә-пәряд көтәрсиму,
У қолини узатқанда, дуаниң дәрвәқә һеч қандақ нәтижиси йоқ;
25 Мән күнлири тәс киши үчүн жиғлап дуа қилған әмәсму?
Намратлар үчүн женим азапланмидиму?
26 Мән өзәм яхшилиқ күтүп жүргиним билән, яманлиқ келип қалди;
Нур күткиним билән, қараңғулуқ кәлди.
27 Ичим қазандәк қайнап, арамлиқ тапмайватиду;
Азаплиқ күнләр маңа йүзләнди.
28 Мән қуяш нурини көрмәйму қаридап жүрмәктимән;
Халайиқ арисида мән орнумдин туруп, налә-пәряд көтиримән.
29 Мән чилбөриләргә қериндаш болуп қалдим,
Һувқушларниң һәмраһи болдум.
30 Терәм қарийип мәндин ажрап кетиватиду,
Сүйәклирим қизиқтин көйүп кетиватиду.
31 Чилтаримдин матәм мәрсийиси чиқиду,
Нейимниң авази һаза тутқучиларниң жиғисиға айлинип қалди».

30:18 «Ағриқлар зор күчи билән маңа кийим-кечигимдәк болди; улар көйнигимниң яқисидәк маңа чаплишивалди» — башқа бир хил тәржимиси: — «Зор күч билән кийим-кечигим макчийип кәтти; маңа көйнәкниң яқиси чаплишип кәтти», әсли текстни чүшиниш сәл тәс. Йәнә башқа бирхил тәржимиси: «У *(Худа)* зор күч билән кийим-кечигимни тутувалди; у маңа көйнигимниң яқиси чаплашқандәк мени бағлап қойди».
30:22 «Сән мени көтирип Шамалға миндүргәнсән; боран-чапқунда тәәллуқатимни йоқ қиливәткәнсән» — ойлаймизки, қара қуюн аста-аста уларға йеқинлишиватиду.
30:23 Ибр. 9:27
30:24 «У һалак қилған вақтида кишиләр налә-пәряд көтәрсиму, У қолини узатқанда, дуаниң дәрвәқә һеч қандақ нәтижиси йоқ» — бу жүмлини үч хил тәржимә қилишқа болиду. Биринчиси, жуқуриқи тәржимә. Иккинчиси болса, «Шүбһисизки адәм дәрд-әләмдин налә-пәряд көтәргинидә, вәйран қилинған кишигә ким қол тәккүзүп зиянкәшлик қилиду?». Үчинчи хил тәржимиси «Адәм жиқилип кетиватқинида қолини мидирлитип қоймамду? У һалак болай дегинидә налә-пәряд көтиришкә болмамду?». Әсли ибранийчә текстни чүшиниш сәл тәс.
30:25 «Мән күнлири тәс киши үчүн жиғлап дуа қилған әмәсму? Намратлар үчүн женим азапланмидиму?» — әнди ким Аюп үчүн жиғлайду? Немә терисаң шуни орисән, дегән гәп тоғриму?
30:25 Зәб. 34:13,14; Рим. 12:15
30:27 «Ичим қазандәк қайнап, арамлиқ тапмайватиду; азаплиқ күнләр маңа йүзләнди» — униң алдида һеч үмүт қалмиғандәк қилатти.
30:28 «Мән қуяш нурини көрмәйму қаридап жүрмәктимән» — буниң икки мәнаси бар: *(1)* Аюпниң тени кесәлдин қаридап кәтти; *(2)* у өзи аилисидикиләр үчүн матәм тутуп қара кийим кийгән. Бу икки әһвал тәң болуши мүмкин.
30:29 «Һувқушларниң...» — яки «төгиқушларниң...». **«Мән чилбөриләргә қериндаш болуп қалдим, һувқушларниң һәмраһи болдум»** — чилбөриләр һәм һувқушлар чөл-баяванларда Аюптәк йиганә яшайду; иккилиси Аюптәк наһайити муңлуқ налә-пәряд көтириду.
30:29 Аюп 17:14; Зәб. 101:7; Мик. 1:8
30:30 Зәб. 118:83; Жиғ. 4:8; 5:10
30:31 «Нейимниң...» — йәни, «Мениң «нәй»имниң...»

Өзини ақлаш үчүн қәсәм ичиш

31 [1] «Мән көзүм билән әһдиләшкән;
Шуниң үчүн мән қандақму қизларға һәвәс қилип көз ташлап жүрәй?»
[2] Ундақ қилсам үстүмдики Тәңридин алидиған несивәм немә болар?
Һәммигә қадирдин алидиған мирасим немә болар?
[3] Бу гунаниң нәтижиси һәққанийсизларға бала-қаза әмәсму?
Қәбиһлик қилғанларға күлпәт әмәсму?
[4] У мениң йоллиримни көрүп туриду әмәсму?
Һәр бир қәдәмлиримни санап туриду әмәсму?»
[5] Әгәр сахтилиққа һәмраһ болуп маңған болсам едим!
Әгәр путум алдамчилиқ билән биллә болушқа алдириған болса,
[6] (Мән адиллиқ мизаниға қоюлған болсамидим!
Ундақта Тәңри әйипсизлигимдин хәвәр алалайтти!)
[7] Әгәр қедимим йолдин чиққан болса, көңлүм көзүмгә әгишип маңған болса,
Әгәр қолумға һәр қандақ дағ чаплашқан болса,
[8] Ундақта мән териғанни башқа бириси йесун!
Бихлирим жулунуп ташливетилсун!»
[9] Әгәр қәлбим мәлум бир аялдин аздурулған болса,
Шу нийәттә хошнамниң ишик алдида пайлап турған болсам,»
[10] Өз аялим башқиларниң түгминини тартидиған күнгә қалсун,
Башқилар уни аяқ асти қилсун.»
[11] Чүнки бу әшәддий номуслуқ гунадур;
У сорақчилар тәрипидин жазалиниши керәктур.
[12] Бу гуна болса адәмни һалак қилғучи оттур;
У мениң барлиқ тапқанлиримни жулуп алған болатти.
[13] Әгәр қулумниң яки дедигимниң маңа карита әрзи болған болса,
Уларниң дәвасини көзүмгә илмиған болсам,
[14] Ундақта Тәңри мени сораққа тартишқа орнидин турғанда қандақ қилимән?
Әгәр У мәндин соал-сорақ алимән дәп кәлсә,
Мән Униңға қандақ жавап беримән?»
[15] Мени балиятқуда апиридә қилғучи уларниму апиридә қилған әмәсму.
Мән билән у иккимизни анилиримизниң балиятқусида төрәлдүргүчи бир әмәсму?»
[16] Әгәр мискинләрни өз арзу-үмүтлиридин тосқан болсам,
Әгәр тул хотунниң көз нурини қараңғулаштурған болсам,
[17] Яки өзәмниң бир чишләм ненимни ялғуз йегән болсам,
Уни житим-йесир билән биллә йемигән болсам
[18] (Әмәлийәттә яш вақтимдин тартип оғли ата билән биллә болғандәк уму мән билән биллә турған еди,

---

31:1 «Мән көзүм билән әһдиләшкән; шуниң үчүн мән қандақму қизларға һәвәс қилип көз ташлап жүрәй?» — мана биз бу йәрдин Аюпниң өзиниң бирдин бир һәмрийи болған аялиға садиқ болуп өткәнлигини көрүвалалаймиз. У өз аялиға пәқәт сирттин қариғандила әмәс, бәлки чин жүригидин садақәтмән еди. У бу бабта нишан қилған пәзиләт, Мәсиһ Әйса Инжилда тәләп қилған пәзиләткә наһайити йеқин келиду *(йәни, адәмниң қәлб-ойлирини башқуридиған һәққанийлиқ һәм меһир-муһәббәт)*. Инжил, «Матта» 5-7-бапни көрүң.
31:4 2Тар. 16:9; Аюп 34:21; Пәнд. 5:21; 15:3; Йәр. 32:19
31:8 «Бихлирим жулунуп ташливетилсун!» — «бихлирим» дегән сөзниң «балилирим» дегән көчмә мәнасиму бар.
31:9 Аюп 24:15; Пәнд. 7:25
31:10 «Өз аялим башқиларниң түгминини тартидиған күнгә қалсун» — башқа бир хил тәржимиси: «Аялим башқа бириси билән биллә болсун».
31:14 Зәб. 43:21-22
31:15 Аюп 34:19; Пәнд. 14:31; 17:5

Апамниң қосиғидин чиққандин тартипла тул хотунниң йөләнчүки болуп кәлдим),
19 Әгәр кийим-кечәк кәмлигидин һалак болай дегән биригә,
Яки чапансиз бир йоқсулға қарап олтарған болсам,
20 Әгәр униң бәллири кийимсиз қелип маңа бәхит тилимигән болса,
Әгәр у қозилиримниң жуңида иссинмиған болса,
21 Әгәр шәһәр дәрвазиси алдида «Һөкүм чиқарғанлар арисида мениң йөләнчүкүм бар» дәп,
Житим-йесирларға зиянкәшлик қилишқа қол көтәргән болсам,
22 Ундақта мүрәм тағиқидин ажрилип чүшсун!
Билигим үгисидин сунуп кәтсун!
23 Чүнки Тәңри чүшәргән балаю-апәт мени қорқунучқа салмақта еди,
Униң һәйвитидин ундақ ишларни қәтъий қилалмайттим.
24 Әгәр алтунға ишинип уни өз таянчим қилған болсам,
Яки сап алтунға: «Йөләнчүкүмсән!» дегән болсам,
25 Әгәр байлиқлирим зор болғанлиғидин,
Яки қолум алған ғәниймәттин шатлинип кәткән болсам,
26 Әгәр мән қуяшниң жуласини чачқанлиғини көрүп,
Яки айниң айдиңда маңғанлиғини көрүп,
27 Көңлүм астиртин аздурулған болса,
Шундақла буларға чоқунуп ағзим қолумни сөйгән болса,
28 Буму сорақчи алдида гуна дәп һесаплинатти,
Чүнки шундақ қилған болсам мән жуқурида турғучи Тәңригә вапасизлиқ қилған болаттим.
29 Әгәр маңа нәпрәтләнгән кишиниң һалакитигә қариғинимда шатлинип кәткән болсам,
Бешиға күлпәт чүшкәнлигидин хошал болған болсам —
30 (Әмәлийәттә у түгәшсун дәп қарғап, униң өлүмини тиләп ағзимни гуна өткүзүшкә йол қоймиғанмән)
31 Әгәр чедиримдикиләр мән тоғрилиқ: «Ғожайинимизниң дәстихинидин йәп тоюнмиған қени ким бар?» демигән болса,
32 (Мусапирлардин кочида қалғини әзәлдин йоқтур;
Чүнки ишигимни һәрдайим йолучиларға ечип кәлгәнмән)
33 Әгәр Адәм атимиздәк итаәтсизликлиримни япқан,
Қәбиһлигимни көңлүмгә йошурған болсам,
34 Һәмдә шуниң үчүн пүткүл халайиқ алдида униң ашкарилинишидин қорқуп жүргән болсам,
Жәмийәтниң кәмситишлири маңа вәһимә қилған болса,
Шуниң билән мән талаға чиқмай жүргән болсам,...

31:24 Мар. 10:24; 1Тим. 6:17
31:25 Зәб. 61:11
31:26 Қан. 4:19
31:29 Пәнд. 17:5
31:30 Мат. 5:44; Рим. 12:14
31:31 **«Әгәр чедиримдикиләр мән тоғрилиқ: «ғожайинимизниң дәстихинидин йәп тоюнмиған қени ким бар?» демигән болса...»** — дәрвәқә, Аюпниң бу гепи һәм шуниңға охшаш нурғун сөзлири һәқиқәт болмиған болса, әнди өз жутидикиләр, чедирдикиләр уни аңлапла гувалиқ қилип дәрһал инкар қилатти.
31:32 Ибр. 13:2; 1Пет. 4:9
31:34 **«Әгәр Адәм атимиздәк итаәтсизликлиримни япқан... ... Жәмийәтниң кәмситишлири маңа вәһимә қилған болса, шуниң билән мән талаға чиқмай жүргән болсам,...»** — *(33-34-айәт)* әслидә Адәм атимиз гунайини Худадин йошурмақчи болуп дәрәқләр ичигә мөкүвалған еди. Әмилийәттә адәм өз гуналирини Худаниң алдида очуқ-ашкарә етирап қилсила дәрһал униң ярдимигә еришәләйду. Шундақ қараймизки, Аюп мошу йәрдә «Әгәр гуна

35 — Аһ, маңа қулақ салғучи бириси болсиди!
Мана, имзайимни қоюп берәй;
Һәммигә Қадир маңа жавап бәрсун!
Рәқибим мениң үстүмдин әрз язсун!
36 Шу әрзни зиммәмгә артаттим әмәсму?
Чоқум тажлардәк бешимға кийивалаттим.
37 Мән Униңға қәдәмлиримниң пүтүн санини һесаплап берәттим;
Шаһзадидәк мән Униң алдиға бараттим.
38 Әгәр өз етизлирим маңа қарши гува болуп чуқан көтәрсә,
Униң чүнәклири билән биргә жиғлашса,
39 Чүнки чиқарған мевисини һәқ төлимәй йегән болсам,
Һәддигәрләрни һалсизландуруп нәпәсини тохтатқан болсам,
40 Ундақта буғдайниң орнида шумбуя өссун!
Арпиниң орнида мәстәк өссун.

Мана шуниң билән мән Аюпниң сөзлири тамам вәссалам!».

Яш жигит Елиху сөз қилиду
У Худаниң Роһидин кәлгән тәлим тоғрисида сөзләйду
«Һәммигә қадирниң Роһи адәмгә тәлим бериду»

32 1 Шуниң билән бу үч киши Аюпқа жавап бериштин тохтиди; чүнки улар Аюпниң
қаришида өзини һәққаний дәп тонуйдиғанлиғини билди.
2 Андин Бузилиқ Рамниң аилисидин болған Барахәлниң оғли Елиху исимлиқ жигитниң
ғәзиви қозғалди; униң ғәзиви Аюпқа қарита қозғалди, чүнки у Худани әмәс, бәлки өзини
тоғра һесаплиған еди; 3 Униң ғәзиви Аюпниң үч достлириғиму қаритилди, чүнки улар
Аюпқа рәддийә бәргидәк сөз тапалмай туруп, йәнила уни гунакар дәп бекиткән еди.
4 Бирақ Елиху болса Аюпқа жавап беришни күткән еди, чүнки бу төртәйләнниң көргән
күнлири өзидин көп еди. 5 Елиху бу үч достниң ағзида һеч қандақ жавави йоқлуғини
көргәндин кейин, униң ғәзиви қозғалди.
6 Шуниң билән Бузилиқ Барахәлниң оғли Елиху еғиз ечип жававән мундақ деди: —
«Мән болсам яш, силәр болсаңлар яшанғансиләр;
Шундақ болғачқа мән тартинип, билгәнлиримни силәргә аян қилиштин қорқуп кәлдим.
7 Мән: «Йеши чоң болғанлар авал сөзлиши керәк;

қилған болсам, Худаниң алдида етирап қилаттим; ундақта халайиқтин һеч қорқмайттим» демәкчи.
–Бәзи адәмләрниң гуна қилмаслиғиниң бирдин-бир сәвәви башқиларниң көрүп қалмаслиғи үчүн болиду — йәни халайиқниң пикридин болған қоркунучисидинла, халас. Аюп һәргиз бундақ хилдики адәмләрдин әмәс, һәрдайим Худани өз алдида әң алий орунға қойиду.

31:35 **«Һәммигә Қадир маңа жавап бәрсун! Рәқибим мениң үстүмдин әрз язсун!»** — биз «мениң рәқибим» дегән бу сөзни йәнила Худани көрситиду, дәп таһлил қилимиз. Йәнә бәзи шәрһчиләр уни Аюпниң үч достлини көрситиду, дәп қарайду.

31:37 **«Мән униңға қәдәмлиримниң пүтүн санини һесаплап берәттим»** — «Униңға» йәни Худаға, демәкчи.

31:40 **«Арпиниң орнида мәстәк өссун!»** — «мәстәк» буғдайға зиян йәткүзидиған бирхил өсүмлүк; йәнә «күрмәк» дәпму атилиду.

32:2 **«Бузилиқ... Елиху»** — тоғрилиқ: «Буз» дәп атилидиған бу жәмәтниң Едом миллити билән, йәни «Өлүк Деңиз»ниң шәриқ тәрипидә туридиған бир милләт билән мунасивити бар еди. Елиху бәлким бу жәмәттикиләрдин болған болуши мүмкин. Бу адәм дәсләптә бизгә тонуштурулмиған; бирақ у чоқум бу төртәйләнниң йенида уларниң гәплирини аңлап олтарғанлардин бири еди.

32:6 Аюп 32:4, 7; 15:10

Жиллар көпәйсә, адәмгә даналиқни үгитиду», дәп қарайттим;
8 Бирақ һәр бир инсанда роһ бар;
Һәммигә Қадирниң нәпәси уни әқил-идраклиқ қилип йорутиду.
9 Лекин чоңларниң дана болуши натайин;
Қериларниң тоғра һөкүм чиқаралишиму натайин.
10 Шуңа мән: «Маңа қулақ селиңлар» дәймән,
Мәнму өз билгинимни баян әйләй.
11 Мана, силәр тоғра сөзләрни издәп жүргиниңларда,
Мән сөзлириңларни күткәнмән;
Силәрниң муназирәңларға қулақ салаттим;
12 Шундақ, силәргә чин көңлүмдин қулақ салдим;
Бирақ силәрдин һеч қайсиңлар Аюпқа рәддийә бәрмидиңлар,
Һеч қайсиңлар униң сөзлиригә жавап берәлмидиңларки,
13 Силәр: «Һәқиқәтән даналиқ таптуқ!» дейәлмәйсиләр;
Инсан әмәс, бәлки Тәңри униңға рәддийә қилиду.
14 Униң жәңгә тизилған һуҗум сөзлири маңа қаритилған әмәс;
Һәм мән болсам силәрниң гәплириңлар бойичә униңға жавап бәрмәймән
15 (Бу үчәйлән һәйрануһәс болуп, қайта жавап беришмиди;
Һәммә сөз улардин учуп кәтти.
16 Мән күтүп тураттим, чүнки улар гәп қилмиди, бәлки җим-җит өрә туруп қайта жавап бәрмиди);
17 Әнди өзәмниң нөвитидә мән жавап берәй,
Мәнму билгинимни көрситип берәй.
18 Чүнки дәйдиған сөзлирим лиқ толди;
Ичимдики Роһ маңа түрткә болди;
19 Мана, қосиғим ечилмиған шарап тулумиға охшайду;
Йеңи шарап тулумлири партлап кетидиғандәк партлайдиған болди.
20 Шуңа мән сөз қилип ичимни бошитай;
Мән ләвлиримни ечип жавап берәй.
21 Мән һеч кимгә йүз-хатирә қилмаймән;

32:7 **«Йеши чоң болғанлар»** — ибраний тилида «күнлири көп болғанлар». **«Жиллар көпәйсә, адәмгә даналиқни үгитиду»** — яки «Яшанған адәм кишиләргә даналиқни үгитиду».

32:8 **«Бирақ һәр бир инсанда роһ бар; һәммигә Қадирниң нәпәси уни әқил-идраклиқ қилип йорутиду»** — шүбһисизки, Елихуниң бу сөзи у чүшинип йәткән чоң һәқиқәтләрниң биридур. Төртәйлән җүмлидин Аюпниң өзиму буни тилға көп алмиған. Елиху Худаниң Роһи *(Муқәддәс Роһ)* һәр бир инсанға өзиниң роһи һәм виждани арқилиқ вәһий берип, сөз қилип савақ үгитиду дегән тәлимни бериду. Инсанниң Худаниң Роһиниң тәлимини аңлимайдиғанлиғиниң сәвәплири тоғрисида у кейин азрақ сөзләйду.

32:8 Аюп 12:13; 38:36; Пәнд. 2:6; Топ. 2:26; Дан. 1:17; 2:21

32:9 Аюп 12:12

32:13 **«Силәр: «һәқиқәтән даналиқ таптуқ!» дейәлмәйсиләр; инсан әмәс, бәлки Тәңри униңға рәддийә қилиду»** — Елиху: Үч достниң Аюпниң сөзигә рәддийә бәргидәк жавапни тапалмиғанлиғиниң бир сәвәви уларниң өз пикри-тәҗрибисигә таянғанлиғи, Худаниң өзидинла беваситә даналиқ издимигәнлигидин болди, дәп қарайду. Униң көзқариши бу җәһәттин тоғра болуши мүмкин.

32:16 ***«Бу үчәйлән һәйрануһәс болуп, ... Мән күтүп тураттим, чүнки улар ... Җим-җит өрә туруп қайта жавап бәрмиди»*** — бу сөзләр *(15-16-айәт)* бизгә китапниң язғучисиниң, йәни бу ишларни хатирилигүчиниң ким екәнлигигә нисбәтән жип учи тәминләйду. Китаптикй нәсрий *(шеирийәт шәклидә болмиған)* қисимларда пәқәт бу йәрдила «мән» дегән алмашни учритимиз. Шуңа биз шундақ қараймизки, мәзкур китапни язғучи Елиху болуши керәк. Биз униң әрштә болған кеңәшләрдин қандақ хәвәрдар болғанлиғини билмәймиз. Шуниси еникки, у өзи баян қилғандәк «һәр бир адәмгә тәлим бәргүчи болған Худаниң Роһи»ниң вәһийси арқилиқ шу ишларни билгән; шуниң билән у бу ишларни хатирә қалдурған болса керәк.

32:18 **«Ичимдики Роһ маңа түрткә болди»** — Елиху иккинчи қетим Муқәддәс Роһниң тәсирини тилға алиду. У Аюпқа бәрмәкчи болған тәлимини дәл мошу Роһтин кәлгән, демәкчи.

Вә яки һеч адәмгә хушамәт қилмаймән.
22 Мән хушамәт қилишни үгәнмигәнмән; ундақ болидиған болса,
Яратқучим чоқум тезла мени елип кетиду».

Елихуниң биринчи баяни — Худа адәмләргә бәргән тәрбийиләр

33 1 «Әндиликтә, и Аюп, баянлиримға қулақ салғайсән,
Сөзлиримниң һәммисини аңлап чиққайсән.
2 Мана һазир ләвлиримни ачтим,
Ағзимда тилим гәп қилиду.
3 Сөзлирим көңлүмдәк дурус болиду,
Ләвлирим сап болған тәлимни баян қилиду.
4 Тәңриниң Роһи мени яратқан;
Һәммигә Қадирниң нәпәси мени җанландуриду.
5 Җававиң болса, маңа рәддийә бәргин;
Сөзлириңни алдимға сәпкә қоюп җәңгә тәйяр турғин!
6 Мана, Тәңри алдида мән саңа охшаш бәндимән;
Мәнму лайдин шәкилләндүрүлүп ясалғанмән.
7 Бәрһәқ, мән саңа һеч вәһимә салмақчи әмәсмән,
Вә яки мән салған жүк саңа бесим болмайду.
8 Сән дәрвәқә қулиқимға гәп қилдиңки,
Өз авазиң билән: —
9 «Мән һеч итаәтсиз болмай пак болимән;
Мән сап, мәндә һеч гуна йоқ...
10 Мана, Худа мәндин сәвәп тепип һуҗум қилиду,
У мени Өз дүшмини дәп қарайду;
11 У путлиримни кишәнләргә салиду,

32:22 **«Мән хушамәт қилишни үгәнмигәнмән; ундақ болидиған болса, яратқучум чоқум тезла мени елип кетиду»** — шүбһисизки, һеч кимгә йүз-хатирә қилмаслиқ тоғридур; бу лилла гәп қилиштики алдинқи бир шәрт. Бирақ Елиху Аюпниң «**Худаға** хушамәт қилиш» гунадур, дегән сөзини *(7:11-13ни көрүң)* чүшәнмигәндәк қилатти; шуңа Елиху пәқәтла «**адәмгә** хушамәт қилиш» тоғрисида сөзләйду.
33:3 **«Сөзлирим көңлүмдәк дурус болиду, ләвлирим сап болған тәлимни баян қилиду»** — биз Елихуниң сөзлириниң бәзилирини наһайити дурус, шундақла Худаниң Роһиниң тәлими билән кәлгән, дәп қарисақму, бәзи җайларда у йәнила өз натиқлиғи билән сөз қилиду. Әгәр бизниң Елиху мәзкур китапниң язғучиси дегән пикримиз тоғра болидиған болса, у җәзмән бу җәһәттә өз кәмчилигини сәзмәй қалмайду. Шундақтиму у биз үчүн бу әмәлий сөһбәтни тәсвирләп қалдурған; өзиниң немә дегәнлигиниму *(сөзмән болсиму)*биз үчүн сәмимийлик билән хатириләйду. Бәзидә биз һәтта униң сөзлиридин уни бир һакавур адәм охшайду дәп пәрәз қилип қалимиз. Һалбуки, бизму билип йетишимиз керәкки, мәлум кишиниң сөзмән болуп кәткәнлиги билән гәплириниң һәммиси қуруқ болуши натайин. Биз һәммә адәмниң сөзини сәвир-тақәт һәм диққәт билән аңлишимизға тоғра келиду.
–Буниңдин сирт, Елихуниң шеир шәкилдә болған баянлири башқа сөзлигүчиләрниң шеирий сәвийисигә йәтмәйду. Бу йәнә униң бизгә бу әмәлий ишларни, әмәлий баянларни әйни-әйни қәйт қилғанлиғини испатлайду.
33:4 **«Һәммигә Қадирниң нәпәси мени җанландуриду»** — яки «Һәммигә Қадирниң нәпәси маңа җан бәргән».
33:6 Аюп 9:35; 23:10
33:7 **«Бәрһәқ, мән саңа һеч вәһимә салмақчи әмәсмән»** — Елиху мошу йәрдә Аюпқа башқиларниң сөзлириниң еғир кәлгәнлигини, шундақла униң өзиниң бәзи хияллиридин қорқуп кәткәнлигини азрақ сезип, уни хатирҗәм қилмақчи болған болуши мүмкин.
33:8 Аюп 10:7; 16:17; 23:10,11; 27:5
33:10 Аюп 13:24; 16:9; 19:11

һәммә йоллиримни күзитип жүриду» — дегәнлигиңни аңлидим.
12 Мана, мән саңа җавап берәйки,
Бу ишта гепиң тоғра әмәс;
Чүнки Тәңри инсандин улуқдур.
13 Сән немишкә униң билән дәвалишип: —
У Өзи қилған ишлири тоғрилиқ һеч чүшәнчә бәрмәйду» дәп жүрисән?
14 Чүнки Тәңри һәқиқәтән гәп қилиду;
Бир қетим, икки қетим,
Лекин инсан буни сәзмәйду;
15 Чүш көргәндә, кечидики ғайипанә аламәттә,
— (Қаттиқ уйқа инсанларни басқанда,
Яки орун-көрпилиридә үгдәк басқанда) —
16 — Шу чағларда У инсанларниң қулиқини ачиду,
У уларға бәргән несиһәтни уларниң жүригигә мөһүрләйду.
17 Униң мәхсити адәмләрни яман йолидин яндуруштур,
Инсанни тәкәббурлуқтин сақлаштур;
18 Буниң билән Худа адәмниң җенини көз йәтмәс һаңдин яндуруп, сақлайду,
униң һаятини қиличлиништин қоғдайду.
19 Яки болмиса, у орун тутуп йетип қалғинида ағриқ билән,
Сүйәклирини өз-ара соқуштуруп беарам қилиш билән,
Тәрбийә қилиниду.
20 Шуниң билән униң пүтүн вуҗуди таамдин нәпрәтлиниду,

33:11 **«*Аюпниң* «Мән һеч итаәтсиз болмай пак болимән; мән сап, мәндә һеч гуна йоқ... Мана, Худа мәндин сәвәп тепип ... һәммә йоллиримни күзитип жүриду» — дегәнлигиңни аңлидим»** — *(9-11-айәтләр)* Елиху Аюпқа: «Қулиқимға мундақ гәп қилдиң» дәп униң қилған үч гепини әйипләйду.
–Биринчиси сөз: «Мән һеч итаәтсиз болмай пак болимән; мән сап, мәндә һеч гуна йоқ...». Әмәлийәттә, Аюп бу сөзләрни қилмиған; у пәқәт Худаға: «һәр бир гунайимни етирап қилип кәчүрүм қилиндим, һазир виждинимға хилап һеч гунайимниң барлиғини билмәймән» дегәндәк сөзләрни қилған. Бу сөз өзини пүтүнләй сап, пүтүнләй бегуна, дегәнлик әмәс, әлвәттә. Елиху мошу йәрдә хаталиқ өткүзиду.
–Иккинчиси сөз: «Мана, Худа сәвәп тепип маңа һуҗум қилиду, У мени Өз дүшмини дәп қарайду» — Бу сөз растла 13:24дә вә йәнә 14:7дә тепилиду.
–Үчинчиси сөз: «У мениң путлиримни кишәнләргә салиду, һәммә йоллиримни күзитип жүриду» — бу сөз 13:27дә тепилиду.
33:11 Аюп 13:27; 14:16
33:13 **«Сән немишкә ... — «У Өзи қилған ишлири тоғрилиқ һеч чүшәнчә бәрмәйду» дәп жүрисән?»** — Аюп әслидә «У Өзи қилған ишлири тоғрилиқ һеч чүшәнчә бәрмәйду» демигән; бәлки у Худаниң **бәзи** қилған ишлирини, болупму өз бешиға чүшәргәнлирини чүшәндүрмәйдиғанлиғини ейтқан еди. Елихуниңму мошу йеридә хаталиғи бар.
–Башқа бир хил тәрҗимиси: «Сән немишкә униң билән дәвалишип: — «У инсанниң һәммә сөзлиригә һеч җавап бәрмәйду» дәп жүрисән?».
33:14 **«Бир қетим, икки қетим»** — бәлким «бир нәччә қетим» вә шуниңдәк «һәр хил йол билән» дегәнни көрситидиған бир ибарә болуши мүмкин.
33:16 **«... У инсанларниң қулиқини ачиду, У уларға бәргән несиһәтни уларниң жүригигә мөһүрләйду»** — биз Елихуниң бу сөзини наһайити әһмийити бар дәп қараймиз. У Худа Өз Роһи арқилиқ инсанға сөзлирини йәткүзүп несиһәт қилиду, дәйду; әгәр инсан бу сөзләргә қулақ салмиса, Худа йәнила шәпқити билән чүшләр арқилиқ инсан қулиқини ечип бу агаһландурушлирини һәм нәсиһитини бекитип мөһүрләйду.
–Иккинчи қурниң башқа бир хил тәрҗимиси: «У уларни агаһлар билән қорқитиду».
33:17 **«Униң мәхсити адәмләрни яман йолидин яндуруштур, инсанни тәкәббурлуқтин сақлаштур»** — Елихуниң чүшәндүрүши бойичә ейтқанда, инсанниң әң чоң мәсилиси тәкәббурлуқтин ибарәт. Худа Өз илтипати арқилиқ авал инсанға Роһи арқилиқ несиһәт қилиду; аңлимиса у чүшләр арқилиқ несиһәтни бекитиду; йәнә аңлимиса кесәллик яки башқа мүшкүллүкләр билән адәмни агаһландуруп, уни һалакәттин яндуриду *(18-22-айәтләр)*. Бу җазалаш әмәс, бәлки Худаниң муһәббитидин чиққан тәрбийидур; У мана мошулар арқилиқ инсанни өз тәкәббурлуғиниң ақивитидин қоғдап қалиду. Елихуниң бу тәлими инсан үчүн зор әһмийәткә егә; Елихуниң тәлими Аюпниң әһвали тоғрисида чүшәнчә бәрмигән билән, униң сөзлириниң Аюпқа азрақ пайдиси тәккән болса керәк; азап-оқубәтләр болса, дәрвәқә қәлбидики тәкәббурлуқни ашкарилайду. Аюпниң ахирида қилған товилири асасән өз тәкәббурлуғиға нисбәтән болған *(42-бап)*.

Униң жени һәр хил назу-немәтләрдин қачиду.
21 Униң ети көздин йоқилип кетиду,
Әслидә көрүнмәйдиған сүйәклири бөртүп чиқиду.
22 Буниң билән жени көз йәтмәс һаңға йеқин келиду,
Һаяти һалак қилғучи пәриштиләргә йеқинлишиду;
23 Бирақ, әгәр униң билән бир тәрәптә туридиған келиштүргүчи бир пәриштә болса,
Йәни миңиниң ичидә бириси болса,
— Инсан балисиға тоғра йолни көрситип беридиған келиштүргүчи болса,
24 Ундақта Худа униңға шәпқәт көрситип: «Уни һаңдин чүшүп кетиштин қутқузуп қой-
ғин,
Чүнки Мән нижат-қутулушқа капаләт алдим» — дәйду.
25 Буниң билән униң әтлири балилиқ вақтидикидин юмран болиду;
У яшлиғиға қайтиду.
26 У Тәңригә дуа қилиду, У шәпқәт қилип уни қобул қилиду,
У хошал-хорам тәнтәнә қилип Униң дидарини көриду,
Һәмдә Худа униң һәққанийлиғини өзигә қайтуриду.
27 У адәмләр алдида күй ейтип: —
«Мән гуна қилдим,
Тоғра йолни бурмилиғанмән,
Бирақ тегишлик жаза маңа берилмиди!
28 У роһумни һаңға чүшүштин қутқузди,
Женим нурни һозурлинип көриду» — дәйду.
29 Мана, бу әмәлләрниң һәммисини Тәңри адәмни дәп,
Икки һәтта үч мәртәм аян қилиду,
30 Мәхсити униң женини һаңдин яндуруп қутқузуштур,
Уни һаятлиқ нури билән йорутуш үчүндур.
31 И Аюп, маңа қулақ салғайсән;
Үнүңни чиқарма, мән йәнә сөз қилай.
32 Әгәр сөзлириң болса, маңа җавап қиливәргин;
Сөзлигин! Чүнки имканийәт болсила мениң сени ақлиғум бар.
33 Болмиса, мениңкини аңлап олтар;
Сүкүт қилғин, мән саңа даналиқни үгитип қояй».

33:20 Зәб. 106:18
33:23 **«Әгәр униң билән бир тәрәптә туридиған келиштүргүчи бир пәриштә болса...»** — «пәриштә» дегән сөз әмәлийәттә «хәвәр йәткүзгүчи» дегән мәнада. Тәврат биринчи қисим *(«Яритилиш»)* «Пәрвәрдигарниң Пәриштиси»ни бизгә тонуштуриду; бу Пәриштә бирдин-бир, наһайити сирлиқ зат. Уни көргәнләрму: «Биз Худаниң Өзини көргән» дейишиду. Бу Пәриштә «Уз йери»дә турған Исмаил һәм аниси һәҗәргә көрүнүп уларни уссузлуқтин қутқузған. Һеч болмиғанда, Елиху мошу йәрдә адәмни гунадин қутқузуш хизмити пәқәт инсан һәм Худа оттурисида туридиған, шундақла инсандин үстүн туридиған мундақ бир зат тәрипидин болиду, дәйду. Бу «Худаниң Пәриштиси» Елиху «миңдин бир» дегән бу Пәриштә Аюп илгири бешарәт қилған «Келиштүргүчи» һәм «Қутқузғучум» дегән заттин башқа бириси әмәс. Елиху бу йәрдә бизгә йәнила наһайити әһмийәтлик тәлим һәм карамәт бир бешарәтни бериватиду. **«Инсан балисиға тоғра йолни көрситип беридиған ...»** — яки «Инсан балисиға униң *(демәк, Худаниң)* һәққанийлиғи көрситип беридиған...».
33:24 **«... Мән нижат-қутулушқа капаләт алдим»** — ибраний тилида «... Мән нижат-қутулушқа капаләт таптим».
33:26 Зәб. 49:15; Йәш. 58:9
33:27 **«У адәмләр алдида күй ейтип: ...»** — яки «У адәмләргә қарап:...» яки «У адәмләр алдида етирап қилип:...».
33:29 **«Икки, һәтта үч мәртәм аян қилиду»** — «икки, үч мәртәм» дегән сөз адәттә «бир нәччә мәртәм»ни көрситиду. Демәк, үч қетим билән тохтимайду; бу баян Худаниң бизгә болған чоңқур меһри-шәпқитини аян қилиду; бирақ һеч ким бу пакиттин пайдилинай дәп Худаниң сәвир-тақитини Синимисун, бу интайин хәтәрлик иш, әлвәттә!
33:30 Зәб. 55:14

Елихуниң иккинчи баяни — Аюпни йәнә әйипләш, Яратқучиниң характерини тәсвирләш

34 [1] Елиху йәнә жававән мундақ деди: —
[2] «И данишмәнләр, сөзлиримни аңлаңлар,
И тәҗрибә-савақлиқ адәмләр, маңа қулақ селиңлар.
[3] Еғиз таам тетип баққандәк,
Қулақ сөзниң тәмини синап бақиду.
[4] Өзимиз үчүн неминиң тоғра болидиғанлиғини байқап таллайли;
Аримизда неминиң яхши болидиғанлиғини биләйли!
[5] Чүнки Аюп: «Мән һәққанийдурмән»,
Вә: «Тәңри мениң һәққимни булап кәткән» — дәйду.
[6] Йәнә у: «Һәққимгә зиян йәткүзидиған, ялған гәпни қилишим тоғриму?
Һеч асийлиғим болмиғини билән, маңа санчилған оқ зәхмигә дава йоқ» — дәйду,
[7] Қени, Аюпқа охшайдиған ким бар?!
Униңға нисбәтән башқиларни һақарәтләш су ичкәндәк аддий иштур.
[8] У қәбиһлик қилғучиларға һәмраһ болуп жүриду,
У рәзилләр билән биллә маңиду.
[9] Чүнки у: «Адәм Худадин сөйүнсә,
Бу униңға һеч қандақ пайдиси йоқ» деди.
[10] Шуңа, и данишмәнләр, маңа қулақ селиңлар;
Рәзиллик Тәңридин жирақта турсун! Яманлиқ һәммигә Қадирдин нери болсун!
[11] Чүнки У адәмниң қилғанлирини өзигә қайтуриду,
Һәр бир адәмгә өз йоли бойичә тегишлик несивә тапқузиду.
[12] Дәрһәқиқәт, Тәңри һеч әскилик қилмайду,
Һәммигә Қадир һөкүмни һәргиз бурмилимайду.
[13] Ким Униңға йәр-зиминни аманәт қилған?
Ким Уни пүткүл җаһанни башқурушқа тайинлиди?

34:3 Аюп 12:11
34:5 **«... Аюп: «Мән һәққанийдурмән», вә: «Тәңри мениң һәққимни булап кәткән» — дәйду»** — Аюп «Мән һәққаний» дегән сөзни беваситә ейтмиған болсиму, дәрвәқә униң гәп-сөзлиридин шу мәна чиқип туриду. «Худа мениң һәққимни тартивалған» дегән сөзни у 27:2дә ейтқан. «Мениң һәққим» дегән сөз тоғрилиқ шу айәттики изаһатни көрүң.
34:5 Аюп 27:2
34:6 **«Йәнә у Аюп: «... һеч асийлиғим болмиғини билән, маңа санчилған оқ зәхмигә дава йоқ» — дәйду»** — дәрвәқә, Аюп 6:4дә Худа мени оқ етип яриландурди, дегән. Бирақ бизниңчә у Елихуниң өзини мошу йәрдә әйиплигини бойичә: «Худа мени ялған гәп қилишқа мәҗбурлайду» дәп ейтқан әмәс. Оқурмәнләр өзи бу сөзниң тоғра яки натоғра екәнлигини ойлалайду.
34:6 Аюп 6:4
34:7 **«Униңға Аюпқа нисбәтән башқиларни һақарәтләш су ичкәндәк аддий иштур»** — Аюпниң *(қаттиқ азаптин дегән)* бәзи сөзлири интайин аччиқланғанлиғидин ейтилғини билән, бизниңчә «Башқиларни һақарәтләш униңға нисбәтән су ичкәндәк аддий иштур» дегән бу сөз һәддидин ешип кәткән.
34:8 **«У Аюп қәбиһлик қилғучиларға һәмраһ болуп ... рәзилләр билән биллә маңиду»** — Елихуниң бу гепигә испат барму? Бизниңчә йоқ. Бирақ бу сөз көчмә мәнада ейтилған болса «Аюп еғизда яманларниң йолида маңиду» дегән мәнадиму болуши мүмкин.
34:9 **«Чүнки у: «Адәм Худадин сөйүнсә, бу униңға һеч қандақ пайдиси йоқ» деди»** — бизниңчә, Аюп бу сөзни демигән; у өзиниң рәзилләр һеч җазаланмай, яманлиғини қиливеридиғанлиғини көргәнлигини ейтқан; бирақ у йәнә өзиниң уларниң яман йолида һәргиз маңмайдиғанлиғини ениқ ейтқан; шуңа Елихуниң бу гепи сәл адил болмиди, дәп қараймиз.
34:10 Қан. 32:4; 2Тар. 19:7; Аюп 8:3; 36:23; Зәб. 91:16; Рим. 9:14
34:11 Зәб. 61:13; Пәнд. 24:12; Йәр. 17:10; 32:19; Әз. 7:27; 33:20; Мат. 16:27; Рим. 2:6; 1Кор. 3:8; 2Кор. 5:10; Әф. 6:8; Кол. 3:25; 1Пет. 1:17; Вәһ. 22:12
34:13 **«Ким Униңға йәр-зиминни аманәт қилған? Ким Уни пүткүл җаһанни башқурушқа тайинлиди?»** — Елихуниң бу муназириси *(10-13)*, бәлким, Худа шунчә жуқури орунда турғандин кейин, Униңға һеч адәм пара йегөзәлмәйду, Униң һөкүмигә һеч қандақ тәсир йәткүзәлмәйду, дегәнлик. Бирақ у әгәр: «Худа биздин интайин

14 У пәқәт көңлидә шу нийәтни қилсила,
Өзиниң Роһини һәм нәпәсини Өзигә қайтурувалсила,
15 Шуан барлиқ әт егилири биргә нәпәстин қалиду,
Адәмләр топа-чаңға қайтиду.
16 Сән данишмән болсаң, буни аңла!
Сөзлиримниң садасиға қулақ сал!
17 Адаләткә өч болғучи һөкүм сүрәләмду?
Сән «Һәммидин Адил Болғучи»ни гунакар бекитәмсән?!
18 У болса падишани: «Яримас!»,
Мөтивәрләрни: «Рәзилләр» дегүчидур.
19 У нә әмирләргә һеч йүз-хатирә қилмайду,
Нә байларни кәмбәғәллләрдин жуқури көрмәйду;
Чүнки уларниң һәммисини У Өз қоли билән яратқандур.
20 Көзни жумуп ачқичә улар өтүп кетиду,
Түн йеримида хәлиқләрму тәвринип дунийдин кетиду;
Адәмниң қолисиз улуқлар елип кетилиду.
21 Чүнки Униң нәзәри адәмниң йоллириниң үстидә туриду;
У инсанниң бар қәдәмлирини көрүп жүриду.
22 Шуңа қәбиһлик қилғучиларға йошурунғидәк һеч қараңғулуқ йоқтур,
Һәтта өлүмниң сайисидиму улар йошуруналмайду.
23 Чүнки Тәңри адәмләрни алдиға һөкүм қилишқа кәлтүрүш үчүн,
Уларни узунғичә күзитип жүрүшиниң һажити йоқтур.
24 У күчлүкләрни тәкшүрүп олтармайла парә-парә қиливетиду,
Һәм башқиларни уларниң орниға қойиду;

жуқури турғачқа, Униң адиллиғи биз тонуған һәм чүшинидиған адилликтин пүтүнләй башқичә, пүтүнләй башқа характерида» демәкчи болса, биз униң бу пикригә қошулмаймиз.

34:14 **«Өзиниң Роһини һәм нәпәсини Өзигә қайтурувалсила,...»** — яки «Өзи *(Худа)* униң роһини һәм нәпәси Өзигә қайтурувалсила...»

34:14 Зәб. 103:28-29; Топ. 12:7

34:15 **«У пәқәт көңлидә шу нийәтни қилсила, өзиниң Роһини һәм нәпәсини өзигә қайтурувалсила, шуан барлиқ әт егилири биргә нәпәстин қалиду, адәмләр топа-чаңға қайтиду 14-15»** — демәк, Худа инсанни яратқандин кейин, һәммә иш «аптоматик һалда» давамлашмайду. Худа һәрдайим, һәр нәпәсидә инсандин хәвәр алиду — болмиса у һаят қалмайду.

34:15 Яр. 3:19; Топ. 12:7

34:17 **«Адаләткә өч болғучи һөкүм сүрәләмду?»** — дегән бу мәсилә «Аюп» дегән бу китапниң түп мәсилиси һесаплиниду. Бу йәрдә Елиху бу реторик соалға һеч қандақ жавап яки испат бәрмәйду. Күч-һоқуқлуқ болушниң, адаләтлик болушқа баравәр болуши натайин. Худа Өзиниң яхшилиғини, меһир-муһәббитини, һәммә сөзигә болған вападарлиғини, толуқ адалитини болса қилған ишлири арқилиқ испатлайду. Болупму Зәбур һәм Инжилға асасән, Худа ахирда Өзи барлиқ қилған һөкүмлирини һәр бир инсанға ениқ намайән қилиду; шу күни Худаниң адил һөкүмлиригә һеч ким рәддийә берәлмәйду; у чағда Униң мутләқ адиллиғи һәммә инсанға испатлинип толуқ аян болиду.

34:17 Яр. 18:25; Аюп 5:18; 8:3; 21:22; Рим. 3:5

34:18 **«У болса падишани: «Яримас!», мөтивәрләрни: «Рәзилләр» дегүчидур»** — буниң башқа бирхил тәржимиси: «Падишаларға: «Яримас!», мөтивәрләргә: «Рәзилләр!» дегили боламду?»

34:19 **«У нә әмирләргә һеч йүз-хатирә қилмайду, нә байларни кәмбәғәлләрдин жуқури көрмәйду; чүнки уларниң һәммисини У Өз қоли билән яратқандур»** — Аюп бу гәпни аңлиғанда гәп қилған болса: «Мән Худаниң мениң ишлиримни дәл ашундақ бетәрәплик бир тәрәп қилишини күтмәктимән!» дейиши мүмкин еди. Елихуниң бу гепи униңға анчә тәсәлли берәлмәйду.

34:19 Қан. 10:17; 2Тар. 19:7; Аюп 37:24; Рос. 10:34; Рим. 2:11; Гал. 2:6; Әф. 6:9; Кол. 3:25; 1Пет. 1:17

34:21 2Тар. 16:9; Аюп 31:4; Зәб. 33:16-18; Пәнд. 5:21; 15:3; Йәр. 16:17; 32:19

34:22 **«Шуңа қәбиһлик қилғучиларға йошурунғидәк һеч қараңғулуқ йоқтур... улар йошуруналмайду»** — демәк, Худа барлиқ ишларни бирақла көрәлигәчкә, униң сотчи болушқа толуқ салаһийити бар.

34:22 Зәб. 138:11-12; Ам. 9:2, 3; Ибр. 4:13

34:23 **«Чүнки Тәңри адәмләрни алдиға һөкүм қилишқа ... узунғичә күзитип жүрүшиниң һажити йоқтур»** — бу айәтниң башқа хил тәржимилири учриши мүмкин.

25 Чүнки уларниң қилғанлири униңға ениқ туриду;
У уларни кечидә өриветиду, шуниң билән улар янҗилиду.
26 У яманларни халайиқ алдида качатлиғандәк уларни уриду,
27 Чүнки улар униңға әгишиштин баш тартқан,
Униң йоллиридин һеч бирини һеч әтиварлимиған.
28 Улар шундақ қилип мискинләрниң налә-пәрядини Униң алдиға киргүзиду,
Шуниң билән У езилгүчиләрниң ялвурушини аңлайду.
29 У сүкүттә турса, ким ағринип қақшисун.
Мәйли әлдин, мәйли шәхстин болсун,
Әгәр У шәпқитини көрсәтмәй йүзини йошурувалса, ким Уни көрәлисун?
30 Униң мәхсити ипласлар һөкүмранлиқ қилмисун,
Улар әл-әһлини дамиға чүшәрмисун дегәнликтур.
31 Чүнки буниң билән улардин бириси Тәңригә: «Мән тәкәббурлуқ қилғанмән;
Мән тоғрини йәнә бурмилимаймән;
32 Өзәм билмигинимни маңа үгитип қойғайсән;
Мән яманлиқ қилған болсам, мән қайта қилмаймән» — десә,
33 Сән Униң бекиткинини рәт қилғанлиғиң үчүн,
У пәқәт сениң пикриң бойичила инсанниң қилғанлирини Өзигә қайтуруши керәкму.
Мән әмәс, сән қарар қилишиң керәктур;
Әнди билгәнлириңни баян қилсаңчу!
34 Әқли бар адәмләр болса,
Гепимни аңлиған дана киши болса: —
35 «Аюп саватсиздәк гәп қилди;
Униң сөзлиридә әқил-парасәттин әсәр йоқ» — дәйду.
36 Аюп рәзил адәмләрдәк җавап бәргәнлигидин,
Ахирғичә синалсун!
37 Чүнки у өз гунайиниң үстигә йәнә асийлиқни қошиду;
У арימизда аһанәт билән чавак челип, Тәңригә қарши сөзләрни көпәйтмәктә».

Елихуниң үчинчи баяни — «Худа кечидә ат қилған нахшилар»

35 1 Елиху йәнила җавап берип мундақ деди: —
2 «Сән мошу гепиңни, йәни «һәққанийлиғим Тәңриниңкидин үстүндур» дегиниң-
ни тоғра дәп қарамсән?

34:27 Зәб. 27:4-5; Йәш. 5:12

34:28 **«Улар рәзилләр шундақ қилип мискинләрниң налә-пәрядини униң алдиға киргүзиду, ... У Худа езилгүчиләрниң ялвурушини аңлайду»** — Елиху бәлким бу сөзлирини Аюпқа даритип ейтиду: «Сән мундақ рәзил ишларни қилғанму?».

34:29 **«У сүкүттә турса, ким ағринип қақшисун?»** — айәтниң биринчи қисминиң башқа бирхил тәрҗимиси «У ишларни тиничландурса, ким ағринип қақшисун?».
–Айәтниң иккинчи қисмида, «Худаниң Өз йүзини йошурғанлиғи», шүбһисизки, униң кишиләргә мәлум бирхил җаза-савақ беришини билдүриду.

34:32 **«...Өзәм билмигинимни маңа үгитип қойғайсән; мән яманлиқ қилған болсам, мән қайта қилмаймән»** — Елиху шүбһисизки, Аюпни шундақ бир иқрарни *(31-32-айәттики сөзләр билән)* қилишқа дәвәт қиливатиду. Бирақ Аюпта тәкәббурлуқ болғини билән, у һәргизму «иплас» яки «мунапиқ»лардин әмәс.

34:36 **«Аюп рәзил адмләрдәк җавап бәргән...»** — Елихуниң бу сөзи болса наһайити еғир шикайәт һесаплиниду. Төвәндә Елиху Аюпни «асийлиқ қилған» дәпму әйипләйду. Бирақ дәрд-әләмдин, үмүтсизликтин, қаттиқ ағриқлардин чиққан аччиқ һәм гуманлиқ гәпни «асийлиқ» дегили һәргиз болмайду. Бу җәһәттә Елиху сәл һәддидин ишипрақ сөзлигән. «У ахирғичә синалсун!» дейишму «бир янда азатә олтарған» кишиләр үчүн демәккә асан гәптур!

35:2 **«Сән Аюп мошу гепиңни, йәни «һәққанийлиғим Тәңриниңкидин үстүндур» дегиниңни тоғра дәп қарамсән?»**

[3] Шундақ болғанлиғи үчүн сән: «Һәққанийлиқниң маңа немә пайдиси болсун?
Гуна қилмиғинимниң гуна қилғинимға қариғанда артуқчилиғи нәдә?» дәп соридиң .
[4] Өзәм сөзләр билән саңа жавап берәй,
Саңа һәм сән билән биллә болған үлпәтлириңгә жавап берәй;
[5] Асманларға қарап баққин;
Пәләктики булутларға сәпсалғин;
Улар сәндин жуқуридур.
[6] Әгәр гуна қилған болсаң, ундақта Тәңригә қайси зиянкәшликни қилалайттиң?
Жинайәтлириң көпәйсиму, ундақта униңға қандақ зиянларни салалар едиң?
[7] Сән һәққаний болған тәғдирдиму, Униңға немә берәләйттиң?
У сениң қолуңдин немиму алар-һә?
[8] Сениң әскиликлириң пәқәт сәндәк бир инсанғила,
Һәққанийлиғиң болса пәқәт инсан балилириғила тәсир қилиду, халас.
[9] Адәмләр зулум көпийип кәткәнлигидин ялвуриду;
Күчлүкләрниң бесими түпәйлидин улар налә-пәряд көтириду.
[10] Бирақ һеч ким: «Кечиләрдә инсанларға нахша ата қилғучи яратқучим Тәңрини нәдин издишим керәк?» демәйду.
[11] Униң бизгә үгитидиғини йәр-зиминдики һайванларға үгитидиғинидин көп,
Һәм асмандики учар-қанатларға үгитидиғинидин артуқ әмәсму?
[12] Улар налә-пәряд көтириду, бирақ рәзил адәмләрниң һакавурлуғиниң тәсири түпәйлидин,
Уни Худа ижабәт қилмайду.
[13] Бәрһәқ, Тәңри қуруқ дуаға қулақ салмиған йәрдә,
Һәммигә Қадир мошуларға әһмийәт бәрмигән йәрдә,
[14] Сән: «Мән Уни көрәлмәймән» десәң, У қандақ қулақ салсун?
Дәвайиң техи Униң алдида туриду,
Шуңа Уни күтүп турғин.

— бу сөзму бәк қаттиқ ейтилған. Аюп әслидә «Мән һәққаний» дегини һәм Худаниң адалитидин бәзи гуманлиқ гәпләрни қилғини билән, әмәлийәттә қап жүрәклик қилип «Һәққанийлиғим Тәңрининқидин үстүн» дегән гәпни қилип бақмиған. Оқурмәнләр өзилири бир немә десун.

35:3 «...сән Аюп: «Һәққанийлиқниң маңа немә пайдиси болсун? Гуна қилмиғинимниң гуна қилғинимға қариғанда артуқчилиғи нәдә?» дәп соридиң» — Елиху жуқурида Аюпни әйипләп: «Сән «Адәм Худадин сөйүнсә, буниң униңға һеч қандақ пайдиси болмайду» дегәнсән» *(9:34)* дегинини һазир тәкрарлайду.

35:3 Аюп 34:9

35:4 «Саңа һәм сән билән биллә болған үлпәтлириңгә жавап берәй» — «үлпәтлириң» дегән сөз бәлким Аюпниң үч достини әмәс, бәлки униң билән охшаш көзқарашта болғанларни *(һазирму Аюпниң йенида олтарғанларни?)* көриситиши мүмкин.

35:7 «Сән һәққаний болған тәғдирдиму, Униңға немә берәләйттиң? У сениң қолуңдин немиму алар-һә?» — Елихуниң бу көзқариши Елифазниңкигә *(22:3-айәттики)* охшайду. Биз йәнила авалқи айәттики изаһатни тәкрарлаймиз: — «1:8-айәттә, Худаниң Өзидә Аюптин алған разилиғи, хурсәнлиги наһайити гәвдилинип туриду. Шуниң билән бир вақитта биз Тәвраттики «Яритилиш» дегән қисимда Худаниң инсанниң түпәйлидин болған азаплиридин хәвәрдар болимиз. Худа гәрчә улуқлуқ егиси болсиму, У йәнила биздин хурсәнлик издәйду яки биздин рәнжийду һәм азаплиниду. Шуниң үчүн Елихуниң 5-8-айәттики бу сөзлири интайин хата ейтилған сөзләрдур».

35:7 Аюп 22:2; Зәб. 15:2; Рим. 11:35

35:9 «Күчлүкләрниң бесими түпәйлидин...» — ибраний тилида «Күчлүкләрниң билиги түпәйлидин...».

35:12 «Улар езилгәнләр налә-пәряд көтириду, бирақ рәзил адәмләрниң һакавурлуғиниң тәсири түпәйлидин, уни Худа ижабәт қилмайду» — Елиху бәлким жәмийәт арисидики яманларниң һакавурлуғи мәлум бир дәрижидин ешип кәткән болса, жәмийәтниң уларни чәклимигән сәһвәнликму бар болуши мүмкин, демәкчи. Ундақта пүткүл жәмийәт, жүмлидин бәзи бегуна кишиләрму уларниң вәҗидин Худаниң тәрбийә-жазалишиға учримай қалмайду, демәкчи. Униң гепиниң орунлуқ йери болуши мүмкин. Бирақ Аюп *(мәйли униң һакавур йери болсун)* бу «рәзилләр»ниң қатариға кирмәйду.

35:12 Аюп 27:9; Пәнд. 1:28; 15:29; Йәш. 1:15; Йәр. 11:11; Юһ. 9:31

35:14 «Дәвайиң техи Униң алдида туриду, шуңа Уни күтүп турғин» — 23:8-10ни көрүң. Елиху алдида ейтқан

15 Бирақ У һазир товва қилиш пурсити берип, Өз ғәзивини техи төкмигән әһвалда,
Аюп өзиниң тәкәббурлуғини билмәмдиғанду?
16 Чүнки Аюп қуруқ гәп үчүн ағзини ачқан,
У тутуруқсиз сөзләрни көпәйткән».

Елихуниң төртинчи баяни: — Азаплардин алған тәрбийә

36 1 Елиху сөзини давамлаштуруп мундақ деди: —
2 «Мени бирдәм сөзлигили қойсаң,
Мән йәнә Тәңригә вакалитән қилидиған сөзүмниң барлиғини саңа аян қилимән.
3 Билимни жирақлардин елип кәлтүримән,
Адәмләрни Яратқучимни һәққаний дәп һесаплайдиған қилимән.
4 Мениң гепим һәқиқәтән ялған әмәстур;
Билими мукәммәл бириси сән билән биллә болиду.
5 Мана, Тәңри дегән улуқдур,
Бирақ У һеч кимни кәмситмәйду;
Униң чүшиниши чоңқурдур, мәхситидә чиң туриду.
6 У яманларни һаят сақлимайду;
Бирақ езилгәнләр үчүн адаләт жүргүзиду.
7 У һәққанийлардин көзини елип кәтмәйду,
Бәлки уларни мәңгүгә падишалар билән тәхттә олтарғузиду,
Шундақ қилип уларниң мәртивиси үстүн болиду.
8 Вә әгәр улар кишәнләнгән болса,
Җапаниң асаритигә тутулған болса,
9 Ундақта У уларға қилғанлирини,
Уларниң итаәтсизликлирини,
Йәни уларниң көрәңләп кәткәнлигини өзлиригә көрсәткән болиду.
10 Шуниң билән У қулақлирини тәрбийигә ечип қойиду,
Уларни яманлиқтин қайтишқа буйруйду.
11 Улар қулақ селип Униңға бойсунсила

сөзлири билән Аюпни асассиз әйиплигән болсиму, «Дәвайиң техи Униң алдида туриду, шуңа Уни күтүп турғин» дегән бу сөз, шүбһисизки, Аюпқа дәл жайида қилинған сөздур. Елиху һеч болмиғанда, Аюпниң һәқиқәтән бир «дәваси» барлиғини етирап қилиду.
–Айәтниң башқа бирхил тәрҗимиси: «Һәммигә Қадир мошуларға әһмийәт бәрмигән йәрдә *(13-айәт)*, сениң: «Мән Уни көрәлмәймән; дәвайим Униң алдида туриду, мән Уни күтүватимән» дегиниңдин кейин қандақ болар?».

35:15 «Бирақ У ... Өз ғәзивини техи төкмигән әһвалда, Аюп өзиниң тәкәббурлуғини билмәмдиғанду?» — бу сөзму бәк қаттиқ ейтилған сөз болуп, Аюпни интайин тәкәббур адәм дәп җәзмләштүриду. Бирақ Аюп гәрчә Худаға қарита бәзи аччиқ, азаплиқ гәпләрни қилған болсиму, у йәнила Худадин әйминидиған киши еди.
–Башқа бирхил тәрҗимиси: «Йәнә келип, сән техи: «Униң ғәзиви һеч җаза бәрмәйду, У асийлиқни һеч нәзәригә алмайду» дәйсән!»

35:15 Аюп 11:6

36:3 «Билимни жирақлардин елип кәлтүримән...» — Елиху беридиған мисалларни «жирақлардин» алмақчи — демәк, узун тарих һәм тәбиәттин алмақчи.

36:4 «Билими мукәммәл бириси» — Елиху өзини бәк жуқури чағлиса керәк; чүнки у 37-бапта дәл бу сөзләр билән Худаниң Өзини тәсвирләйду.

36:5 «Бирақ У һеч кимни кәмситмәйду» — Елихуниң айәттики бу биринчи җүмлисини алаһидә әһмийәтлик дәп қариғинимиз билән у йәнила униң 35-бап -7-айәттики баяниға сәл зит келиду.

36:5 Аюп 9:4; 12:13, 16; 37:23; 38:23

36:6 «У яманларни һаят сақлимайду; бирақ езилгәнләр үчүн адаләт жүргүзиду» — Елиху әслидә «Мән силәрниң *(үч достниң)* гәплириңлар бойичә униңға җавап бәрмәймән» дегини билән, у йәнила бу айәттә уларниң аддий хуласилириғә қайтип кәлди.

36:7 Зәб. 32:18; 33:16-17; 112:8

Улар қалған күнлирини аватчиликта,
Жиллирини хушлуқта өткүзиду.
12 Бирақ улар қулақ салмиса, қиличлинип дуниядин кетиду,
Билимсиз һалда нәпәстин тохтап қалиду.
13 Бирақ көңлигә ипласлиқни пүккәнләр йәнила адавәт сақлайду;
У уларға асарәт чүшәргәндиму улар йәнила тилавәт қилмайду.
14 Улар яш турупла жан үзиду,
Уларниң һаяти бәччивазлар арисида түгәйду.
15 Бирақ У азап тартқучиларни азаплардин болған тәрбийә арқилиқ қутқузиду,
У улар хар болған вақтида уларниң қулиқини ачиду.
16 У шундақ қилип сениму азарниң ағзидин қистаңчилиғи йоқ кәң бир йәргә җәлип
қилған болатти;
Ундақта дәстихиниң майға толдурулған болатти.
17 Бирақ сән һазир яманларға қаритилған тегишлик җазаларға толдурулғансән;
Шуңа Худаниң һөкүми һәм адалити сени тутувалди.
18 Ғәзивиңниң қайнап кетишиниң сени мазаққа башлап қоюшидин һушяр бол;
Ундақта һәтта зор капаләтму сени қутқузалмайду.
19 Яки байлиқлириң,
Яки күчүңниң зор тиришишлири,
Өзәңни азап-оқубәттин нери қилаламду?
20 Кечигә үмүт бағлима,
Чүнки у чағда хәлиқ өз орнидин йоқилип кетиду.
21 Һушяр бол, әскиликкә бурулуп кәтмә;
Чүнки сән қәбиһликни дәрдкә сәвир болушниң орнида таллиғансән.
22 Мана, Тәңри күч-қудрити түпәйлидин үстүндур;
Униңдәк үгәткүчи барму?
23 Ким Униңға маңидиған йолни бекитип бәргән еди?
Вә яки Униңға: «Яман қилдиң?» дейишкә петиналайду?
24 Инсанлар тәбрикләйдиған Худаниң әмәллирини улуқлашни унтума!
25 Һәммә адәм уларни көргәндур;
Инсан балилири жирақтин уларға қарап туриду».

36:14 «бәччивазлар» — ибраний тилида бу сөз «һәзиләк әр паһишә»ни көрситиду.
36:14 Аюп 22:16
36:16 «У Худа шундақ қилип сениму азарниң ағзидин қистаңчилиғи йоқ кәң бир йәргә җәлип қилған болатти; ундақта дәстихиниң майға толдурулған болатти» — Елихуниң 8-15-айәттики бәргән тәлими шуки, нурғун азап-оқубәтләр әмилийәттә җазалаш әмәс, бәлки Худаниң тәрбийиси болиду. Шүбһисизки, бу тәлимниң әһмийити бар. Бирақ у йәнила Аюпниң асасий әһвалини чүшәнмәйду. У төвәндә *(17-айәттә)* йәнила Аюпни хата әйипләйду.
36:16 Зәб. 22:5
36:17 «Бирақ сән һазир яманларға қаритилған тегишлик җазаларға толдурулғансән; шуңа Худаниң һөкүми һәм адалити сени тутувалди» — 17-21-айәтләрниң башқа хил тәрҗимилири учриши мүмкин. Әсли текстни чүшиниш сәл тәс.
36:20 «Кечигә үмүт бағлима» — бу толиму сәлбий мәнада ишлитилгән. Бәлким Елиху: Аюп башқилар өзини көрмәйдиған, өзи яман ишларни қилалайдиған вақитни үмүт билән күтмәктә, демәкчи болуши мүмкин.
36:22 «Мана, Тәңри күч-қудрити түпәйлидин үстүндур; Униңдәк үгәткүчи барму?» — Елихуниң тәлимидики интайин яхши нуқта шуки, Худаниң «үгәткүчи»дур, У дәл Өзиниң Роһи арқилиқ инсанға йол- йоруқ бериду.
36:23 Қан. 32:4; 2Тар. 19:7; Аюп 8:3; 34:10; Рим. 9:14

Худаниң карамәт әмәллири —
Униң зор һәйвиси дәһшәтлик қара қуюнда аян болиду

26 « — Бәрһәқ, Тәңри улуқдур, биз Уни чүшинәлмәймиз,
Униң жиллириниң санини тәкшүрүп ениқлиғили болмайду.
27 Чүнки У суни тамчилардин шүмүрүп чиқириду;
Улар парға айлинип андин ямғур болуп яғиду.
28 Шундақ қилип асманлар ямғурларни қуюп берип,
Инсан балилири үстигә молчилиқ яғдуриду.
29 Бирақ ким булутларниң тоқулушини,
Униң самави чедириниң гүмбүр-гүмбүр қилидиғанлиғини чүшинәлисун?
30 Мана, У чақмиқи билән әтрапини йоруқ қилиду,
Һәтта деңиз тәктиниму йоруқ қилиду.
31 У булар арқилиқ хәлиқләр үстидин һөкүм чиқириду;
Һәм улар арқилиқму мол ашлиқ бериду.
32 У қоллирини чақмақ билән толдуриду,
Униңға уридиған нишанни буйруйду.
33 Худаниң гүлдүрмамиси униң келидиғанлиғини елан қилиду;
Һәтта калиларму сезип, уни елан қилиду.

Елихуниң төртинчи баянниниң давами —
Худаниң карамәт әмәллирини көрсәткәнлирини аян қилиш
Қара қуюнниң йеқинлишиши

37 1 Шундақ, жүригимму буни аңлап тәвринип кетиватиду,
Жүригим қепидин чиқип кетәй, деди.
2 Мана аңлиғина! Униң һөкиригән авазини,
Униң ағзидин чиқиватқан гүлдүрмама авазини аңла!
3 У авазини асман астидики пүткүл йәргә,
Чақмиқини йәрниң қәригичә йәткүзиду.
4 Чақмақтин кейин бир аваз һөкирәйду;
Өз һәйвитиниң авази билән у гүлдүрләйду,
Авази аңлиниши биләнла һеч аянмай чақмақлириниму қоюветиду.
5 Тәңри авази билән карамәт гүлдүрләйду,
Биз чүшинәлмәйдиған нурғун қалтис ишларни қилиду.
6 Чүнки у қарға: «Йәргә яғ!»,
Һәм һөл-йеғинға: «Күчлүк ямғур бол!» дәйду.

36:26 Зәб. 89:3; 91:9; 92:2; 101:13; Йәш. 63:16; Жиғ. 5:19; Дан. 6:27; Ибр. 1:12
36:30 **«Мана, У чақмиқи билән әтрапини йоруқ қилиду, һәтта деңиз тәктиниму йоруқ қилиду»** — чақмақ деңизниң чоңқур йәрлиригә тешип йетиду.
36:31 Аюп 37:13
36:33 **«Худаниң гүлдүрмамиси униң келидиғанлиғини елан қилиду; һәтта калиларму сезип, уни елан қилиду»** — Аюп 28-бапта боран-чапқун дегән сөзни тилға алған. Буниң бир сәвәви бир боран-чапқунниң һәқиқәтән уларға йеқинлишиватқанлиғини аңлиғини болуши мүмкин. Әнди Елихуниң боран-чапқунни тәпсилий тәсвирлишиниң сәвәви һазирниң өзидә боран *(әмәлийәттә қара қуюн)*ниң уларниң бешиға чүшүватқинини көрсәткән болуши мүмкин. 38:1ни көрүң.
37:2 **«Униң ағзидин чиқиватқан гүлдүрмама авази»** — ибраний тилида «Униң ағзидин чиқиватқан ғуркирашлири» яки «Униң ағзидин чиқиватқан гүргирәшлири».
37:2 Зәб. 28:3-4
37:5 Аюп 5:9; 9:10; 36:26
37:6 Зәб. 147:5

7 У барлиқ инсанни өзининң яратқанлиғини билсун дәп,
Һәммә адәмниң қолини булар билән тосуп қойиду;
8 Явайи һайванлар өз угисиға кирип кетиду,
Өз қоналғусида турғузулиду.
9 Боран-чапқун коһиқаптин келиду,
Һәм соғ-зимистан таратқучи шамаллардин келиду.
10 Тәңриниң нәпәси билән муз һасил болиду;
Бипаян сулар қетип қалиду.
11 У йәнә қоюқ булутларға мол нәмлик жүкләйду,
У чақмақ көтиридиған булутни кәң йейип қойиду.
12 Улар пүткүл йәр-зимин йүзидә У буйруған ишни ижра қилиш үчүн,
Униң йол- йоруқлири билән һәряққа бурулиду.
13 Яки тәрбийә тайиғи болуши үчүн,
Яки Өз дунияси үчүн,
Яки Өз рәһимдиллигини көрситиш үчүн У булутлирини кәлтүриду.
14 И Аюп, буни аңлап қой,
Тәңриниң карамәт әмәллирини тонуп йетип шүк тур.
15 Тәңриниң булутларни қандақ сәптә турғузғанлиғини биләмсән?
Униң булутиниң чақмиқини қандақ чақтуридиғанлиғиниму биләмсән?
16 Булутларниң қандақ қилип бошлуқта муәлләқ туридиғанлиғини,
Билими мукәммәл Болғучиниң карамәтлирини биләмсән?
17 Һәй, Униң қандақ қилип йәр-зиминни җәнупдики шамал билән тиничландуруп,
Сениң кийим-кечигиңниң оттәк иссиқлиқини биләмсән?
18 Сән Униңға һәмраһ болуп асманни худди қуюп чиқарған әйнәктәк,
Мустәһкәм қилип яйғанмидиң?!
19 Униңға немини дейишимиз керәклигини бизгә үгитип қойғин!
Қараңғулуғимиз түпәйлидин биз дәвайимизни җайида сәпкә қоялмаймиз.
20 Униңға «Мениң Саңа гепим бар» дейиш яхшиму?
Ундақ дегүчи адәм жутулмай қалмайду!
21-23 Әнди шамаллар келип булутларни тарқитиветиду,
Бирақ булутлар арисидики қуяш нуриға адәмләр бевасситә қарап туралмайду.
Қуяшниң алтун рәңги шимал тәрәптинму пайда болиду;
Тәңриниң һозурида дәһшәтлик һәйвәт бардур.

37:7 **«У һәммә адәмниң қолини булар билән тосуп қойиду»** — қар яки қаттиқ ямғур яғса, адәмләр хизмәт қилишқа сиртқа чиқалмайду, явайи һайванларму чиқалмайду. Биз бу аддий иштин савақ елишимиз керәк. Биз «Һәммигә Қадир» әмәсмиз, қолимиз һәм билимимиз чәклик, Худаниң зор күч-қудрити алдида кәмтәрләшкинимиз түзүк.
37:9 **«таратқучи шамаллар...»** — бу сөз бәлким мәлум бир шамалниң мәхсус аталғуси болуши керәк. Башқа бир хил тәрҗимиси «Соғ-зимистан шималдин келиду».
37:10 Аюп 38:29, 30; Зәб. 147:6, 7
37:13 **«Яки тәрбийә тайиғи болуши үчүн, яки Өз дунияси үчүн, яки Өз рәһимдиллигини көрситиш үчүн у булутлирини кәлтүриду»** — Елихуниң «яки Өз дунияси үчүн» дегән бу ибариси сәл сирлиқ. Яғидиған ямғурниң «тәрбийә тайиғи болуши үчүн» яки «Өз рәһимдиллиғини көрситиш үчүн» дегәнниң мәналири еник, бирақ «Өз дунияси үчүн» немини көриситду? Худаниң мәхсәтлири авалқи биринчиси һәм иккинчисидә инсанларға мәркәзләшкән болуп, Худаниң «Өз дунияси үчүн» дегән мәхситини униң Өз дуниясидин һозур елиши үчүн десәк боламду-болмамду? Худаниң һәр бир қилидиған Иши инсанлар үчүнла болуши керәкму? — кейинки бабларда Худаниң инсанлар билән **бевасситә мунасивити йоқ** бир қанчә ишлири тилға елиниду. Мундақ ишларниң алаһидилиги тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә азрақ сөзләймиз.
37:13 Мис. 9:18,23; 1Сам. 12:18,19; Әзра 10:9; Аюп 36:31
37:14 **«И Аюп, буни аңлап қой, Тәңриниң карамәт әмәллирини тонуп йетип шүк тур»** — бәлким у Аюпни уларниң үстидики боран-чапқунниң карамәтлирини байқашқа үндәйду.
37:18 Яр. 1:6

һәммигә Қадирни болса, биз Уни мөлчәрләлмәймиз;
Қудрити қалтистур, Униң адалити улуқ, һәққанийлиғи чоңқур,
Шуңа У адәмләргә зулум қилмайду.
24 Шуңа адәмләр Униңдин қорқиду;
Көңлидә өзини дана чағлайдиғанларға У һеч етивар қилмайду».

Пәрвәрдигарниң Өзи Аюпқа жавап бериду — Аюпниң соаллириниң йәшмиси

38 1 Андин Пәрвәрдигар қара қуюн ичидин Аюпқа жавап берип мундақ деди: —
2 «Несиһәтни тутуруқсиз сөзләр билән хирәләштүргән зади ким?
3 Әркәктәк белиңни чиң бағла;
Шунда Мән сәндин сорай,
Андин сән Мени хәвәрдар қил!
4 Мән йәр-зиминни апиридә қилғинимда, сән зади нәдә едиң?
Буларни чүшәнгән болсаң, баян қиливәр.
5 Ким йәр-зиминниң өлчимини бекиткән?
— Сән буни билмәмсән?
Ким униң үстигә тана тартип өлчигән?
6-7 Таң сәһәрдики юлтузлар биллә күй ейтишқан вақтида,
Худаниң оғуллири хошаллиқтин тәнтәнә қилишқан вақтида,
Йәр-зиминниң һуллири нәгә патурулған?
Ким униң бўҗәк тешини салған?
8 Балиятқудин чиққандәк, деңиз сүйи бөсүп чиққанда,
Ким уни дәрвазилар ичигә бәнд қилған?
9 Мән булутни деңизниң кийими қилғанда,
Вә қап-қараңғуни униң закиси қилғанда,
10 Мән униң үчүн пасил кәскән вақитта,

37:21-23 **«Әнди шамаллар келип булутларни тарқитиветиду, бирақ булутлар арисидики қуяш нуриға адәмләр бевиситә қарап туралмайду»** — Елихуниң бу сөзиму сирлиқ. Тәрҗимә қилиш тәс болғини билән, шәрһимизчә у Аюпниң әһвалини һазирқи бу булутлуқ, тутуқ *(боран-чапқунлуқ)* күнгә охшатмақчи болса керәк. Худа булутларни тарқитип туюқсиз көрүнсә, Аюп қуяшқа бевиситә қаралмиғанға охшаш униңғиму қариялмайтти, демәкчи. Бирақ Худаниң һәйвити, көркәмлиги һәммә тәрәптин, һәтта шимал тәрипидин пәйда болиду, дәйду. Елихуниң баянининң башқа хил мәналириму бар болуши мумкин.

37:21-23 Аюп 9:4; 12:13, 16; 36:5; Зәб. 92:1; 98:4

37:24 **«Шуңа адәмләр Униңдин қорқиду; көңлидә өзини дана чағлайдиғанларға У һеч етивар қилмайду»** — башқа икки хил тәрҗимисиму бар: — «Шуңа адәмләр Униңдин қорқиду; У көңлидә даналиқ барларға етивар қиламду?» вә яки «Шуңа, адәмләр, Униңдин қорқуңлар! Шүбһисизки, көңлидә даналиқ барлар Униңдин әйминиду!».

38:2 **«Несиһәтни тутуруқсиз сөзләр билән хирәләштүргән зади ким?»** — Пәрвәрдигарниң бу соали кимни көрситиду? Кейинки 42-бапта Аюпму соалға жавапән: «Несиһәтни тутуруқсиз сөзләр билән хирәләштүргән ким? Шуниң билән мән чүшәнмигәнлиримни дәп салдим, адәмниң әқли йәтмәйдиған тилсимат ишларни ейтип ташлидим» дәп жавапкарлиқни өзигә алиду. Аюп өзи шундақ дегини билән, Худа бу сөзни қилғанда ахирқи қетимқи сөзлигүчи Елиху еди. Көргинимиздәк униң бәзи гәплири дәл жайида ейтилған, һәтта бешарәт болғини билән, униңму сөзидә хаталиқ аз әмәс. Достларниң сөзлиридиму хаталиқ көп еди. Шуңа биз Худаниң бу сөзи Аюп, Елиху вә Аюпниң үч достидин ибарәт бәшәйләнни өз ичигә алиду, дәп қараймиз.

38:2 Аюп 42:3

38:3 **«Әркәктәк белиңни чиң бағла»** — «һәқиқий әркәк» яки «һәқиқий оғул бала» дегәнниң немә екәнлиги Худа алдида турғандила андин билиниду. Худаниң алдида туруп Униңға жавап берәлмәйдиған, өзиниң мәсъулийитини өз зиммисигә елиштин баш тартқан киши әркәк әмәстур.

38:4 Пәнд. 8:29

38:6-7 **«Худаниң оғуллири»** — 1-баптики изаһатимиздәк, бәлким муқәддәс пәриштиләрни көрситиду. «Таң сәһәрдики юлтузлар» болса бизниңчә охшашла пәриштиләрни көрситиду. Пәрштиләрниң юлтузлар билән зич мунасивити бардур.

38:8 Яр. 1:9; Аюп 26:10; Зәб. 32:7; 103:6-9; Пәнд. 8:29; Йәр. 5:22

Уни чәкләп балдақларни һәм дәрвазиларни салғанда,
11 Йәни униңға: «Мошу йәргичә барисән, пасилдин өтмә,
Сениң тәкәббур долқунлириң мошу йәрдә тохтисун» дегәндә, сән нәдә едиң?
12 Сән туғулғандин бери сәһәрни «Чиқ» дәп буйруп баққанмусән?
Сән таң сәһәргә өзи чиқидиған жайини көрсәткәнмусән?
13 Сән шундақ қилип сәһәргә йәр йүзиниң қиримиму йорутқузуп һөкүм сүргүзүп,
Шундақла рәзилләрни титритип йәр-зиминдин қоғлатқузғанмусән?
14 Шуниң билән йәр-зимин сеғиз лайға бесилған мөһүр излиридәк өзгәртилиду;
Кийгән кийимдәк һәммә ениқ болиду;
15 Һәм шуниң билән рәзилләрниң «нур»и улардин елип кетилиду;
Көтирилгән биләкләр сундурулиду.
16 Деңиздики булақларға сәпәр қилип йәткәнмусән?
Океанларниң қәридә меңип баққанмусән?
17 Өлүмниң дәрвазилири саңа ашкариланғанму?
Өлүм сайисиниң дәрвазилирини көргәнмусән?
18 Әқлиң йәр-зиминниң чоңлуғиға йәткәнму?
Һәммисини билгән болсаң ениқ баян қил!
19 Нур турушлуқ жайға баридиған йол нәдә?
Қараңғулуқниң болса, әслий орни нәдә?
20 Сән буни билип уларни өз чегарасиға апираламсән?
Уларниң өйигә маңидиған йолларни билип йетәләмсән?
21 Һәә, раст, сән билисән, чүнки сән уларниң чағлиридин илгири туғулғансән,
Күнлириңниң сани дәрһәқиқәт көптин көптур!
22 Қар качиланған ғәзниләргә кирип көрдүңму.
Мөлдүр амбирлиримиму көрүп бақтиңму?
23 Буларни азап-оқубәтлик заманға қалдурдум,
Жәң вә уруш күни үчүн тәйярлап қойдум.
24 Чақмақ дегән қандақ йол билән йерилиду?
Шәриқ шамили йәр йүзидә қандақ йол билән тарқитилиду?
25 Ямғур кәлкүниниң чүшидиған қанилини чепип тәйярлиған кимду?

38:11 **«Сениң тәкәббур долқунлириң мошу йәрдә тохтисун»** — деңиз-океанлар һәм йәр-зиминниң арилиғидики тәңпуңлуқ әмәлийәттә наһайити назук бир иш. Йәр йүзиниң үчтин иккиси деңиз. Геологийә илми дунияйимизниң илгири пүтүнләй деңиз астида ятқанлиғини испатлайду. Тәвраттики «Яритилиш» дегән қисимда Худаниң йәр-зиминни деңиздин егизлитиши һәм деңиздин айриветиши хатириләнгән. Нуһ пәйғәмбәр дәвридики кәлкүндин кейин Худа дунияни ахирәткичә иккинчи қетим ашундақ дуниявий кәлкүн билән чөмүлдүрмәймән, дәп инсанийәткә вәдә бәргән.

38:13 **«Сән шундақ қилип сәһәргә йәр йүзиниң қиримиму йорутқузуп һөкүм сүргүзүп...»** — ибраний тилида «сән шундақ қилип сәһәргә йәр йүзиниң қиримиму тутқузуп». **«Сән ... сәһәргә йәр йүзиниң қиримиму йорутқузуп һөкүм сүргүзүп, шундақла рәзилләрни титритип йәр-зиминдин қоғлатқузғанмусән?»** — толуқ айәтниң башқа бирхил тәржимиси: «... Сән шундақ қилип, сәһәр нуриға йәр йүзиниң бүжәклирини тутқузуп, рәзилләрни зиминдин силкип ташлатқузивәткәнмусән?» *(бу хил тәржимә тоғра болса, йәр-зимин йотқанға охшитилиду; нурниң келиши худди йотқанни силкигәндәк, рәзилләрни қоғдайдиған қараңғулуқни йоқитиду).*

38:14 **«Шуниң билән йәр-зимин сеғиз лайға бесилған мөһүр излиридәк өзгәртилиду»** — кечидә һәр бир нәрсиниң шәкли ениқ көрүнмәйду, әлвәттә. Қуяш нури астида һәр йәрниң шәкли очуқ көрүниду.

38:15 **«Һәм шуниң билән рәзилләрниң «нур»и улардин елип кетилиду; көтирилгән биләкләр сундурулиду»** — демәк, рәзилләр үчүн қараңғулуқ уларниң «нур»и, «күндүз»и, йәни «хизмәт қилиш» вақти болиду. Таң сәһәр келиши билән уларниң «нури» елип кетилиду, шуңлашқа улар яман ишларни қиливәрмәйду, бәлки жазалашқа учрайду. Бу сөз йәнә қиямәт күниниң нуриниң келиши билән, һазирқи гуналиқ дунияниң қараңғулуғини бузуп ташлайдиғанлиғиниму көрсәткән бир бешарәт болса керәк.

38:23 **«Буларни азап-оқубәтлик заманға қалдурдум, жәң вә уруш күни үчүн тәйярлап қойдум»** — 22- һәм 23-айәттә Худаниң қар вә мөлдүрни адәмләрниң рәзиллигини чәкләшкә вә яки инсанға тәрбийә беришкә қурал сүпитидә ишлитидиғанлиғи көрситилиду.

Гүлдүрмаминиң чақмиқи үчүн йол тәйярлиған кимду?
26 Шундақ қилип ямғур һеч адәм йоқ болған йәр йүзигә,
һеч адәмзатсиз дәшт-баяванға яғдурулмамду?
27 Шуниң билән чөлләшкән, қурғақ тупрақлар қандурулиду,
От-чөп бих уруп көкләп чиқмамду?
28 Ямғурниң атиси барму?
Шәбнәмни ким туққанду?
29 Муз болса кимниң балиятқусидин чиқиду?
Асмандики ақ қиравни болса ким дунияға кәлтүриду?
30 Шу чағда су қетип таштәк болиду,
Чоңқур деңизларниң йүзи қетип туташтурулиду.
31 «Қәлб юлтузлар топи»ниң бағлимини бағлаламсән?
Орионниң риштилирини бошиталамсән?
32 «Он икки Зодиак юлтуз түркүмлири»ни өз пәслидә елип чиқиралам сән?
«Чоң Ейиқ түркүми»ни Күчүклири билән йетәкләләмсән?

33 Асманниң қанунийәтлирини билип йәткәнмусән?
Асманниң йәр үстигә сүридиған һөкүмлирини сән бәлгүләп қойғанму?
34 Сән авазиңни көтирип булутларғичә йәткүзүп,
Ямғур яғдуруп өзәңни қиян-ташқинларға бастураламсән?
35 Сән чақмақларни буйруп өз йолиға маңдураламсән?
Униң билән улар: «Мана биз!» дәп саңа җавап берәмду?
36 Адәмниң ич-бағриға даналиқ беғишлап киргүзгән кимду?
Әқилгә чүшиниш қабилийитини бәргән кимду?
37 Булутларни даналиқ билән саниған ким?
Асманлардики су тулумлирини төкидиған ким?
38 Буниң билән топа-чаңларни қатуруп уюл қилдурған,
Чалмиларни бир-биригә чаплаштурғузған зади ким?

38:25 «Ямғур кәлкүнининиң чүшидиған қанилини чепип тәйярлиған кимду?» — ямғурниң йәр йүзиниң мәлум бир йеригә чүшидиғанлиғини, башқа бир йеригә чүшмәйдиғанлиғини Худа авал алаһидә бекиткәнлигини көрситиду.
38:27 «Ямғур ... һеч адәмзатсиз дәшт-баяванға яғдурулиду... От-чөп бих уруп көкләп чиқмамду? 26-27-айәт» — Худаниң қилидиған нурғун ишлириниң көрүнүштә адәмләр билән мунасивити йоқтәк қилиду һәм адәмниң көзигә көрүнмәйду. Һазирқи тәбий пәнләргә асасән билимизки, әслидә керәксиз дәп қаралған һайванлар һәм өсүмлүкләр тәбиәтниң тәңпуңлуғини асрашқа толиму керәк. Дуниядики бәзи кичиккинә ишлар тәбий муһит тәңпуңлуғиға чоң тәсир йәткүзиду. Буниңдин сирт, Худа Аюпқа: «Мән адәмзатсиз дәшт-баяванда өскән гүл-гияларниң гөзәллигидин *(мәйли саңа һеч әһмийәтсиз болсиму)* һозур алғум болса, сениң немә кариң? Вә Мән әгәр сән көрәлмәйдиған һәм мәхситимни чүшәнмәйдиған шунчә көп ишларни қилсам, өзәңниң ишлирида қилғанлиримни чүшәнмигән болсаңму, сениң башқа ишлириңда көрсәткән муһәббитимгә қарап Маңа тайинип ишәнсәң болмамду? Әгәр бу ишлар пәқәт Өзәмниңла разилиғим үчүн болса сәнму рази боламсән?» — дегәндәк болса керәк.
–Биз ахирда бу темида йәнә тохтилип өтимиз.
38:27 Зәб. 106:35
38:31 «Қәлб юлтузлар топи» — бу түркүмниң юлтузлириниң дәрвәқә бир-биригә бағлинип турушида сирлиқ бир күч бар. Орион юлтуз түркүмидики бәзи юлтузларниң бир-биригә бағлинидиған сирлиқ күчиму бар.
38:31 Аюп 9:9; Ам. 5:8
38:32 «Чоң Ейиқ түркүми» — бу юлтуз түркүми «Йәттә Қарақчи» яки «Йәттә Қозуқ» дәпму атилиду.
38:33 Йәр. 31:35
38:36 Аюп 32:8; Топ. 2:26; Дан. 1:17

һайванатларниң һаятлиқ сирлири

[39] «Чиши шир үчүн ов овлап жүрəмсəн,
Шир күчүклириниң иштиһасини қандурамсəн?
[40] Улар угилирида зоңзийип жүргəн вақтида,
Чатқаллиқ ичидə туруп қапқан қоюп, сəн уларға олжа берəлəмсəн?
[41] Йеми кəмчил болуп, езип кетип жирақңа кетип қалғанда,
Балилири Тəңригə илтижа қилип налə-пəряд көтəргəндə,
Тағ қарғилири һəм балилири үчүн йəмни тəминлигəн кимду?

һайванатларниң һаятлиқ сирлири — давами

39 [1] Сəн тағдики явайи өшкилəрниң қачан туғидиғанлиғини билəмсəн?
Жəрəнлəрниң балилиғанлиғини күзитип баққанмусəн?
[2] Уларниң боғаз болғили нəччə ай болғанлиғини саналамсəн?
Уларниң балилайдиған вақтидин хəвириң барму?
[3] Улар қəддини пүкүп, йетип балилирини туғиду,
Улар өзидики толғақни чиқирип ташлайду;
[4] Уларниң балилири күчлинип йетилиду,
Улар далада өсүп, анисиниң йенидин чиқип қайтип кəлмəйду.
[5] Явайи ешəкни далаға қоюветип əркинликкə чиқарған ким?
Шаш ешəкниң нохтилирини йешивəткəн ким?
[6] Чөл-баяванни униң өйи қилғанмəн,
Шорлуқниму униң туралғуси қилғанмəн.
[7] У шəһəрниң қийқас-сүрəнлиридин жирақ туруп уни мазақ қилиду;
У ешəкчиниң вақиришиниму аңлимайду.
[8] У тағларни өз яйлиғим дəп кезиду,
Шу йəрдики һəммə гүл-гияни издəп жүриду.
[9] Явайи кала болса хизмитиңгə киришкə рази боламду?
Сениң оқуруңниң йенида турушқа унамду?
[10] Явайи калини тана билəн бағлап, тапқа чүширəлəмсəн?!
У саңа әгишип жилғиларда меңип тирна тартамду?
[11] Униң күчи зор болғанлиғи үчүн униңға тайинамсəн?
Әмгигиңни униңға аманəт қиламсəн?
[12] Данлириңни өйгə көтирип əкилишни униңға тапшурамсəн?
«Данлиримни хаминимға жиғиштуриду» дəп униңға ишинəмсəн?

38:39 Зəб. 103:21
38:41 Зəб. 146:9; Мат. 6:26
39:1 Зəб. 28:9
39:4 **«Улар явайи өшкилəр далада өсүп, анисиниң йенидин чиқип қайтип кəлмəйду»** — кейинки «қошумчə сөз»имиздики сөһбитимизни көрүң.
39:5 **«Шаш ешəк»** — бу бəлким «явайи ешəк»ниң йəнə бирхил атилиши болуши мүмкин. Әрəблəр уни явайи һайванлар арисида қоғлап тутуш əң қийин дəп қарайду. **«нохтилири»** — яки «асарəтлири».
39:6 Аюп 24:5; Йəр. 2:24
39:9 ***«Явайи кала» яки «аврақ»*** — əпсус, биз һазир бу һəйвəтлик һайванларни көрəлмəймиз. 1627-жили уларниң нəсли қуриған. Бу һайван наһайити йоған болуп, интайин күчлүк еди. Униндин болған һайванлардин пəқəт пил вə су етила бар еди. Уни боюнтуруққа четип ишқа селиш һəргиз мүмкин əмəс, əлвəттə!

Төгиқуш

13 Төгиқуш қанатлирини шатлиқ билән қақиду,
Бирақ булар ләйләкниң қанат учлири һәм пәйлиригә йетәмду?
14 У тухумлирини йәргә ташлап қойиду,
Тухумлирим топида исситилсун, дәйду.
15 Уларниң тәсадипий дәссилип янжилидиғанлиғини,
Далидики бирәр һайванниң асанла уларни дәссәп-чәйләйдиғанлиғини унтуйду.
16 Балилирини өзиниң әмәстәк бағрини қаттиқ қилиду;
Униң туғутиниң әҗри бекарға кетиду,
Бирақ у писәнт қилмиғандәк туриду.
17 Чүнки Тәңри уни кам әқил қилған,
Униңға даналиқни бәрмигән.
18 Һалбуки, у жүгүрүш алдида мәйдисини жуқуриға көтәргинидә,
Ат һәм атлиқларни кәмситип мазақ қилиду.

Ат

19 Сән атқа күч бериғишлиғанмидиң?
Сән униң бойниға йәлпүнүп туридиған яйлини кийгүзгәнмидиң?
20 Сән уни һәйвәтлик пурқушлири билән адәмни қорқутидиған,
Чекәткидәк сәкрәйдиған қилаламсән?
21 У әшәддийлик билән йәр татилап-зохчуп,
Өз күчидин шатлинип кетиду,
Қураллиқ қошун билән җәң қилишқа атлиниду.
22 У қорқунучқа нисбәтән күлүпла қойиду,
Һеч немидин қорқмайду;
Қиличниң бисидин у янмайду.
23 Оқдан, җулалиқ нәйзә,
Гөрзиму униң йенида шарақшийду,
24 У йәрни аччиқ һәм ғәзәп билән жутуветиду,
Җәң канайини бир аңлапла һаяҗанлинип қин-қиниға патмай кетиду.
25 Канайларниң авази биләнла у: «Айһай!» дәйду,
У җәңни жирақтин пурап болиду.
У сәркәрдиләрниң товлашлирини, җәңчиләрниң вақирашлирини хошаллиқ билән аңлайду.

39:13 «Төгиқуш қанатлирини шатлиқ билән қақиду, бирақ булар ләйләкниң қанат учлири һәм пәйлиригә йетәмду?» — бизниң тәрҗимимиз тоғра болса у «Төгиқушниң чирайлиқ қанатлири болғини билән, у һеч учалмайду, ләйләк чирайлиқ учиду» дегән мәнада *(ләйләк болса чоң, аличипар, күчлүк бир қуш)*.
–Йәнә бир хил тәрҗимиси: «Қанат учлири һәм пәйлири меһриванлиқни билдүрәмду?», йәни «Төгиқушниң қанатлири меһриванлиқни көрсәтмәйду, чүнки у өз тухумлирини йәргә салғандин кейин улар билән бәзидә кари болмайду» дегән мәнада болиду.
–Төгиқуш тоғрилиқ кейинки сөһбитимизни көрүң.
39:16 «Балилирини өзиниң әмәстәк бағрини қаттиқ қилиду; униң туғутиниң әҗри бекарға кетиду, бирақ у писәнт қилмиғандәк туриду» — әгәр башқа һайванлар төгиқушниң угисини байқап қалған болса, төгиқуш улар тухумлиримни йемисун дәп, бәзидә өзи тухумлирини дәссәп чеқиветиду.
–Кейинки сөһбитимизниму көрүң.
39:18 «У жүгүрүш алдида мәйдисини жуқуриға көтәргинидә, ат һәм атлиқларни кәмситип мазақ қилиду» — төгиқуш интайин тез жүгүрәләйду, чөлдә яки қумлуқта болса аттин иштик маңалайду. Уни овлаш интайин тәс.

Сар вә бүркүт

26 Сар сениң әқлиң билән учамду,
Қанатлирини җәнупқа қарап керәмду?
27 Бүркүт буйруғуң билән жуқуриға пәрваз қилип көтириләмду,
Угисини жуқуриға саламду?
28 У қорам ташниң үстидә маканлишиду,
У тағниң чоққисиға қониду,
Тик қияниму туралғуси қилиду.
29 Шу йәрдин у овни пайлап байқивалиду,
Көзлири жирақ-жирақларни күзитиду.
30 Униң балилири қан шорайду;
Өлтүрүлгәнләр нәдә болса, у шу йәрдә болиду».

Пәрвәрдигар Аюпқа йәнә сөз қилиду

31 Пәрвәрдигар Аюпқа йәнә җававән: —
32 «Һәммигә Қадир билән дәвалашидиған киши униңға тәрбийә қилмақчиму?
Тәңрини әйиплигүчи киши җавап бәрсун!» — деди.
33 Аюп болса Пәрвәрдигарға җававән: —
34 «Мана, мән һеч немигә яримаймән;
Саңа қандақ җавап берәләймән?
Қолум билән ағзимни етип гәптин қалай;
35 Бир қетим дедим, мән йәнә җавап бәрмәймән;
Шундақ, икки қетим десәм мән қайта сөзлимәймән» — деди.

Пәрвәрдигар кинайилик сөз қилиду

40 1 Андин Пәрвәрдигар қара қуюн ичидин Аюпқа җавап берип мундақ деди: —
2 «Әркәктәк белиңни чиң бағла,
Андин Мән сәндин сорай;
Сән Мени хәвәрдар қилғин.
3 Сән дәрвәқә Мениң һөкүмимни пүтүнләй бекарға кәткүзмәкчимусән?
Сән өзәңни һәққаний қилимән дәп, Мени натоғра дәп әйиплимәкчимусән?
4 Сениң Тәңриниң билигидәк күчлүк бир билигиң барму?
Сән Униңдәк аваз билән гүлдүрләләмсән?
5 Қени, һазир өзәңни шан-шәрәп һәм салапәт билән безивал!
Һәйвәт һәм көркәмлик билән өзәңни кийиндүрүп,
6 Ғәзивиңниң қәһрини чечип ташлиғин,
Шуниң билән һәр бир тәкәббурниң көзигә тикилип қарап,

39:26 **«Сар сениң әқлиң билән учамду, қанатлирини җәнупқа қарап керәмду?»** — бу айәт, бәлким, сарниң пәсиллик көчүшини көрситиду.
39:27 Йәр. 49:16; Об. 4
39:30 **«Өлтүрүлгәнләр нәдә болса, у шу йәрдә болиду»** — бүркүт һәм сар тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң. «Мат.» 24:28ниму көрүң.
39:30 Мат. 24:28; Луқа 17:37
39:32 **«Тәңрини әйиплигүчи киши җавап бәрсун!»** — Аюп Худани һәқиқәтән *(Униң муһәббитидин гуманлинип)* әйиплигән. Бирақ Худа униң сәмимийлигини үч достниң чирайлиқ гепидин яхши көридиғандәк қилатти.
39:34 Зәб. 38:10-11
39:35 **«Бир қетим дедим.... икки қетим десәм...»** — Аюпниң бу кәмтәрлик сөзи бәлким «Мениң сөзлирим көплигидин аллибурун чәктин ешип кәтти» дегәнлик болуши мүмкин.
40:3 Зәб. 50:6, 8; Рим. 3:4

Андин уни пәсләштүргин.
7 Раст, һәр бир тәкәббурниң көзигә тикилип қарап,
Андин уни бойсундурғин,
Рәзилләрни өз орнида дәссәп йәр билән йәксан қил!
8 Уларни биргә топиға көмүп қой,
Йошурун җайда уларниң йүзлирини кепән билән етип қойғин;
9 Шундақ қилалисаң, Мән сени етирап қилип махтаймәнки,
«Оң қолуң өзәңни қутқузиду!».

Бегемоттин алған савақ

10 Мән сениң билән тәң яратқан бегемотни көрүп қой;
У калидәк от-чөп йәйду.
11 Мана, униң белидики күчини,
Қосақ мускуллиридики қудритини һазир көрүп қой!
12 У қуйруғини кедир дәриғидәк егиду,
Униң йотилиридики сиңирлири бир-биригә чиң тоқуп қоюлған.
13 Униң сүйәклири мис турубидәктур,
Пут-қоллири төмүр чоқмақларға охшайду.
14 У Тәңри яратқан җаниварларниң бешидур,
Пәқәт униң Яратқучисила униңға Өз қиличини йеқинлаштуралайду.
15 Тағлар униңға йемәклик тәминләйду;
У йәрдә униң йенида даладики һәр бир һайванлар ойнайду.
16 У сәдәпгүл дәрәқлигиниң астида ятиду,
Қомушлуқ һәм сазлиқниң салқинида ятиду.
17 Сәдәпгүллүкләр өз сайиси билән уни япиду;
Өстәңдики таллар уни орап туриду.
18 Қара, дәрия тешип кетиду, бирақ у һеч һодуқмайду;

40:6 «Ғәзивиңниң қәһрини чечип ташлиғин, шуниң билән һәр бир тәкәббурниң көзигә тикилип қарап, андин уни пәсләштүргин» — Худаниң күч-қудрити һәм ғәзиви пәқәтла һәққаний мәхсәттә болиду, һәргиз халиғанчә пәқәт инсанларниң мәҗбурий «ибадәт»иға еришиш үчүн әмәс. Мәсилән, мошу йәрдә тәкәббурларни дәрһал һалак қилиш әмәс, уларға сәвир-тақитини көрситип, рәһим-шәпқәткә еришиш пурситини яритип авал: «Тәкәббурларни пәсләштүрүш»тә ишлитилиду.

40:7 «Раст, һәр бир тәкәббурниң көзигә тикилип қарап, андин уни бойсундурғин, рәзилләрни өз орнида дәссәп йәр билән йәксан қил!» — Худа Аюпни Өз алиминиң тәхтигә олтиришқа тәклип қилиду. Аюп бу орунда олтарғинида тоғра һөкүм чиқиралламду, чиқиралмамду? Бу иш пәқәтла күч-қудрәт мәсилиси әмәс. Адәмдә «тәкәббурлар»ни пәсләштүрүп, «рәзилләрни өз орнида дәссәп йәр билән йәксан қилип» җазалиғидәк даналиқму болмиса, һәммә ишни билгән болмиса вә пүтүнләй адил болмиса болмайду. Худаниң рәзилләрниң йәр йүзигә һөкүм сүрүшидә Өз мәхсити һәм плани бар. Әнди униң бу планини чүшәнмисә, һәр бир адәмниң әһвалини әтраплиқ билмисә, хата һөкүм чиқармай қалмайду. Худа тоғрилиқ Инҗилда дейилгәндәк: «Рәббимиз Өз вәдисини *(йәни рәзилликни җазалаш, Өзиниң һәққаний қилған кишилирини Өз йениға елишқа болған вәдисини)* орундашни *(бәзиләрниң «кечиктүрди» дәп ойлиғинидәк)* кечиктүргини йоқ, бәлки һеч кимниң һалак болушини халимай, һәммә инсанниң товва қилишиға киришини арзулап, силәргә кәңчилик қилип вақитни созмақта» *(«2Пет.» 3:9)*. Яманларниң кейинрәк товва қилишини ким биләләйду? Буни билидиған пәқәт Худадур. Аюпниң қиямәт күнидин асасән хәвири йоқ, һәм Худа мошу йәрдә униңға у тоғрисида һеч нәрсә демигән.

40:10 «Бегемот» — ибраний тилидики бир сөз. Уйғур тилиға бу сөз әрәбчидин қобул қилинған болуп, «су ети» дегән һайванни көрситиду. Бирақ мошу айәтләр тәсвир қилған һайван «су ети» әмәс. Мәсилән, 16-айәттә униң қуйруғиниң кедир дәриғидәк чоң һәм узун болидиғанлиғи көрситилиду. 19-айәттә униң һайванлар ичидә әң чоңи екәнлиги көрситилиду — демәк, у бирхил интайин чоң отхор һайван. Униң тоғрисидики айәтләрни жиғип, йәкүн чиқарсақ, һазир нәсли қуриған «бронтосавр»ни *(динозаврниң бир түри)* көрситиши мүмкин. Бу зор чоң һайванниң узунлуғи 20 метр, еғирлиғи 100 тонна чиқатти. Һазирқи замандики алимларниң болса бәлким бу хуласигә қарши чиқиш мүмкинчилиги болғини билән, бу тәсвир өзи Аюпниң дәвридә бу аталмиш «тарихниң илгири»дики һайванниң униң билән замандаш болғанлиғиға қалтис испат көрситиду.

40:14 «Пәқәт униң Яратқучисила униңға Өз қиличини йеқинлаштуралайду» — бу айәтниң иккинчи қисмини чүнишиш тәс. Башқа хил тәрҗимисиму учриши мүмкин.

һәтта Иордандәк бир дәрияму униң ағзиға өркәшләп урулсиму, йәнила хатирҗәм туриверидиу.
[19] Униң алдиға берип уни тутқили боламду?
Уни тутуп, андин бурнини тешип чүлүк өткүзгили боламду?

Левиатандин алған савақ

[20] Левиатанни қармақ билән тарталамсән?
Униң тилини арғамча билән бағлап басаламсән?
[21] Униң бурниға қомуш чүлүкни киргөзәләмсән?
Униң еңигини төмүр нәйзә билән тешәләмсән?
[22] У саңа арқа-арқидин илтиҗа қиламду?
Яки саңа мулайимлиқ билән сөз қиламду?
[23] У сән билән әһдә түзүп,
Шуниң билән сән уни мәңгү малай сүпитидә қобул қилаламсән?
[24] Сән уни қушқачни ойнатқандәк ойнитамсән?
Дедәклириңниң һозури үчүн уни бағлап қоямсән?
[25] Тиҗарәтчиләр униң үстидә содилишамду?
Уни содигәрләргә бөлүштүрүп берәмду?
[26] Сән униң пүткүл терисигә атарнәйзини санҗаламсән?
Униң бешиға чаңгак билән санҗаламсән?!
[27] Қолуңни униңға бирла тәккүзгәндин кейин,
Бу җәңни әсләп иккинчи ундақ қилғучи болмайсән!
41 [1] Мана, «уни бойсундуримән» дегән һәр қандақ үмүт беһудиликтур;
һәтта уни бир көрүпла, үмүтсизлинип йәргә қарап қалиду әмәсму?
[2] Униң жениға тегишкә петиналайдиған һеч ким йоқтур;
Ундақта Мениң алдимда турмақчи болған кимдур?
[3] Асман астидики һәммә нәрсә Мениң турса,
Мениң алдимға ким келип «маңа тегишлигини бәргинә» дәп баққан екән,
Мән униңға қайтурушқа тегишликму?
[4] Левиатанниң әзалири,
Униң зор күчи,
Униң түзүлүшиниң гөзәллиги тоғрилиқ,
Мән сүкүт қилип туралмаймән.
[5] Ким униң савутлуқ тонини салдуруветәлисун?
Ким униң қош еңиги ичигә киривалалисун?
[6] Ким униң йүз дәрвазилирини ачалалисун?
Униң чишлири әтрапида вәһимә ятиду.

40:19 **«...Уни тутуп, андин бурнини тешип чүлүк өткүзгили боламду?»** — бегемотниң әһмийити тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.
40:20 **«Левиатан»** — жуқурқи 3-бап, 8-айәттики изаһатни көрүң.
41:2 **«Униң жениға тегишкә петиналайдиған һеч ким йоқтур; ундақта Мениң алдимда турмақчи болған кимдур?»** — левиатан инсанға үгитидиған әң улуқ иш Худаниң Өз һәйвисини гәвдиләндүрүштур; инсанлар левиатанниң улуқлуғини һәм тилсим көркәмлигигә қарап Худадин әйминиши керәктур. Оқурмәнләрниң «қошумчә сөз»имизни көрүшини үмүт қилимиз.
41:3 **«Мениң алдимға ким келип «маңа тегишлигини бәргинә» дәп баққан екән»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «маңа ким авал бир нәрсә бәргән екән, андин «маңа тегишлигини бәргинә» дәп баққан екән?».
41:3 Мис. 19:5; Қан. 10:14; Зәб. 23:1; 49:12; Рим. 11:35; 1Кор. 10:26, 28
41:5 **«...Ким униң қош еңиги ичигә киривалалисун?»** — башқа нәччә хил тәрҗимилири бар, мәсилән: — «...Ким униң икки қур чишлири ичигә киривалалисун?» яки «...Ким униңға жүгәнни йеқинлаштуралисун?».

7 Қасирақлирининң сәплири униң пәхридур,
Улар бир-биригә чиң чаплаштурулғанки,
8 Бир-биригә шамал кирмәс йеқин туриду.
9 Уларниң һәр бири өз һәмраһлириға чаплашқандур;
Бир-биригә зич йепиштурулған, һеч айрилмастур.
10 Униң чүшкүрүшлиридин нур чақнайду,
Униң көзлири сәһәрдики қапақтәктур.
11 Униң ағзидин отлар чиқип туриду;
От учқунлири сәкрәп чиқиду.
12 Қомуш гүлханға қойған қайнаватқан қазандин чиққан һордәк,
Униң бурун төшүгидин түтүн чиқип туриду;
13 Униң нәпәси көмүрләрни туташтуриду,
Униң ағзидин бир ялқун чиқиду.
14 Бойнида зор күч ятиду,
Вәһимә униң алдида сәкришип ойнайду.
15 Униң әтлири қат-қат бирләштүрүлүп чиң туриду;
Үстидики қасирақлири йепиштурулуп, мидирлимай туриду.
16 Униң жүриги бәәйни таштәк мустәһкәм туриду,
Һәтта түгмәнниң асти тешидәк мәзмут туриду.
17 У орнидин қозғалса, палванларму қорқуп қалиду;
Униң толғинип шавқунлишидин алақзадә болуп кетиду.
18 Бириси қилични униңға тәккүзсиму, һеч үнүми йоқ;
Нәйзә, атарнәйзә вә яки чаңгақ болсиму бәрибир үнүмсиздур.
19 У төмүрни самандәк,
Мисни пор яғачтәк чағлайду.
20 Оқя болса уни қорқитип качқузалмайду;
Салға ташлири униң алдида пахалға айлиниду.
21 Тоқмақларму пахалдәк һеч немә һесапланмайду;
У нәйзә-шәшбәрниң тәңлинишигә қарап күлүп қойиду.
22 Униң асти қисми болса өткүр сапал парчилиридур;
У лай үстигә чоң тирна билән татилиғандәк из қалдуриду.
23 У деңиз-океанларни қазандәк қайнитиветиду;
У деңизни қазандики мәлһәмдәк варақшитиду;
24 У маңса маңған йоли пақирайду;
Адәм бужғунларни көрүп чоңқур деңизни аппақ чачлиқ бовай дәп ойлап қалиду.
25 Йәр йүзидә униң тәңдиши йоқтур,
У һеч қорқмас яритилған.
26 У бүйүкләрниң һәрқандиқиға жүръәт билән нәзәр селип, қорқмайду;
У барлиқ мәғрур һайванларниң падишасидур».

41:7 **«Қасирақлирининң сәплири униң пәхридур, улар бир-биригә чиң чаплаштурулғанки...»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «Униң пүтүн дүмбиси қасирақлардур, улар бир-биригә чиң чаплаштурулғанки...»
41:17 **«Униң толғинип шавқунлишидин алақзадә болуп кетиду»** — башқа бир нәччә хил тәрҗимилири учриши мүмкин.
41:21 **«шәшбәр»** — беши тикәндәк болған узун бирхил нәйзә.
41:22 **«Униң асти қисми болса өткүр сапал парчилиридур»** — яки «Униң асти қисми болса, бәәйни қийиқ ташлардур».
41:26 **«У барлиқ мәғрур һайванларниң падишасидур»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «У барлиқ мәғрур болғучиларниң падишасидур».
–Оқурмәнләрниң левиатандин алған савақлар тоғрилиқ «қошумчә сөз»дики сөһбитимизни көрүшини үмүт

Пәрвәрдигарға сирдаш дост болуш

42 [1] Аюп Пәрвәрдигарға жавап берип мундақ деди: —
[2] «Һәммә ишни қилалайдиғиниңни,
һәр қандақ муддиайиңни тосивалғили болмайдиғинини билдим!
[3] «Несиһәтни тутуруқсиз сөзләр билән хирәләштүргән ким?»
Бәрһәқ, мән өзәм чүшәнмигән ишларни дедим,
Мән әқлим йәтмәйдиған тилсимат ишларни ейттим.
[4] Аңлап баққайсән, сөзләп берәй;
Мән Сәндин сорай, Сән мени хәвәрдар қилғайсән.
[5] Мән қулиқим арқилиқ хәвириңни аңлиғанмән,
Бирақ һазир көзүм Сени көриватиду.
[6] Шуниң үчүн мән өз-өзәмдин нәпрәтлинимән,
Шуниң билән топа-чаңлар вә күлләр арисида товва қилдим».

Әслигә кәлтүрүлүш

[7] Пәрвәрдигар Аюпқа бу сөзләрни қилғандин кейин шундақ болдики, Пәрвәрдигар Те-
манлиқ Елифазға мундақ деди: —
«Мениң ғәзивим саңа һәм икки достуңға қарап қозғалди; чүнки силәр Мениң тоғрамда
Өз қулум Аюп тоғра сөзлигәндәк сөзлимидиңлар. [8] Бирақ һазир өзәңлар үчүн йәттә то-
пақ һәм йәттә қочқарни елип, қулум Аюпниң йениға берип, өз-өзәңлар үчүн көйдүрмә
қурбанлиқ сунуңлар; қулум Аюп силәр үчүн дуа қилиду; чүнки Мән уни қобул қилимән;
болмиса, Мән өз наданлиқлириңларни өзәңларға қайтуруп берәй; чүнки силәр Мениң
тоғрамда қулум Аюп тоғра сөзлигәндәк тоғра сөзлимидиңлар».
[9] Шуниң билән Теманлиқ Елифаз, Шухалиқ Билдад вә Нааматлиқ Зофар үчәйлән берип
Пәрвәрдигар уларға дегинидәк қилди; һәмдә Пәрвәрдигар Аюпниң дуасини қобул қилди.
[10] Шуниң билән Аюп достлири үчүн дуа қиливиди, Пәрвәрдигар уни азап-қийинчилиқ-
лиридин қайтуруп, әслигә кәлтүрди; Пәрвәрдигар Аюпқа бурунқидин икки һәссә көп
бәрди. [11] Шуниң билән униң барлиқ ака-ука, ача-сиңил вә униңға илгири дост-ағинә
болғанларниң һәммиси униң йениға кәлди. Улар униң өйидә олтирип униң билән бил-
лә тамақланди; униңға һесдашлиқ қилишип, Пәрвәрдигар униңға кәлтүргән барлиқ
азап-оқубәтләр тоғрисида тәсәлли беришти; һәмдә һәр бир адәм униңға бир тәңгидин
көмүш, бирдин алтун һалқа беришти. [12] Пәрвәрдигар Аюпқа кейинки күнлиридә бу-

---

қилимиз.

42:3 **««Несиһәтни тутуруқсиз сөзләр билән хирәләштүргән ким?» Бәрһәқ, мән өзәм чүшәнмигән ишларни дедим...»** — Аюп Худаниң *(38:2)* сориған соалиға жавап бәргинидә, Худаниң Өзигә әсли тәнбиһ бәргән сөзлирини қобул қилип хаталиғини иқрар қилип, жавап берип: — «Мән!» дегәндәк, өзигә бу жавапкарлиқни алиду. Бирақ жуқурида дегинимиздәк, униң үч дости һәм Елихуму охшашла «несиһәтни тутуруқсиз сөзләр билән хирәләштүргән» еди, дәп қараймиз.

42:3 Аюп 38:2; Зәб. 39:6; 130:1; 137:6; 138:6

42:5 **«Аңлап баққайсән, сөзләп берәй; мән Сәндин сорай, Сән мени хәвәрдар қилғайсән»** — бәзи шәрһчиләр бу сөзләрни Худаниңки *(38:3, 40:7)*, Аюп пәқәт уларни нәқил кәлтүрүп әслитиду, дәп қарайду. Лекин бизниңчә Аюп уларни өзиниң чин көңлидики гепи қилип ишлитиду.

42:6 **«Топа-чаңлар вә күлләр арисида товва қилдим»** — қедимдә қаттиқ товва қилиш, пушайман қилиш, матәм тутушлар «топа-чаңлар вә күлләр арисида» олтириш арқилиқ билдүрүләтти.

42:7 **«Мениң ғәзивим ... қозғалди; чүнки силәр Мениң тоғрамда Өз қулум Аюп тоғра сөзлигәндәк сөзлимидиңлар»** — Худаниң бу сөзи, болупму «Мениң қулум Аюп **Мениң** тоғрамда тоғра сөзлигән» дегини, бизгә ачқуч болуп, үч достниң вә Аюпниң баянлиридин тоғра вә натоғра йәрлирини пәриқ етиш үчүн һалқилиқ роль ойниғуси.

42:8 **«Қулум Аюп силәр үчүн дуа қилиду»** — рошәнки, Худа Аюпқа ишиниду, көзи Аюпниң дости үчүн дуа қилишқа рази болидиғанлиғиға йетиду.

42:10 **«Пәрвәрдигар уни азап-қийинчилиқлиридин қайтуруп, әслигә кәлтүрди»** — ибраний тилида: «Пәрвәрдигар Аюпни әсирлигидин әслигә кәлтүрди».

42:11 **«һәр бир адәм униңға бир тәңгидин көмүш, бирдин алтун һалқа беришти»** — әшу вақитта бәлким тәңгә-

рунқидин көпрәк бәхит-бәрикәт ата қилди; униң он төрт миң қойи, алтә миң төгиси, бир миң қошлуқ калиси, бир миң мада ешиги бар болди. [13] Униңдин йәнә йәттә оғул, үч қиз туғулди. [14] У қизлириниң биринчисиниң исмини «Йемимаһ», иккинчисиниң исмини «Кәзийә», үчинчисиниң исмини «Кәрән-хапуқ» дәп қойди. [15] Пүткүл зиминда Аюпниң қизлиридәк шунчә гөзәл қизларни тапқили болмайтти; атиси уларни ака-укилири билән охшаш мирасхор қилди.

[16] Бу ишлардин кейин Аюп бир йүз қириқ жил яшап, өз оғуллирини, оғуллириниң оғуллирини, һәтта төртинчи әвлатқичә, йәни әврилириниму көргән. [17] Шуниң билән Аюп яшинип, күнлиридин қанаәт тепип аләмдин өтти.

тилладәк пул йоқ, пәқәт алтун-күмүч парчилири болуши мүмкин.

42:13 **«Униңдин йәнә йәттә оғул, үч қиз туғулди»** — Пәрвәрдигар Аюпқа «тирилиш» тоғрилиқ беваситә һеч қандақ гәп қилмиди. Бирақ тексттә *(10-айәт)* мундақ дейилиду: — «Пәрвәрдигар униңға бурунқидин икки һәссә көп бәрди». Һайванларниң сани болса икки һәссә дәрижидә көпәйтилди. Мәсилән, әслидә униң йәттә миң қойи бар еди; һазир униң он төрт миң қойи бар болди, қатарлиқлар. Бирақ әслидә униң «он балиси, йәни йәттә оғли, үч қизи» бар еди; һазир болса униң он төрт оғли, алтә қизи бар болуш керәкку? Әмәлийәттә у қиямәт күнидә қайтидин әслидики йәттә оғли, үч қизи билән җәм болиду. Шу чағда у һәқиқәтән он балилиқла әмәс, бәлки жигирмә балилиқ болиду. Аюп йеңи балилириниң онинчиси билән тохтап қелиши билән, бәлким бу «икки һәссә» дегән иш кәлгүсидә чоқум бир тирилишни көрситиду, мән әслидики он сөйүмлүк баламдин пәқәт вақитлиқ айрилдим, дәп ойлашқа башлиған болса керәк. Шуңа бизниңчә тирилиш тоғрилиқ бу ишлардин бешарәт алди.

–Демәк, «Пәрвәрдигар униңға бурунқидин икки һәссә көп бәрди» — қиямәт күни Аюп уларниң тирилдүрүлүши биләнла йәнила хошаллиқ билән улар билән җәм болуп, он төрт оғли, алтә қизи билән дидарлишип, «йеңи асман, йеңи зимин»да биллә олтирип ғизалиниду.

42:14 **«Йемимаһ»** — «пахтәк» дегән мәнада.

–«Кәзийә» — «дарчин» *(хушпурақлиқ бир хил әтир)* дегән мәнада.

–«Кәрән-хапуқ» — «сүрмә мүңгүз» *(сүрмигә толған бир мүңгүз)* дегән мәнада.

42:15 **«атиси уларни ака-укилири билән охшаш мирасхор қилди»** — бәлким йеңи аилиси үчүн миннәтдарлиғини билдүрүш, яки униң һазирқи байлиқлириниң моллуғини билдүрүш үчүн шундақ қилған.

Қошумчә сөз

«Аюп» дегән китаптин алған бәзи ой-пикирләр вә савақлар

Диққәт: Төвәндики шәрһилиримиз Муқәддәс Китаптики әсли нусха текстләр әмәс, бәлки биз әйни текстләргә қошқан изаһатлардәк оқурмәнләрниң техиму яхширақ чүшинишигә ярдими болсун үчүн язған тәһлиллиримиздур.

Худа немә үчүн Шәйтанниң Өзиниң һозуриға кирип, уни халиғанчә һақарәтлишигә йол қойиду? (1- вә 2-баплар)

«Аюп»тики текстләр бизни бу соалға беваситә жавап билән тәминлимәйду. Шундақтиму биз «Аюп»ниң 1- вә 2-баплири, шуниңдәк Муқәддәс Китапниң башқа баплиридин Шәйтан тоғрисидики бәзи мәлуматларни жиғинчақлалаймиз: —

(а) Худа «бирла вақитниң өзидә һәммә йәрдә болиду», лекин Шәйтан ундақ қилалмайду. У Худаға: «Мән йәр йүзини кезип пайлап, уяқ-буяқларни айлинип чөргиләп кәлдим» («Аюп» 1-2-баплар) дәйду. Демәк, Шәйтанниң Худаниң алдиға кирип әрз қилиш пурсәтлириму чәклик болиду («1Пет.» 5:7-9диму мошуниңға даир мәлуматлар бар).

(ә) Шәйтан ялғанчи, униң асасий қурали ялған сөзләш вә әрз-шикайәтләрдур («Юһ.» 8:44, 10:10).

(б) «Вәһий» дегән китапта Шәйтанниң кечә-күндүз Худа алдида етиқатчилар үстидин әрз қилидиғанлиғи баян қилиниду («Вәһ.» 12:10, «Зәк.» 3:1-4ниму көрүң). «Аюп» дегән китапта Шәйтан Худа үстидинму шикайәт қилиду. Шәйтан Худаға: Сениң инсанларни кәчүрүм қилишиң, уларға шәпқәт көрситишиң инсанда һеч қандақ һәқиқий өзгириш пәйда қилмиди», «Бу тәрәптин алғанда Сән Худа мәғлуп болдуң; һеч ким Сени һәқиқий сөймәйду» дәп пуритиду. Шәйтанниң дегини бойичә болғанда, Аюп пәқәт Худани өз мәнпәәти үчүнла «сөйиду» («Аюп» 1:9-11, 2:4-5).

(в) Қаришимизчә, Шәйтанниң Худаға қарита түп шикайити шуки: «Худа инсанларни һә десила кәчүрүм қиливетиду. Амма мән Шәйтан Худаға қарши чиққан шу дәқиқидила, жазалинип Худаниң һозуридин һайдиветилгәнмән» (бу тоғрилиқ «Әз.» 28:1-19, «Вәһ.» 11:4ләрни көрүң). Дәрһәқиқәт, Худа Өзигә нида қилған гуна садир қилған инсанларни үзлүксиз шәртсиз кәчүрүм қилип кәлди. У немә сәвәптин шундақ қилиду? Худаниң адалити гунани қаттиқ жазалашни тәләп қилиду әмәсму? Шәйтанниң шикайити йәнә Йәшуаниң давамлиқ баш каһин болушиға қарши чиққанлиғида көрүниду. «Зәк.» 3:1-4тә хатириләнгән ғайипанә көрүнүш бойичә, Йәшуа паскина, жиркиничлик кийимләр билән кийингән, каһин болушқа пүтүнләй лаяқәтсиздәк көрүниду!

Мәсиһниң чапрас яғачтики өлүми Шәйтанниң бу шикайитини үзүл-кесил тувақлайду. Рәб Әйса Мәсиһ чапрас яғачлинип, барлиқ гунакарларниң орнида бизгә тегишлик болған жазайимизни көтирип, кәчүрүм қилиштики толуқ бәдәлни төлигән. Униңға етиқат бағлиғанлар халис берилгән соғат сүпитидә шу кәчүрүмни қобул қилиду.

Гәрчә Мәсиһниң чапрас яғачтики өлүминиң Худаниң ниҗат йолини ачидиғанлиғи пәйғәмбәрләр тәрипидин бешарәт қилинған болсиму, Униң өлүми таки әмәлгә ашурулғичә, бу сир Шәйтанниң қошунлиридин йошурун тутуп келингән еди («1Кор.» 2:8); шуңа Худа Шәйтанниң «Аюп» 1-2-баплардики Өзигә қилған шикайәтлиригә қарита һеч немә демәйду; «Зәк.» 3-бапта Пәрвәрдигарниң Пәриштиси пәқәт Шәйтанниң шикайитигә җававән: «**Пәрвәрдигар сени әйиплисун!**» дәйду.

Шәйтан Мәсиһниң чапрас яғачтики өлүми билән мәғлуп болди. Бу һәқиқәтни расул Павлус «Кол.» 2:13-15дә баян қилиду «**У (Мәсиһ) һөкүмдарлардин вә һоқуқдарлардин олҗа елип, чапрас яғачта уларни рәсва қилип уларниң үстидин тәнтәнә билән ғәлибә қилди**». Мәсиһ бу «һөкүмдарлар»дин алған «олҗа» болса дәл униң җамаити, йәни барлиқ етиқачилардур.

Мәсиһниң өлүмидин кейин, Шәйтан Худаниң һозуриға кирип, Худани йүз туранә әйипләп әрз қилалмас болуп қалған, дәп қараймиз. Әршләр Мәсиһниң қурбанлиқ қени арқилиқ әшу ялған шикайәтләр вә һақарәтләрдин пакландурулди («Ибр.» 9:23-24).

(г) Шәйтанниң җинлири йәр йүзидә инсан тәнлирини өз макани қилишқа уруниду («Мат.» 12:44-45); йәнә бир тәрәптин улар әршләрниң чәклик бир қисмини өзлириниң һөкүмранлиғиниң базиси сүпитидә илкидә тутуп, уни идарә қилиду; Худа уларниң шундақ қилишиға рухсәт қилған болуши керәк, әлвәттә («Әф.» 3:20, 6:10-12). Һалбуки, бу йәрләр Худаниң һозури, йәни «үчинчи қат асман» («2Кор.» 12:2) әмәс. Ейтиқадчиларниң қилған «роһий уруш»лири дәл шу «**һөкүмранлар, һоқуқдарлар, бу дунийдики қараңғулуқни башқурғучи дунияви әмирләр, йәни әршләрдә туруватқан рәзил роһий күчләр**» билән болиду.

(ғ) Ахирқи заманда Шәйтан йәр йүзигә ташлиниду («Вәһ.» 12:7-13). Андин Мәсиһниң «миң жиллиқ сәлтәнәт»иниң бешида у зәнҗирләп қоюлиду («Вәһ.» 20:1-3); Мәсиһниң миң жиллиқ сәлтәнитиниң ахирида инсанларниң синилиши үчүн у йәнә қисқа вақитлиқ қоюп берилиду; андин ахирида у «от вә гуңгут көли»гә ташлиниду («Вәһ.» 20:10).

Жуқириқи: «Худа немә үчүн Шәйтанниң Өзиниң һозуриға кирип, уни халиғанчә һақарәтлишигә йол қойиду?» дегән соалға җавап бериштә, биз мутләқ җайида җавап берәлидуқ дәп ейталмаймиз. Амма Худаниң характериға асасланғанда, У йәр йүзидикиләрниң қәлбини синиғанға охшаш (мәсилән «1Тар.» 29:17, «Зәб.» 7:9, 11:5, «Пәнд.» 17:3, «Йәр.» 11:20, 20:12, «1Кор.» 4:4-5, «1Тес.» 2:4, «Вәһ.» 2:10, 2:23ни көрүң), У бәзидә Униң әрштики хизмәткарлири болған пәриштиләрниң етиқади вә муһәббитиниму синайду, дәп қараймиз. Бизниң Худаға болған муһәббитимиз йәр йүзидә болғинимизда синилиду; муһәббитимиз барму, йоқму, бизниң қараримиз вә таллиғинимизда аян қилиниду. Етиқат вә муһәббәт синалмиса, ундақта муһәббәт вә етиқат қандақ аян болиду?

Шу сәвәптин «Ерәм бағ»да «яхши билән яманни билгүзгүчи дәрәқ» қоюлған еди; шу дәрәқ Адәм ата билән Һава анини дәрәқниң мевисидин йемәслик арқилиқ Худаға болған муһәббити вә ишәшини билдүрүш пурсити билән тәминлигән. Муһәббәт вә етиқатниң синилиши зөрүрдур.

Әршләрдики әһвалму шундақ. «Аюп» 1-2-бапларда хатириләнгәндәк, Худа Шәйтанниң Өз һозуриға кирип, әрз қилишиға йол қоюш арқилиқ, пәриштиләргә Өзигә

болған иман-ишәшини давамлиқ билдүрүш пурситини бәрди (Худаниң пәриштилири Униңға ишинәмду, Шәйтанғиму? Әслидә пәриштиләрниң үчтин бири Шәйтанға әгишип әрштин һайдиветилгән еди («Вәһ.» 12:4ни көрүң).

Жуқириқи жававимиздин башқа, Шәйтанниң Худаниң алдиға халиғанчә киришигә йол қоюлушиниң башқа сәвәплириму болуши мүмкин.

«Тәбирләр»дики Шәйтан тоғрилиқ изаһатлиримизниму көрүң.

Аюбниң үч дости билән өткүзгән сөһбәтлири

Жуқирида сөзләп өткинимиздәк, мәзкур сөһбәтләрдә, җүмлидин достларниң Аюпқа шикайәт қилған сөзлиридә аз болмиған хаталиқлар мәвҗут дәп қараймиз. Аюпниң сөзлириму бәзидә қаттиқ азап-оқубәттин һәм дәрд-әлимдин чиққанлиқтин, аччиқ ичидә тәлвиләрчә ейтилған болуп, хаталиқларму көрүлиду. Мәсилән, у бәзидә Худа мениң дүшминим дәйду; бәзидә у Худа бу дуниядики яманларниң һәрикәтлиригә, бегуналарниң адаләтсизликкә учришиға писәнт қилмайду, дәйду. Һалбуки, ахирида қарайдиған болсақ Худаниң: «Мениң тоғрамда хата сөзлидиңлар» дәп әйиплигини Аюп әмәс, бәлки Аюпниң үч дости болуп чиқиду. Немә үчүн шундақ болиду? Бу мәсилигә қарита Аюп өзи бизгә җавап бериду: — «**Үмүтсизләнгән кишиниң гәплири өтүп кетидиған шамалдәк болиду**» (6-бап, 26-айәт). Үмүтсизләнгән кишиләр бәзидә өз дәрд-әлимини төккинидә, өзини басалмай дегән сөзлиридә демәкчи болғинини еник ипадилалмай қалиду. Бу нуқта һәммимизгә аян болуши керәк.

Мәйли әрләр болсун яки ханим-қизлар болсун сөзлигинидә, Худа пәқәт уларниң сөзлириниң йүзәки мәнасиға әмәс, бәлки сөзниң маһийитигә қарайду, дәп ишинимиз; шуниң үчүн Худа Аюпниң көңлиниң Өзини һәрнәпәс издәйдиғанлиғини көрүп йәткән. Биз өз ара параңлашқандиму Худаниң ушбу характиридә турушни үгинивелишимиз лазимдур; биз чоқум әһвалниң қандақ болушиға вә сөзниң қандақ чиқишиға әмәс, бәлки сөз қилғучиниң ички дуниясиға қаришимиз керәк. Мана бу чин достлуқниң ярқин намайәндисидур.

Шуниму чоңқур билишимиз керәкки, Аюпниң достлиридәк кишиләр тайинип кәлгән, инсанларниң көзқарашлиридин вуҗудқа чиққан пәлсәпәләр, өрп-адәтләр, әнъәниләр (8:8-10 Билдад ейқинидәк), шәхсий һессиятлар (20:2-3 Зофар ейқинидәк) вә яки һәтта «шәхсий кәчүрмишләр» қатарлиқлар болсун (4-бап, Елифазниңкидәк), мәйли ихласмәнлик билән ейтилған сөзләр яки диний әқидиләр билән дейилгән сөзләр болсун, азап тартиватқан кишиләргә һеч қандақ ярдәм берәлмәйду. Пәқәт Худаниң достлуғида болған кишиләрла башқиларға уларниң бешиға чүшкән ишларни чүшинишикә ярдәм бәргидәк мувапиқ сөзләрни қилалайду (худди Елихуниң сөзлириниң мәлум дәриҗидә Аюпқа ярдими болғандәк). Ундақ болмиғанда, қолимиздин келидиғини пәқәт һесдашлиқ билдүрүш билән купайилиништин башқиси болмайду.

Шуңа шуниңға ишинимизки, Аюп билән униң үч дости арилиғидики сөһбәтләр бизгә һәр хил савақ болсун үчүн, Худаниң буйруғи билән мәзкур китапта хатириләнгән; бирақ бундақ савақлар, тәлимләр һәргиз «бовақка йегүзүш үчүн тутуп турулған қошуқтики юмшақ аш» әмәс, бәлки өзимиз убдан чайнайдиған, чоңқур ойлиниш билән һәзим қилинидиған тамақтур.

27-бап, 13-23-айәт; Аюпниң «яманларниң ақивити» тоғрилиқ сөзлиригә — изаһат

Төвәндә биз ушбу айәтләр үстидә тохтилимиз. Бу айәтләрдин биз шуни биләләймизки, Аюп «яманларниң ақивити» тоғрисида өзиниң илгәрки мәйданидин өзгәргән еди. Униң достлириниң сөзигә сәл қошулғандәк қилидиған бу баяни униң барлиқ баянлири ичидики чүшинишкә әң тәс болған баяни болуши мүмкин. Бу баянларға қарайдиған болсақ, уларниң мәнаси һәқиқити ениқ ипадиләнгән болсиму, униң илгири ейтқанлириға қарму-қарши һаләттә сөзләнгәндәк көрүниду. Илгири у: «Яманларниң җазаланмаслиғиниң сәвәви немә? Немишкә шунчә көп рәзилләр һеч җазаланмай мискинләрни халиғанчә езиду? Бәзидә яманлар пешкәлликкә учрайду, раст; бирақ гунасизларму охшашла учрайду; бу ишларда һеч қандақ тәртипни байқиғили болмайду» — дегән еди. Бирақ һазир «**Униң балилири көпәйсә, улар қиличлиниш үчүнла көпийиду; униң пәрзәнтлириниң нени йетишмәйду...**» дәп баян қилиду. Бу зади қандақ гәп?

Бу икки хил баянни инчикә селиштуруп көрсәк, әмәлийәттә алдида тәсвирлигән яманларниң әһвалиниң тәпсилатлири кейин тәсвирлигән әһвалларниң тәпсилати билән пәриқлиниду. Амма умумән ейтқанда, зиддийәт барлиғини етирап қилмаслиққа болмайду.

Аюп мошу вақитқичә яманларниң бу дунияда адаләт билән җазаланмайдиғанлиғиға, бегуналарниң езилгәнлигидә чиң туруп кәлгән еди. Униң достлири бу пакитларға адәмни рази қилғидәк чүшәндүрүш берәлмәйтти. Бирақ пәризимизчә, шундақ имканийәт барки, Аюпниң етиқади бу әшәддий пакитларни ойлашқа бирдәмлик бәрдашлиқ берәлмәй, өз-өзигә тәсәлли бериш үчүн, өзиниң пәрәзлиригә тайинип, тәсәввурини ишлитип «яманлар әмәлийәттә мән дегән йол билән җазалиниду, һәққанийлар қилғанлирини қайтурувалиду, шуңа Худа раст адил болиду» дәп өзигә һәм башқиларға чүшәндүрүшкә интилиду.

Рошәнки, униң илгири дегән гәплири һазирқи дегән гәплиригә қәтъий рәддийә бериду (өзимизниң тәҗрибимизму рәддийә берәмду-йоқ?). Униң етиқадиниң бундақ бирдәмликла аҗизлиғини һәммимиз чүшинәләймиз дәп ойлаймиз.

Биз оқурмәнләрниң өз чүшәнчисигә келишини үмүт қилимиз. Мәзкур сөһбәтләрдә мәлум бир затниң гепиниң тоғрилиғини яки натоғрилиғини пәриқ етиш үчүн, Пәрвәрдигарниң Аюпниң үч достиға кейин ейтқан: «**Силәр Мениң тоғрамда Өз қулум Аюп тоғра сөзлигәндәк сөзлимидиңлар**» дегән сөзиниң нури астида һәммә сөзләрни дәңсәп беқиш керәк дәп ойлаймиз.

Елихуниң сөзлири

Аюп, Елифаз, Билдад, Зофар вә Елихуларниң һәммиси Пәрвәрдигар тәрипидин: «**Несиһәтни тутуруқсиз сөзләр билән хирәләштүргән зади ким?**» (38:2) дәп әйипләнди. Амма Худа Аюпниң үч достни «**Силәр Мениң тоғрамда Өз қулум Аюп тоғра сөзлигәндәк сөзлимидиңлар**» (42:7) дәп әйиплигән болсиму, Елиху мошундақ әйипләнгән әмәс. Әйипләнмәслиги мәлум җәһәттин Елихуниң улардин көп яш болғанлиғидин вә яки сәвир-тақәт билән сөзләш пурситини күткәнлигидин болуши мүмкин; бирақ

ойлинишимизчә, бундақ болуштики муһим сәвәп шуки, униң ейтқан сөзлириниң бир нәччә хаталиқ йәрлири болғини билән у йәнила Аюпқа нисбәтән, һәқиқәтән һәқиқәтни сөзлигән Худаниң гувачиси екәнлигидин болған. Униң Аюпқа (һәм бизгә) ейтқан муһим мәзмунлуқ сөзлири ичидә, төвәндикиләрни гәвдилик дәп қараймиз: —

(I) Худа улуқ бир оқутқучидур. У Муқәддәс Роһи арқилиқ инсанниң роһида һәм виждანида несиһәт һәм агаһларни сөзләйду.

(II) Инсан Муқәддәс Роһниң авазиға қулақ салмиса, у чүшләр һәм ғайипанә аламәтләр арқилиқ адәмләрни ойғитип, уларниң өткүзүш алдидики гуналири тоғрилиқ һәм өз тәкәббурлуғи тоғрилиқ сәгитиду.

(III) Әгәр йәнила ойғиналмиған болса, Худа адәмләрни кесәлликкә яки һәр хил мүшкүллүккә учритиш арқилиқ уларни сәгитип қоюши мүмкин. Униң мәхсити уларни җазалаш әмәс, бәлки меһир-муһәббитидин уларға гуналиридин, тәкәббурлуғидин товва қилиш пурситини беришт ур.

(IV) Худа билән инсан арисида турған бир Келиштүргүчи бар. Бу Келиштүргүчиниң илтиҗа дуаси арқилиқ адәм қутқузулиду, чүнки Келиштүргүчи адәмниң гуналири үчүн бәдәл төләйду.

Шуңа, бу затниң дунияға келиши тоғрилиқ һәм Елиху һәм Аюпму бешарәт бәргән, дәп ишинимиз.

(V) Худаниң меһир-шәпқитидин У бәлким адәмләргә бир қетимла әмәс, бир нәччә қетим товва қилиш пурситини бериши мүмкин (бирақ пурсәтниң зади қанчилигигә һеч ким капаләт берәлмәйду!).

(VI) Елиху Худаниң улуқлуғи һәм униң өзини яратқанлиғидин, җүмлидин инсанлардин хәвәр алидиғанлиғи тоғрилиқ көп сөзләйду.

Муса пәйғәмбәргә берилгән қанунларға асасән һәр бир дәвани һәл қилиш үчүн икки яки үч гувачи болуши керәк еди. Аюп бу «дәва»сида у икки гувачидин Худаниң сөз-каламини аңлиған еди — биринчи гувачи Елиху, иккинчи гувачи болса Худаниң Өзи еди. Шуңа ишинимизки, Елиху Худаниң Аюпқа әвәткән әлчисидур. Аюпниң етиқади бир тәрәптин синиливатқан болсиму, йәнә бир тәрәптин у азап-оқубәтлири арқилиқ адимийлик җәһәттин, тәкәббурлуқтин һәм өз-өзигә таянғанлиғидин ибарәт бу рәзил илләтләрдин тавлиниду. Мана бу тавлиниш уни техиму сап етиқатқа ериштүриду. Шуңа, Елихуниң уни тәкәббурлуқ тоғрилиқ агаһландурушлири униң вижданиға тәккән дәп қараймиз. Биз буни униң Елихуниң сөзлиригә һеч қандақ җавап бәрмигәнлигиниң бир сәвәви дәп қараймиз.

Шундақтиму, Елиху йәнила Аюпқа увал қилиду. У Аюпни: — «Башқиларни мазақ қилиштин һозур алисән», «яман адәмләргә һәмраһ болуп маңисән», «Худаға бойсунуп хизмәт қилишниң пайдиси йоқ дәйсән» (34:7-9) һәм «асийлиқ қилғансән» (34:37) дәп әйипләйду. У Аюпқа һәқиқий һесдашлиқ қилмайду; у инсанниң гунайи вә яки итаәт қилиши Худаға һеч қандақ тәсир йәткүзмәйду (35-бап) дәйду. Бирақ «Аюп» 1-бап, Тәвраттики «Яритилиш» қисми вә башқа йәрләрдин билимизки, бундақ қараш тоғра

әмәс. У Аюпниң башқа достлириға охшаш «яманлар бу дунияда ғәлибә қилмайду» дегән интайин аддий хуласигә келиду. Униң үстигә бәзидә (өзиниң тәкәббурлуғини яки өзгиләрниң көңлини чүшәнмәйдиғанлиғини испатлап) сөзмәнлик қилип қойиду.

Шуниң үчүн Елихудин алған муһим бир савақ шуки, мәлум бир адәм Худаниң әвәткән әлчиси болғини билән, униң һәр бир сөз-һәрикитиниң тоғра болуши натайин. Бирақ биз Елихуниң «Худа Өз роһи арқилиқ инсанға савақ үгитиду» дегән интайин муһим тәлимини көңлимиздә сақлишимиз лазим. Шундақ қилған чеғимиздила биз Худадин (мәйли кимниң вастисидин келишидин қәтъийнәзәр) Өзиниң сөзлирини пәриқ етидиған, шундақла қобул қилидиған қулақларни бизгә ата қилишини илтиҗа қилалаймиз. Шундақ қилип биз тәкәббурлуқниң хәтәрлигини яки башқиларниң сәһвәнликлирини банә қилип уларниң тоғра һәм орунлуқ сөзлирини қобул қилмаслиқтин сақлиналаймиз.

Жуқириқи изаһатларда дегинимиздәк, биз Елихуни мәзкур китапниң аптори дәп қараймиз.

Пәрвәрдигар Аюпқа қилған сөзләр

Пәрвәрдигарниң Аюпқа қилған сөзлири әҗайип, әлвәттә. Лекин Униң Аюпқа ейтмиған сөзлириму охшашла әҗайиптур. Худа Өзиниң Аюпқа қилған муамилиси үчүн униңға һеч қандақ намақул болмайду; Аюпниң илгәрки ечинишлиқ йелинишлириға худди пәрва қилмайватқандәк муамилә қилиду. Азап-оқубәтниң сирлири тоғрисида у һеч қандақ жип учини тәминлимәйду; яки Аюпниң балаю-апәтниң зәрбилири астида қилған сәвир-тақитиниму һеч тәриплимәйду; униң синақтин өткәнлигини униңға дәп чүшәндүрмәйду; яки Өзиниң Аюп арқилиқ «Худаниң оғуллири»ға инсанниң Худаға шәхсийәтсизлик билән халис хизмәт қилалайдиқанлиғини испатлап қайил қилғанлиғи тоғрилиқ Аюп билән һеч сирдишип қоймайду; униңға әң қаттиқ чүшкән зәрбиләрниң Өзиниң муһәббәтлик қолидин кәлгәнлигини сөзлимәйду; Елиху азапниң тәрбийә бериш вә адәмни гунаниң чаңгилидин қутқузуш роли тоғрилиқ сөзлигини билән, Худа униң гепини қилмайду; у яманларниң қилғанлирини өзлиригә қайтуруш мәсилиси үстидә һеч қандақ гәп қилмайду; у достиниң шикайәтлиригә һәм Аюпниң өзини ақлиғанлиғиға охшашла пәрва қилмиғандәк қилатти. Өлүм-тәһтисарани йошуридиған чүмбәлни елип ташлимай тирилиш һәм кейинки қиямәт күни тоғрилиқму һеч сөз қилмайду. Әгәр Худа жуқуриқи мәсилиләр һәққидә сөз қилған болса, Аюпни әң қийнайдиған мәсилиләрдин биригә җавап бәргән болатти. Әмәлийәткә қарайдиған болсақ, Униң Аюпниң достлири билән қизғин талаш-тартиш қилған мәсилә үстидә тохталған сөзлири йоқ дегидәк еди. У йәнә Аюп бешарәт бәргән дунияға кәлгүсидә келидиған Қутқазғучи тоғрилиқму беваситә һеч гәп қилмайду.

Йәнә ичкириләп тәһлил елип бардиған болсақ, биз шуни тонуп йетәләймизки, Аюпниң әң чоң азави униң мал-чарва, падилиридин айрилишму, пүтүн бала-җақилиридин бирақла дәһшәт билән айриветилишму вә яки уни бир терә бир сүйәк қилип қойған қорқунучлуқ терә кесилиму әмәс; йәнә өз җамаәт-жутдашлириниң уни чәткә қеқишлириму әмәс, яки уларниң уни «Худа ләнәт қилип урған» дәп мазақ қилғанлиғиму әмәс; достлирини өзигә тәсәлли бериду дәп қилған үмүтини йәрдә қойғанлиғи яки уларниң сән мәлум бир еғир гунани йошуруп кәлдиң яки һәтта Худаға

асийлиқ қилдиң дегән шикайәтлириму әмәс; уни әң азаплайдиған иш шуки, у әслидә өз дости дәп билгән, «чедиримда маңа Сирдаш болған!» дегән Худасиниң һазир болса уни ташлап өз дүшмини болуп келиватқанлиғидиндур. Достлириниң униң билән тохтавсиз муназирилишип, азап-оқубәт болса яманлиққа чүширилгән жаза, һәққанийлар пәқәт бәрикәтлик күнләрни көриду, һәрдайим шундақ болиду, дәп униңға зәрбә қилип тәнқит қилғанлири уни бу қайғуға техиму чөмдүриду һәм униңға техиму аччиқ дад-пәрядларни көтәргүзиду. Һалбуки, көргинимиздәк у қорқунучлуқ гуманлар ичигә ғәриқ болғанда, униң роһи Худаниң өзгәрмәс яхшилиғи, вәдисидә қәтъий туридиғанлиғи һәм Униң бу дунияға әвәтидиған бир Қутқазғучиси тоғрисидики бешарәтлик, етиқатлиқ өткүр баянлар билән гуманлиридин бөсүп өтиду.

Аюпниң һәммә гәплирини түгитиши һәм башқиларму сөзләрдин тохтиши биләнла андин Пәрвәрдигар Өзи сөз қилиду. У пәқәт сөзла қилип қалмай, йәнә Өзи Аюпқа көрүниду. Әнди У гүлдүрмама арисидин сөз қилғанда Аюп башлиништила Униң авазини дүшмәнниң әмәс, бәлки достниң авази дәп билиду. Бу Аюп үчүн өзиниң барлиқ соаллириниң җававиға еришишидин көп әвзәл еди. Худа уни қорқунучлар билән тар мар қилмайду яки униң әслидә һәққанийлиқ билән қилғанлирини инкар қилмайду, яки дост вә рәқиплириниң тәнқитлириниң асаслири бар дәп пуритип ейтмайду. У өзини Худасиниң йениға қайтип кәлдим дәп билиду; шундақла Худаниң әмәлийәттә өзидин һеч айрилип бақмиғанлиғини билип йетиду һәмдә инсанниң азаплирини Худаниң чүшәргән ғәзивиниң мутләқ аламити әмәслигини тонуп йетиду, шундақла бу арқилиқ зор тәсәллигә еришиду. Худаниң улуқ шәпқитини һәм һәқиқитини қайтидин тонуп йетип, у өзи үчүн һеч немини, һәтта өзини ақлашниму илтиҗа қилмайду. Униң қайғу-һәсрәтлири йеңи бирхил бойсунушта, йеңи бир хошаллиқта ғайип болиду.

Худа Аюпқа мазақ түсидә әмәс, бәлки кинайилик бир түстә сөз қилиду — йәни достлар өз ара әркин параңлишиватқан һаләттә сөз қилиду. У униңға һәқиқий әркәк болуш тоғрилиқ, Өзи яратқан каинат тоғрилиқ азрақ сөзләйду. Төвәндә бу һадисиләр һәм һайванлар тоғрилиқ бизму ойлиғинимиз тоғрисида қисқичә тохтилип өтимиз. Оқурмәнләрниң өзлириниң бәлким бу әһмийәтлик мәзмунларда өз ой-пикирлири болуши мүмкин; биз оқурмәнләргә азрақ ярдими болсун дәп өзимизниң бир нәччә ой-пикримизни оттуриға қойимиз.

Йәр-зимин вә деңиз (38:4-11)

Худа йәр шарини яратқан чағда инсанларға қариғанда Худаға техиму йеқин болған пәриштиләр шатлиғидин нахшилар ейтқан еди. Уларниң шатлиқ күйлири бизни униңға қатнишишқа хитап қилмақта.

Жуқирида, тексттики изаһатларда сөзлигинимиздәк, йәр-зимин вә деңиз-океанлар интайин назук болған бир тәңпуңлуқта сақлинип кәлмәктә. Худа Нуһ пәйғәмбәр арқилиқ инсанларға буниңдин кейин һәргизму чоң бир топан билән йәр-зиминни йоқатмаймән дәп вәдә қилған. Бирақ гәрчә йәр йүзиниң үчтин иккиси деңиз болсиму, биз Худаниң шәпқити билән техи қуруқлуқ үстидә турғанлиғимиз үчүн, униңдин миннәтдар болдуқму яки «Бу шундақ болуш керәк!» дәп қараватамдуқ?

Таң сәһәр вә нур (38:12-15)

Гәрчә биз күндүз һәм кечини йәр шариниң һәр 23 саат, 56 минут 4 секонд айлинишидин алмишип туриду, шуңа «қуяш чиқиши» билән әтигән болиду дәп билгән

болсақму, бу һадисни жүргүзгүчи йәнила бәрибир Худадур; шуниң үчүн Униң қилған бу иши үчүн миннәтдар болушимиз керәк. Нурға кәлсәк, көзниң нур арқилиқ муһитимиздин учур елиш қабилийити шүбһисизки «тохтавсиз йүз беридиған бир мөҗизидур»; бундақ мөҗизиниң һәр дақиқидә мәвҗут болуши аталмиш «тәдрижий тәрәққият» нәзирийисидә дейилгән имканийәттин жирақтин жирақтур.

Деңиз «булақлири» (38:16)

Бипаян «су амбарлири» яки «су булақлири» деңизлардила әмәс, бәлки йәр астидики ташлардиму бар. Худа мошу йәрдә мана буларни көрсәткән болуши мүмкин. Деңизларниң чоңқур йәрлири йәр шариниң техи тәкшүрүлүп ениқланмиған чоң җайлири һесаплиниду.

Өлүмниң дәрвазилири (38:17-18)

Гәрчә биз Инҗилда хатириләнгән Мәсиһ Әйсаниң тәлимидин өлүм-тәһтисара тоғрилиқ «Аюп»қа селиштурғанда билимимиз чоңқуррақ болсиму, бирақ өлүм Аюп үчүн вә биз үчүнму һазирғичә йәнила чоң бир сирдур.

Нур вә қараңғулуқ (38:19-21)

Нур аләмниң әң чоң сирлиридин болуп кәлмәктә. Илим-пән тәтқиқатлири уни чүшәндүрүшкә күчиниң баричә тиришиватиду. Улар нур тоғрисида бизгә карамәт йеңи мәлуматларни үзлүксиз бәрмәктә; шундақтиму, нур йәнила шундақ сирлиқ турмақта.

Қар, мөлдүр (38:22-23)

Қар вә мөлдүр бизниң көз алдимизға тепишмақларни қойиду. Бир қар учқунининң микроскоп астида көрүнгән гөзәл нусхилири бәлким Худа сөзлигән «қар ғәзнилири»ниң бир тәрипи болса керәк. Икки парчә қар учқунининң охшаш нусхида болғанлиғи һеч қачан көрүлүп бақған әмәс.

Мөлдүрләрниң болса адәмниң муштичиликму болғанлиғи байқалған. Шунчә еғир бир нәрсә қандақму асманниң өзидә шәкилләнсун? Метеорологийә җәһәттә азрақ билимгә еришиш пәқәтла униң тоғрисидики соаллиримизни көпәйтиду.

Шәриқ шамили (38:24)

Гәрчә һава райиниң «компютер модел»и иҗад қилинған болсиму, униң һава райидин толуқ алдин мәлумат берәлиши толиму жирақ, кәлгүсидиму шундақ боливериду.

Ямғур, гүлдүрмама, чақмақ, шәбнәм (38:25-27)

Чақмақни һасил қилидиған аддий боран-чапқунниң қудрити бир нәччә атом бомбисидин күчлүк һесаплиниду. Бирақ чақмақниң бу қудрити шу бомбиларниң һалак қилиш күчи билән бирқатарда қоюлмайду, бәлки һәтта «һаят тәңпуңлуқ»иға керәк болған бир нәччә хил химийиви бирикмиләрни ишләп чиқириду.

Һаваниң суни көтирип, парға айландуруши билән суюлуқни уютуш, уютминиң тәңпуңлуғини сақлаш (шәбнәм, ямғур тамчилири қатарлиқлар) хусусийити болмиған болса, дунияда һеч җанлиқ нәрсә болмайтти.

Муз, қирав (38:28-30)

Барлиқ суюқлуқлар ичидә пәқәт суниң қетишидила (муз һалитигә киргәндә) шунчә чоң кеңийиш йүз бериду. Шундақ болғачқа, көл-деңизларда муз пәйда болса, астида

әмәс, үстидә шәкиллиниду; бу һаләт болмиса, йәр йүзидә һеч жан егиси болмайтти.

Рошәнки, Аюпниң деңизларниң музлиши тоғрисида хәвири бар еди; (болмиса Худа униңға буларни дәп бәрмигән болатти) — шуңа у интайин жирақ жутларға берип кәлгән адәм болса керәк.

Юлтузлар вә юлтуз түркүмлири (38:31-33)

Худа көпчиликкә тонуш болған юлтуз түркүмлири тоғрисида сөз қилиду. Жуқирида дегинимиздәк, көп қисим кишиләр «қәлб юлтуз топи»да пәқәт йәттидәк юлтузни көрәләйду, әмәлийәттә у 800дин көп юлтуздин тәркип тапқан. Уларни бир-биригә четиштурған күч һазирғичә сир болуп турмақта. Орион юлтуз түркүмидә бир-биригә четиқлиқ бәзи юлтузларму бар; Орионниң «қилич»ида карамәт бир «юлтуз булути» бар.

Булут вә чақмақ (38:34-38)

Булутлар қандақ қилип суниң еғирлиғини көтирип, уни деңиздин жирақ болған Қәшқәрдәк жутларға апирип яғдуруриду? Қандақ қилип пүтүн қуруқлуқтики жаниварларни бақиду? Буму Худаниң карамәт екәнлигиниң бир бәлгүси, әлвәттә.

Ширлар (38:39-40)

Ширларға йемәкликни қандақ қилип тәминләш бәлким инсанлар әң аз көңүл бөлидиған ишлардин бири болса керәк! Бәзиләр һәтта ширсиз бир дунияни тиләйду. Бирақ Худа уларни есидә тутиду һәм уларға көйүниду. Инсанниң ойлири болса һемишә өзигә четишлиқ ишлар билән чәклиниду; бирақ улар ширларниң өзи туруватқан дунияниң айрилмас бир қисми екәнлигини чүшиниши керәк. Әгәр Аюп Худаниң ишлириға әһмийәтлик бир һөкүм чиқармақчи болса, ундақта униң ширлар тоғрисида бир немини чүшинишигә тоғра кәлмәсму?

Тағ қарғилири (38:41)

Тағ қарғилири адәмләрдин жирақларда яшайду; ширлардин ғәм қилмиғандәк, уларму инсанлар ғәм қилидиған ишлардин бир қисми әмәс. Бу явайи, гили болмайдиған бир қуштур. У соғ, хилвәт тағлиқ районларда яшаштин һозур алиду. Худа униңға өз орнини бекитип бәргән; инсанлар бу нуқтини чүшинип йетәлмисиму, униң һаятида Өз мәхсити бардур.

Явайи өшкиләр вә жәрәнләр (39:1-4)

Худа адәмзатниң билимидин яки контролидин жирақ туридиған бундақ һайванлар тоғрилиқ сөзләштин һозур алғанға охшаш, уларниң йошурун туғут толғақлириниң һәммиси Униңға аян. Шуңа У Аюпниң қайғусиға көйүнмәсму? Жәрәнләрниң балилири чоң болуп йетилиду, андин анисиниң туғут толғиғини унтуп қалғандәк қайтип кәлмәйду; анилири болса уларни айимайла қоюветиду. Буларниң һәммиси Худаниң орунлаштурушидур; уларниң бундақ һаятиниң әркин шәклиниңму һәммиси Униң идариси астидидур. Уларға қарап бақайли, һәр қандақ адәмниң бир нәрсә яки адәм тоғрилиқ «бу мениңки» дейиши тоғриму? Аюп йүз бәргән ишларниң бешида Худаға ибадәт қилип: — «Һәммини Пәрвәрдигар маңа бәргән, әнди Пәрвәрдигар мәндин елип кәтти» — дегән еди. Бирақ у бу һәқиқәтни өзигә чоңқур сиңдүргәнму? Худа бундақ явайи һайванларға далани кезиш әркинлиги бәргән йәрдә, у адәмләргиму әркинлик бериду, әлвәттә; бу әркинлик (мәйли биз Худаниң яманлиқни кейинрәк жазалайдиғанлиғини билгән болсақму) яманлиқ қилишниму өз ичигә алған болиду, әлвәттә.

Явайи ешәк (39:5-8)

Рошәнки, Худа Өзи яратқан бу явайи һайванниң әркинлигидин алаһидә һозур алиду. Бу чирайлиқ һайванниң явайи тәбиитиниң барлиғи Униң планиниң бир қисмидур. Шуниң үчүн инсан бу һайвандин савақ елип, Худаниң өзлиридин хәвәр алидиғанлиғидин хатирҗәм болушиға тоғра кәлмәмду?

Елиху (37-бап, 13-айәттә) көрсәткәндәк, әгәр дуниядики бәзи нәрсиләр яки шәйиләр пәқәт Худаниң разилиғи үчүнла мәвҗут болған болса, әнди инсан: «маңа пайдилиқ әмәс», «маңа ярдәм берәлмәйду» вә яки «маңа қолайсизлиқ елип келиду» дәп булардин ағринса болмайду, әлвәттә.

Явайи кала (39:9-12)

Инсан пәқәт көндүрәлмәйдиған бу йоған һайван немә мәхсәттә яритилғанду? У «тәбиәтниң тәңпуңлуғи»ниң бир қисми болғандин сирт, шүбһисизки, униң мәвҗутлуғи бизгә Худаниң планлириниң бир бөлигиниң адәмзатниң һөкүмидин вә контрол даирисидин һалқип кетидиғанлиғини көрситиду. Шуңа, инсан әгәр Худаниң планиниң һәммисини чүшәнгили болиду вә яки чүшинишим керәк дәп ойлиса бу наданлиқ болиду.

Төгиқуш (39:13-18)

Худаниң төгиқушта немә муддиаси барду? Униң қанатлири хошаллиқта қеқилиду, бирақ учушқа һеч яримайду. Худа бу җаниварни әқилдә һәм балилириға көйүмидә кам қилған охшайду. Әгәр дуния адәмләрниң өзлириниң пикричә болған болса, инсан мундақ ғәлитә һәм күлкилик бир қуш дунияға мас кәлмәйду дәп ойлиши мүмкин еди; бирақ Худа төгиқушни яритишни лайиқ көргән. Худада жумуристик һессият барму қандақ? Шуниң үчүн инсан өзигә ғәлитә, һәтта күлкилик туюлидиған башқа ишларни яки вақиәләрни қобул қилип, Худаниң өзигә болған көйүнүшидин хатирҗәм жүрсә әң ақиланилик һесапланмамду?

Ат (39:19-25)

Атни адәм көндүрәлигини билән, мошу йәрдә униң һәйвиси, һәрикәтлириниң гөзәллиги һәм қорқмаслиғи тәкитлиниду. Қедимки заманларда ат болса уруштики әң күчлүк қурал болуши мүмкин еди. Униң җәңдин қорқмаслиғи адәмләрниңкидин ешип чүшиду. Ат бизгә Худаниң характериниң бир тәрипини көрситәмду-йоқ? Биз әтрапимиздикиләрниң һәммисини, һәтта Худаниму көндүрүшни ойлаватамдуқ яки Униң бизниң контроллиғимиз астида болушини халаймизму?

Сар (26:39)

Сарниң пәсиллик көчүши, башқа қушларниң пәсиллик көчүшлиригә охшаш бүгүнгә қәдәр сир болуп кәлмәктә. Қишни өткүзидиған йәрни һеч көрүп бақмиған бир жүҗә қандақ қилип у йәргә йол тепип ялғуз маңалисун? Андин әтиязда өзи туғулған жутиға қайталисун? Униң һәйран қаларлиқ һеч хатасиз йол тапалайдиған туғма тәбиити бизни Худаниң бизгә немә қиливатқинини мукәммәл билидиғанлиғи, ишлиримизни һеч хатасиз орунлаштуридиғанлиғи тоғрисида қайил қиларлиқ бешарәт берип туриду.

Бүркүт (39:27-30)

Бүркүт чаңгисини хилвәт җайлардила әмәс, бәлки инсанларниң айиғи йетәлмәйдиған җайларда тизиду. Униң шундақ қилиши һәрдайим адәмләрниң

планлирининң сиртида туриду, лекин Худаниң плани буларниң һәммисини өз ичигә алиду. Униң көзи адәмләрниңкидин зиядә өткүр; у асманда 200 метр егизликтә пәрваз қилип йәр үстидә өмиләватқан бир қоңғузни көрәләйду. Бүркүтни яратқан Худаму ишлиримизни ениқ көрмәмду?

Оттура шәриқтә һайванлар өлгән һаман бүркүтләр һәм қорултазлар дәрһал әгип пәрваз қилиду. Уларниң өлүкниң гөшини йегәнлиги инсанға жиркиничлик болғини билән, бу бәрибир Худа бекиткән бир иш, чирип кәткән өлүкниң муһитни жуқумлуқ кесәлләр билән булғишиниң алдини алиду. Биз бүркүт яки қорултазниң тап йегән мәнзиридин көзимизни тартсақму, бирақ турмушимизниң айрилмас қисми болған бәзи йеқимсиз ишлардин өзимизни қачурсақ болмайду; бәлки бүркүт яки қорултазлардиму һәмдә бу йеқимсиз ишлиримиздиму Худаниң яхши муддиалири бар дәп ишинишимиз керәк.

Бегемот (40-бап)

Биз изаһатларда чүшәндүргинимиздәк, ибраний тилидики «бегемот» дегән бу сөзниң уйғур тилдики «бегемот»ни көрситишигә (икки сөз охшаш йилтизлиқ болғини һәм бәзи алимлар шундақ қариғини билән) ишәнмәймиз. Униң мәзкур китаптики тәсвиригә қариғанда, у чоқум йоған, Худаниң җаниварлирининң ичидә әң чоңи («беши») болса керәк; бу һайван адәмдин, һайвандин, тәбиий балаю-апәттинму қорқмайду; шундақтиму у интайин райиш һәм зиянсиз болса керәк; башқа һайванлар, һәтта кичик балиларму һеч қорқмай униңға йеқин ойналайду. «Бегемот»ниң йоғанлиғи бир тәрәптин Худаниң улуқлуғини намайән қилса, йәнә бир тәрәптин у қозғалғанда шунчә дәһшәтлик болсиму, униңда Худаниң мулайим тәбиити гәвдилинип туриду. Кичик балилар бегемот алдида қорқмайдиған һаләттә болғандәк, улар Худаниң алдида қорқмай униму еһтимал чоң адәмләрдин яхширақ тоналайду; Инҗилда Мәсиһ Әйсаниң: «**Силәр товва қилип кичик балиларға охшаш кәмтәр болмисаңлар, Худаниң сәлтәнитигә һәргиз кирәлмәйсиләр**» дегини хатириләнгән («Мат.» 18:3).

Пикримизчә «бегемот» Аюпниң дәвирлиридә нәсли техи қуруп кәтмигән бир хил динозавр (мәсилән, «бронтозавр») болса керәк.

Левиатан (41-бап)

Әнди левиатанни немә дәймиз? Униң әң ахири тилға елинғанлиғининң сәвәви бәлким униң Худаниң мәхлуқлири ичидә әң әшәддий болғанлиғидиндур. Изаһатларда дегинимиздәк, бәзи алимлар уни тимсаһ вә яки бурун Мисирда яшиған, 15 метр узунлуқта келидиған, нәсли қуруған «йоған тимсаһ» дәп қарайду. Бирақ биз мундақ қаримаймиз. Униң ағзидин от чиқидиғанлиғи, униң астиниң «савутлуқ» екәнлиги, «орнидин қозғилалайдиғанлиғи» һәм деңизда (дәрияда әмәс) яшайдиғанлиғи тәсвирлиниду. Бу алаһидиликләр тимсаһқа мас кәлмәйду. Шүбһисизки, Аюпниң бу һайвандин хәвири бар еди вә бәлким уни көргән еди. Деңиз тоғрилиқ кона һекайиләр мундақ әҗдиһадәк мәхлуқларни тилға алиду, бирақ билишимизчә у узундин буян көрүнүп бақмиған. Йеқиндин бери (мәсилән 1966-жили) илгири көрүп бақмиған бәзи зор йоған мәхлуқлар деңиз чоңқурлуқлиридин чиққан — бирақ буларниң һеч қайсисиму левиатанға охшашмайду. Тәвраттики «Йәшая пәйғәмбәр» дегән қисимда (27-бапта): —

«**Шу күнидә (қиямәт күнидә) Пәрвәрдигар Өзиниң дәһшәтлик, бүйүк вә күчлүк шәмшири билән учқур илан левиатанни,**

Йәни толғанғучи илан левиатанни җазалайду;

У йәнә деңизда турған әҗдиһани өлтүриду» дейилиду.

«Җазалаш» дегән сөздин қариғанда, әшу чағда натоғра бирхил роһий күчниң левиатанниң кәйнидә туруши билән, левиатан рәзилликниң бир вәкили болуп чиқиду; Мәсиһ дунияға қайтип чүшүши билән уни өлтүриду, дәп чүшинимиз. Шуниң билән левиатан аз дегәндә бир қетим йәнә дунияда пәйда болиду.

«Аюп»та болса левиатан пәқәтла Худа униңдин һозур алидиған, Өзиниң мәхлуқлиридин бириниң сүпитидила тилға елиниду. Униң қияпити һәм көркәм һәм әшәддийдур. Униң савутиға қил сиғмайду. Униңға һеч қандақ һайван тәң келәлмәйду. Адәмниң уни (әгәр тапалиған болса) контрол қилиш амали йоқ. У Худаниң күчи һәм һәйвитигә һәқиқий бир вәкилдур. Инсан «Худаниң сүритигә асасән» яритилған дейилсиму, («Яритилиш» 1-бапни көрүң) лекин инсан тәкәббурлуқ қилип Худани «өз сүрити»гә охшитип, башқиларни контрол қилип, қолға кәлтүрәләймән дегәндәк «Худани гепимгә көндүрәләймән» дегәндәк хам хиялларда болушиға қәтъий болмайду. 28-бапта дейилгәндәк «**Мана, Рәбтин қорқуш даналиқтур; яманлиқтин жирақлишиш йорутулуштур**». Инсан балиси Худа билән мунасивәттә болмақчи болса, мана бу башлиниш — Худадин қорқидиған һая һәм үгинишкә тәйяр болған кәмтәр позитсийидур.

«**Униң җениға тегишкә петиналайдиған һеч ким йоқтур;**
Ундақта мениң алдимда турмақчи болған кимдур?» (10-айәт).

Хуласә

Пәрвәрдигар Аюпқа бәргән җававида, Аюпни тәбиәт дуниясиниң чәксизлигигә, бу мурәккәп аләмдә йүз берип туридиған, кишиләр ойлап йетәлмәйдиған сан-санақсиз һадисиләргә, кишиләрниң көз алдидин өтүп туридиған мөҗизиләргә йүзләндүриду. Адәмни кичик пеиллиққа дәвәт қилидиған, җавави бирла болған һәр хил кинийилик, амма савақ болидиған соаллар униңға берилиду. Униңға инсанниң аләмни тизгинләләйдиған шәхс болмастин, бәлки мәхлуқатниң бир қисми, бипаян аләмниң бир һүҗәйриси екәнлиги көрситилиду; шундақла, Худаниң планиға вә буларни беҗа кәлтүрүш тәрәплиригә инсанниң көзи йәтмәйдиғанлиғи көрситилиду. Аюп өз бешини қатуридиған мәсилилиригә бәнд қилинған болуп, пүткүл дуниядиму охшаш йешилмәс мәсилиләрниң барлиғи униң есигә кәлтүрүлиду. Чоң тәбиәтниң чүшәндүргили болмайдиған йәрлири болған екән, ундақта Худаниң адәмләрдин хәвәр елишиға нисбәтән инсанларниң көзи йәтмәйдиған, чүшинип йәтмәйдиған йәрлири болиду, әлвәттә.

Аюп Худаниң бу дунияни бена қилип, андин ташлап кетиш үчүн әмәс, бәлки асман-зиминни Өз һозуриниң шан-шәриви билән толдуруш үчүн яратқанлиғини билип йетиду.

Ахирда бизгә Аюп «өз-өзидин нәпрәтлинип товва қилди» дәп ейтилиду. Һәр қандақ адәмниң Худани көрүшиниң нәтиҗиси дәл мошундақ болиду. Худаниң Өзини шан-шәрәп ичидә көрүшниң өзи һәр бир соалға җаваптур; мундақ көрүш Мәсиһ Әйсаниң Инҗилда хатириләнгән «**Мубарәк, қәлби пак болғанлар! Чүнки улар Худани көриду**» дегән вәдисигә ишәнгән һәр бир кишиниң үмүти болуши керәк. Худаниң инсанни яритиштики мәхсити биз инсанларниң җәннәтниң раһәт-парағитини нишан қилишимиз үчүн әмәс, бәлки Униң Өзини үмүт вә нишан қилишимиз үчүндур.

Шүбһисизки, Худа Өзини сөйгән инсанларға көп бәхит-саадәт вә бәрикәт ата қилиду вә ярдәм қилиду. Лекин «Аюп» дегән китап шуниңға чоң испат беридуки — Аюптәк бир инсан Худа өзигә мәйли илтипат-инъамларни йәткүзсун-йәткүзмисун, җәннәттә болсун, дозақта болсун, Худаниң улуқ һессиятлири, меһир-шәпқәтлири, садақәт-сәмимийлиги вә чәксиз муһәббити түпәйлидин Униңға садиқ болуш, Уни сөйүш, қәдирләш имканийитигә егә болиду. Әгәр муһәббәт шәрт-мәхсәт ичидә мәвҗут болса, ундақта у сап, толуқ муһәббәт болмайду.

Аюпниң Худаниң меһриванлиғиға болған етиқади дәһшәтлик бир «мәһрум болуш» синиқидин өтүпла қалмай, униң Худаға болған етиқади техиму ашиду. Шуни чүшинишимиз керәкки, әйни чағда униң етиқадида Худадин башқа һеч қандақ бир таянч йоқ еди. У «Исраиллиқ» әмәс (униң дәвридә Исраил техи мәвҗут әмәс), шуңа униң Ибраһим арқилиқ Муса һәм башқа пәйғәмбәрләр арқилиқ Исраилға берилгән вәһийләрдин хәвири йоқ еди; униң әтрапида һеч қандақ «җамаәт» йоқ еди; у тавап қилидиған һеч ибадәтхана яки «муқәддәс җай» йоқ еди; униңға роһий җәһәттин ярдәм беридиған һеч қандақ «диний оюшма» йоқ еди; у кәлгүсидики тирилишни, кейинки сорақ күнини ениқ билгини йоқ; уни қоллайдиған һеч қандақ әнъәнә йоқ еди; униң бешиға кәлгән күлпәтләр етиқадиниң күткининиң пүтүнләй экси болған еди; униңдиму Инҗилда инсанға муйәссәр қилинған зор күчлүк вәдиләрдин һеч қайсиси йоқ еди, әлвәттә. Униң өзиниң шунчә зор етиқатқа қандақ кәлгәнлиги тоғрисида хәвиримиз йоқ; биз пәқәтла Худаниң униңға мәлум вәһийләрни бәргәнлиги, униңға мәлум болған бир нәччә сөзни ата қилғанлиғини билимиз (6:10, 23:12). Инҗилда Мәсиһ Әйсаниң: — «**Шуңа ... һәқиқәтни көңүл қоюп аңлаңлар. Чүнки кимдә бар болса, униңға техиму көп берилиду; амма кимдә йоқ болса, һәтта униңда бар болғанлириму униңдин мәһрум қилиниду**» — дегән вәдә хатириләнгән. Аюп бу сөзниң гәвдилик бир мисалидур. У Худаниң униңға ашкарилиған һәммә қимммәтлик вәһилирини қобул қилипла қалмай, уларни чиң тутуп уларниң һәр җәһәттин әмәлгә ашурушиға ишинишкә садиқ еди — шуңа у техиму көп вәһийләргә егә болған. Аюп һәр бир дәвиргә үлгә болалайду, шундақла үлгила болуп қалмастин, бәлки азап-оқубәтниң сирини тонуштурғучидур. У өзидин көп жил кейин өзидин улуқ бириси, йәни Мәсиһ Әйсаниң охшап кетидиған йолларда азап-оқубәт тартидиғанлиғини билмәйтти. Уларниң арисида нурғун әҗайип охшашлиқлар бар: —

(I) Аюпниң гуналири кәчүрүм қилинип, Худаниң алдида виждани пакланған һалда туруп һәққаний дәп һесапланған.

Мәсиһ Әйса болса һеч қандақ гуна қилип бақмиған, мукәммәл һәққаний бир инсандур.

(II) Аюп издәп жүргән һәққанийлиқ болса адәмниң ички дуниясидики һәққанийлиқтур. У болсиму, ой-пикридики, қәлбидики, виждандики бирхил һәққанийлиқтур.

Мәсиһ Әйса болса дәл мошу һәққанийлиқ, йәни Худани хурсән қилидиған бирдин-бир һәққанийлиқ тоғрисида тәлим берәтти һәм ашундақ қилатти.

(III) Гәрчә Аюп шундақ тәрбийә өзигә чүширилгидәк яман ишни қилип бақмиған болсиму, туюқсиз һәм сәвәпсиз азап-оқубәтләр униң бешиға чүшкән.

Мәсиһ Әйса униң әң улуқ мөҗизилирини яритиштин, әң алийҗанап тәлим бериштин туюқсиз елип кетилип, бир чапрас яғачқа миқланди. У һеч қандақ гуна қилмиған еди.

Әксичә у инсанларға әң жуқури дәриҗилик меһриванлиқни көрситип кәлгән еди. Униң бу азап-оқубитини әтраптикиләрдин һеч ким чүшәнмиди.

(IV) Аюп увал қилинип, нурғун гуналарни қилғансән дәп хата әйипләнгән.

Мәсиһ Әйсаму қаттиқ увал қилинип, нурғун гуналарни, җүмлидин күпүрлүкни қилғансән дәп әйипләнди.

(V) Аюп өз ака-укилири, дост-қериндашлири һәм жутидикиләр тәрипидин «һазир утуқлуқ адәм әмәс» дәп чәткә қеқилған.

Мәсиһ Әйса укилири, илгәрки дост-қериндашлири һәм жутидикиләр ойлиғинидәк «утуқ»қа еришмигини үчүн чәткә қеқилған.

(VI) Аюп Худа тәрипидин ләнәт қилинип урулған, дәп мазақ қилинған.

Мәсиһ Әйса чапрас яғачқа миқлинип охшаш сәвәптә мазақ қилинған — «Сән Қутқазғучи болсаң, қени өзәңни қутқузуп бақмамсән?» дәп мазақ қилинған.

(VII) Аюп өзини Худа тәрипидин ташлинип чәткә қеқилған дәп һес қилатти (бирақ әмәлийәттә у шундақ әмәс). Бу у тартқан азаплиридин әң қийналған иш еди.

Мәсиһ Әйса болса һәқиқәтән әрштики атиси тәрипидин чәткә қеқилған — Өзиниң һеч қандақ сәвәвидин әмәс, бәлки У бизниң барлиқ гуналиримизни Өз зиммисигә елип бизгә тегишлик болған җазасини Өзи тартқанлиғидиндур. Униң чапрас яғачтики азаплири дәрвәқә санақсиз еди. Лекин Униңға нисбәтән әрштики Атиси тәрипидин чәткә қеқилиши әң дәһшәтлик азап еди.

(VIII) Аюп азаплиридин әслигә кәлтүрүлгән болуп, әслидики мәртивисидин техиму жуқури орунға көтирилгән.

Мәсиһ Әйса Өзи инсан сүпитидә дәпнә қилинған қәбирдин тирилдүрүлүп, асманға көтирилип, Худаниң оң йениға олтарғузулди һәм техиму улуқланди.

(IX) Аюпниң өзи бирхил «қутқазғучи» болуп чиқти. Униң дуалири арқилиқ үч дости Худаниң ғәзивидин қутулған.

Мәсиһ Әйса болса һәқиқий Қутқазғучидур — У Аюп өзи бешарәт қилған Келиштүргүчи һәм Қутқазғучи. Униң дуалири һәм вастиси билән, Худаға йеқинлашмақчи болғанларниң һәммиси қутқузулиду.

(X) Аюп йеңи бир аилиниң беши болған.

Мәсиһ Әйса өлүмдин тирилгәндин кейин йеңи бир аилиниң, йәни Өзигә ишинип таянған, Өзиниң хәлқи болған мөмин бәндилиридин тәркип тапқан җамаәтниң бешидур.

Биз Аюпниң изини бесип, у тонуған һәм һазир тонуйдиған Худасини тонушимиз лазим! Шундақ қилған чеғимиздила биз у бешарәт бәргән Қутқазғучиниң дуалири һәм күч-қудрити билән ахирәттә һәм униң билән һәм барлиқ пәйғәмбәрләр билән биллә, Худаниң һозурида болимиз!

Амин!